

Chaṭṭhasaṅgītipiṭakam

Suttantapiṭake Khuddakanikāye

JĀTAKAPĀḲI

(Dutiyo bhāgo)

Buddhavasse 2552

Marammavasse 1370

AD. 2008

Romanized from Myanmar version printed in 1997

© Buddhasāsana Society

Pāḷi Series 23

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

THE PĀLI ALPHABET IN BURMESE AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

အ a အာ ā ဣ i ဤ ī ဥ u ဦ ū ဧ e ဩ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

က ka ခ kha ဂ ga ဃ gha င ṅa
 ဇ ca ခ cha ဇ ja ဈ jha ဠ ña
 ဋ ta ဣ tha ဍ ḍa ဖ ḍha ဎ ṇa
 တ ta ထ tha ဒ da ဓ dha န na
 ပ pa ဖ pha ဗ ba ဘ bha မ ma
 ယ ya ရ ra လ la ဝ va သ sa ဟ ha ဠ ḷa ၵ ṁ

VOWELS IN COMBINATION

ာ ၵ = ā ိ = i ိ = ī ဣ ၵ = u ဣ ၵ = ū ဧ = e ဩ ိ = o
 က ka ကာ kā ကိ ki ကိ kī ကု ku ကု kū ကေ ke ကေ ko
 ခ kha ခါ khā ခိ khi ခိ khī ခု khu ခု khū ခေ khe ခေါ kho ...

CONJUNCT-CONSONANTS

က kka	ယ ṅgha	က ṇṭha	ဈ dhya	ဠ pla	ဠ lla
က kka	ဇ cca	က ṇḍa	ဇ dhva	ဠ pba	ဠ lya
က kya	ခ ccha	က ṇṇa	န nta	ဠ bbha	ဠ lha
က kri	ဇ jja	က ṇha	န ntva	ဠ bya	ဠ vha
က kla	ဇ jjha	က tta	န ntha	ဠ bra	ဠ sta
က kva	ည ṇṇa	က ttha	န nda	ဠ mpa	ဠ stra
ဈ khya	ဠ ṇha	က tva	န ndra	ဠ mpha	ဠ sna
ဇ khva	ဠ ṇca	က tya	န ndha	ဠ mba	ဠ sya
ဇ gga	ခ ṇcha	က tra	န nna	ဠ mbha	ဠ ssa
ဠ ggha	ဠ ṇja	န dda	ဈ nya	ဠ mma	ဠ sma
ဈ gya	ဠ ṇjha	န ddha	န nha	ဈ mya	ဠ sva
ဠ gra	ဠ ṭta	ဈ dya	ဠ ppa	ဠ mha	ဠ hma
ဠ ṅka	ဠ ṭtha	ဠ dra	ဠ ppha	ဠ yya	ဠ hva
ဠ ṅkha	ဠ ḍḍa	ဠ dva	ဈ pya	ဠ yha	ဠ ḷha
ဠ ṅga					

၁ ၂ ၃ ၄ ၅ ၆ ၇ ၈ ၉ ၁၀
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Jātakapāli dutiyabhāga

Mātikā		Piṭṭhaṅka
17. Cattālisanipāta		
521. Tesakuṇajātaka	...	1
522. Sarabhaṅgajātaka	...	5
523. Alambusājātaka	...	12
524. Saṅkhapārajātaka	...	16
525. Cūlasutasomajātaka	...	25
18. Paṇṇāsanipāta		
526. Niṭṭhikājātaka	...	31
527. Ummānantijātaka	...	39
528. Mahābodhiājātaka	...	47
19. Saṭṭhinipāta		
529. Soṇakājātaka	...	53
530. Saṃkiccejātaka	...	59
20. Sattatinipāta		
531. Kusajātaka	...	66
532. Soṇanandajātaka	...	74
21. Asītinipāta		
533. Cūlahamsajātaka	...	83
534. Mahāhamsajātaka	...	90
535. Sudhābojanajātaka	...	99
536. Kuṇālajātaka	...	113
537. Mahāsutasomajātaka	...	131

Jātakapāli dutiyabhāga

Mātikā

Piṭṭhaṅka

22. Mahānipāta

538. Mūgapakkhajātaka	...	...	149
539. Mahājanakajātaka	...	...	159
540. Suvaṇṇasāmajātaka	...	...	174
541. Nimijātaka	...	...	184
542. Umaṅgajātaka	...	...	204
543. Bhūridattajātaka	...	...	221
544. Candakumārajātaka	...	...	242
545. Mahānāradakassapajātaka	...	...	257
546. Vidhuraajātaka	...	...	275
547. Vessantarajātaka	...	...	312

Jātakapāliyā dutiyabhāge mātikā niṭṭhitā.

Khuddakanikāya

Jātakapāḷi

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

17. Cattālīsanipāta

521. Tesakuṇajātaka (1)

- Vessantaraṃ taṃ pucchāmi, sakuṇa bhaddamatthu te.
Rajjaṃ kāretukāmena, kiṃ su kiccaṃ kataṃ varaṃ.
- Cirassaṃ vata maṃ tāto, kaṃso Bārāṇasiggaho.
Pamatto appamattaṃ maṃ, pitā puttaṃ acodayi.
- Paṭhameneva vitathaṃ, kodhaṃ hāsaṃ nivāraye.
Tato kiccāni kāreyya, taṃ vataṃ āhu khattiya.
- Yaṃ tvaṃ tāta tapokammaṃ¹, pubbe katamasamsayaṃ.
Ratto duṭṭho ca yaṃ kayirā, na taṃ kayirā tato.
- Khattiyassa pamattassa, raṭṭhasmiṃ raṭṭhavaḍḍhana.
Sabbe bhogā vinassanti, rañño taṃ vuccate aghaṃ.
- Sirī tāta Alakkhī va³, pucchitā etadabravum.
Uṭṭhāna⁴ vīriye pose, ramāhaṃ anusūyake.

1. Tape kammaṃ (Sī, Syā, I)

3. Sirī ca tāta lakkhī ca (Syā, I)

2. Punaṃ (I)

4. Uṭṭhāne (Syā)

7. Usūyake duhadaye, purise kammadussake.
Kāḷakaṇṇī mahārāja, ramati¹ cakkabhañjani.
8. So tvaṃ sabbesu suhadayo², sabbesaṃ rakkhito bhava.
Alakkhiṃ nuda mahārāja, lakkhyā bhava nivesanaṃ.
9. Sa lakkhīdhitisaṃpanno, puriso hi mahaggato.
Amittānaṃ Kāsipati, mūlaṃ aggañca chindati.
10. Sakkopi hi bhūtapati, uṭṭhāne nappamajjati.
Sa kalyāṇe dhiṭiṃ katvā, uṭṭhāne kurute mano.
11. Gandhabbā pitaro devā, sājīvā³ honti tādino.
Uṭṭhāhato⁴ appamajjato⁵, anutiṭṭhanti devatā.
12. So appamatto akkuddho⁶, tāta kiccāni kāraya.
Vāyamassu ca kiccesu, nālaso vindate sukhaṃ.
13. Tattheva te vattapadā, esāva⁷ anusāsani.
Alaṃ mitte sukhāpetuṃ, Amittānaṃ dukkhāya⁸ ca.
14. Sakkhisi tvaṃ⁹ Kuṇḍalini, maññasi khattabandhuni¹⁰.
Rajjaṃ kāretukāmena, kiṃsu kiccaṃ kataṃ varaṃ.
15. Dveva tāta padakāni, yattha¹¹ sabbaṃ patiṭṭhitaṃ.
Aladdhassa ca yo lābho, laddhassa cānurakkhaṇā.
16. Amacce tāta jānāhi, dhīre atthassa kovide.
Anakkhākitave tāta, asoṇḍe avināsake.
17. Yo ca taṃ tāta rakkheyya, dhanam yañceva te siyā.
Sūtova rathaṃ saṅgaṇhe, so te kiccāni kārāye.
18. Susaṅgahitantaṃ, sayam vittaṃ avekkhiya.
Nidhiṇca iṇadānaṇca, na kare parapattiyā.

1. Ramāti (Ka)

2. So tvaṃ sabbesaṃ suhadayo (Syā, I), so tvaṃ sabbe suhadayo (Ka)

3. Sañjīvā (I)

4. Uṭṭhahato (Syā, I)

5. Mappamajjato (Ka)

6. Akkuṭṭho (I)

7. Esā ca (I)

8. Dukkhāya (I)

9. Sakkhī tvaṃ (Sī, Syā, I)

10. Khattiyabandhunī (I)

11. Yesu (I)

19. Sayam āyam vayam¹ jaññā, sayam jaññā katākataṃ.
Niggaṇhe niggahārahaṃ, paggaṇhe paggaṇhārahaṃ.
20. Sayam jānapadaṃ atthaṃ, anusāsa rathesabha.
Mā te adhammikā yuttā, dhaṇaṃ raṭṭhañca nāsayuṃ.
21. Mā ca vegena kiccāni, karosi² kārayesi vā.
Vegasā hi kataṃ kammaṃ, mando pacchānutappati.
22. Mā te adhisare muñca, subālhamadhikopitaṃ³.
Kodhasā hi bahū phītā, kulā akulataṃ gatā.
23. Mā tāta “issaro’ mhi”ti, anattāya patārayi.
Itthīnaṃ purisānañca, mā te āsi dukhudrayo.
24. Apetalomahaṃsassa, rañño kāmānusārino.
Sabbe bhoga vinassanti, rañño taṃ vuccate aghaṃ.
25. Tattheva te vattapadā, esāva anusāsani.
Dakkha’ssu’dāni puññakaro, asoṇḍo avināsako.
Sīlavāssu⁴ mahārāja, dussīlo vinipātiko⁵.
26. Apucchimha Kosiyagottaṃ⁶, Kuṇḍaliniṃ tattheva ca.
Tvam dāni vadehi Jambuka⁷, balānaṃ balamuttamaṃ.
27. Balaṃ pañcavidhaṃ loke, purisasmiṃ mahaggaṭṭe.
Tattha bāhubalaṃ nāma, carimaṃ vuccate balaṃ.
28. Bhogabalañca Dīghāvu, dutiyaṃ vuccate balaṃ.
Amaccabalañca Dīghāvu, tatiyaṃ vuccate balaṃ.
29. Abhijaccabalaṃ ceva, taṃ catutthaṃ asaṃsayam.
Yāni cetāni sabbāni, adhigaṇhāti paṇḍito.
30. Taṃ balānaṃ balaṃ seṭṭhaṃ, aggaṃ paññābalaṃ balaṃ⁸.
Paññābalenupatthaddho, atthaṃ vindati paṇḍito.

1. Āyavayaṃ (I)

2. Kāresi (Sī, Syā, I)

3. Kodhitaṃ (Ka, I)

4. Sīlavāssa (Tikā)

5. Vinipātako (I)

6. Apucchimhā Kosiyagottaṃ (Syā), apucchamhāpi kosikaṃ (I)

7. Jambuka tvam dāni vadhi (Syā, I)

8. Varam (Sī)

31. Api ce labhati mando, phītaṃ dharaṇimuttamaṃ.
Akāmassa pasayhaṃ vā, añño taṃ paṭipajjati.
32. Abhi jātopi ce hoti, rajjaṃ laddhāna khattiyo.
Dappaṇño hi Kāsipati, sabbenapi na jīvati.
33. Paṇṇāva suttaṃ vinicchini¹, paṇṇā kitti silokavaḍḍhanī².
Paṇṇāsahito naro idha, api dukkhe sukhāni vindati.
34. Paṇṇāṇca kho asussūsaṃ, na koci adhigacchati.
Bahussuttaṃ anāgamma, dhammaṭṭhaṃ avinibbhujam.
35. Yo ca dhammavibhaṅgaṇṇū³, kāluṭṭhāyī matandito.
Anuṭṭhahati kālena, kammaphalaṃ tassi jhāti⁴.
36. Anāyatana⁵ sīlassa, anāyatana⁵ sevino.
Na nibbindiyakārissa, sammadattho vipaccati.
37. Ajjhataṇca payuttassa, tathāyatana sevino.
Anibbindiyakārissa, sammadattho vipaccati.
38. Yogappayogasaṅkhātāṃ, sambhatassānurakkhaṇaṃ.
Tāni tvaṃ tāta sevassu, mā akammāya randhayi.
Akammunā hi dummedho, naḷāgāraṃva sīdati.
39. Dhammaṃ cara mahārāja, mātāpitūsu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
40. Dhammaṃ cara mahārāja, puttadāresu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
41. Dhammaṃ cara mahārāja, mittāmaccesu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
42. Dhammaṃ cara mahārāja, vāhanesu balesu ca.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.

1. Paṇṇā sutavinicchini (Syā, I)

2. Vaddhanī (I)

3. Yo dhammaṇca vibhāgaṇṇū (I)

4. Phalaṃ tassa samijjhāti (Ka)

5. Nā'nāyatana (I)

43. Dhammaṃ cara mahārāja, gāmesu nigamesu ca -pa-.
44. Dhammaṃ cara mahārāja, raṭṭhesu¹ janapadesu ca -pa-.
45. Dhammaṃ cara mahārāja, samaṇa² brāhmaṇesu ca -pa-.
46. Dhammaṃ cara mahārāja, migapakkhīsu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
47. Dhammaṃ cara mahārāja, dhammo ciṇṇo sukhāvaho³.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
48. Dhammaṃ cara mahārāja, sa-indā⁴ devā sabrahmakā.
Suciṇṇena divaṃ pattā, mā dhammaṃ rāja pāmado⁵.
49. Tattheva te⁶ vattapadā, esāva⁷ anusāsani.
Sappaññasevī kalyāṇī, samattaṃ sāma⁸ taṃ vidūti.
Tesakuṇajātakaṃ paṭhamam.

522. Sarabhaṅgajātaka (2)

50. Alaṅkatā kuṇḍalino suvatthā,
Veḷuriyamuttātharukhaggabandhā⁹.
Rathesabhā tiṭṭhatha ke nu tumhe,
Kathaṃ vo jānanti manussaloke.
51. Ahamaṭṭhako bhīmaratho panāyaṃ,
Kālīṅgarājā pana uggatoyaṃ¹⁰.
Susaññatānaṃ isīnaṃ¹¹ dassanāya,
Idhāgatā pucchitāyemha pañhe.

1. Raṭṭhe (I)	2. Samaṇe (Syā, Ka)
3. Dhammo suciṇṇo sukhāmāvahati (Ka)	4. Indho (I), sindā (Ka)
5. Pāmādo (I, Ka)	6. Vete (I)
8. Sāmaṃ (Ka)	9. Baddhā (I)
10. Uggato ayaṃ (I), uggatāyaṃ (Ka)	11. Susaññatānisinaṃ (I)

52. Vehāyasam tiṭṭhasi¹ antalikkhe,
 Pathaddhuno pannaraseva cando.
 Pucchāmi tam yakkha mahānubhāva,
 Katham tam jānanti manussaloke.
53. Yamāhu devesu “Sujampatī”ti,
 “Maghavā”ti tam āhu manussaloke.
 Sa devarājā idamajja patto,
 Susaṇṇātānam isīnam dassanāya.
54. Dūre sutā no isayo samāgatā,
 Mahiddhikā iddhiguṇūpapannā.
 Vandāmi te ayire pasannacitto,
 Ye jīvalokettha manussasettḥā.
55. Gandho isīnam ciradikkhitānam²,
 Kāyā cuto gacchati mālutena.
 Ito paṭikkamma sahasanetta,
 Gandho isīnam asuci devarāja.
56. Gandho isīnam ciradikkhitānam,
 Kāyā cuto gacchatu mālutena.
 Vicitrapuppham surabhim va mālam.
 Gandhañca etam pāṭikañkhāma bhante.
 Na hettha devā paṭikkūlasaṇṇino.
57. Purindado bhūtapatī yasassī,
 Devānamindo Sakko³ Maghavā Sujampati.
 Sa devarājā asuragaṇappamaddano,
 Okāsamākañkhati pañha pucchitum.
58. Ko ne’vi’mesam idha paṇḍitānam,
 Pañhe puṭṭho nipuṇe byākarissati.
 Tiṇṇaṇca rañṇam manujādhipānam,
 Devānamindassa ca Vāsavassa.

1. Tiṭṭhati (I) 2. Dakkhitānam (Syā, I) 3. Idam padam natthi (Sī-Syā-I-potthakesu.)

59. Ayaṃ isi¹ Sarabhaṅgo tapassī²,
 Yato jāto virato methunasmā.
 Āceraputto³ suvinītarūpo,
 So nesaṃ pañhāni viyākarissati.
60. Koṇḍañña pañhāni viyākarohi,
 Yācanti taṃ isayo sādhurūpā.
 Koṇḍañña eso manujesu dhammo,
 Yaṃ vuddha⁴ māgacchati esa bhāro.
61. Katāvakāsā pucchantu bhonto,
 Yaṃ kiñci pañhaṃ manasābhipatthitaṃ.
 Ahaṃ hi taṃ taṃ vo viyākarissaṃ,
 Ñatvā sayāṃ lokamimaṃ parañca.
62. Tato ca Maghavā Sakko, atthadassī Purindado.
 Apucchi paṭhamāṃ pañhaṃ, yañcāsi abhipatthitaṃ.
63. Kiṃ sū vadhitvā na kadāci socati,
 Kissappahānaṃ isayo vaṇṇayanti.
 Kassīdha vuttaṃ pharusaṃ khametha,
 Akkhāhi me Koṇḍañña etamatthaṃ.
64. Kodhaṃ vadhitvā na kadāci socati,
 Makkhappahānaṃ isayo vaṇṇayanti.
 Sabbesaṃ vuttaṃ pharusaṃ khametha,
 Etaṃ khantiṃ uttamamāhu santo.
65. Sakkā ubhinnaṃ⁵ vacanaṃ titikkhituṃ,
 Sadisassa vā seṭṭhatarassa⁶ vāpi.
 Kathaṃ nu hīnassa vaco khametha,
 Akkhāhi me Koṇḍañña etamatthaṃ.

1. Isī (Sī, I)

2. Yasassī (Sī)

3. Ācariyaputto (I, Ka)

4. Vaddha (I), buddha (Ka)

5. Hi dvinnaṃ (I)

6. Seṭṭhanarassa (I)

66. Bhayā hi seṭṭhassa vaco khametha,
Sārambhahetū pana sādisassa.
Yo cīdha hīnassa vaco khametha,
Etaṃ khantiṃ uttamamāhu santo.
67. Kathaṃ vijaññā catupattharūpaṃ¹,
Seṭṭhaṃ sarikkhaṃ athavāpi hīnaṃ.
Virūparūpena caranti santo,
Tasmā hi sabbesaṃ vaco khametha.
68. Na hetamatthaṃ mahatīpi senā,
Sarājikā yujjhamānā labhetha.
Yaṃ khantiṃ sappuriso labhetha,
Khantūbalassūpasamanti verā.
69. Subhāsitaṃ te anumodiyāna,
Aññaṃ taṃ pucchāmi tadiṅgha brūhi.
Yathā ahuṃ² Daṇḍakī Nāḷikero³,
Athajjuno Kalābu cāpi rājā.
Tesaṃ gatiṃ brūhi supāpakammināṃ,
Katthūpapannā isinaṃ viheṭhakā.
70. Kisaṃ hi⁴ Vacchaṃ avakiriya Daṇḍakī,
Ucchinnamūlo sajano saraṭṭho.
Kukkuḷanāme nirayamhi paccati,
Tassa phuliṅgāni patanti kāye.
71. Yo saññate pabbajite aheṭhayi⁵,
Dhammaṃ bhaṇante samaṇe adūsake.
Taṃ Nāḷikeraṃ sunakhā parattha,
Saṅgamma khādanti viphandamānaṃ.

1. Catumaṭṭharūpaṃ (Syā, I)

2. Ahū (Sī, Syā, I)

3. Nāḷikīro (Sī, Syā, I)

4. Kisaṃpi (I)

5. Avañjasi (I)

72. Athajjuno niraye sattisūle,
 Avaṃsiro patito uddhampādo¹.
 Aṅgīrasaṃ Gotamaṃ heṭṭhayitvā,
 Khantiṃ tapassiṃ cirabrahmacāriṃ.
73. Yo khaṇḍaso pabbajitaṃ achedayi,
 Khantiṃ vadantaṃ samaṇaṃ adūsakaṃ.
 Kalābu'viciṃ upapajja paccati,
 Mahāpatāpaṃ² kaṭukaṃ bhayānakaṃ.
74. Etāni sutvā nirayāni paṇḍito,
 Aññāni pāpiṭṭhatarāni cettha.
 Dhammaṃ care samaṇabrāhmaṇesu,
 Evaṃkaro saggamupeti ṭhānaṃ.
75. Subhāsitaṃ te anumodiyāna,
 Aññaṃ taṃ pucchāmi tadiṅgha brūhi.
 Kathaṃvidhaṃ sīlavantaṃ vadanti,
 Kathaṃvidhaṃ paññavantaṃ vadanti.
 Kathaṃvidhaṃ sappurisaṃ vadanti,
 Kathaṃvidhaṃ no siri no jahāti.
76. Kāyena vācāya ca yo'dha³ saññato,
 Manasā ca kiñci na karoti pāpaṃ.
 Na attahetū alikaṃ bhaṇeti⁴,
 Tathāvidhaṃ sīlavantaṃ vadanti.
77. Gambhīrapañhaṃ manasābhicintayaṃ⁵,
 Nāccāhitaṃ kamma karoti luddaṃ.
 Kālāgataṃ⁶ atthapadaṃ na riñcati,
 Tathāvidhaṃ paññavantaṃ vadanti.

1. Uddhapādo (Syā), addhapādo (I)

3. Yo ca (I)

5. Manasā vicintayaṃ (Sī)

2. Mahābhitāpaṃ (I)

4. Bhaṇāti (Sī, Syā, I)

6. Kālābhataṃ (I)

78. Yo ve kataññū katavedi dhīro,
 Kalyāṇamitto daḷhabhatti ca hoti.
 Dukhitassa sakkacca karoti kiccaṃ,
 Tathāvidhaṃ sappurisaṃ vadanti.
79. Etehi sabbehi guṇehupeto,
 Saddho mudū saṃvibhāgī vadaññū.
 Saṅgāhakaṃ sakhilaṃ saṇhāvācam,
 Tathāvidhaṃ no siri no jahāti.
80. Subhāsitaṃ te anumodiyāna,
 Aññaṃ taṃ pucchāmi tadiṅgha brūhi.
 Sīlaṃ siriñcāpi sataṅca dhammaṃ,
 Paññañca kaṃ seṭṭhataraṃ vadanti.
81. Pañña hi seṭṭhā kusalā vadanti,
 Nakkhattarājāriva tārakānaṃ.
 Sīlaṃ sīrī cāpi sataṅca dhammo¹,
 Anvāyikā paññavato bhavanti.
82. Subhāsitaṃ te anumodiyāna,
 Aññaṃ taṃ pucchāmi tadiṅgha brūhi.
 Kathaṃkaro kintikaro kimācaraṃ,
 Kiṃ sevamāno labhatīdha paññaṃ.
 Paññāya dāni paṭipadaṃ² vadehi,
 Kathaṃkaro paññavā hoti macco.
83. Sevetha vuddhe nipuṇe bahussute,
 Uggāhako ca paripucchako siyā.
 Suṇeyya sakkacca subhāsitaṇi,
 Evaṃkaro paññavā hoti macco.

 1. Dhammā (I)

2. Dānippaṭipam (Ka)

84. Sa paññavā kāmagaṇe avekkhati,
Aniccato dukkhato rogato ca.
Evaṃ vipassī pajahāti chandaṃ,
Dukkhesu kāmesu mahabbhayesu.
85. Sa vītarāgo pavineyya dosaṃ,
Mettaṃ¹ cittaṃ bhāvaye² appamāṇa.
Sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṃ,
Anindito brahmamupeti tṭhānaṃ.
86. Mahatthiyaṃ³ āgamaṇaṃ ahosi,
Tavamaṭṭhaka⁴ Bhīmarathassa cāpi.
Kālīṅgarājassa ca uggatassa,
Sabbesa vo kāmarāgo pahīno.
87. Evametaṃ paracittavedi,
Sabbesa no kāmarāgo pahīno.
Karoḥi okāsamanuggahāya,
Yathā gatiṃ te abhisambhavema.
88. Karomi okāsamanuggahāya,
Tathā hi vo kāmarāgo pahīno.
Pharātha kāyaṃ vipulāya pītiyā,
Yathā gatiṃ me abhisambhavetha.
89. Sabbaṃ karissāma tavānusāsaṇiṃ,
Yaṃ yaṃ tuvaṃ vakkhasi bhūripaṇṇa.
Pharāma kāyaṃ vipulāya pītiyā,
Yathā gatiṃ te abhisambhavema.
90. Katāya⁵ Vacchassa kisassa pūjā,
Gacchantu bhonto isayo sādhurūpā.
Jhāne ratā hotha sadā samāhitā,
Esā ratī pabbajitassa seṭṭhā.

1. Metta (Syā, Ka)

3. Mahiddhiyaṃ (Sī, Syā, I)

5. Katāyaṃ (Sī, I)

2. Bhāveyya (Sī, Syā, Ka)

4. Maṭṭhaka (Sī, Syā, Ka)

91. Sutvāna gāthā paramatthasamhitā,
 Subhāsītā isinā paṇḍitena.
 Te vedaajātā anumodamānā,
 Pakkāmu¹ devā devapurāṇ yasassino.
92. Gāthā imā atthavatī subyañjanā,
 Subhāsītā isinā paṇḍitena.
 Yo kocimā aṭṭhikatvā² suṇeyya,
 Labbhettha pubbāpariyaṇ viśesaṇ.
 Laddhāna pubbāpariyaṇ viśesaṇ,
 Adassanaṇ maccurājassa gacche.
93. Sālissaro Sāriputto, Meṇḍissaro ca Kassapo.
 Pabbato Anuruddho ca, Kaccāyano ca Devalo³.
94. Anusisso ca Ānando, Kisavaccho ca Kolito.
 Nārado Udāyitthero⁴, parisā Buddhaparisā.
 Sarabhaṇo Lokanātho, evaṇ dhāretha jātakanti.
 Sarabhaṇajātakaraṇ dutiyaṇ.

523. Alambusājātaka (3)

95. Atha bravi brahā Indo, Vatrabhū jayataṇ pitā.
 Devakaññaṇ parābhetvā, Sudhammāyaṇ Alambusaṇ.
96. Misse devā taṇ yācanti, Tāvatiṇsā sa-indakā.
 Isippalobhane⁵ gaccha, Isisiṇgaṇ Alambuse.
97. Purāyaṇ amhe acceti⁶, vattavā⁷ brahmacariyavā.
 Nibbānābhirato vuddho⁸, tassa maggāṇi āvara.
98. Devarāja kimeva tvaṇ, mameva tuvaṇ sikkhasi.
 Isippalobhane⁵ gaccha, santi aññāpi accharā.

1. Pakkamū (Ka)

3. Devilo (Syā, Ka)

5. Isipalobhike (Sī, Syā), isiṇ palobhike (I)

7. Vattavā (Sī, Syā, I)

2. Aṭṭhiṇ katvā (Ka)

4. Nārado Puṇṇo Mantānīputto (Sī)

6. Nācceti (Syā, Ka)

8. Vaddho (I), Buddho (Syā, Ka)

99. Mādisiyo pavarā ceva, asoke Nandane vane.
Tāsampi hotu pariyāyo, tāpi yantu palobhanā¹.
100. Addhā hi saccaṃ bhaṇasi, santi aññāpi accharā.
Tādisiyo pavarā ceva, asoke Nandane vane.
101. Na tā evaṃ pajānanti, pārīcariyaṃ pumaṃ gatā.
Yādisaṃ tvaṃ pajānāsi, nāri sabbaṅgasobhane.
102. Tvameva gaccha kalyāṇi, itthīnaṃ pavarā casi.
Taveva vaṇṇarūpena, savasamānayissasi².
103. Na vāhaṃ na gamissāmi, devarājena pesitā.
Vibhemi cetaṃ āsāduṃ, uggatejo hi brāhmaṇo.
104. Aneke nirayaṃ pattā, isimāsādiyā janā.
Āpannā mohasaṃsāraṃ, tasmā lomāni haṃsaye.
105. Idaṃ vatvāna pakkāmi, accharā kāmavaṇṇinī.
Missā missitu³ micchantī, Isisiṅgaṃ Alambusā.
106. Sā ca taṃ vanamogayha, Isisiṅgena rakkhitā.
Bimbajālakasañchannaṃ, samantā addhayaḥjanāṃ.
107. Pātova pātārāsamhi, udaṇhasamayaṃ⁴ pati.
Aggiṭṭhaṃ parimajjantaṃ, Isisiṅgaṃ upāgami.
108. Kā nu vijjurivābhāsi, osadhī viya tārakā.
Vicittahatthābharaṇā⁵, āmuttamaṇikuṇḍalā⁶.
109. Ādiccavaṇṇasaṅkāsā, hemacandanagandhinī.
Saññatūrū mahāmāyā, kumārī cārudassanā.
110. Vilaggā⁷ mudukā suddhā, pādā te suppatiṭṭhitā.
Gamanā kamanīyā⁸ te, harantiyeva me mano.

1. Palobhikā (Syā, I)

2. Vasamānāpayissasi (Syā), vasamānāmayissasi (I), taṃ vasamānayissasi(Ka)

3. Missetu (Sī, Syā, I)

4. Udayasamayaṃ (Syā), udantasamayaṃ (Ka)

5. Vicittavathābharaṇā (Sī)

6. Āmukkamaṇikuṇḍalā (?)

7. Vilākā (Sī, Syā, I)

8. Kamanā kamanīyā (Sī, I)

111. Anupubbāva te ūrū, nāganāśasamūpamā.
Vimaṭṭhā tuyhaṃ sussoṇī, akkhassa phalakaṃ yathā.
112. Uppalasseva kiṇjakkhā, nābhi te sādhu saṇṭhitā.
Pūrā kaṇhañjanasseva, dūrato paṭidissati.
113. Duvidhā jātā urajā, avaṇṭā sādhipaccudā.
Payodharā apatitā¹, aḍḍhalābusamā thanā.
114. Dīghā kambutalābhāsā, gīvā eṇeyyakā yathā.
Paṇḍarāvaraṇā vaggu, catutthamanasannibhā.
115. Uddhaggā ca adhaggā ca, dumaggaparimajjitā.
Duvijā nelasambhūtā, dantā tava sudassanā.
116. Apaṇḍarā lohitantā, jiṇjūka² phalasannibhā.
Āyatā ca visālā ca, nettā tava sudassanā.
117. Nātidīghā susammaṭṭhā, kanakabyā³ samocitā.
Uttamaṅgaruhā tuyhaṃ, kesā candanagandhikā.
118. Yāvatā kasigorakkhā, vāṇijānaṃ⁴ ca yā gati.
Isīnaṅca parakkantaṃ, saññatānaṃ tapassinaṃ.
119. Na te samasamaṃ passe, asmiṃ pathavi⁵ maṇḍale.
Ko vā tvaṃ kassa vā putto, kathaṃ jānemu taṃ mayāṃ.
120. Na pañhakālo bhaddante, Kassapevaṃ gate sati.
Ehi samma ramissāma, ubho asmākamassame.
Ehi taṃ upagūhissam⁶, ratīnaṃ kusalo bhava.
121. Idaṃ vatvāna pakkāmi, accharā kāmavaṇṇinī.
Missā missitumicchantī, Isisīṅgaṃ Alambusā.
122. So ca vegena nikkhamma, chetvā dandhaparakkamaṃ⁷.
Tamuttamāsu veṇīsu, ajjhappatto⁸ parāmasi.

1. Appatitā (Sī, Syā, I)

3. Kanakaggā (I)

5. Puthuvi (I)

7. Dandhapadakkamaṃ (Ka)

2. Jiṇjuka (Sī, Syā, I)

4. Vāṇijānaṃ (I)

6. Upaguyhissam (Syā)

8. Ajjhāpatto (I)

123. Tamudāvatta kalyāṇī, palissaji susobhanā¹.
Cavitamhi² brahmacariyā, yathā taṃ atha tositā.
124. Manasā agamā indaṃ, vasantaṃ Nandane vane.
Tassā saṅkappamaññāya, Maghavā devakuñjaro.
125. Pallaṅkaṃ paṇiṇi khippaṃ, sovaṇṇaṃ sopavāhanaṃ.
Sa-uttaracchadapaññāsaṃ, saḥassapaṭiyatthataṃ³.
126. Tameṇaṃ tattha dhāresi, ure katvāna sobhanā.
Yathā ekamuhuttaṃva, tīṇi vassāni dhārayi.
127. Vimado tīhi vassehi, pabujjhivāna brāhmaṇo.
Addasāsi harita⁴ rukkhe, samantā aggiyāyanaṃ.
128. Navapattavanaṃ phullaṃ, kokilaggaṇaghositaṃ.
Samantā paviloketvā, rudaṃ assūni vattayi.
129. Na juhe na jape⁵ mante, aggihuttaṃ pahāpitaṃ.
Ko nu me pāricariyāya, pubbe cittaṃ palobhayi.
130. Araññe me viharato, yo me tejā ha sambhutaṃ⁶.
Nānāratnaparipūraṃ, nāvaṃva gaṇhi aṇṇave.
131. Ahaṃ te pāricariyāya, devarājena pesitā.
Avadhiṃ⁷ cittaṃ cittaṇa, pamādo⁸ tvaṃ na bujjhasi.
132. Imāni kira maṃ tāto, Kassapo anusāsati.
Kamalāsadisitthiyo⁹, tāyo bujjhesi māṇava.
133. Uregaṇḍāyo bujjhesi, tāyo bujjhesi māṇava.
Iccānusāsī maṃ tāto, yathā maṃ anukampako.
134. Tassāhaṃ vacanaṃ nākaṃ, pitu vuddhassa sāsaṇaṃ.
Araññe nimmanussamhi, svajja jhāyāmi¹⁰ ekako.

1. Susobhaṇī (Syā, Ka)

3. Paṭikatthataṃ (Sī)

5. Jappe (Ka)

7. Avadhī (Syā, I, Ka)

9. Sarisitthiyo (Syā, I)

2. Cavi tamhā (Syā, Ka)

4. Harī (I)

6. Sambhataṃ (I)

8. Pamādā (Syā, I)

10. Svājajjhāyāmi (Sī, I)

135. Sohaṃ tathā karissāmi, dhiratthu jīvitena me.
Puna vā tādiso hessaṃ, maraṇaṃ me bhavissati.
136. Tassa tejaṃ¹ vīriyañca, dhitim² ñatvā avaṭṭhitam³.
Sirasā aggahī pāde, Isisiṅgaṃ Alambusā.
137. Mā me kujjha⁴ mahāvīra, mā me kujjha⁴ mahā-ise.
Mahā attho mayā ciṇṇo, tidasānaṃ yasassināṃ.
Tayā saṃkampitaṃ āsi, sabbaṃ devapuraṃ tadā.
138. Tāvatiṃsā ca ye devā, tidasānañca Vāsavo.
Tvañca bhadde sukhī hohi, gaccha kaññe yathāsukhaṃ.
139. Tassa pāde gahetvāna, katvā ca naṃ padakkhiṇaṃ.
Añjaliṃ paggahetvāna, tamhā ṭhānā apakkami.
140. Yo ca tassāsi pallaṅko, sovaṇṇo sopavāhana.
Sa-uttaracchadapaññāso, saḥassapaṭiyatthato.
Tameva pallaṅkamāruya, agā devāna santike.
141. Tamokkamiva āyantiṃ, jalantiṃ vijjutaṃ yathā.
Patīto sumano vitto, Devindo adadā varaṃ.
142. Varañce me ado sakka, sabbabhūtānamissara.
Nisippalobhikā⁵ gacche, etaṃ Sakka varaṃ vareti.
Alambusājātakaṃ tatiyaṃ.

524. Saṅkhaṇḍajātaka (4)

143. Ariyāvakāsosi pasannanetto,
Maññe bhavaṃ pabbajito kulamhā.
Kathaṃ nu vittāni pahāya bhoge,
Pabbaji nikkhamma gharā sapañña⁶.

1. Tejañca (Sī, I)

3. Suvaḍḍhitam (Sī)

5. Na isipalobhikā (Syā), na isipalobhiyaṃ (I)

2. Dhitiñca (I)

4. Kujjhi(I)

6. Sapañño (Syā), sapañña (I)

144. Sayam vimānam naradeva disvā,
Mahānubhāvassa mahoragassa.
Disvāna puññāna mahāvīpākam,
Saddhāya'ham pabbajitomhi rāja.
145. Na kāmakāmā na bhayā na dosā,
Vācam musā pabbajitā bhaṇanti.
Akkhāhi me pucchito etamattham,
Sutvāna me jāyhitippasādo.
146. Vāṇijja¹ raṭṭhādhipa gacchamāno,
Pathe addasāsīmhi bhojaputte².
Pavaddhakāyam uragam mahantaṃ,
Ādāya gacchante pamodamāne.
147. Soham samāgama janinda tehi,
Pahaṭṭhalomo avacamhi bhīto.
Kuhim ayaṃ nīyati³ bhīmakāyo,
Nāgena kim kāhatha bhojaputtā.
148. Nāgo ayaṃ nīyati bhojanatthā⁴,
Pavaddhakāyo urago mahanto.
Sāduñca thūlañca muduñca maṃsaṃ,
Na tvaṃ rasaññasi Videhaputta.
149. Ito mayam gantvā sakam niketaṃ⁵,
Ādāya satthāni vikopayitvā.
Maṃsāni bhokkhāma⁶ pamodamānā,
Mayam hi ve sattavo pannagānam.
150. Sace ayaṃ nīyati bhojanatthā,
Pavaddhakāyo urago mahanto.
Dadāmi vo balibaddāni⁷ soḷasa,
Nāgam imaṃ muñcatha bandhanasmā.

1. Vāṇijja (I)

2. Milācaputte (Sī, I)

3. Niyyati (Ka)

4. Bhojanattham (Sī, Syā, I)

5. Niketanam (I)

6. Bhakkhāma (Syā)

7. Balivaddāni (I)

151. Addhā hi no bhakkho ayaṃ manāpo,
 Bahū ca no uragā bhuttapubbā¹.
 Karoma te taṃ vacanaṃ Aḷāra²,
 Mittaṃ ca no hohi Videhaputta.
152. Tadāssu te bandhanā mocayim̐su,
 Yaṃ natthuto paṭimokkassa pāse.
 Mutto ca so bandhanā nāgarājā,
 Pakkāmi pācīnamukho muhuttaṃ.
153. Gantvāna pācīnamukho muhuttaṃ,
 Puṇṇehi nettehi palokayī maṃ.
 Tadā'ssa'haṃ piṭṭhito anvagacchim̐,
 Dasaṅgulim̐ añjalim̐ paggaheṭvā.
154. Gaccheva kho tvaṃ taramānarūpo,
 Mā taṃ amittā punaragahesum̐.
 Dukkho hi luddehi punā samāgamo,
 Adassanaṃ bhojaputtāna gaccha.
155. Agamāsi so rahadaṃ vip̐pasannaṃ,
 Nīlobhāsaṃ ramaṇīyaṃ sutitthaṃ.
 Samotataṃ³ jambuhi vetasāhi,
 Pāvekkhi nittiṇṇabhayo patīto.
156. So taṃ pavissa na cirassa nāgo,
 Dibbena me pāturaṃ janinda.
 Upaṭṭhahī maṃ pitaraṃva putto,
 Hadayaṅgamaṃ kaṇṇasukhaṃ bhaṇanto.

1. Bahum̐ ca no urago bhuttapubbo (Ka)

2. Āḷāra (Ka) evamuparipi.

3. Samonataṃ (Syā, Ka)

157. Tvaṃ mesi mātā ca pitā¹ Alāra,
 Abbhantaro pāṇadado sahāyo.
 Sakāṃ ca iddhiṃ paṭilābhakosmi²,
 Alāra passa me nivesanāni.
 Pahūtabhakkhaṃ bahu-annapānaṃ,
 Masakkasāraṃ viya Vāsavassa.
158. Taṃ bhūmibhāgehi upetarūpaṃ,
 Asakkharā ceva mudū subhā ca.
 Nīcattiṇā³ apparajā ca bhūmi,
 Pāsādikā yattha jahanti sokaṃ.
159. Anāvakuḷā veḷuriyūpanīlā,
 Catuddisaṃ ambavanaṃ surammaṃ.
 Pakkā ca pesī ca phalā suphullā,
 Niccotukā dhārayantī phalāni.
160. Tesāṃ vanānaṃ naradeva majjhe,
 Nivesanaṃ bhassarasannikāsaṃ.
 Rajataggaḷaṃ sovaṇṇamayāṃ ulāraṃ,
 Obhāsatī vijjurivantalikkhe.
161. Maṇīmayā soṇṇamayā⁴ ulārā,
 Anekacittā satataṃ sunimmitā.
 Paripūrā kaññāhi alaṅkatābhi,
 Suvaṇṇakāyūradharāhi rāja.
162. So Saṅkhapālo taramānarūpo,
 Pāsādamārūyha anomavaṇṇo.
 Sahassathambhaṃ atulānubhāvaṃ,
 Yatthassa bhariyā mahesī ahosi.

1. Pitā ca (I)

3. Nīcā tiṇā (Syā, I)

2. Paṭilābhitosmi (I)

4. Sovaṇṇamayā (Sī, Syā, I)

163. Ekā ca nārī taramānarūpā,
 Ādāya veḷuriyamayaṃ mahagghaṃ.
 Subhaṃ maṇiṃ jātimaṇṭūpapannaṃ.
 Acoditā āsanamabbhihāsi.
164. Tato maṃ urago hatthe gahetvā,
 Nisīdayī pāmukha-āsanasmim.
 Idamāsaṇaṃ atra bhavaṃ nisīdatu,
 Bhavaṃ hi me aññataro garūṇaṃ.
165. Aññā ca nārī taramānarūpā,
 Ādāya vāriṃ upasaṅkamitvā.
 Pādāni pakkhālayī me janinda,
 Bhariyāva¹ bhattū patino piyassa.
166. Aparā ca nārī taramānarūpā,
 Paggayha sovaṇṇamayāya² pātiyā.
 Anekaṣūpaṃ vividhaṃ viyañjanaṃ,
 Upanāmayī bhatta manuññarūpaṃ.
167. Turiyehi³ maṃ bhārata bhuttavantaṃ,
 Upaṭṭhahum bhattu mano viditvā.
 Tatuttariṃ⁴ maṃ nipatī mahantaṃ,
 Dibbehi kāmehi anappakehi.
168. Bhariyā mametā tisatā Aḷāra,
 Sabbattamajjhā padumuttarābhā.
 Aḷāra etā'ssu te kāmakārā,
 Dadāmi te tā paricārayassu.
169. Saṃvaccharaṃ dibbarasānubhutvā,
 Tadā'ssu'haṃ⁵ uttarimajjhabhāsim⁶.
 Nāgassidaṃ kinti kathañca laddhaṃ,
 Kathajjhagamāsi vimānaseṭṭhaṃ.

1. Bhariyā ca (I)

2. Sovanṇamayā (I)

3. Tūriyehi (Ka)

4. Taduttariṃ (Ka)

5. Tadassahaṃ (I)

6. Uttari paccabhāsim (Sī, Syā), uttarim paccabhāsim (I)

170. Adhiccaladdham pariṇāmajam te,
 Sayamkatarū udāhu devehi dinnam.
 Pucchāmi tam¹ nāgarāje'tamattham,
 Kathajjhagamāsi vimānaseṭṭham.
171. Nādhiccaladdham na pariṇāmajam me,
 Na sayamkatarū nāpi devehi dinnam.
 Sakehi kammehi apāpakehi,
 Puññehi me laddhamidam vimānam.
172. Kim te vatarū kim pana brahmacariyam,
 Kissa suciṇṇassa ayam vipāko.
 Akkhāhi me nāgarāje'tamattham,
 Katham nu te laddhamidam vimānam.
173. Rājā ahoṣim Magadhānamissaro,
 Duyyodhano nāma mahānubhāvo.
 So ittaram jīvitam samviditvā,
 Asassatarū vipariṇāmadhammam.
174. Annañca pānañca pasannacitto,
 Sakkacca dānam vipulam adāsim².
 Opānabhūtam me gharam tadāsi,
 Santappitā samaṇabrāhmaṇā ca.
175. ³ Mālañca gandhañca vilepanañca,
 Padīpiyam⁴ yānamupassayañca.
 Acchādanam seyyamathannapānam,
 Sakkacca dānāni adamha tattha³.

1. Te (I)
 3-3. Ayam gāthā I-pothhake natthi.

2. Adāsi (I)
 4. ...padīpayam (Syā, Ka)

176. Taṃ me vataṃ taṃ pana brahmacariyaṃ,
 Tassa suciṇṇassa ayaṃ vipāko.
 Teneva me laddhamidaṃ vimānaṃ,
 Pahūtabhakkhaṃ bahu-annapānaṃ.
 Naccehi gītehi cupetarūpaṃ,
 Ciraṭṭhitikaṃ na ca sassatā'yaṃ.
177. Appānubhāvā taṃ mahānubhāvaṃ,
 Tejassinaṃ hanti atejavanto.
 Kimeva dāṭhāvudha kiṃ paṭicca,
 Hatthatta¹ māgacchi vanibbakānaṃ².
178. Bhayaṃ nu te anvagataṃ mahantaṃ,
 Tejo nu te nānvagaṃ dantamūlaṃ.
 Kimeva dāṭhāvudha kiṃ paṭicca,
 Kilesamāpajji vanibbakānaṃ.
179. Na me bhayaṃ anvagataṃ mahantaṃ.
 Tejo na sakkā mama tehi hantum³.
 Satañca dhammāni sukittitāni,
 Samuddavelāva duraccayāni.
180. Cātuddasiṃ pañcadasiṃ Aḷāra,
 Uposathaṃ niccamupāvasāmi.
 Athāgamuṃ soḷasa bhojaputtā,
 Rajjuṃ gahetvāna daḷhañca pāsāṃ.
181. Bhettvāna nāsaṃ atikassa⁴ rajjuṃ,
 Nayiṃsu maṃ samparigayha luddā.
 Etādisaṃ dukkhamahaṃ titikkhaṃ⁵,
 Uposathaṃ appaṭikopayanto.

1. Hatthatta (Sī, Syā, I)

2. Vaṇibbakānaṃ (Sī)

3. Tebhihantum (Syā, Ka)

4. Antakassa (Ka)

5. Titikkhiṃ (I)

182. Ekāyane taṃ pathe addasaṃsu,
Balena vaṇṇena cupetarūpaṃ.
Siriya paññāya ca bhāvitosi,
Kiṃ patthayaṃ¹ nāga tapo karosi.
183. Na puttahetū na dhanassa hetu,
Na āyuno cāpi Aḷāra hetu.
Manussayoniṃ abhipatthayaṇo,
Tasmā parakkamma tapo karomi.
184. Tvaṃ lohitakkho vihatantaraṃso,
Alaṅkato kappitakesamassu.
Surosito lohitacandanena,
Gandhabbarājāva disā pabhāsasi².
185. Deviddhipattosi mahānubhāvo,
Sabbehi kāmehi samaṅgibhūto.
Pucchāmi taṃ nāgarāje'tamatthaṃ,
Seyyo ito kena manussaloko.
186. Aḷāra nāññatra manussalokā,
Suddhī va saṃvijjati saṃyamo vā.
Ahaṅca laddhāna manussayoniṃ,
Kāhāmi jātimaraṇassa antaṃ.
187. Saṃvaccharo me vasato³ tavantike,
Annena pānena upaṭṭhitosmi.
Āmantayitvāna palemi nāga,
Cirappavutthosmi⁴ ahaṃ janinda.
188. Puttā ca dārā anujīvino ca⁵,
Niccānusiṭṭhā upatiṭṭhathetaṃ.
Kaccinnu taṃ nābhisapittha⁶ koci,
Piyaṃ hi me dassanaṃ tuyhaṃ⁷ Aḷāra.

1. Kimatthiyaṃ (Sī, Syā, I)

2. Pabhāsi (Ka)

3. Vusito (I)

4. Cirappavuttho asmi (I) cirappavutthosmi (Sī, Syā)

5. Ca'nujīvino (Sī, I)

6. Nābhisamsittha (Syā, I)

7. Tuyha (I)

189. Yathāpi mātū ca pitū agāre,
 Putto piyo paṭivihito vaseyya¹.
 Tatopi mayhaṃ idhameva seyyo,
 Cittam hi te nāga mayī pasannaṃ.
190. Maṇī mamaṃ vijjati lohitaṅko²,
 Dhanāharo maṇiratanam uḷāraṃ.
 Ādāya tvaṃ³ gaccha sakam niketaṃ,
 Laddhā dhanam taṃ maṇimossajassu.
191. Diṭṭhā mayā mānusakāpi kāmā,
 Asassatā vipariṇāmadhammā.
 Ādīnavam kāmaguṇesu disvā,
 Saddhāya'haṃ pabbajitomi rāja.
192. Dumapphalānīva patanti māṇavā,
 Daharā ca vuddhā ca sarīrabhedā.
 Etampi disvā pabbajitomi rāja,
 Apaṇṇakam sāmāññameva seyyo.
193. Addhā have sevitabbā sapaññā,
 Bahussutā ye bahuṭhānacintino.
 Nāgañca sutvāna tavañca'ḷāra,
 Kāhāmi puññāni anappakāni.
194. Addhā have sevitabbā sapaññā,
 Bahussutā ye bahuṭhānacintino.
 Nāgañca sutvāna mamañca rāja,
 Karohi puññāni anappakānīti.

San̥khapāḷajātakam catuttham.

1. Seyyo (I)

2. Lohitaṅgo (Ka)

3. Tam (I)

525. Cūlasutasomajātaka (5)

195. Āmantayāmi nigamaṃ, mittāmacce parissaje¹.
Sirasmim palitaṃ jātaṃ, pabbajjaṃ dāni roca'haṃ.
196. Abhuṃ me kathaṃ nu bhaṇasi,
Sallaṃ me deva urasi kappesi².
Sattasatā te bhariyā,
Kathaṃ nu te tā bhavissanti.
197. Paññāyihinti etā, daharā aññampi tā gamissanti.
Saggaṃ cassa patthayāno, tena ahaṃ pabbajissāmi.
198. Dulladdhaṃ me āsi Sutasoma,
Yassa te homa'haṃ mātā.
Yaṃ me vilapantiyā,
Anapekkho pabbajasi deva.
199. Dulladdhaṃ me āsi Sutasoma,
Yaṃ taṃ ahaṃ vijāyissaṃ.
Yaṃ me vilapantiyā,
Anapekkho pabbajasi deva.
200. Ko nāme'so dhammo,
Sutasoma kā ca nāma pabbajjā.
Yaṃ no amhe jīṇṇe,
Anapekkho pabbajasi deva.
201. Puttāpi tuyhaṃ bahavo, daharā appattayobbanā.
Mañjū tepi³ taṃ apassantā, maññe dukkhaṃ nigacchanti.
202. Puttehi ca me etehi,
Daharehi appattayobbanehi.
Mañjūhi sabbehipi tumhehi,
Cīrampi thatvā vināsabhāvo⁴.

1. Pārisajje (Sī, Syā)

3. Te (Sī, I)

2. Kampesi (I)

4. Vinābhāvo (Sī, Syā, I)

203. Chinnam nu tuyham hadayam,
 Adu te¹ karuṇā ca natthi amhesu.
 Yam no vikandantiyo²,
 Anapekkho pabbajasi deva.
204. Na ca mayham chinnam hadayam,
 Atthi karuṇāpi mayham tumhesu.
 Saggañca patthayāno,
 Tena aham³ pabbajissāmi.
205. Dulladdham me āsi,
 Sutasoma yassa te aham bhariyā.
 Yam me vilapantiyā,
 Anapekkho pabbajasi deva.
206. Dulladdham me āsi,
 Sutasoma yassa te aham bhariyā.
 Yam me kucchipaṭṭisandhim⁴,
 Anapekkho pabbajasi deva.
207. Paripakko me gabbho,
 Kucchigato yāva nam vijāyāmi.
 Māham ekā vidhavā,
 Pacchā dukkhāni addakkhim.
208. Paripakko te gabbho,
 Kucchigato iṅha tvaṃ⁵ vijāyassu.
 Puttam anomavaṇṇam,
 Tam hitvā pabbajissāmi.
209. Mā tvaṃ Cande rudi,
 Mā soci vanatimiramattakkhi.
 Āroha varapāsādam⁶,
 Anapekkho aham gamissāmi.

1. Ādu (Sī, I), ādū (Syā)

3. Tenāham (Sī, Syā), tenamaham (I)

5. Tva (Sī), nam (I)

2. Vikkandantiyo (Sī)

4. Mam kucchimatim santim (I)

6. Ca pāsadam (I)

210. Ko taṃ amma kopesi,
 Kiṃ rodasi pekkhasi ca maṃ bālhaṃ.
 Kaṃ avajjhaṃ ghātemi¹,
 Ñātīnaṃ udikkhamānānaṃ.
211. Na hi so sakkā hantum,
 Vijitāvī² yo maṃ tāta kopesi.
 Pitā te maṃ tāta avaca,
 Anapekkho ahaṃ gamissāmi.
212. Yotaṃ pubbe niyyāmi,
 Uyyānaṃ mattakuñjare ca yodhemi.
 Sutasome pabbajite,
 Kathaṃ nu dāni karissāmi.
213. Mātucca³ me rudantyā⁴,
 Jeṭṭhassa ca bhātuno akāmassa.
 Hatthepi te gahessaṃ,
 Na hi gacchasi⁵ no akāmānaṃ.
214. Uṭṭhehi tvaṃ dhāti,
 Imaṃ kumāraṃ ramehi aññattha.
 Mā me paripanthamakāsi⁶,
 Saggaṃ mama patthayānassa.
215. Yaṃ nūnimaṃ dadeyyaṃ⁷ pabhaṅkaraṃ,
 Ko nu me imināttho⁸.
 Sutassome pabbajite,
 Kiṃ nu menaṃ karissāmi.

1. Ghātemi kaṃ avajjhaṃ (I), taṃ avajjhaṃ ghātemi (Ka)

2. Jīvitāvī (I)

3. Mātu ca (Sī, Syā)

4. Rudatyā (I)

5. Gañchisi (I)

6. Makā (Sī, I)

7. Jaheyyaṃ (I)

8. Ko nu me iminā attho (Sī, Syā), ko nu me nattho (I)

216. Koso ca tuyhaṃ vipulo,
 Koṭṭhāgāraṇca tuyhaṃ paripūraṃ.
 Pathavī ca tuyhaṃ vijitā,
 Ramassu mā pabbaji¹ deva.
217. Koso ca mayhaṃ vipulo,
 Koṭṭhāgāraṇca mayhaṃ paripūraṃ.
 Pathavī ca mayhaṃ vijitā,
 Taṃ hitvā pabbajissāmi.
218. Mayhampi dhanam pahūtaṃ, saṅkhātum² nopi deva sakkomi.
 Taṃ te dadāmi sabbampi³, ramassu mā pabbaji deva.
219. Jānāmi⁴ dhanam pahūtaṃ, Kulavaddhana pūjito tayā ca'smi.
 Saggaṇca patthayāno, tena ahaṃ pabbajissāmi.
220. Ukkaṇṭhitosmi bālhaṃ, arati maṃ Somadatta āvisati⁵.
 Bahukāpi⁶ me antarāyā, ajjevāhaṃ pabbajissāmi.
221. Idaṃ ca tuyhaṃ rucitaṃ, Sutasoma ajjeva dāni tvaṃ pabbaja.
 Ahaṃpi pabbajissāmi, na ussahe tayā vinā ahaṃ ṭhātum.
222. Na hi sakkā pabbajitum, nagare na hi paccati janapade ca.
 Sutasome pabbajite, kathaṃ nu dāni karissāma.
223. Upanīyatidaṃ maññe, parittaṃ udakaṃva caṅkavāramhi.
 Evaṃ suparittake jīvite, na ca pamajjitum kālo.
224. Upanīyatidaṃ maññe, parittaṃ udakaṃva caṅkavāramhi.
 Evaṃ suparittake jīvite, andhabālā⁷ pamajjanti.
225. Te vaḍḍhayanti nirayaṃ, tiracchānayoniṇca pettivisayaṇca.
 Taṇhāya bandhanabaddhā, vaḍḍhenti asurakāyaṃ.

1. Pabbajassu (Sī), pabbaja (I)

3. Taṃ deva te dadāmi sabbampi (Sī), taṃ te dadāmi sabbam (I)

4. Jānāmi te (Sī, Syā)

6. Bahukā hi (Sī, Syā)

2. Saṅkhyātum (Sī)

5. Āvisati (Ka)

7. Atha bālā (Sī, Syā, I)

226. Ūhaññate rajaggaṃ, avidūre Pubbakamhi ca¹ pāsāde.
Maññe no kesā chinnā, yasassino dhammarājassa.
227. Ayamassa pāsādo, sovaṇṇa² pupphamālyavītikiṇṇo.
Yahi³ manuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
228. Ayamassa pāsādo, sovaṇṇapupphamālyavītikiṇṇo.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.
229. Idamassa kūṭāgāraṃ, sovaṇṇa⁴ pupphamālyavītikiṇṇaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
230. Idamassa kūṭāgāraṃ, sovaṇṇa⁴ pupphamālyavītikiṇṇaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.
231. Ayamassa asokavanikā, supupphitā sabbakālikā rammā.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
232. Ayamassa asokavanikā, supupphitā sabbakālikā rammā.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.
233. Idamassa uyyānaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
234. Idamassa uyyānaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.
235. Idamassa kaṇikāravanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
236. Idamassa kaṇikāravanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.
237. Idamassa pāṭalivanaṃ⁵, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
238. Idamassa pāṭalivanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.

1. Pupphakamhi ca (Sī, I)

2. So vaṇṇo (I)

3. Yamhi (I)

4. Sovāṇṇaṃ (I)

5. Pāṭalivanaṃ (Sī)

239. Idamassa ambavanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvarī rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
240. Idamassa ambavanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvarī rājā, parikiṇṇo nātisaṅghena.
241. Ayamassa pokkharāṇī, sañchannā aṇḍajehi vītikiṇṇā.
Yahimanuvarī rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
242. Ayamassa pokkharāṇī, sañchannā aṇḍajehi vītikiṇṇā.
Yahimanuvarī rājā, parikiṇṇo nātisaṅghena.
243. Rājā vo kho¹ pabbajito, Sutasoma rajjaṃ imaṃ pahatvāna².
Kāsāyavattavasano, nāgo va ekako³ carati.
244. Māssu pubbe ratikīlītāni, hasitāni ca anussarittha⁴.
Mā vo kāmā haniṃsu, rammaṃ hi⁵ Sudassanaṃ⁶ nagaraṃ.
245. Mettacittaṇca⁷ bhāvētha, appamāṇaṃ divā ca ratto ca.
Agacchittha⁸ devapuraṃ, āvāsaṃ puñṇakammānanti⁹. (3219)
Cūlasutasomajātakaṃ pañcamaṃ.

Cattālīsanipātaṃ niṭṭhitaṃ.

Tassuddānaṃ

Suvapaṇḍitajambuka Kuṇḍalino,
Varakaññaṃ malambusajātakaṃ ca.
Pavaruttamasāṅkhasirīvhaṇḍako,
Sutasoma-arindhamarājavarō.

1. Rājā kho (Sī, Syā, I)

3. Ekakova (Sī)

5. Surammaṇhi (Syā, Ka)

7. Mettaṇca (I)

8. Atha gañchittha (Sī, Syā, I)

2. Pahantvāna (Syā, Ka)

4. Anussarittho (I)

6. Sudassanaṃ nāma (Sī)

9. Puñṇakammānanti (I)

18. Paṇṇāsanipāta

526. Niḷinikājātaka (1)

1. Uddayhate¹ janapado, raṭṭhañcāpi vinassati.
Ehi Niḷinike² gaccha, taṃ me brāhmaṇamānaya.
2. Nāhaṃ dukkhakkhamā rāja, nāhaṃ addhānakovidā.
Kathaṃ ahaṃ gamissāmi, vanaṃ kuñjarasevitaṃ.
3. Phītaṃ janapadaṃ gantvā, hatthinā ca rathena ca.
Dārusaṅghaṭṭayānena, evaṃ gaccha Niḷinike.
4. Hatthi-assarathe pattī, gacchevādāya khattiye.
Taveva vaṇṇarūpena, vasaṃ ta'mānayissasi.
5. Kadalīdhajapaññāṇo, ābhujīparivārīto.
Eso padissati rammo, Isisiṅgassa assamo.
6. Eso aggissa saṅkhāto, eso dhūmo padissati.
Maññe no aggaṃ hāpeti, Isisiṅgo mahiddhiko.
7. Tañca disvāna āyantiṃ, āmuttamaṇikuṇḍalaṃ.
Isisiṅgo pāvīsi bhīto, assamaṃ paṇṇachādanam.
8. Assamassa ca sā dvāre, geṇḍukena'ssa³ kīḷati.
Vidaṃsayantī aṅgāni, guyhaṃ pakāsītāni ca.
9. Tañca disvāna kīḷantiṃ, paṇṇasālagato jaṭī.
Assamā nikkhamitvāna, idaṃ vacanamabravi.
10. Ambho ko nāma so rukkho, yassa te'vaṃgataṃ phalaṃ.
Dūrepi khittaṃ pacceti, na taṃ ohāya gacchati.

1. Uddayhate (Sī, I)

2. Naḷinike (Sī, Syā, I) evamuparipi.

3. Teṇḍukenassa (Sī, I)

11. Assamassa mama¹ brahme, samīpe Gandhamādane.
Bahavo² tādisā rukkhā, yassa te'vaṃgataṃ phalaṃ.
Dūrepi khittaṃ pacceti, na maṃ ohāya gacchati.
12. Etū³ bhavaṃ assami'maṃ adetu,
Pajjañca bhakkhañca paṭiccha dammi.
Idamāsaṇaṃ atra bhavaṃ nisīdatu,
Ito bhavaṃ mūlaphalāni bhuñjatu⁴.
13. Kiṃ te idaṃ ūrūnamantarasmim,
Supicchitaṃ kaṇharivappakāsati.
Akkhāhi me pucchito etamatthaṃ,
Kose nu te uttamaṅgaṃ pavitṭhaṃ.
14. Ahaṃ vane mūlaphalesanaṃ caraṃ,
Āsādayim⁵ acchaṃ sughorarūpaṃ.
So maṃ patitvā sahasā'jjhapatto,
Panujja maṃ abbahi⁶ uttamaṅgaṃ.
15. Svāyaṃ vaṇo khajjati kaṇḍuvāyati,
Sabbañca kālāṃ na labhāmi sātāṃ.
Paho bhavaṃ kaṇḍumimaṃ vinetuṃ,
Kurutaṃ bhavaṃ yācito brāhmaṇatthaṃ.
16. Gambhīrarūpo te vaṇo salohito,
Apūtiko vaṇagandho⁷ mahā ca.
Karomi te kiñci kasāyayogaṃ,
Yathā bhavaṃ paramasukhī bhaveyya.

1. Maṃ (Sī)

2. Pabbate (Sī)

3. Etu (Sī, Syā, Ka)

4. Khādatu (Sī)

5. Assādayim (Ka)

6. Abbuhi (Syā, Ka)

7. Pakkagandho (Sī), pannagandho (Syā, I)

17. Na mantayogā na kasāyayogā,
Na osadhā brahmacārī¹ kamanti.
Yaṃ te mudu, tena² vinehi kaṇḍum³,
Yathā ahaṃ paramasukhī bhaveyyaṃ.
18. Ito nu bhoto katamena assamo,
Kacci bhavaṃ abhīramasi⁴ araññe.
Kacci nu te⁵ mūlaphalaṃ pahūtaṃ,
Kacci bhavantaṃ na vihiṃsanti vālā.
19. Ito ujum uttarāyaṃ disāyaṃ,
Khemānadī Himavatā pabhāvī⁶.
Tassā tīre assamo mayha rammo,
Aho bhavaṃ assamaṃ mayhaṃ passe.
20. Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo,
Uddālakā pāṭaliyo ca phullā.
Samantato kimpurisābhigītaṃ,
Aho bhavaṃ assamaṃ mayhaṃ passe.
21. Tālā ca mūlā ca phalā ca me'tha,
Vaṇṇena gandhena upetarūpaṃ.
Taṃ bhūmibhāgehi upetarūpaṃ,
Aho bhavaṃ assamaṃ mayhaṃ passe.
22. Phalā ca mūlā ca pahūtamettha,
Vaṇṇena gandhena rasenupeṭā.
Āyanti ca luddakā taṃ padesaṃ,
Mā me tato mūlaphalaṃ ahāsurī.
23. Pitā mamaṃ mūlaphalesanaṃ gato,
Idāni āgacchati sāyakāle.
Ubhova gacchāmasse assamaṃ taṃ,
Yāva pitā mūlaphalato etu.

1. Brahmacārī (Sī, Syā, I)

3. Kaṇḍukaṃ (I)

5. Kacci te (I)

2. Ghaṭṭe mudukena (Ka), yaṃ te mudū tena (I)

4. Abhīramasī (I)

6. Pabhāti (Sī, I)

24. Aññe bahū isayo sādthurūpā,
 Rājīsayo anumagge vasanti.
 Te yeva pucchesi mama'ssamaṃ taṃ,
 Te taṃ nayissanti mamaṃ sakāse.
25. Na te kaṭṭhāni bhinnāni, na te udakamābhataṃ.
 Aggīpi te na hāpito¹, kiṃ nu mandova jhāyasi.
26. Bhinnāni kaṭṭhāni huto ca aggi,
 Tapanīpi te samitā brahmacārī².
 Pīṭhañca mayhaṃ udakañca hoti,
 Ramasi tuvaṃ³ brahmabhūto puratthā.
27. Abhinnakaṭṭhosi anābhatodako,
 Ahāpitaggīsi⁴ asiddhabhojano⁵.
 Na me tuvaṃ ālapasī mama'jja,
 Naṭṭhaṃ nu kiṃ cetasañca dukkhaṃ.
28. Idhāgamā jaṭilo brahmacārī,
 Sudassaneyyo sutanū vineti.
 Nevātidigho na panātirasso,
 Sukaṇḥakaṇḥacchadanehi bhoto.
29. Amassujāto apurāṇavaṇṇī,
 Ādhārarūpañca panassa kaṇṭhe.
 Dve yamā⁶ gaṇḍā ure sujātā,
 Suvaṇṇatindukanibhā⁷ pabhassarā.
30. Mukhañca tassa bhusadassaneyyaṃ,
 Kaṇṇesu lambanti ca kuñcitaggā.
 Te jotare carato māṇavassa,
 Suttañca yaṃ Saṃyamaṇaṃ jaṭānaṃ.

1. Hāsito (Sī, Syā)

3. Tvaṃ (Sī)

5. Asitṭhabhojano (Ka)

7. Suvaṇṇapindūpanibhā (Sī), suvaṇṇatindusannibhā (Syā), sovaṇṇapiṇḍūpanibhā (I)

2. Brahmacārī (?)

4. Ahāpitaggīvi (Ka)

6. Dve passa (Sī), dvāssa (I)

31. Aññā ca tassa saṃyamāni¹ catasso,
 Nīlā pītā² lohita³ ca sebhā.
 Tā pi sare⁴ carato māṇavassa,
 Tiriṭi⁵ saṅghāriva pāvusaṃhi.

32. Na mikhalaṃ muñjamayaṃ dhāreti,
 Na santhare⁶ no pana pabbajassa.
 Tā jotare jaghanantare⁷ vilaggā,
 Sateratā vijjuriva 'ntalikkhe.

33. Akhīlakāni ca avaṇṭakāni,
 Heṭṭhā nabhyā kaṭisaṃmohitaṇi.
 Aghaṭṭitaṃ niccakaṭilaṃ karonti,
 Haṃ tāta kiṃ rukkhaphalaṇi tāni.

34. Jaṭā ca tassa bhusadassaneyyā,
 Parosataṃ vellitaggaṃ sugandhā.
 Dvedhā siro sādhu vibhattarūpo,
 Aho nu kho mayha tathā jaṭāssu.

35. Yadā ca so pakirati tā jaṭāyo,
 Vaṇṇena gandhena upetarūpā.
 Nīluppalaṃ vātasameritaṃva,
 Tatheva saṃvāti pana'ssamo ayaṃ.

36. Paṅko ca tassa bhusadassaneyyo,
 Netādiso yādiso mayhaṃ kāye⁸.
 So vāyatī erito mālutena,
 Vanaṃ yathā aggagimhe suphullaṃ.

1. Saṃyamāni (Sī, I)

2. Nīlapi tā (I)

3. Lohita³ (Syā, I, Ka)

4. Saṃsare (Sī, Syā)

5. Ciriṭi (Sī, I)

6. Santace (Sī), santacaṃ (I), santare (Ka)

7. Jaghanavare (Sī, I)

8. Kāyo (Sī, Syā, I)

37. Nihanti so rukkhaphalaṃ pathabyā,
 Sucittarūpaṃ ruciraṃ dassaneyyaṃ.
 Khittañca tassa punareti hatthaṃ,
 Haṃ tāta kiṃ rukkhaphalaṃ nu kho taṃ.
38. Dantā ca tassa bhusadassaneyyā,
 Suddhā samā saṅkhavarūpapannā.
 Mano pasādentī vivariyamānā,
 Na hi¹ nūna so sākamakhādi tehi.
39. Akakkasaṃ aggaḷitaṃ muhuṃ muduṃ,
 Ujuṃ anuddhataṃ acapalamassa bhāsitaṃ.
 Rudāṃ manuññaṃ karavīkasussaraṃ,
 Hadayaṅgamaṃ rañjayateva me mano.
40. Bindussaro nātivisaṭṭhavākyo²,
 Na nūna sajjhāyamatippayutto.
 Icchāmi bho³ taṃ punadeva daṭṭhuṃ,
 Mitto hi⁴ me māṇavohu⁵ puratthā.
41. Susandhi sabbattha vimaṭṭhimaṃ vaṇaṃ,
 Puthū⁶ sujātaṃ kharapattasannitaṃ.
 Teneva maṃ uttariyāna māṇavo,
 Vivaritaṃ ūruṃ jagghanena piḷayi.
42. Tapanti ābhanti virocāre ca,
 Sateratā vijjuriva'ntalikkhe.
 Bāhā mudū añjanalomasādisā,
 Vicitravaṭṭaṅgulikā'ssā sobhare.

1. Na ha (Sī, I)

3. Kho (Sī, Syā, I)

5. Māṇavāhu (Sī, Syā), māṇavāhu (I)

2. Nātivissaṭṭhavākyo (Sī, Syā, I)

4. Mittaṃ hi (Sī, Syā, I)

6. Puthuṃ (I), puthu (Ka)

43. Akakkasaṅgo na ca dīghalomo,
 Nakhā'ssa dīghā api lohitaggā.
 Mudūhi bāhāhi palissajanto,
 Kalyāṇarūpo ramayaṃ¹ upaṭṭhahi.
44. Dumassa tūlūpanibhā pabhassarā,
 Suvaṇṇakambutalavaṭṭasucchavi.
 Hatthā mudū tehi maṃ saṃphusitvā,
 Ito gato tena maṃ dahanti tāta.
45. Na nūna² so khārividhaṃ ahāsi,
 Na nūna so kaṭṭhāni sayāṃ abhañji.
 Na nūna so hanti dume kuṭṭhāriyā³,
 Na hissa⁴ hatthesu khilāni atthi.
46. Accho ca kho tassa vaṇaṃ akāsi,
 So maṃbravi “sukhitaṃ maṃ karohi”.
 Tāhaṃ karim tena mamāsi sokhyaṃ,
 So cabravi “sukhitosmī”ti brahme.
47. Ayañca te māluvapaṇṇasanthatā,
 Vikiṇṇarūpāva mayā ca tena ca.
 Kilantarūpā udake ramitvā,
 Punappunaṃ paṇṇakuṭim vajāma.
48. Na ma'jja mantā paṭibhanti tāta,
 Na aggihuttaṃ napi yaññatantaṃ⁵.
 Na cāpi te mūlaphalāni bhuñje,
 Yāva na passāmi taṃ brahmacāriṃ.

1. Ramayaṃ (Ka)

3. Kudhāriyā (Ka)

5. Yaññatantra¹ (Sī), yaññaṃ tatra (I, Ka), yaññatatra (Syā)

2. Na ha nūna (Sī, I)

4. Na pissa (Sī, Syā, I)

49. Addhā pajānāsi tuvampi tāta,
 Yassaṃ disaṃ¹ vasate brahmacārī.
 Taṃ maṃ disaṃ pāpaya tāta khippaṃ,
 Mā te ahaṃ amari'massamamhi.
50. Vicitrapphullaṃ² hi vanaṃ suttaṃ mayā,
 Dijābhigghuṭṭhaṃ dijasāṅghasevitaṃ.
 Taṃ maṃ vanaṃ pāpaya tāta khippaṃ,
 Purā te pāṇaṃ vijahāmi assame.
51. Imasmā'haṃ jotirase vanaṃhi,
 Gandhabbadevaccharasaṅghasevite.
 Isīnamāvāse sanantanamhi,
 Netādisaṃ aratiṃ pāpuṇetha.
52. Bhavanti mittāni atho na honti,
 Ñātīsu mittesu karonti pemaṃ.
 Ayañca jammo kissa vā niviṭṭho,
 Yo neva jānāti “kutomhi āgato”.
53. Saṃvāsena hi mittāni, sandhīyanti³ punappunaṃ.
 Sve'va mitto⁴ asaṃgantu, asaṃvāsena jīrati.
54. Sace tuvaṃ dakkhasi brahmacārīṃ,
 Sace tuvaṃ sallape⁵ brahmacārīṇā.
 Sampannasassaṃva mahodakena,
 Tapoguṇaṃ khippamimaṃ pahissasi⁶.
55. Punapi⁷ ce dakkhasi brahmacārīṃ,
 Punapi⁷ ce sallape brahmacārīṇā.
 Sampannasassaṃva mahodakena,
 Usmāgataṃ khippamimaṃ pahissasi.

1. Disāyaṃ (Syā, I, Ka)

2. Vicitrappupphaṃ (Sī, I)

3. Sandhiyanti (Syā, Ka)

4. Sā ca metti (I)

5. Sallapi (Sī)

6. Pahassasi (Sī, Syā, I)

7. Punappi (I)

56. Bhūtāni hetāni¹ caranti tāta,
 Virūparūpena manussaloke.
 Na tāni sevetha naro sapañño,
 Āsajja nam̐ nassati brahmacārīti.

Nilīnikājātakam² paṭhamam̐.

527. Ummānantījātaka (2)

57. Nivesanam̐ kassa nu'dam̐ Sunanda,
 Pākārena paṇḍumayena guttam̐.
 Kā dissati aggisikhāva dūre,
 Vehāyasam̐³ pabbataggeva acci.
58. Dhītā nva'yam̐⁴ kassa Sunanda hoti,
 Suṇisā nva'yam̐⁴ kassa athopi bhariyā.
 Akkhāhi me khippamidheva puṭṭho,
 Avāvaṭā yadi vā atthi bhattā.
59. Aham̐ hi jānāmi janinda etaṃ,
 Matyā ca petyā ca athopi assā.
 Taveva so puriso bhūmipāla,
 Rattindivam̐ appamatto tavatthe.
60. Iddho ca phīto ca suvaḍḍhito⁵ ca,
 Amacco ca te aññataro janinda.
 Tassesā bhariyā'bhīpārakassa⁶,
 Ummānantī⁷ nāmadheyena rāja.

1. Etāni (I)

3. Vehāsayaṃ (Sī, I)

5. Subāḷhiko (I)

7. Ummānantīti (Ka)

2. Naḷinījātakam̐ (Sī), Naḷinījātakam̐ (I)

4. Nayaṃ (Sī, I), nvāyaṃ (Syā)

6. Ahipārakassa (Sī, I), abhipādakassa (Ka)

61. Ambho ambho nāmamidaṃ imissā,
Matyā ca petyā ca kataṃ susādhu.
Tadā¹ hi mayhaṃ avalokayantī,
Ummattakaṃ Ummadantī akāsi.
62. Yā puṇṇamāse² migamandalocanā,
Upāvisi puṇḍarīkattacaṅgī.
Dve puṇṇamāyo tadahū amañña'haṃ,
Disvāna pārāvatarattavāsiniṃ.
63. Aḷārapamhehi subhehi vaggubhi,
Palobhayantī maṃ yadā udikkhati.
Vijambhamānā harateva me mano,
Jātā vane kimpurisīva pabbate.
64. Tadā hi brahatī sāmā, āmuttamaṇikuṇḍalā.
Ekaccavasanā nārī, migī bhantāvudikkhati.
65. Kadāssu maṃ tambanakhā sulomā,
Bāhāmudū candanasāralittā.
Vaṭṭaṅgulī sannatadhīrakuttiyā,
Nārī upaññissati sīsato subhā.
66. Kadāssu maṃ kañcanajāluracchadā,
Dhītā Tirīṭissa vilaggamajjhā.
Mudūhi bāhāhi palissajissati,
Brahāvane jātadumaṃva māluvā.
67. Kadāssu³ lākhārasarattasucchavī,
Bindutthanī puṇḍarīkattacaṅgī.
Mukhaṃ mukhena upanāmayissati,
Soṇḍova soṇḍassa surāya thālaṃ.
68. Yadāddasaṃ⁴ taṃ tiṭṭhantiṃ, sabbabhaddaṃ⁵ manoramaṃ.
Tato sakassa cittassa, nāvabodhāmi kañcinaṃ⁶.

1. Tathā (Sī, Syā, I)

3. Kadāssu maṃ (Syā, Ka)

5. Sabbagattaṃ (Sī, Syā, I)

2. Puṇṇamāye (Ka)

4. Yathāddasaṃ (I)

6. Kiñcinaṃ (Ka), kiñcanaṃ (I)

69. Ummānantimahaṃ daṭṭhā¹, āmuttamaṇikuṇḍalaṃ.
Na supāmi divārattim, sahassaṃva parājito.
70. Sakko ce² me varaṃ dajjā, so ca labbhetha me varo.
Ekarattaṃ dvirattaṃ³ vā, bhaveyyaṃ Abhipārako.
Ummādantyā ramitvāna, Sivirājā tato siyaṃ⁴.
71. Bhūtāni me bhūtapatī namassato,
Āgamma yakkho idametadabravi.
Rañño mano Ummadantyā nivittṭho,
Dadāmi te taṃ paricārayassu.
72. Puññā ca dhaṃse amaro na camhi,
Jano ca me pāpamidaṇca⁵ jaññā.
Bhuso ca tya'ssa manasso vighāto,
Datvā piyaṃ Ummadantim adaṭṭhā.
73. Janinda nāññatra tayā mayā vā,
Sabbāpi kammaṃsa katassa jaññā.
Yaṃ te mayā Ummadantī padinnā,
Bhusehi rājā vanathaṃ sajāhi.
74. Yo pāpakaṃ kamma karaṃ manusso,
So maññati māyida⁶ maññimsu aññe.
Passanti bhūtāni karontametaṃ,
Yuttā ca ye honti narā pathabyā.
75. Añño nu te koci⁷ naro pathabyā,
Saddheyya⁸ lokasmi na me piyāti.
Bhuso ca tya'ssa manaso vighāto,
Datvā piyaṃ Ummadantim adaṭṭhā.

1. Diṭṭhā (Sī, Syā, I, Ka)

3. Dirattaṃ (I)

5. Pāpamidanti (Sī, I)

7. Kodha (I)

2. Ca (Sī, I)

4. Siyā (Syā, I)

6. Māyidha (Ka)

8. Saddaheyya (Sī)

76. Addhā piyā mayha janinda esā,
Na sā mamaṃ appiyā bhūmipāla.
Gaccheva tvaṃ Ummadantiṃ bhadante,
Sīhova selassa guhaṃ upeti.
77. Na pīḷitā attadukhena dhīrā,
Sukhapphalaṃ kamma pariccajanti.
Sammohitā vāpi sukhena mattā,
Na pāpakammañca¹ samācaranti.
78. Tvaṃ hi mātā ca pitā ca mayhaṃ,
Bhattā patī posako devatā ca.
Dāso ahaṃ tuyha saputtadāro,
Yathāsukhaṃ sāmī² karohi kāmāṃ.
79. Yo “issaromhī”ti karoti pāpaṃ,
Kavā ca so nu’ttasate³ paresaṃ.
Na tena so jīvati dīghamāyu⁴,
Devāpi pāpena samekkhare naṃ.
80. Aññātakāṃ sāmikehī padinnaṃ,
Dhamme ʒhitā ye paṭicchanti dānaṃ.
Paṭicchakā dāyakā cāpi tattha,
Sukhapphalaññeva karonti kammaṃ.
81. Añño nu te koci naro pathabyā,
Saddheyya lokasmi na me piyāti.
Bhuso ca tya’ssa manaso vighāto,
Datvā piyaṃ Ummadantiṃ adaṭṭhā.
82. Addhā piyā mayha janinda esā,
Na sā mamaṃ appiyā bhūmipāla.
Yaṃ te mayā Ummadantī padinnā,
Bhusehi rājā vanathaṃ saajāhi.

1. Pāpakāṃ kamma (I)

3. Nuttapate (I)

2. Sibba (Sī), sīvi (Syā)

4. Dīghamāyuraṃ (Sī, Syā)

83. Yo attadukkhena parassa dukkham,
Sukhena vā attasukham dahāti.
Yathevidam mayha tathā paresam,
Yo¹ evam jānāti² sa vedi dhammam.
84. Añño nu te koci naro pathabyā,
Saddheyya lokasmi na me piyāti.
Bhuso ca tya'ssa manaso vighāto,
Datvā piyam Ummadantiṃ adaṭṭhā.
85. Janinda jānāsi piyā mame'sā,
Na sā mamam appiyā bhūmipāla.
Piyena te dammi piyam janinda,
Piyadāyino deva piyam labhanti.
86. So nūnāham vadhissāmi, attānam kāmahetukam,
Na hi dhammam adhammena, aham vadhitu'mussahe.
87. Sace tuvam mayha satim³ janinda,
Na kāmayāsi naravīra seṭṭha.
Cajāmi nam sabbajanassa sibbyā⁴,
Mayā pamuttam tato avhayesi⁵ nam.
88. Adūsiyam ce Abhipāraka tvam,
Cajāsi katte ahitāya tya'ssa.
Mahā ca te upavādopi assa,
Na cāpi tya'ssa nagaramhi pakkho.
89. Aham sahissam upavādametam,
Nindham pasamsam garahañca sabbam.
Mametamāgacchatu bhūmipāla,
Yathāsukham Sivi⁶ karoḥi kāmam.

1. So (I)

3. Santi (Ka)

5. Avhayāsi (Ka)

2. Pajānābhi (Ka)

4. Sibba (Si, I), majjhe (Syā)

6. Sibba (Si, I)

90. Yo neva nindhaṃ na panappasaṃsaṃ,
 Ādiyati garahaṃ nopi pūjaṃ.
 Sirī ca lakkhī ca apeti tamhā,
 Āpo suvuṭṭhīva yathā thalamhā.
91. Yaṃ kiñci dukkhaṇca sukhaṇca etto,
 Dhammātisāraṃ ca manovighātaṃ.
 Urasā ahaṃ paccuttarissāmi¹ sabbaṃ,
 Pathavī yathā thāvarānaṃ tasānaṃ.
92. Dhammātisāraṇca manovighātaṃ,
 Dukkhaṇca nicchāmi ahaṃ paresaṃ.
 Ekovimaṃ hārayissāmi bhāraṃ,
 Dhamme ṭhito kiñci ahāpayanto.
93. Saggūpagaṃ puñṇakammaṃ janinda,
 Mā me tuvaṃ antarāyaṃ akāsi.
 Dadāmi te Ummadantiṃ pasanno,
 Rājāva yaññe dhanam brāhmaṇānaṃ.
94. Addhā tuvaṃ katte hitesi mayhaṃ,
 Sakhā mamaṃ Ummadantī tuvaṇca.
 Nindeyyu devā pitaro ca sabbe,
 Pāpaṇca passaṃ abhisamparāyaṃ.
95. Na he'ta'dhammaṃ Sivirāja vajjuṃ,
 Sanegamā jānapadā ca sabbe.
 Yaṃ te mayā Ummadantī padinnā,
 Bhusehi rājā vanathaṃ sajāhi.
96. Addhātuvaṃ katte hitesi mayhaṃ,
 Sakhā mamaṃ Ummadantī tuvaṇca.
 Sataṇca dhammāni sukittitāni,
 Samuddavelāva duraccayāni.

1. Paṭicchissāmi (Sī, Syā), paccupadissāmi (I)

97. Āhuneyyo mesi hitānukampī,
Dhātā vidhātā casi kāmapālo.
Tayī hutā rāja mahapphalā hi¹,
Kāmena me Ummadantiṃ paṭiccha.
98. Addhā hi sabbaṃ Abhipāraka tvaṃ,
Dhammaṃ acārī mama kattuputta.
Añño nu te ko idha sotthikattā,
Dvipado naro aruṇe jīvaloke.
99. Tvaṃ nu seṭṭho tvamanuttarosi,
Tvaṃ dhammagutto² dhammavidū sumedho.
So dhammagutto cirave jīva,
Dhammañca me desaya dhammapāla.
100. Tadiṅgha Abhipāraka, suṇohi vacanaṃ mama.
Dhammaṃ te desayissāmi, sataṃ āsevitāṃ ahaṃ.
101. Sādhu dhammaruci rājā, sādhu paññāṇavā naro.
Sādhu mittānamaddubbho, pāpassākaraṇaṃ sukhaṃ.
102. Akkodhanassa vijite, ṭhitadhammassa rājino.
Sukhaṃ manussā āsetha, sītacchāyāya saṃghare.
103. Na cāhametaṃ abhirocayāmi,
Kammaṃ asamekkhakataṃ asādhu.
Ye pāpi ñatvāna sayāṃ karonti,
Upamā imā mayhaṃ tvaṃ suṇohi.
104. Gavaṃ ce taramānānaṃ, jimaṃ gacchati puṅgavo.
Sabbā tā jimaṃ gacchanti, nette jimaṃ gate sati.
105. Evameva³ manussesu, yo hoti seṭṭhasammato.
So ce adhammaṃ carati, pageva itarā pajā.
Sabbāṃ raṭṭhaṃ dukhaṃ seti, rājā ce hoti adhammiko.

1. Mahapphalā hi me (I)

2. Dhammagū (Syā, I, Ka)

3. Evamevaṃ (I)

106. Gavaṃ ce taramānānaṃ, ujum gacchati puṅgavo.
Sabbā gāvī ujum yanti, nette ujum gate sati.
107. Evameva manussesu, yo hoti seṭṭhasammato.
So sace dhammaṃ carati, pageva itarā pajā.
Sabbam raṭṭham sukham seti, rājā ce hoti dhammiko.
108. Na cāpāhaṃ adhammena, amarattamabhipatthaye.
Imaṃ vā pathaviṃ sabbam, vijetum Abhipāraka.
109. Yaṃ hi kiñci manussesu, ratanaṃ idha vijjati.
Gāvo dāso hiraṇṇaṃ, vatthiyaṃ haricandanaṃ.
110. Assitthiyo¹ ratanaṃ maṇikaṇṇa,
Yaṇcāpi me candasūriyā abhipālayanti.
Na tassa hetu visamaṃ careyyaṃ,
Majjhe Sivīnaṃ usabhomhi jāto.
111. Netā hitā² uggato raṭṭhapālo,
Dhammaṃ Sivīnaṃ apacāyamāno.
So dhammamevānuvicintayanto,
Tasmā sake cittavase na vatto.
112. Addhā tuvaṃ mahārāja, niccaṃ abyasanaṃ sivaṃ.
Karissasi ciraṃ rajjaṃ, paññā hi tava tādīsī.
113. Etaṃ te anumodāma, yaṃ dhammaṃ nappamajjasi.
Dhammaṃ pamajja khattiyo, raṭṭhā³ cavati issaro.
114. Dhammaṃ cara mahārāja, mātāpitūsu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
115. Dhammaṃ cara mahārāja, puttadāresu khattiya -pa-.
116. Dhammaṃ cara mahārāja, mittāmaccesu khattiya -pa-.
117. Dhammaṃ cara mahārāja, vāhanesu balesu ca -pa-.
118. Dhammaṃ cara mahārāja, gāmesu nigamesu ca -pa-.

1. Assitthiyo ca (Sī)

2. Nebhābhi tā (Sī)

3. Ṭhānā (Sī)

119. Dhammaṃ cara mahārāja, raṭṭhesu janapadesu ca -pa-.
120. Dhammaṃ cara mahārāja, samaṇabrāhmaṇesu ca -pa-.
121. Dhammaṃ cara mahārāja, migapakkhīsu khattiya -pa-.
122. Dhammaṃ cara mahārāja, dhammo ciṇṇo sukhāvaho.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
123. Dhammaṃ cara mahārāja, sa-indā devā sabrahmakā.
Suciṇṇena divaṃ pattā, mā dhammaṃ rāja pāmadoti.
Ummādanījātaṃ dutiyaṃ.

528. Mahābodhiḥātaka (3)

124. Kiṃ nu daṇḍaṃ kimajinaṃ, kiṃ chattaṃ kimupāhanaṃ.
Kimāṅkusaṇca pattaṇca, saṅghāṭiṇcāpi brāhmaṇa.
Taramānarūpo'hāsi¹, kiṃ nu patthayase disaṃ.
125. Dvādaśetāni vassāni, vusitāni tavantike.
Nābhijānāmi soṇena, Piṅgalenābhikūjitaṃ.
126. Svāyaṃ dittova nadati, sukkadāṭhaṃ vidadamsayaṃ.
Tava sutvā sabhāriyassa, vītasaddhassa maṃ pati.
127. Ahu esa kato doso, yathā bhāsasi brāhmaṇa.
Esa bhiyyo paśīdāmi, vasa brāhmaṇa mā'gamā.
128. Sabbaseto pure āsi, tatopi sabalo ahu.
Sabbalohitako dāni, kālo pakkamituṃ mama.
129. Abbhantaraṃ pure āsi, tato majjhe tato bahi.
Purā niddhamanā hoti, sayameva vajāmahaṃ.
130. Vītasaddhaṃ na seveyya, udapānaṃva'nodakaṃ.
Sacepi naṃ anukhaṇe, vāri kaddamagandhikaṃ.
131. Pasannaṃ seveyya, appasannaṃ vivajjaye.
Pasannaṃ payirupāseyya, rahadaṃvudakatthiko.

1. Gaṇhāsi (Sī, Syā, I)

132. Bhaje bhajantaṃ purisaṃ, abhajantaṃ na bhajjaye¹.
Asappurisdhammo so, yo bhajantaṃ na bhajjati².
133. Yo bhajantaṃ na bhajati, sevamānaṃ na sevati.
Sa ve manussapāpiṭṭho, migo sākassito yathā.
134. Accābhikkhaṇasaṃsaggā, asamosaraṇena ca.
Etena mittā jīranti, akāle yācanāya ca.
135. Tasmā nābhikkhaṇaṃ gacche, na ca gacche cirāciraṃ.
Kālena yācaṃ yāceyya, evaṃ mittā na jīyare³.
136. Aticiraṃ nivāsena, piyo bhavati appiyo.
Āmanta kho taṃ gacchāma, purā te homa appiyā.
137. Evaṃ ce yācamānānaṃ, añjaliṃ nāvabujjhasi.
Paricārikānaṃ sataṃ⁴, vacanaṃ na karosi no.
Evaṃ taṃ abhiyācāma, puna kayirāsi pariyāyaṃ.
138. Evaṃ ce no viharataṃ, antarāyo na hessati.
Tuyhaṃ vāpi⁵ mahārāja, mayhaṃ vā⁶ raṭṭhavaddhana.
Appeva nāma passema, ahorattānamaccaye.
139. Udīraṇā ce saṃgatyā, bhāvāya manuvattati.
Akāmā akaraṇīyaṃ vā, karaṇīyaṃ vāpi kubbati.
Akāmākaraṇīyamhi, kvi'dha pāpena lippati⁷.
140. So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako.
Bhoto ce vacanaṃ saccaṃ, suhato vānaro mayā.
141. Attano ce hi vādassa, aparādhaṃ vijāniyā⁸.
Na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso.

1. Bhājaye (I)

3. Jīrare (Syā, I)

5. Tumhañcāpi (Sī), tuyhañcāpi (I)

7. Limpati (Syā, Ka)

2. Bhājati (I)

4. Paricārikānaṃ sattānaṃ (Sī, Syā, I)

6. Amhaṃ vā (Sī), mayhañca (I)

8. Vijāniya (Sī, Syā, I)

142. Issaro sabbalokassa, sace kappeti jīvitam.
Iddhim¹ byasanabhāvañca, kammaṃ kalyāṇapāpakam.
Niddesakārī puriso, issaro tena lippati.
143. So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako.
Bhoto ce vacanam saccam, suhato vānaro mayā.
144. Attano ce hi vādassa, aparādham vijāṇiyā.
Na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso.
145. Sace pubbekatahetu, sukhadukkham niggacchati.
Porāṇakam kataṃ pāpam, tameso muccate² iṇam.
Porāṇaka-iṇamokkho, kvi'dha pāpena lippati.
146. So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako.
Bhoto ce vacanam saccam, suhato vānaro mayā.
147. Attano ce hi vādassa, aparādham vijāṇiyā.
Na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso.
148. Catunnamyevupādāya, rūpam sambhoti paṇinam.
Yato ca rūpam sambhoti, tatthevānupagacchati.
Idheva jīvati jīvo, pecca pecca vinassati.
149. Uccijjati ayam loko, ye bālā ye ca paṇḍitā.
Uccijjamāne lokasmim, kvi'dha pāpena lippati.
150. So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako.
Bhoto ce vacanam saccam, suhato vānaro mayā.
151. Attano ce hi vādassa, aparādham vijāṇiyā.
Na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso.
152. Āhu khattavidā³ loke, bālā paṇḍitamānino.
Mātaram pitaram haññe, atho jeṭṭhampi bhātaram.
Haneyya putta⁴ dāre ca, attho ce tādiso siyā.

1. Iddhi (I, Ka)

3. Khattavidhā (Sī, Syā, I)

2. Muṇcate (Sī, Syā)

4. Putte ca (I)

153. Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā.
Na tassa sākhaṃ bhañjeyya, mittadubbho¹ hi pāpako.
154. Atha atthe samuppanne, samūlamapi abbahe².
Attho me sambalenāpi, suhato vānaro mayā.
155. ³ So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako.
Bhoto ce vacanaṃ saccaṃ, suhato vānaro mayā³.
156. Attano ce hi vādassa, aparādhaṃ vijāniyā.
Na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso.
157. Ahetuvādo puriso, yo ca issarakuttiko.
Pubbekatī ca ucchedī, yo ca khattavido naro.
158. Ete asappurisā loke, bālā paṇḍitamānino.
Kareyya tādiso pāpaṃ, atho aññampi kāraye.
Asappurisasamsaggo, dukkhanto⁴ kaṭukudrayo.
159. Urabbharūpena vakassu⁵ pubbe,
Asaṃkito ajayūthaṃ upeti.
Hantvā uraṇiṃ ajikaṃ⁶ ajañca,
Utrāsavitvā⁷ yena kāmāṃ paleti.
160. Tathāvidhe'ke samaṇabrāhmaṇāse,
Chadanaṃ katvā vañcayanti manusse.
Anāsakā thaṇḍilaseyyakā ca,
Rajojallaṃ ukkuṭikappadhānaṃ.
Pariyāyabhattañca apānakattā,
Pāpācārā arahanto vadānā.
161. Ete asappurisā loke, bālā paṇḍitamānino.
Kareyya tādiso pāpaṃ, atho aññampi kāraye.
Asappurisasamsaggo, dukkhanto kaṭukudrayo.

1. Mittadūbhī (I)
3-3. Ayaṃ gāthā Sīhaḷa-pothake natthi.
5. Bakāsu (Sī, Syā), vakāsu (I)
7. Citrā sayitvā (Sī, I)

2. Abbhahe (Syā, Ka)
4. Dukkaṭo (Sī)
6. Ajīyaṃ (Sī, Syā, I)

162. Ya'māhu natthi vīriyanti, ahetuñca pavadanti¹ ye.
Parakāraṃ attakārañca, ye tucchaṃ samavaṇṇayum.
163. Ete asappurisā loke, bālā paṇḍitamānino.
Kareyya tādiso pāpaṃ, atho aññaṃpi kāraye.
Asappurisaṃsaggo, dukkhanto kaṭukudrayo.
164. Sace hi vīriyaṃ nā'ssa, kammaṃ kalyāṇapāpakam.
Na bhare vaḍḍhakiṃ rājā, napi yantāni kāraye.
165. Yasmā ca vīriyaṃ atthi, kammaṃ kalyāṇapāpakam.
Tasmā yantāni kāreti, rājā bharati vaḍḍhakiṃ.
166. Yadi vassasataṃ devo, na vasse na himaṃ pate.
Ucchijjeyya ayaṃ loko, vinasseyya ayaṃ pajā.
167. Yasmā ca vassatī devo, himaṇcānuphusāyati.
Tasmā sassāni paccanti, raṭṭhañca pālite² ciraṃ.
168. Gavaṃ ce taramānānaṃ, jimhaṃ gacchati puṇḍavo.
Sabbā tā jimhaṃ gacchanti, nette jimhaṃ³ gate sati.
169. Evameva⁴ manussesu, yo hoti seṭṭhasammato.
So ce adhammaṃ carati, pageva itarā pajā.
Sabbhaṃ raṭṭhaṃ dukhaṃ seti, rājā ce hoti adhammiko.
170. Gavaṃ ce taramānānaṃ, ujum gacchati puṇḍavo.
Sabbā gāvī ujum yanti, nette ujum⁵ gate sati.
171. Evameva manussesu, yo hoti seṭṭhasammato.
So sace⁶ dhammaṃ carati, pageva itarā pajā.
Sabbhaṃ raṭṭhaṃ sukhaṃ seti, rājā ce hoti dhammiko.
172. Mahārukkhassa phalino, āmaṃ chindati yo phalaṃ.
Rasañcassa na jānāti, bījañcassa vinassati.
173. Mahārukkhūpamaṃ raṭṭhaṃ, adhammena pasāsati.
Rasañcassa na jānāti, raṭṭhañcassa vinassati.

1. Hetuñca apavadanti (Sī, Syā, I)

3. Jimha (I)

5. Ujū (I)

2. Pallate (Sī, I), pālayate (Syā)

4. Evamevaṃ (I)

6. Ceva (Sī), cepi (Ka)

174. Mahārukkhassa phalino, pakkaṃ chindati yo phalaṃ.
Rasañcassa vijānāti, bījañcassa na nassati.
175. Mahārukkhūpamaṃ raṭṭhaṃ, dhammena yo pasāsati.
Rasañcassa vijānāti, raṭṭhañcassa na nassati.
176. Yo ca rājā janapadaṃ, adhammena pasāsati.
Sabbosadhīhi so rājā, viruddho hoti khattiyo.
177. Tatheva negame hiṃsaṃ, ye yuttā kayavikkaye.
Ojadānabalikāre, sa kosena virujjhati.
178. Pahāravarakhettaññū, saṅgāme katanissame¹.
Ussite hiṃsayāṃ rājā, sa balena virujjhati.
179. Tatheva isayo hiṃsaṃ, saññate² brahmacārino³.
Adhammacārī khattiyo, so saggena virujjhati.
180. Yo ca rājā adhammaṭṭho, bhariyaṃ hanti adūsikaṃ.
Luddaṃ pasavate ṭhānaṃ⁴, puttehi ca virujjhati.
181. Dhammaṃ care jānapade, negamesu⁵ balesu ca.
Isayo ca na hiṃseyya, puttadāre samaṃ care.
182. Sa tādiso bhūmipati, raṭṭhapālo akodhano.
Sapatte⁶ sampakampeti, Indova asurādhipoti. (3401)
Mahābodhijātakam tatiyaṃ.

Paṇṇāsanipātaṃ niṭṭhitaṃ.

Tassuddānaṃ

Saṇiḷīnikamavhayano paṭhamo,
Dutiyo pana sa-ummadantivaro.
Tatiyo pana bodhisirīvhayano,
Kathitā pana tīṇi Jinena subhāti.

1. Kataniyame (Ka)

3. Brahmacāriyo (Syā, I, Ka)

5. Nigamesu (Sī)

2. Saṇiyame (Syā, Ka)

4. Pāpaṃ (Sī)

6. Sāmante (Sī, Syā, I)

19. Saṭṭhinipāta

529. Soṇakajātaka (1)

1. Kassa sutvā sataṃ dammi, saḥassaṃ diṭṭha¹ Soṇakaṃ.
Ko me Soṇakamakkhāti, saḥāyaṃ paṃsukīḷitaṃ.
2. Athabravī māṇavako, daharo Pañcacūḷako.
Mayhaṃ sutvā sataṃ dehi, saḥassaṃ diṭṭha¹ Soṇakaṃ.
Ahaṃ te Soṇakakkhissaṃ², saḥāyaṃ paṃsuṇīḷitaṃ.
3. Katamasmiṃ³ so janapade, raṭṭhesu nigamesu ca.
Kattha Soṇakamaddakkhi⁴, taṃ me akkhāhi pucchito.
4. Taveva deva vijite, tavevu'yyānabhūmiyā.
Ujuvaṃsā mahāsālā, nīlobhāsā manoramā.
5. Tiṭṭhanti meghasamānā, rammā aññoññanissitā.
Tesaṃ mūlamhi⁵ Soṇako, jhāyatī anupādano⁶.
Upādānesu lokesu, ḍayhamānesu nibbuto.
6. Tato ca rājā pāyāsi, senāya caturaṅgiyā.
Kārāpetvā samaṃ maggaṃ, agamā yena Soṇako.
7. Uyyānabhūmiṃ gantvāna, vicaranto brahāvane.
Āsīnaṃ Soṇakaṃ dakkhi, ḍayhamānesu nibbutaṃ.
8. Kapaṇo vata'yaṃ bhikkhu, muṇḍo saṅghāṭipāruto.
Amātiko apitiko, rukkhāmūlasmi jhāyati.
9. Imaṃ vākyāṃ nisāmetvā, Soṇako etadabravi.
Na rāja kapaṇo hoti, dhammaṃ kāyena phassayaṃ⁷.

1. Daṭṭhu (Sī, I)

2. Ahaṃ Soṇakamakkhissaṃ (Sī, I), ahaṃ te Soṇakamakkhissaṃ (Syā)

3. Katarasmiṃ (Sī, Syā, I)

4. Kattha te Soṇako diṭṭho (Sī, I)

5. Mūlasmiṃ (Sī, I), mūlasmi (Syā)

6. Anupādino (Syā), anupādāno (I)

7. Phusayaṃ (Ka)

10. Yo ca¹ dhammaṃ niraṃkatvā², adhammamanuvattati.
Sa rāja kapaṇo hoti, pāpo pāpaparāyaṇo.
11. “Arindamo”ti me nāmaṃ, “Kāsirājā”ti maṃ vidū.
Kacci bhoto sukhasseyyā³, idha pattassa Soṇaka.
12. Sadāpi bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Na tesam koṭṭhe openti, na kumbhiṃ na khaḷopiyaṃ⁴.
Paraniṭṭhitamesānā, tena yāpenti subbatā.
13. Dutiyampi bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Anavajjapiṇḍo⁵ bhottabbo, na ca kocū’parodhati.
14. Tatiyampi bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Nibbuto piṇḍo bhottabbo, na ca kocū’parodhati.
15. Catutthampi⁶ bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Muttassa raṭṭhe carato, saṅgo yassa na vijjati.
16. Pañcamampi⁷ bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Nagaramhi ḍayhamānamhi, nāssa kiñci aḍayhatha.
17. Chaṭṭhampi⁸ bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Raṭṭhe vilumpamānamhi⁹, nāssa kiñci ahīratha¹⁰.
18. Sattamampi¹¹ bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Corehi rakkhitaṃ maggaṃ, ye caññe paripanthikā.
Pattacīvaramādāya, sotthiṃ gacchati subbato.
19. Aṭṭhamampi¹² bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Yaṃ yaṃ disaṃ pakkamati, anapekkhova gacchati.
20. Bahūni samaṇabhadrāni, ye tvaṃ bhikkhu paśaṃsasi.
Ahañca giddho kāmesu, kathaṃ kāhāmi Soṇaka.

1. Yodha (Sī, Syā)	2. Nirākatvā (?)
3. Sukhā seyyā (I), sukhasseyyo (Ka)	4. Na kumbhe na kaḷopiya (Syā, I)
5. Anavajjo piṇḍo (I)	6. Catutthaṃ (I)
7. Pañcamam (I)	8. Chaṭṭhaṃ (I)
9. Vilumpamānamhi (Ka)	10. Ahāratha (Sī, Syā)
11. Sattamaṃ (I)	12. Aṭṭhamam (I)
13. Bahūpi bhadra ctesam (Ka), bahūpi bhadrakā etc (I)	

21. Piyā me mānusa kāmā, atho dībyāpi me piyā.
Atha kena nu vaṇṇena, ubho loke labhāmase.
22. Kāme giddhā¹ kāmaratā, kāmesu adhimucchitā.
Narā pāpāni katvāna, upapajjanti duggatim.
23. Ye ca kāme pahantvāna², nikkhantā akutobhayā.
Ekodibhāvādhigatā, na te gacchanti duggatim.
24. Upamaṃ te karissāmi, taṃ suṇohi Arindama.
Upamāya midhekacce³, atthaṃ jānanti paṇḍitā.
25. Gaṅgāya kuṇapaṃ disvā, vuyhamānaṃ mahaṇṇave.
Vāyaso samacintesi, appapañño acetaso.
26. Yānañca vatidaṃ laddhaṃ, bhakkho cāyaṃ anappako.
Tattha rattim tattha divā, tattheva nirato mano.
27. Khādaṃ nāgassa maṃsāni, pivaṃ bhāgīrathodakaṃ⁴.
Sampassaṃ vanacetyāni, na palettha⁵ vihaṅgamo.
28. Tañca⁶ otaraṇī Gaṅgā, pamattaṃ kuṇape rataṃ.
Samuddaṃ ajjhagāhāsi⁷, agatī yattha pakkhinaṃ.
29. So ce bhakkhaparikkhīṇo, udapatvā⁸ vihaṅgamo.
Na pacchato na purato, nuttaraṃ nopi dakkhiṇaṃ.
30. Dīpaṃ so najjhagāgañchi⁹, agatī yattha pakkhinaṃ.
So ca tattheva pāpattha, yathā dubbalako tathā.
31. Tañca sāmuddikā macchā, kumbhīlā makarā susū.
Pasayhakārā khādimsu, phandaṃānaṃ vipakkhakaṃ¹⁰.

1. Kāmesu giddhā (Sī, I)	2. Pahatvāna (Sī, I)
3. Pidhekacce (Sī, I)	4. Bhāgīrasodakaṃ (Sī, Syā, I, Ka)
5. Paletvā (Ka)	6. Taṃva (I)
7. Ajjhagāhayi (I)	8. Uppatitvā (Sī, Syā), udāpatvā (I)
9. Na ajjhagañchi (Sī), na ajjhagacchi (I)	
10. Vipakkhinaṃ (Sī, I), vipakkhikaṃ (Syā)	

32. Evameva tuvaṃ rāja, ye caññe kāmabhogino.
Giddhā ce na vamiṣṣanti, kākapaññāva¹ te vidū.
33. Esā te upamā rāja, atthasandassanī katā.
Tvañca paññāyase tena, yadi kāhasi vā na vā.
34. Ekavācampi dvivācaṃ, bhaṇeyya anukampako.
Tatuttariṃ na bhāseyya, dāso'va'yyassa² santike.
35. Idaṃ vatvāna pakkāmi, Soṇako amitabuddhimā³.
Vehāse antalikkhasmiṃ, anusāsivāna khattiyaṃ.
36. Ko nu'me rājakattāro, suddā veyyattamāgatā⁴.
Rajjaṃ niyyādayissāmi, nāhaṃ rajjena matthiko.
37. Ajjeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Māhaṃ kākova dummedho, kāmānaṃ vasamanvagam⁵.
38. Atthi te daharo putto, Dīghāvu raṭṭhavaḍḍhano.
Taṃ rajje abhisiñcassu, so no rājā bhavissati.
39. Khippaṃ kumāramānetha, Dīghāvum raṭṭhavaḍḍhanaṃ.
Taṃ rajje abhisiñcissaṃ, so vorājā bhavissati.
40. Tato kumāramānesum, Dīghāvum raṭṭhavaḍḍhanaṃ.
Taṃ disvā ālapī rājā, ekaputtaṃ manoramaṃ.
41. Saṭṭhi gāmasahassāni, paripuṇṇāni sabbaso.
Te putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi te.
42. Ajjeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Māhaṃ kākova dummedho, kāmānaṃ vasamanvagam⁵.
43. Saṭṭhi nāgasahassāni, sabbālāṅkārabhūsitā.
Suvaṇṇakacchā mātāṅgā, hemakappamavāsasā.

1. Kākapaññāya (Sī, Syā, I)

2. Dāso ayyassa (Sī), dāso ayirassa (I)

3. Soṇako'mitabuddhimā (?)

4. Sūtā veyyattimāgatā (Sī, Syā, I)

5. Vasamannagā (I)

44. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, tomaraṅkusapāṇibhi.
Te putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi te.
45. Ajeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Māhaṃ kākova dummedho, kāmaṇaṃ vasamanvagaṃ.
46. Saṭṭhi assasahassāni, sabbālaṅkārabhūsitā.
Ājānīyāva jātiyā, sindhavā sīghavāhino.
47. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi¹.
Te putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi te.
48. Ajeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Māhaṃ kākova dummedho, kāmaṇaṃ vasamanvagaṃ.
49. Saṭṭhi rathasahassāni, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
50. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Te putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi te.
51. Ajeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Māhaṃ kākova dummedho, kāmaṇaṃ vasamanvagaṃ.
52. Saṭṭhi dhenusahassāni, rohaññā puṅgavūsabhā.
Tā putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi te.
53. Ajeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Māhaṃ kākova dummedho, kāmaṇaṃ vasamanvagaṃ.
54. Soḷasitthisahassāni, sabbālaṅkārabhūsitā.
Vicitravatthābharaṇā, āmuttamaṇikuṇḍalā.
Tā putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi te.
55. Ajeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Māhaṃ kākova dummedho, kāmaṇaṃ vasamanvagaṃ.

56. Daharasseva me tāta, mātā matāti me sutam.
Tayā vinā aham tāta, jīvitumpi na ussahe.
57. Yathā āraññakam nāgam, poto anveti pacchato.
Jessantam giriduggesu, samesu visamesu ca.
58. Evaṃ tam anugacchāmi, pattamādāya¹ pacchato.
Subharo te bhavissāmi, na te hessāmi dubbharo.
59. Yathā sāmuddikam nāvam, vāṇijānam dhanesinam.
Vohāro tattha gaṇheyya, vāṇijā byasanī² siyā.
60. Evamevāyam puttakali³, antarāyakaro mama⁴.
Imam kumāram pāpetha, pāsādam rativaḍḍhanam.
61. Tattha kambusahatthāyo, yathā Sakkaṃva accharā.
Tā nam tattha ramessanti⁵, tāhi ce'so⁶ ramissati.
62. Tato kumāram pāpesum, pāsādam rativaḍḍhanam.
Tam disvā avacum kaññā, Dīghāvum raṭṭhavaḍḍhanam.
63. Devatā nu'si gandhabbo, adu⁷ Sakko Purindado.
Ko vā tvaṃ kassa vā putto, katham jānemu tam mayam.
64. Namhi devo na gandhabbo, nāpi⁸ Sakko Purindado.
Kāsirañño aham putto, Dīghāvu raṭṭhavaḍḍhano.
Mama⁹ bharatha bhaddam vo¹⁰, aham bhattā bhavāmi vo.
65. Tam tattha avacum kaññā, Dīghāvum raṭṭhavaḍḍhanam.
Kuhim rājā anupatto, ito rājā kuhim gato.
66. Paṅkam rājā atikkanto, thale rājā patitṭhito.
Akaṇṭakam agahanam, paṭipanno mahāpatham.
67. Ahañca paṭipannosmi, maggam duggatigāminam.
Sakaṇṭakam sagahanam, yena gacchanti duggatim.

1. Puttamādāya (Sī, Syā, Ka)

3. Puttaka (Syā)

5. Ramissanti (Syā, Ka)

7. Adu (Sī, I)

9. Mama (I)

2. Byasanam (Ka)

4. Mamaṃ (I)

6. Meso (I)

8. Namhi (Ka)

10. Bhaddante (Ka)

68. Tassa te svāgataṃ rāja, sihasseva giribbajam.
Anusāsa mahārāja, tvaṃ no sabbāsamissaroti.

Soṇakajātakam paṭhamam.

530. Saṃkiccajātaka (2)

69. Disvā nisinnam rājānam, Brahmadattam rathesabham.
Athassa paṭivedesi, yassāsi anukampako.

70. Saṃkiccā'yaṃ anupatto, isīnam sādhusammato.
Taramānarūpo niyyāhi, khippam passa mahesinam.

71. Tato ca rājā taramāno, yuttamāruya sandanam.
Mittāmaccaparibyūḷho¹, agamāsi rathesabho.

72. Nikkhippa pañca kakudhāni, Kāsīnam raṭṭhavaḍḍhano.
Vālavījanī² muḥhīsam, khaggaṃ chattañcupāhanam.

73. Oruyha rājā yānamhā, ṭhapayitvā paṭicchadam.
Āsīnam dāyapassasmim, Saṃkiccāmupasaṅkami.

74. Upasaṅkamitvā so rājā, sammodi isinā saha.
Taṃ katham vītisāretvā, ekamantaṃ upāvisi.

75. Ekamantaṃ nisinnova, atha kālam amaññatha.
Tato pāpāni kammāni, pucchituṃ paṭipajjatha.

76. Isim pucchāma³ Saṃkiccaṃ, isīnam sādhusammataṃ.
Āsīnam dāyapassasmim, isisaṃghapurakkhataṃ⁴.

77. Kaṃ gatiṃ pecca gacchanti, narā dhammāticārino.
Aticiṇṇo mayā dhammo, taṃ me akkhāhi pucchito.

78. Isī avaca Saṃkicco, Kāsīnam raṭṭhavaḍḍhanam.
Āsīnam dāyapassasmim, mahārāja suṇohi me.

1. Paribbūḷho (Sī, I)

3. Pucchāmi (Sī, I)

2. Vālavījanī (Sī, I)

4. Purakkhitaṃ (Ka)

79. Uppathena vajantassa, yo maggamanusāsati.
Tassa ce vacanaṃ kayirā, nā'ssa maggeyya kaṇṭako.
80. Adhammaṃ paṭipannassa, yo dhammamanusāsati.
Tassa ce vacanaṃ kayirā, na so gaccheyya duggatiṃ.
81. Dhammo patho mahārāja, adhammo pana uppatho.
Adhammo nirayaṃ neti, dhammo pāpeti suggatiṃ.
82. Adhammacārino rāja, narā visamañivino.
Yaṃ gatiṃ pecca gacchanti, niraye te suṇohi me.
83. Sañjīvo Kālasutto ca, Saṅghāto¹ dve ca Roruvā.
Athāparo Mahāvīci, Tāpano² ca Patāpano.
84. Iccete aṭṭha nirayā, akkhātā duratikkamā.
Ākiṇṇā luddakammehi, paccekā soḷasussadā.
85. Kadariyatāpanā³ ghorā, accimanto⁴ mahabbhayā.
Lomahaṃsanarūpā ca, bhesmā paṭibhayā dukhā.
86. * Catukkaṇṇā catudvārā, vibhattā bhāgasō mitā.
Ayopākārapariyantā, ayasā paṭikujjitā.
87. * Tesāṃ ayomayā bhūmi, jalitā tejasā yutā.
Samantā yojanasataṃ, phuṭā⁵ tiṭṭhanti sabbadā.
88. Ete patanti niraye, uddhampādā avamsirā.
Isīnaṃ ativattāro, saññātānaṃ tapassinaṃ.
89. Te bhūnahuno paccanti, macchā bilakatā yathā.
Saṃvacchare asaṅkheyye, narā kibbisakārino.
90. Dayhamānena gattena, niccaṃ santarabāhiraṃ.
Nirayā nādhigacchanti, dvāraṃ nikkhamanesino.

1. Saṅghāto (Syā, Ka)

3. Kadariyatapanā (Sī, I)

5. Pharitvā (Am 1. 140; Khu 2. 135 piṭṭhe)

2. Tapano (Sī, I)

4. Accimantā (I)

* Khu 2. 134, 152 piṭṭhesupi.

91. Puratthimena dhāvanti, tato dhāvanti pacchato.
Uttarenapi dhāvanti, tato dhāvanti dakkhiṇaṃ.
Yaṃ yaṃ hi dvāraṃ gacchanti, taṃ tadeva pidhīyare¹.
92. Bahūni vassasahassāni, janā nirayagāmino.
Bāhā paggayha kandanti, patvā dukkhaṃ anappakaṃ.
93. Āsīvisaṃva kupitaṃ, tejassim duratikkamaṃ.
Na sādhurūpe āsīde, saññatānaṃ tapassināṃ.
94. Atikāyo mahissāso, Ajjuno Kekakādhipo.
Sahassabāhu ucchinno, isimāsajja Gotamaṃ.
95. Arajaṃ rajasā Vacchaṃ, kisaṃ avakiriya Daṇḍakī.
Tālova mūlato² chinno, sa rājā vibhavaṅgato.
96. Upahacca manaṃ Majjho³, Mātaṅgasmim yasassine.
Sapārisajjo ucchinno, Majjhāraññaṃ tadā ahu.
97. Kaṇhadīpāyanāsajja, isim Andhakaveṇḍayo⁴.
Aññoññaṃ⁵ musalā⁶ hantvā, sampattā yamasādhanam⁷.
98. Athāyaṃ isinā satto, antalikkhacaro pure.
Pāvekkhi pathaviṃ⁸ Cecco, hīnatto pattapariyāyaṃ.
99. Tasmā hi chandāgamanam, nappasaṃsanti paṇḍitā.
Aduṭṭhacitto bhāseyya, giraṃ saccūpasamhitaṃ.
100. Manasā ce paduṭṭhena, yo naro pekkhate Munim.
Vijjācaraṇasampannaṃ, gantā so nirayaṃ adho.
101. Ye vuḍḍhe⁹ paribhāsanti, pharusūpakkamā janā.
Anapaccā adāyādā, tālavatthu¹⁰ bhavanti te.

1. Pithiyyati (Sī), pithiyyare (Syā), pithīyare (I)

3. Mejjho (Ka)

5. Aññamaññaṃ (Sī, Syā)

7. Yamasādanam (I)

9. Vaddhe (Ka)

2. Samūlo (Ka)

4. Veṇhuyo (Sī, I), viṇhayo(?)

6. Musale (Sī, Syā, I)

8. Paṭhaviṃ (Sī, Syā, I)

10. Tālavatthū (Syā), tālavatthu (I)

102. Yo ca pabbajitaṃ hanti, katakiccaṃ mahesinaṃ.
Sa Kāḷasutte niraye, cirarattāya paccati.
103. Yo ca rājā adhammaṭṭho, raṭṭhaviddhaṃsano mago¹.
Tāpayitvā janapadaṃ, Tāpane pecca paccati.
104. So ca vassasahassāni², sataṃ dibbāni paccati.
Accisaṃghapareto so, dukkhaṃ vedeti vedanaṃ.
105. Tassa aggisikhā kāyā, niccharanti pabhassarā.
Tejobhakkhassa gattāni, lomehi ca³ nakhehi ca.
106. Dayhamānena gattena, niccaṃ santarabāhiraṃ.
Dukkābhitunno nadati, nāgo tuttaṭṭito⁴ yathā.
107. Yo lobhā pitaraṃ hanti, dosā vā purisādhamo.
Sa Kāḷasutte niraye, cirarattāya paccati.
108. Sa tādiso paccati Lohakumbhiyaṃ,
Pakkañca sattīhi hananti nittacaṃ.
Andhaṃ karitvā muttakarīsabhakkhaṃ,
Khāre nimujjanti tathāvidhaṃ naraṃ.
109. Tattaṃ pakkuthitamayogulañca⁵,
Dīghe ca phāle cirarattatāpīte.
Vikkhambha'mādāya vibandha⁶ rajjubhi,
Vivaṭe mukhe sampavisanti⁷ rakkhasā.
110. Sāmā ca soṇā sabalā ca giṃjhā,
Kākoḷasaṃghā ca diṇā ayomukhā.
Saṅgamma khādanti vipphandaṃānaṃ,
Jivhaṃ vibhajja vighāsaṃ salohitaṃ.

1. Cuto (Sī)

3. Lomaggehi ca (Sī, Syā, I)

5. Pakkudhitamayogulañca (Ka)

7. Saṃsavayanti (Sī, Syā, I)

2. Vassasahassānaṃ (Sī, Syā)

4. Tuttaddito (Sī)

6. Vibaddha (Sī), vibhajja (Syā, I)

111. Taṃ daḍḍhatālaṃ paribhinnagattaṃ,
Nipposhayantā anuvicaranti rakkhasā.
Raṭī hi nesaṃ dukhino paṇītare,
Etādisasmiṃ niraye vasanti.
Ye keci loke idha pettighāṭino.
112. Putto ca mātaṃ hantvā, ito gantvā Yamakkhayaṃ.
Bhusamāpajjate dukkhaṃ, attakammaphalūpago.
113. Amanussā atibalā, hantāraṃ janayantiyā.
Ayomayehi vālehi¹, pīlayanti punappunaṃ.
114. Tamassavaṃ² sakā gattā, rudhiraṃ³ attasambhavaṃ.
Tambalohavilīnaṃva, tattaṃ pāyenti mattighaṃ⁴.
115. Jigucchāṃ kuṇapaṃ pūtiṃ, duggandhaṃ gūthakaddamaṃ.
Pubbalohitasāṅkāsaṃ, rahadamogayha⁵ tiṭṭhati.
116. Tameṇaṃ kimayo tattha, atikāyā ayomukhā.
Chaviṃ bhetvāna⁶ khādanti, saṃgiddhā⁷ maṃsalohite.
117. So ca taṃ nirayaṃ patto, nimuggo sataporisaṃ.
Pūtikaṃ kuṇapaṃ vāti, samantā satayojanaṃ.
118. Cakkhumāpi hi cakkhūhi, tena gandhena jīyati.
Etādisaṃ Brahmaḍatta, mātugho labhate dukhaṃ.
119. Khuradhāraṃanukkamma, tikkhaṃ durabhisambhavaṃ.
Patanti gabbhapātiyo⁸, duggaṃ vetaraṇiṃ⁹ nadiṃ.
120. Ayomayā simbaliyo, soḷasaṅgulakaṇṭakā.
Ubhato abhilambanti, duggaṃ Vetaraṇiṃ⁹ nadiṃ.
121. Te accimanto tiṭṭhanti, aggikkhandhāva ārakā.
Ādittā jātavedena, uddhaṃ yojanamuggatā.

1. Phālehi (I)

3. Ruhiraṃ (I, Ka)

5. Rahadoggayha (Ka)

7. Pagiddhā (Sī, Syā, I)

9. Vettaraṇiṃ (Syā, Ka)

2. Taṃ passavaṃ (Sī, Syā), taṃ passutaṃ (I)

4. Mattiyaṃ (Sī)

6. Chetvāna (Sī, I)

8. Gabbhapātiniyo (Sī, Syā, I)

122. Ete vajanti¹ niraye, tatte tikhiṇakaṇṭake.
Nāriyo ca aticārā², narā ca paradāragū.
123. Te patanti adhokkhandhā, vivattā vihatā puthū.
Sayanti vinividdhaṅgā, dīghaṃ jagganti sabbadā³.
124. Tato ratyā vivasāne⁴, mahatiṃ pabbatūpamaṃ.
Lohakumbhiṃ pavajjanti, tattaṃ aggisamūdakaṃ.
125. Evaṃ divā ca ratto ca, dussilā mohapārutā.
Anubhonti sakaṃ kammaṃ, pubbe dukkaṭamattano.
126. Yā ca bhariyā dhanakkītā, sāmikaṃ atimaññati.
Sassuṃ vā sasuraṃ vāpi, jeṭṭhaṃ vāpi nanandaraṃ⁵.
127. Tassā vaṅkena jivhaggaṃ, nibbahanti sabandhanaṃ.
Sa byāmamattaṃ kiminaṃ, jivhaṃ passati attani⁶.
Viññāpetuṃ na sakkoti, Tāpane pecca paccati.
128. Orabbhikā sūkarikā, macchikā migabandhakā.
Corā goghātakā luddā, avaṇṇe vaṇṇakārakā.
129. Sattīhi lohakūṭehi, nettimsehi usūhi ca.
Haññamānā khāranadiṃ, papatanti⁷ avaṃsirā.
130. Sāyaṃ pāto kūṭakārī, ayokūṭehi haññati.
Tato vantaṃ durattānaṃ, paresaṃ bhuñjare⁸ sadā.
131. Dhaṅkā bheraṇḍakā⁹ gijjhā, kākoḷā ca ayomukhā.
Vipphandamānaṃ khādanti, naraṃ kibbisakārakaṃ¹⁰.
132. Ye migena migam hanti, pakkhiṃ vā pana pakkhinā.
Asanto rajasā channā, gantā¹¹ te nirayussadaṃ¹².

1. Sajanti (Sī, I), pajjanti (Syā)
3. Saṃvarim (Sī, I)
5. Nanandanaṃ (Syā, Ka)
7. Sampatanti (Ka)
9. Bhedaṇḍakā (Ka)
11. Gatā (Ka)

2. Abhicāriṇiyo (Sī, Syā, I)
4. Vivasane (Sī, Syā, I)
6. Attano (Sī, Syā)
8. Bhuñjate (Sī, Syā, I)
10. Kibbisakārīnaṃ (I)
12. Nirayaṃ adho (I)

133. Santo ca¹ uddham gacchanti, suciṇṇenidha kammunā.
Suciṇṇassa phalaṃ passa, sa-indā² devā sabrahmakā.

134. Taṃ taṃ brūmi mahārāja, dhammaṃ raṭṭhapatī cara.
Tathā³ rāja carāhi dhammaṃ,
Yathā taṃ suciṇṇaṃ nānutappeyya pacchāti. (3535)
Saṃkiccajātakam dutiyaṃ.

Saṭṭhinipātaṃ niṭṭhitaṃ.

Tassuddānaṃ

Atha saṭṭhinipātaṃhi, suṇātha mama bhāsitaṃ.
Jātakasavhayano pavaro,
Soṇaka-arindamasavhayano.
Tathā vuttarathesabhakiccavaroti.

1. Santova (Syā)

2. Sahindā (Sī)

3. Tathā tathā (Sī, Syā, I)

20. Sattatinipāta

531. Kusajātaka (1)

1. Idam te raṭṭham sadhanam sayoggam,
Sakāyuram sabbakāmūpapannam.
Idam te rajjam¹ anusāsa amma,
Gacchāmaham yattha piyā Pabhāvatī.
2. Anujjubhūtena haram mahantam,
Divā ca ratto ca nisīthakāle².
Paṭigaccha tvaṃ khippam Kusāvatim Kusa³,
Nicchāmi dubbaṇṇamaham vasantam.
3. Nāham gamissāmi ito Kusāvatim,
Pabhāvatī vaṇṇapalobhito tava.
Ramāmi Maddassa niketaramme,
Hitvāna raṭṭham tava dassane rato.
4. Pabhāvatī vaṇṇapalobhito tava,
Sammūlharūpo vicarāmi medinim⁴.
Disam na jānāmi kutomhi āgato,
Taya'mhi matto migamandalocane.
5. Suvaṇṇacīravasane, jātarūpasumekhale.
Sussoṇi tava kāmā hi⁵, nāham rajjena matthiko.
6. Abbhūti⁶ tassa bho hoti, yo anicchantamicchatī.
Akāmam rāja kāmesi⁷, akantam kantu⁸ micchasi.
7. Akāmam vā sakāmam vā, yo naro labhate piyam.
Lābhamettha pasamsāma, alābho tattha pāpako.

1. Raṭṭham (Ka)

3. Kusāvatim (Syā, Ka)

5. Kāmehi (Sī, Syā, I)

7. Kāmehi (Sī, I)

2. Nisīda kāle (Ka)

4. Medanim (Syā, Ka)

6. Abbhū hi (Sī), abhūti (Syā), abbhu hi (I)

8. Akanto kanta (Sī, Syā, I)

8. Pāsāṇasāraṃ khaṇasi, kaṇikārassa dārunā.
Vātaṃ jālena bādhesi, yo anicchantamicchasi.
9. Pāsāṇo nūna te hadaye, ohito mudulakkhaṇe.
Yo te sātāṃ na vindāmi, tirojanapadāgato.
10. Yadā maṃ bhakuṭṭim¹ katvā, rājaputtī udikkhati².
Āḷāriko tadā homi, rañño Maddassantepure³.
11. Yadā umhayamānā maṃ, rājaputtī udikkhati².
Nā'ḷāriko tadā homi, rājā homi tadā Kuso.
12. Sace hi vacanaṃ saccaṃ, nemittānaṃ bhavissati.
Neva me tvaṃ patī assa, kāmaṃ chindantu sattadhā.
13. Sace hi vacanaṃ saccaṃ, aññesaṃ yadi vā mamaṃ.
Neva tuyhaṃ patī atthi, añño sīhassārā Kusā.
14. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ, patvā Khujje Kusāvatim.
Sace maṃ nāganāsūrū, olokeyya Pabhāvatī.
15. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ, patvā Khujje Kusāvatim.
Sace maṃ nāganāsūrū, ālapeyya Pabhāvatī.
16. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ, patvā Khujje Kusāvatim.
Sace maṃ nāganāsūrū, umhāyeyya Pabhāvatī.
17. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ, patvā Khujje Kusāvatim.
Sace maṃ nāganāsūrū, pamhāyeyya Pabhāvatī.
18. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ, patvā Khujje Kusāvatim.
Sace maṃ nāganāsūrū, pāṇīhi upasamphuse.
19. Na hi nūnāyaṃ rājaputtī, Kuse sātampi vindati.
Āḷārike bhate pose, vetanena anattihike.
20. Na hi nūnāyaṃ sā⁴ Khujjā, labhati jivhāya chedanāṃ.
Sunisitena satthēna, evaṃ dubbhāsitaṃ bhaṇaṃ.

1. Bhūkuṭṭim (Sī, I)

3. Maddassa thīpure (Sī, I) evamuparipi.

2. Rājaputti udikkhasi (Sī, I)

4. Nūna ayaṃ (Sī, Syā)

21. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Mahāyasoti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
22. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Mahaddhanoti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
23. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Mahabbaloti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
24. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Mahāraṭṭhoti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
25. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Mahārājāti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
26. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Sīhassaroti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
27. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Vaggussaroti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
28. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Bindussaroti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
29. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Mañjussaroti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
30. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Madhussaroti¹ katvāna, karassu rucire piyaṃ.
31. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Satasippoti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
32. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Khittiyotipi katvāna², karassu rucire piyaṃ.
33. Mā naṃ rūpena pāmesi, ārokena Pabhāvati.
Kusarājāti katvāna, karassu rucire piyaṃ.

1. Madhurassaroti (Sī)

2. Karitvāna (Sī)

34. Ete nāgā upatthaddhā, sabbe tiṭṭhanti vammītā¹.
Purā maddanti pākāraṃ, ānente'taṃ Pabhāvatim.
35. Satta bile² karitvāna, ahametaṃ Pabhāvatim.
Khattiyānaṃ padassāmi, ye maṃ hantaṃ idhāgatā.
36. Avuṭṭhahi rājaputtī, sāmā koseyyavāsini.
Assupuṇṇehi nettehi, dāsigaṇapurakkhatā.
37. Taṃ nūna kakkūpanisevitaṃ mukhaṃ,
Ādāsadantātharupaccavekkhitaṃ.
Subhaṃ sunettaṃ virajaṃ anaṅgaṇaṃ,
Chuddhaṃ vane ṭhassati khattiyehi.
38. Te nūna me asite vellitagge,
Kese mudū candanasāralitte.
Samākule sīvathikāya majjhe,
Pādehi gijjhā parikaḍḍhissanti³.
39. Tā nūna me tambanakhā sulomā,
Bāhā mudū candanasāralittā.
Chinnā vane ujjhitā khattiyehi,
Gayha dhaṅko⁴ gacchati yena kāmāṃ.
40. Te nūna tālūpanibhe alambe,
Nisevite kāsikacandanena.
Thanesu me lambhissati⁵ siṅgālo⁶,
Mātūva putto taruṇo tanūjo.
41. Taṃ nūna soṇim puthulaṃ sukoṭṭitaṃ,
Nisevitaṃ kañcana me khalāhi.
Chinnaṃ vane khattiyehi avatthaṃ,
Siṅgālasaṅghā parikaḍḍhissanti⁷.

1. Vammikā (Syā)

2. Khaṇḍe (Sī, I)

3. Parikaḍḍhayanti (Sī, Syā, I)

4. Vako (I)

5. Lambahīti (I)

6. Sigālo (Sī, Syā, I)

7. Gayhā vako gacchati yena kāmāṃ (I)

42. Soṇā dhaṅkā¹ siṅgālā ca, ye caññe santi dāṭhino.
Ajarā nūna hessanti, bhakkhayitvā Pabhāvatim.
43. Sace maṁsāni harimsu, khattiyā dūragāmino.
Aṭṭhīni amma yācitvā, anupathe dahātha naṁ.
44. Khettāni amma kāretvā, kaṇikārettha ropaya².
Yadā te pupphitā assu, hemantānaṁ himaccaye.
Sareyyātha mamaṁ³ amma, evaṁvaṇṇā Pabhāvatī.
45. Tassā mātā udatṭhāsi, khattiyā devavaṇṇinī.
Disvā asiṅca sūnaṅca, rañño Maddassantepure.
46. Iminā nūna asinā, susaṇṇaṁ tanumajjhimāṁ.
Dhītaraṁ Madda⁴ hantvāna, khattiyānaṁ padassasi⁵.
47. Na me akāsi cavanaṁ, atthakāmāya puttike.
Sā'jja lohitasāṅchannā, gacchasi⁶ yamasādhanāṁ.
48. Evamāpajjati poso, pāpiyaṅca nigacchati.
Yo ve hitānaṁ vacanaṁ, na karoti⁷ atthadassinaṁ.
49. Sace ca ajja⁸ dhāresi⁹, kumāraṁ cārudassanaṁ.
Kusena jātaṁ khattiyaṁ, suvaṇṇamaṇimekhalāṁ.
Pūjitaṁ¹⁰ ñātisaṁghehi, na gacchasi⁶ yamakkhayaṁ.
50. Yatthassu bherī nadati, kuṇjaro ca nikūjati¹¹.
Khattiyānaṁ kule bhadde, kinnu sukhataraṁ tato.
51. Asso ca sisati¹² dvāre, kumāro uparodati.
Khattiyānaṁ kule bhadde, kinnu sukhataraṁ tato.
52. Mayūraakoṇcābhirude, kokilābhinikūjite.
Khattiyānaṁ kule bhadde, kinnu sukhataraṁ tato.

1. Vakā (I)	2. Ropaye (Ka)	3. Mama (I)
4. Mama (Sī), maddo (I)	5. Padassati (I, Ka)	6. Gañchisi (Sī, I)
7. Na karaṁ (Sī)	8. Tvaṁ amma (Sī)	9. Vāresi (I)
10. Pūjitā (I)		11. Nikuṇjati (I)
12. Asso hasisati (Sī), asso hasiyati (Syā), asso ca siṁsati (I)		

53. Kahaṃ nu so sattumaddano, pararaṭṭhappamaddano.
Kuso soḷārapaññaṇo, yo no dukkhā pamocaye.

54. Idheva so sattumaddano, pararaṭṭhappamaddano.
Kuso soḷārapaññaṇo, yo te sabbe vadhissati¹.

55. Ummattikā nu bhaṇasi, andhabālā pabhāsasi².
Kuso ce āgato assa, kiṃ na³ jānemu taṃ mayam.

56. Eso ālāriko poso, kumārīpuramantare.
Daḷhaṃ katvāna saṃvelliṃ, kumbhiṃ dhovati oṇato.

57. Veṇī tvamasi caṇḍālī, adū'si kulagandhinī.
Kathaṃ maddakule jātā, dāsaṃ kayirāsi kāmukaṃ.

58. Namhi veṇī na caṇḍālī, na camhi kulagandhinī.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi.

59. Yo brāhmaṇasahassāni, sadā bhojeti vīsatiṃ.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi.

60. Yassa nāgasahassāni, sadā yojeti vīsatiṃ.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi.

61. Yassa assasahassāni, sadā yojenti vīsatiṃ.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi.

62. Yassa rathasahassāni, sadā yojenti vīsatiṃ.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi.

⁴(Yassa usabhasahassāni, sadā yojenti vīsatiṃ.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi)⁴.

63. Yassa dhenusahassāni, sadā duhanti vīsatiṃ⁵.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi.

1. Yo no dukkhā pamocaye (Sī), so no sabbe vadhissati (I)

2. Ādu bālāva bhāsasi (Sī, I)

3. Kinnu (Syā, Ka)

4-4. () Ayaṃ gāthā Sī-I-potthakesuyeva dissati.

5. Duyhanti vīsati (Sī, I)

64. Taggha te dukkaṭaṃ bāle, yaṃ khattiyaṃ mahabbalaṃ.
Nāgaṃ maṇḍūkavaṇṇena, na naṃ¹ akkhāsi' dhāgataṃ².
65. Aparādhaṃ mahārāja, tvaṃ no khama rathesabha.
Yaṃ taṃ aññāta-vesena, nāññāsimhā idhāgataṃ.
66. Mādisassa na taṃ channaṃ, yohaṃ āḷariko bhave.
Tvaññeva me pasīdassu, natthi te deva dukkaṭaṃ.
67. Gaccha bāle khamāpehi, Kusarājaṃ mahabbalaṃ.
Khamāpito Kuso rājā³, so te dassati jīvitaṃ.
68. Pitussa vacanaṃ sutvā, devavaṇṇī Pabhāvatī.
Sirasā aggahī pāde, Kusarājaṃ mahabbalaṃ.
69. Yā' mā ratyo atikkantā, tā' mā deva tayā vinā.
Vande te sirasā pāde, mā me kujjha rathesabha.
70. Sabbaṃ⁴ te paṭijānāmi, mahārāja suṇohi me.
Na cāpi appiyaṃ tuyhaṃ, kareyyāmi ahaṃ puna.
71. Evaṃ ce yācamānāya, vacanaṃ me na kāhasi.
Idāni maṃ tāto hantvā, khattiyānaṃ padassati.
72. Evaṃ te yācamānāya, kiṃ na kāhāmi te vaco.
Vikuddho tva'smi kalyāṇi, mā tvaṃ bhāyi Pabhāvatī.
73. Sabbaṃ⁴ te paṭijānāmi, rāja-putti suṇohi me.
Na cāpi appiyaṃ tuyhaṃ, kareyyāmi ahaṃ puna.
74. Tava kāmā hi sussoṇi, pahu⁵ dukkhaṃ titikkhisāṃ⁶.
Bahūṃ Maddakulaṃ hantvā, nayitum taṃ Pabhāvatī.
75. Yojayantu rathe asse, nānācette samāhite.
Atha dakkhatha me vegaṃ, vidhamantassa⁷ sattavo.
76. Tañca tattha udikkhiṃsu, rañño Maddassantepure.
Vijambhamānaṃ sihaṃva, phoṭentaṃ diguṇaṃ bhujāṃ.

1. Na taṃ (Sī, I)

3. Kusarājā (sabbattha)

5. Bahu (Syā), bahū (I), bahūṃ (Ka)

7. Vidhamantassa (sabbattha)

2. Akkhāsi āgataṃ (Sī)

4. Saccāṃ (Sī, Syā, I)

6. Titikkhisāṃ (Sī, I)

77. Hatthikkhandhañca āruyha, āropetvā Pabhāvatim.
Saṅgāmaṃ otarivāna, sīhanādaṃ nadī Kuso.
78. Tassa taṃ nadato sutvā, sīhasse'vi'tare migā.
Khattiyā vipalāyimsu, Kusasaddabhayaṭṭhitā¹.
79. Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Aññamaññaṃ chindanti, Kusasaddabhayaṭṭhitā.
80. Tasmiṃ saṅgāmasīasmim, passitvā haṭṭha² mānaso.
Kusassa rañño Devindo, adā verocanaṃ maṇim.
81. So taṃ vijitvā saṅgāmaṃ, laddhā Verocanaṃ maṇim.
Hatthikkhandhagato rājā, pāvekkhi nagaraṃ puraṃ.
82. Jīvaggāhaṃ³ hagetvāna, bandhitvā satta khattiye.
Sasurassupanāmesi, ime te deva sattavo.
83. Sabbeva te vasaṃ gatā, amittā vihatā tava.
Kāmaṃ karoḥi te tayā, muñca vā te hanassu vā.
84. Tuyheva sattavo ete, na hi te mayha sattavo.
Tvaññeva no mahārāja, muñca vā te hanassu vā.
85. Imā te dhītaro satta, devakaññūpamā subhā.
Dadāhi nesaṃ ekekaṃ, hontu jāmātaro tava.
86. Amhākañceva tāsāñca, tvaṃ no sabbesamissaro.
Tvaññeva no mahārāja, dehi nesaṃ yadi'cchasi.
87. Ekamekassa ekekaṃ, adā sīhassaro Kuso.
Khattiyānaṃ tadā tesāṃ, rañño Maddassa dhītaro.
88. Piṇitā tena lābhena, tuṭṭhā sīhassare Kuse.
Sakaraṭṭhāni pāyimsu, khattiyā satta tāvade.
89. Pabhāvatīñca ādāya, maṇim Verocanaṃ subhaṃ⁴.
Kusāvatiṃ Kuso rājā, agamāsi mahabbalo.

1. Kusasaddabhayaṭṭhitā (I)

3. Jīvaggāhaṃ (Sī, I)

2. Tuṭṭha(Sī)

4. Tadā (I)

90. Tyassu ekarathe yantā, pavisantā Kusāvatim.
Samānā vaṇṇarūpena, nāññamaññātirocisum¹.
91. Mātā puttena saṅgacchi², ubhaya ca jayampatī.
Samaggā te tadā āsum, phītaṃ dharaṇimāvasunti.
Kusajātakam paṭhamam.

532. Soṇanandajātaka (2)

92. Devatā nu'si gandhabbo, adu³ Sakko Purindado.
Manussabhūto iddhimā, katham jānemu taṃ mayam.
93. Nāpi devo na gandhabbo, nāpi Sakko Purindado.
Manussabhūto iddhimā, evaṃ jānāhi Bhāradha⁴.
94. Katarūpamidaṃ bhoto⁵, veyyāvaccam anappakam.
Devamhi vassamānamhi, anovassam bhavam akā.
95. Tato vātātape ghore, sītacchāyam bhavam akā.
Tato amittamajjhesu⁶, saratāṇam bhavam akā.
96. Tato phītāni raṭṭhāni, vasino te bhavam akā.
Tato ekasataṃ khatye, anuyante⁷ bhavam akā.
97. Patītā'ssu mayam bhoto, vada taṃ⁸ bhañja⁹ micchasi.
Hatthiyānam assaratham, nāriyo ca alaṅkatā.
Nivesanāni rammāni, mayam bhoto dadāmase.
98. Atha va'ṅge¹⁰ vā Magadhe, mayam bhoto dadāmase.
Atha vā Assakā'vantī¹¹, sumanā damma te mayam.
99. Upaḍḍham vāpi rajjassa, mayam bhoto dadāmase.
Sace te attho rajjena, anusāsa ya'dicchasi.

1. Nāññamaññamatirocayum(Sī)	2. Saṅgañchi (Sī, Syā, I)
3. Ādu (Sī, Syā)	4. Bhārata (Ka)
5. Bhotā (Sī, I)	6. Amittamajjhe ca (Sī)
7. Anuyutte (I)	8. Vara taṃ (Sī, Syā, I)
9. Bhañña (Sī, I), bhuñja (Syā, Ka)	10. Atha vā aṅge (Sī, I)
11. Assakāvantim (Sī, Syā, I)	

100. Na me atthopi rajjena, nagarena dhanena vā.
Atthopi janapadena, attho mayham na vijjati.
101. Bhotova raṭṭhe vijjite, araṇṇe atthi assamo.
Pitā mayham janettī ca, ubho sammanti assame.
102. Tesā'ham¹ pubbācariyesu, puñṇam na labhāmi kātave.
Bhavantaṃ ajjhāvaraṃ katvā, Soṇam² yācemu saṃvaram.
103. Karomi te taṃ vacanam, yaṃ maṃ bhaṇasi brāhmaṇa.
Etaṇca kho no akkhāhi, kīvanto hontu yācakā.
104. Parosataṃ jānapadā, mahāsālā ca brāhmaṇā.
Ime ca khattiyā sabbe, abhijātā yasassino.
Bhavaṇca rājā Manojō, alaṃ hessanti yācakā.
105. Hatthī asse ca yojentu, ratham sannayha sārathi³.
Ābandhanāni gaṇhātha, pādāsu'ssārayaddhaje⁴.
Assamaṃ taṃ gamissāmi, yattha sammati Kosiyo.
106. Tato ca rājā pāyāsi, senāya caturaṅginī.
Agamā assamaṃ rammaṃ, yattha sammati Kosiyo.
107. Kassa kādambayo⁵ kājo, vehāsaṃ caturaṅgulaṃ.
Aṃsaṃ asamphusaṃ eti, udahārāya⁶ gacchato.
108. Ahaṃ Soṇo mahārāja, tāpaso sahitaḥ⁷.
Bharāmi mātāpitaro, rattindivamatandito.
109. Vane phalaṇca mūlaṇca, āharitvā disampati.
Posemi mātāpitaro, pubbe katamanussaraṃ.
110. Icchāma assamaṃ gantuṃ, yattha sammati Kosiyo.
Maggam no Soṇa akkhāhi, yena gacchemu⁸ assamaṃ.

1. Tesvahaṃ (Ka)

2. Sonam (I)

3. Nam rathi (I)

4. Padesussārayaṃ dhaje (Sī), pādāsussārayaṃ dhaje (I)

5. Kassa kādambamayo (Ka)

6. Udahārassa (Sī, Syā, I)

7. Sahitaṃ vato (I)

8. Gacchāma (Sī)

111. Ayam ekapadī rāja, yenetam¹ meghasannibham.
Koviḷārehi sañchannam, ettha sammati Kosiyo.
112. Idam vatvāna pakkāmi, taramāno mahā-isi.
Vehāse antalikkhasmim, anusāsivāna khattiye.
113. Assamam parimajjitvā, paññāpetvāna² āsanam.
Paṇṇasālam pavisitvā, pitaram paṭibodhayi.
114. Ime āyanti rājāno, abhijātā yasassino.
Assamā nikkhamitvāna, nisīda tvam³ mahā-ise.
115. Tassa tam vacanam sutvā, taramāno mahā-isi.
Assamā nikkhamitvāna, sadvāramhi upāvisi.
116. Tañca disvāna āyantam, jalantamriva tejasā.
Khatyasanghaparibyūḷham, Kosiyo etadabravi.
117. Kassa bherī mudiṅgā ca⁴, saṅkhā paṇavadindimā⁵.
Purato paṭipannāni, hāsayantā rathesabham.
118. Kassa kañcanapaṭṭena, puthunā vijjuvaṇṇinā.
Yuvā kalāpasannaddho, ko eti siriyā jalam.
119. Ukkāmukhapahaṭṭhamva, khadiraṅgārasannibham.
Mukhañca rucirā bhāti, ko ehi siriyā jalam.
120. Kassa paggahitam chattham, sasalākam manoramam.
Ādiccaramsāvaraṇam, ko eti siriyā jalam.
121. Kassa aṅgam pariggayha, vālabījanimuttamam.
Caranti varapuññassa⁶, hatthikkhandhena āyato.
122. Kassa setāni chattāni, ājānīyā ca vammītā.
Samantā parikīrenti⁷, ko eti siriyā jalam.

1. Yena tam (Ka)

2. Paññāpetvāna (Sī, Syā)

3. Nisīdāhi (Sī)

4. Mudiṅgā ca (I)

5. Deṇḍimā (Sī, I)

6. Varapaññassa (Sī, I)

7. Parikiranti (Sī, Syā, I)

123. Kassa ekasataṃ khatyā, anuyantā¹ yasassino.
Samantānupariyanti, ko eti siriyā jalaṃ.
124. Hatthi assaratha patti², senā ca caturaṅginī.
Samantānupariyanti³, ko eti siriyā jalaṃ.
125. Kasse'sā mahatī senā, piṭṭhito anuvattati.
Akkhobhaṇī⁴ apariyantā, sāgarasseva ūmiyo.
126. Rājābhirājā⁵ Manojō, indova jayataṃ pati.
Nandassa'jjhāvaram eti, assamaṃ brahmacārinam.
127. Tasse'sā mahatī senā, piṭṭhito anuvattati.
Akkhobhaṇī apariyantā, sāgarasseva ūmiyo.
128. Anulittā candanena, Kāsikuttamadhārino⁶.
Sabbe pañjalikā hutvā, isīnaṃ ajjhupāgamuṃ.
129. Kacci nu bhoto kusalaṃ, kacci bhoto anāmayam.
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.
130. Kacci ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā⁷.
Vane vālamigākiṇṇe, kacci himsā na vijjati.
131. Kusalañceva no rāja, atho rāja anāmayam.
Atho uñchena yāpema, atho mūlaphalā bahū.
132. Atho ḍaṃsā makasā ca⁸, appameva sarīsapā⁷.
Vane vālamigākiṇṇe, himsā mayham⁹ na vijjati.
133. Bahūni vassapūgāni, assame sammataṃ¹⁰ idha.
Nābhijānāmi uppannam, ābādham amanoraman.
134. Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ.
Issarosi anuppato, yaṃ idhatthi pavedaya.

1. Anuyuttā (I)

3. Samantā anupāriyāti (I)

5. Rājādhirājā (Ka)

7. Sirīṃsapā (Sī, Syā, I)

9. A mham (Sī, I)

2. Hatthī assā rathā patti (Sī)

4. Akkhobhaṇī (Sī), akkhobhīni (Syā)

6. Kāsikavattadhārino (I)

8. Ḍaṃsā ca makasā (Sī), ḍaṃsā ca makasā ca (I)

10. Vasato (Sī)

135. Tindukāni piyālāni, madhuke kāsūmāriyo¹.
Phalāni khuddakappāni, bhuñja rāja varaṃ varaṃ.
136. Idampi pāṇiyaṃ sītaṃ, ābhaṭaṃ girigabbharā.
Tato piva mahārāja, sace tvaṃ abhikaṅkhasi.
137. Paṭiggahitaṃ yaṃ dinnāṃ, sabbassa agghiyaṃ kataṃ.
Nandassāpi nisāmetha, vacanaṃ so² pavakkhati.
138. Ajjhāvaramhā Nandassa, bhoto santikamāgatā.
Suṇātu³ bhavaṃ vacanaṃ, Nandassa parisāya ca.
139. Parosataṃ jānapadā⁴, mahāsālā ca brāhmaṇa.
Ime ca khattiyā sabbe, abhijātā yasassino.
Bhavañca rājā Manojō, anumaññantu me vaco.
140. Ye ca santi⁵ samītāro, yakkhāni idha massame.
Arañhe bhūtabhabyāni, suṇantu vacanaṃ mama.
141. Namo katvāna bhūtānaṃ, isiṃ vakkhāmi subbataṃ.
So tyā'haṃ dakkhiṇā bāhu, tava Kosiya sammato.
142. Pitaraṃ me janettirī ca, bhattukāmassa me sato.
Vīra puññamidaṃ thānaṃ, mā maṃ Kosiya vāraya.
143. Sabbhi he'taṃ upaṇṇātaṃ, mametaṃ upanissaja.
Uṭṭhānapāricariyāya, dīgharattaṃ tayā kataṃ.
Mātāpitūsu puññāni, mama lokadado bhava.
144. Tatheva santi manujā, dhamme dhammapadaṃ vidū.
Maggo saggassa lokassa, yathā jānāsi tvaṃ ise.
145. Uṭṭhānapāricariyāya, mātāpitūsukhāvahaṃ.
Taṃ maṃ puññā nivāreti, ariyamaggāvaro naro.

1. Kāsamāriyo (Sī, Syā)

3. Suṇātu me (Sī, Syā)

5. Ye vasanti (Sī), ye hi santi (I)

2. Yaṃ (Sī), yaṃ so (I)

4. Janapadā (I)

146. Suṇantu bhonto vacanaṃ, bhāturajjhāvarā mama.
Kulavaṃsaṃ mahārāja, porāṇaṃ parihāpayam.
Adhammacārī jeṭṭhesu¹, nirayaṃ so'papajjati².
147. Ye ca dhammassa kusalā, porāṇassa disampati.
Cārittena ca sampannā, na te gacchanti duggatim.
148. Mātā pitā ca bhātā ca, bhaginī ñātibandhavā.
Sabbe jeṭṭhassa te bhārā, evaṃ jānāhi bhāradha³.
149. Ādiyitvā garuṃ bhāraṃ, nāviko viya ussahe.
Dhammañca nappamajjāmi, jeṭṭho ca'smi rathesabha.
150. Adhigamā⁴ tame ñāṇaṃ, jālaṃva jātavedato.
Evameva no bhavaṃ dhammaṃ, Kosiyo pavidamseyi.
151. Yathā udayamādicco, Vāsudevo pabhaṅkaro.
Pāṇīnaṃ pavidamseti, rūpaṃ kalyāṇapāpakam.
Evameva no bhavaṃ dhammaṃ, Kosiyo pavidamseyi.
152. Evaṃ me yācamānassa, añjalim nāvabujjhatha.
Tava paddhacaro⁵ hessaṃ, vuṭṭhito paricārako.
153. Addhā Nanda vijānāsi⁶, saddhammaṃ sabbhi desitaṃ.
Ariyo ariyasamācāro, bālhaṃ tvaṃ mama ruccasi.
154. Bhavantaṃ vadāmi bhotiṇca, suṇātha vacanaṃ mama.
Nāyaṃ tāro bhāramato⁷, ahu mayhaṃ kudācanaṃ.
155. Taṃ maṃ upaṭṭhitaṃ santaṃ, mātāpitasukhāvahaṃ.
Nando ajjhāvaraṃ katvā, upaṭṭhānāya yācati.
156. Yo ve icchati kāmena, santānaṃ brahmacāriṇaṃ.
Nandaṃ vo varatha eko⁸, kaṃ Nando upaṭṭhatu.

1. Yo jeṭṭho (Sī) 2. So upapajjati (Sī, Syā, I) 3. Bhāratha (Syā)

4. Adhigatamhā (Sī), adhigamhā (Syā), adhigatamha (I)

5. Tava paṭṭhacaro (Syā), tava baddhañcaro (I), tavupaṭṭhacaro (Ka)

6. Pajānāsi (Sī) 7. Bhāramatto (Sī, Syā) 8. Nandaṃva vadatha eke (I)

157. Tayā tāta anuññātā, Soṇa taṃ nissitā mayāṃ.
Upaghātum¹ labhe Nandaṃ, muddhani brahmacāriṇaṃ.
158. Assatthasseva taruṇaṃ, pavāḷaṃ māluteritaṃ.
Cirassaṃ Nandaṃ disvāna, hadayaṃ me pavedhati.
159. Yadā suddhāpi supine², Nandaṃ passāmi āgataṃ.
Udaggaṃ sumanā homi, Nando no āgato ayaṃ.
160. Yadā ca paṭibujjhivā, Nandaṃ passāmi nā'gataṃ.
Bhiyyo āvati soko, domanassañcaṇappaṇaṃ.
161. Sāhaṃ ajja cirassampi, Nandaṃ passāmi āgataṃ.
Bhattucca³ mayhañca piyo, Nando no pāvisi gharaṃ.
162. Pitupi Nando suppiyo, yaṃ Nando nappavase⁴ gharā⁵.
Labhatū tāta Nando taṃ, maṃ Nando upatiṭṭhatu.
163. Anukampikā patiṭṭhā ca, pubbe rasadadī ca no.
Maggo saggassa lokassa, mātā taṃ varate ise.
164. Pubbe rasadadī gottī, mātā puññūpasamhitā.
Maggo saggassa lokassa, mātā taṃ varate ise.
165. Ākaṅkhamānā puttaphalaṃ, devatāya namassati.
Nakkhattāni ca pucchati, utusaṃvaccharāni ca.
166. Tassā utumhi nhātāya⁶, hoti gabbhassa vakkamo⁷.
Tena dohaḷiṇī hoti, suhadā tena vuccati.
167. Saṃvaccharaṃ vā ūnaṃ vā, pariharitvā vijāyati.
Tena sā janayantīti, janetti⁸ tena vuccati.
168. Thanakhīrena⁹ gītena, aṅgapāvuraṇena¹⁰ ca.
Rodantaṃ puttaṃ¹¹ toseti, toseti tena vuccati.

1. Upaghāyitum (Sī)

2. Suppante (Syā, I)

3. Bhattuñca (Ka)

4. Pāvisi (I)

5. Gharaṃ (Syā, I, Ka)

6. Utusinātāla (I)

7. Gabbhassa'vakkamo (Sī, Syā, I)

8. Janetti (Sī, Syā, I)

9. Thanakkhīrena (Sī)

10. Aṅgapāvuraṇena (I)

11. Eva (I)

169. Tato vātātape ghore, mamaṃ katvā udikkhati.
Dārakaṃ appajānantam, posentī tena vuccati.
170. Yañca mātudhanam hoti, yañca hoti pituddhanam.
Ubhayampetassa gopeti, api puttassa no siyā.
171. Evaṃ putta aduṃ putta, iti mātā vihaññati.
Pamattam paradāresu, nisīthe pattayobbane.
Sāyam puttam anāyantam, iti mātā vihaññati.
172. Evaṃ kicchā bhato poso, mātu aparicārako.
Mātari micchā caritvāna, nirayam sopapajjati.
173. Evaṃ kicchā bhato poso, pitu aparicārako.
Pitari micchā caritvāna, nirayam sopapajjati.
174. Dhanāpi dhanakāmānam, nassati iti me sutam.
Mātaram aparicaritvāna, kiccham vā so nigacchati.
175. Dhanāpi dhanakāmānam, nassati iti me sutam.
Pitaram aparicatitvāna, kiccham vā so nigacchati.
176. Ānando ca pamodo ca, sadā hasitakīḷitam.
Mātaram paricaritvāna, labbhametaṃ vijānato.
177. Ānando ca pamodo ca, sadā hasitakīḷitam.
Pitaram paricaritvāna, labbhametaṃ vijānato.
178. Dānañca piyavācā ca¹, atthacariyā ca yā idha.
Samānattatā² ca dhammesu, tattha tattha yathāraham.
Ete kho saṅgahā loke, rathassāṇīva yāyato.
179. Ete ca saṅgahā nā'ssu, na mātā puttakāraṇā.
Labhetha mānam pūjam vā³, pitā vā puttakāraṇā.
180. Yasmā ca saṅgahā⁴ ete, sammapekkhanti⁵ paṇḍitā.
Tasmā mahattam papponti, pāsamsā ca bhavanti te.

1. Peyyavajjaṇca (I, Ka)

2. Samānattā (I)

3. Pūjaṇca(I)

4. Saṅgahe (Dī 3. 156; Am 1. 341 piṭṭhe) tadaṭṭhakathāyo oloketabbā.

5. Samavekkhanti (Sī, Syā, I) Am 1. 341 piṭṭhe ca.

181. Brahmāti¹ mātāpitaro, pubbācariyāti vuccare.
 Āhuneyyā ca puttānaṃ, pajāya anukampakā.
182. Tasmā hi ne namasseyya, sakkareyya ca paṇḍito.
 Annena atho² pānena, vatthena sayanena ca.
 Ucchādanena nhāpanena³, pādānaṃ dhovanena ca.
183. Tāya naṃ pāricariyāya⁴, mātāpitūsu paṇḍitā.
 Idheva naṃ pasaṃsanti, pecca sagge pamodatīti. (3718)
 Soṇanandajātakam dutiyam.

Sattatinipātaṃ niṭṭhitam.

Tassuddānaṃ

Atha sattatimamhi nipātavare,
 Sabhāvantu Kusāvatirājavaro.
 Atha Soṇasunandavaro ca puna.
 Abhivāsitasattatimamhi suteti.

1. Brahmā hi (I)

3. Nahāpanena (Sī, I)

2. Matho(I), atha (Am 1. 382; Khu 1. 269 piṭṭhe)

4. Paricariyāya (I)

21. Asītinipāta

533. Cūḷahaṃsajātaka (1)

1. Sumukha anupacinantā, pakkamanti vihaṅgamā.
Gaccha tuvampi mā kaṅkhi, natthi baddhe¹ sahāyatā.
2. Gacche vāhaṃ na vā gacche, na tena amaro siyaṃ.
Sukhitaṃ taṃ upāsivā, dukkhitaṃ taṃ kathaṃ jahe.
3. Maraṇaṃ vā tayā saddhiṃ, jīvitaṃ vā tayā vinā.
Tadeva maraṇaṃ seyyo, yañce jīve tayā vinā.
4. Nesa dhammo mahārāja, yaṃ taṃ evaṃ gataṃ jahe.
Yā gati tuyhaṃ sā mayhaṃ, ruccate vihagādhīpa.
5. Kā nu pāsena baddhassa², gati aññā mahānasā.
Sā kathaṃ cetayānassa, muttassa tava ruccati.
6. Kaṃ vā tvaṃ passase atthaṃ, mama tuyhañca pakkhima.
Ñātīnaṃ vā'vasiṭṭhānaṃ, ubhinnaṃ jīvitakkhaye.
7. Yaṃ na kañcanadepiṇṇa³, andhena tamasā gataṃ.
Tādise sañcajaṃ pāṇaṃ, ka'mattha'mabhijotaye.
8. Kathaṃ nu patataṃ seṭṭha, dhamme atthaṃ na bujjhasi⁴.
Dhammo apacito santo, atthaṃ dasseti pāṇinaṃ.
9. Sohaṃ dhammaṃ apekkhāno, dhammā ca'tthaṃ samuṭṭhitaṃ.
Bhattiṃ ca tayi sampassaṃ, nāvakaṅkhāmi jīvitaṃ.
10. Addhā eso sataṃ dhammo, yo mitto mittamāpade.
Na caje jīvitassāpi, hetudhammamanussaraṃ.
11. Svāyaṃ dhammo ca te ciṇṇo, bhatti ca veditā mayi.
Kāmaṃ karassu mayhetāṃ, gacchevā'numato mayā.

1. Bandhe (Syā, Ka)

3. Depiccha (Sī, I), dvepiccha (Syā)

2. Bandhassa (Syā, Ka)

4. Bujjhasi (Sī)

12. Api tvevaṃ gate kāle, yaṃ khaṇḍaṃ¹ ñātināṃ mayā.
Tayā taṃ buddhisampannaṃ², assa paramasaṃvutaṃ.
13. Iccevaṃ³ mantayantānaṃ, ariyānaṃ ariyavuttinaṃ.
Paccadissatha nesādo, āturaṇa'miva'ntako.
14. Te sattumabhisaṃcikkha, dīgharattaṃ hitā dijā.
Tuṇhīmāsitttha ubhayo, na sañcalesu'māsaṇā⁴.
15. Dhataṛaṭṭhe ca disvāna, samuḍḍente tato tato.
Abhikkamatha vegena, dijasattu dijādhipe.
16. So ca vegena'bhikkamma, āsajja parame dije.
Paccakamitttha⁵ nesādo, baddhā iti vicintayaṃ.
17. Ekaṃva baddhamāsīnaṃ, abaddhañca punāparaṃ.
Āsajja baddhamāsīnaṃ, pekkhamānamadīnavaṃ.
18. Tato so vimatoyeva, paṇḍare ajjhabhāsatha.
Pavaddhakāye āsīne, dijasamghagaṇādhipe.
19. Yaṃ nu pāsena mahatā, baddho na kurute disaṃ.
Atha kasmā abaddho tvaṃ, balī pakkhi na gacchasi.
20. Kinnu tyā'yaṃ⁶ dijo hoti, mutto baddhiṃ upāsasi.
Ohāya sakuṇā yanti, kiṃ eko avahīyasi.
21. Rājā me so dijāmitta, sakhā pāṇasamo ca me.
Neva naṃ vijahissāmi, yāva kālassa pariyāyaṃ.
22. Kathaṃ panāyaṃ vihaṅgo, nāddasa pāsamoḍḍitaṃ.
Padaṃ he'taṃ mahantānaṃ, boddhu'marahanti āpadaṃ.
23. Yadā parābhavo hoti, poso jīvitasāṅkhaye.
Atha jālaṇca pāsaṇca, āsajjāpi na bujjhati.

1. Baddhaṃ (Sī), baddhaṃ (I)

3. Icceva (Sī, I)

5. Paccakampittha (Sī, Syā, I)

2. Buddhisampanna (Sī, Syā, I)

4. Na ca sañcesu'māsaṇā (Sī, I)

6. Tā'yaṃ (Sī, I, Ka)

24. Api tveva mahāpañña, pāsā bahuvidhā tatā¹.
Guyhamāsajja² bajjhanti, athevaṃ jīvitakkhaye.
25. Api nā'yaṃ tayā saddhiṃ, saṃvāsassa³ sukhudrayo.
Api no anumaññāsi, api no jīvitaṃ dade.
26. Na ceva me tvaṃ baddhosi, napi icchāmi te vadhaṃ.
Kāmaṃ khippamito gantvā, jīva tvaṃ anigho ciraṃ.
27. Nevāha'meta'micchāmi, aññatre'tassa jīvitā.
Sace ekena tuṭṭhosi, muñce'taṃ maṃ ca bhakkhaya.
28. Ārohapariṇāhena, tulyā'smā⁴ vayasā ubho.
Na te lābhena jīvatthi⁵, etena niminā tuvaṃ.
29. Tadiṅgha samapekkhassu⁶, hotu giddhi tava'mhasu⁷.
Maṃ pubbe bandha pāsena, pacchā muñca dijādhipaṃ.
30. Tāvadeva ca te lābho, katā'ssa⁸ yācanāya ca.
Mitti ca Dhataratṭhehi, yāvajīvāya te siyā.
31. Passantu no mahāsaṃghā, tayā muttaṃ ito gataṃ.
Mittāmaccā ca bhaccā ca, puttadārā ca bandhavā.
32. Na ca te tādisā mittā, bahūnaṃ⁹ idha vijjati.
Yathā tvaṃ Dhataratṭhassa, pāṇasādhāraṇo sakhā.
33. So te sahāyaṃ muñcāmi, hotu rājā tavānugo.
Kāmaṃ khippamito gantvā, ñātimajjhe virocatha.
34. So patīto pamuttana, bhattunā¹⁰ bhattugāravo.
Ajjhabhāsatha vakkaṅgo¹¹, vācaṃ kaṇṇasukhaṃ bhaṇaṃ.
35. Evaṃ luddaka nandassu, saha sabbehi ñātibhi.
Yathāhamajja nandāmi, muttaṃ disvā dijādhipaṃ.

1. Katā (Syā, Ka)

3. Sambhāsassa (Sī, I)

5. Jīnatthi (Sī, Syā, I)

7. Tavasmasu (Sī, Syā)

9. Bahunnaṃ (Sī, I)

10. Bhattuno (Syā)

2. Gūlhamāsajja (Sī, I)

4. Tulyāmhā (Ka)

6. Samavekkhasu (Sī, I)

8. Katassā (Sī, I)

11. Vaṅkaṅgo (Syā)

36. Ehi taṃ anusikkhāmi, yathā tvamapi lacchase.
Lābhaṃ tavāyaṃ¹ Dhataratṭho, pāpaṃ kiñci² na dakkhati.
37. Khippamantepuraṃ netvā³, rañño dassehi no ubho.
Abaddhe pakatibhūte, kāje⁴ ubhayato ṭhite.
38. Dhataratṭhā mahārāja, haṃsādhipatino ime.
Ayaṃ hi rājā Haṃsānaṃ, ayaṃ senāpatītaro.
39. Asaṃsayāṃ imaṃ disvā, haṃsarājaṃ narādhipo.
Patīto sumano vitto⁵, bahuṃ dassati te dhanāṃ.
40. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā, kammunā upapādayi.
Khippamantepuraṃ gantvā, rañño haṃse adassayi.
Abaddhe pakatibhūte, kāje ubhayato ṭhite.
41. Dhataratṭhā mahārāja, haṃsādhipatino ime.
Ayaṃ hi rājā haṃsānaṃ, ayaṃ senāpatītaro.
42. Kathaṃ panime vihaṅgā⁶, tava hatthatta'māgatā⁷.
Kathaṃ luddo mahantānaṃ, issare idha ajjhagā.
43. Vihitā santi'me pāsā, pallalesu jānādhipa.
Yaṃ ya'dāyatanāṃ maññe, dijānaṃ pāṇarodhanaṃ.
44. Tādisaṃ pāsamāsajja, haṃsarājā abajjhatha.
Taṃ abaddho upāsīno, ma'māyaṃ ajjhabhāsatha.
45. Sudukkaraṃ anariyehi, dahate bhāva'muttamaṃ.
Bhatturatthe parakkanto, dhammayutto⁸ vihaṅgamo.
46. Attanā'yaṃ⁹ cajitvāna, jīvitaṃ jīvītāraho.
Anutthunanto āsīno, bhattu yācittha jīvitaṃ.
47. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā, pasāda'maha'majjhagā.
Tato naṃ pāmuciṃ¹⁰ pāsā, anuññāsīṃ sukhena ca.

1. Yathāyaṃ (Sī, I)

2. Kañci (Sī)

3. Gantvā (Syā, Ka)

4. Kāce (I)

5. Citto (Ka)

6. Vihagā (Sī, I)

7. Hatthatta'māgatā (Sī, Syā, I)

8. Dhamme yutto (Sī, I)

9. Attano yaṃ (Syā)

10. pāmiñciṃ (I, Ka)

2. Assu (Sī, Syā, I)
4. Kaccinnu (Sī, I)

61. Athopi me amaccesu, doso koci na vijjati.
Athopi te¹ mamatthesu, nāvakaṅkhanti jīvitam.
62. Kacci te sādisī bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Puttarūpayasūpetā, tava chandavasānugā.
63. Aho me sādisī bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Puttarūpayasūpetā, mama chandavasānugā.
64. Bhavantam² kacci nu mahā-sattuhattattatam³ gato.
Dukkhamaṇḍapajji vipulam, tasmim paṭhamamāpade.
65. Kacci yantāpatitvāna, daṇḍena samapothayi.
Evametesam jammānam, pātikam⁴ bhavati tāvade.
66. Khema'māsi mahārāja, evamāpadiyā sati⁵.
Na cāyam kiñci rasmāsu, sattūva samapajjatha.
67. Paccagamittha nesādo, pubbeva ajjhabhāsatha.
Tadā'yam Sumukhoyeva, paṇḍito paccabhāsatha.
68. Tassa tam vacanam sutvā, pasāda'maya'majjhagā.
Tato mam pāmucī pāsā, anuññāsi sukhena ca.
69. Idañca Sumukheneva, etadatthāya cintitam.
Bhoto sakāse'gamanam⁶, etassa dhanamicchatā.
70. Svāgatañcevidam bhavataṁ, patīto ca'smi dassanā.
Eso cāpi bahum vittam, labhataṁ yāvadicchati⁷.
71. Santappayitvā nesādam, bhogehi manujādhipo.
Ajjhabhāsatha vakkaṅgam, vācam kaṇṇasukham bhaṇam.
72. Yam khalu dhamma'mādhīnam, vaso vattati kiñcanam.
Sabba'tthi'ssariyam tava⁸, tam pasāsa⁹ yadicchatha.

1. Athopime (Sī, I)

3. Hatthattatam (Sī, Syā, I)

5. Evamāpadi saṁsati (Sī, I)

7. Yāvaticchati (Sī, I)

8. Sabbatthissariyam bhavataṁ (Sī, Syā, I), sabbissariyam bhavataṁ (Syā, Ka)

9. Pasāsatha (Sī, Syā, I)

2. Bhavam tu (Sī, I), bhavannu (Syā)

4. Pākatikam (Sī, I)

6. Sakāse + āgamanam

73. Dānatthaṃ upabhottuṃ vā, yaṃ ca'ññaṃ upakappati.
Etaṃ dadāmi vo vittaṃ, issariyaṃ¹ vissajāmi vo.
74. Yathā ca myā'yaṃ Sumukho, ajjhabhāseyya paṇḍito.
Kāmasā buddhisampanno, taṃ myā'ssa paramappiyaṃ.
75. Ahaṃ khalu mahārāja, nāgarājāriva'ntaraṃ.
Paṭivattuṃ na sakkomi, na me so vinayo siyā.
76. Amhākañceva so² seṭṭho, tvañca uttamasattavo.
Bhūmipālo manussindo, pūjā bahūhi hetuhi.
77. Tesāṃ ubhinnaṃ bhaṇataṃ, vattamāne vinicchaye.
Na'ntaraṃ³ paṭivattabbaṃ, pessaṇa⁴ manujādhipa.
78. Dhammena kira nesādo, paṇḍito aṇḍajo iti.
Na heva akatattassa, nayo etādiso siyā.
79. Evaṃ aggapakatimā, evaṃ uttamasattavo.
Yāvata'tthi mayā diṭṭhā, nā'ññaṃ passāmi edisaṃ.
80. Tuṭṭhosmi vo pakatiyā, vākyena madhurena ca.
Eso cāpi mamacchando, ciraṃ passeyya vo ubho.
81. Yaṃ kiccaṃ⁵ parame mitte, kata'masmāsu⁶ taṃ tayā.
Pattā nissaṃsayāṃ tyāmhā⁷, bhattirasmāsu yā tava.
82. Aduñca nūna sumahā, ñātisaṅghassa mantaraṃ.
Adassanena asmākaṃ⁸, dukkhaṃ bahūsu pakkhisu.
83. Tesāṃ sokaviḥhātāya, tayā anumatā mayā.
Taṃ padakkhiṇato katvā, ñātim⁹ passemu'rindama¹⁰.
84. Addhā'haṃ vipulaṃ pītiṃ, bhavataṃ vindāmi dassanā.
Eso cāpi mahā attho, ñātivissāsanā siyā.

1. Isseraṃ (Sī), issaraṃ (I)

3. Nāntaraṃ (Sī, I)

5. Yamkiñci (I)

7. Tyamhā (I)

9. Ñāti (Sī, Syā, I)

2. Yo (Sī, I)

4. Pesena (Ka)

6. Rasmāsu (Sī, I)

8. Amhākaṃ (Sī, I)

10. Passemarindama (Sī, I)

85. Idam vatvā Dhatarattho¹, hamsarājā narādhipam.
Uttamam javamanvāya², nātisaṅgham upāgamum.
86. Te aroge anuppatte, disvāna parame dije.
'Kekā'ti makarum hamsā, puthusaddo ajāyatha.
87. Te patītā pamuttena, bhattunā bhattugāravā.
Samantā parikirimsu³, aṇḍajā laddhapaccayā.
88. Evam mittavataṃ atthā, sabbe honti padakkhiṇā.
Hamsā yathā Dhataratthā, nātisaṅgham upāgamunti.
Cūḷa⁴ hamsajātakaṃ paṭhamam.

534. Mahāhamsajātaka (2)

89. Ete hamsā pakkamanti, vakkaṅgā bhayameritā.
Harittaca hemavaṇṇa, kāmam Sumukha pakkama.
90. Ohāya maṃ nātigaṇā, ekaṃ pāsavaṣaṃ gataṃ.
Anapekkhamānā gacchanti, kiṃ eko avahīyasi.
91. Pate'va patataṃ seṭṭha, natthi baddhe sahāyatā.
Mā anīghāya hāpesi, kāmam Sumukha pakkama.
92. Nāhaṃ dukkhaparetopi⁵, Dhatarattha tuvaṃ⁶ jahe.
Jīvitam maraṇam vā me, tayā saddhim bhavissati.
93. Nāhaṃ dukkhaparetopi, Dhatarattha tuvaṃ jahe.
Na maṃ anariyaṣaṃyutte, kamme yojetu'marahasi.
94. Sakumāro sakhā tya'smi, sacitte ca'smi te⁷ ṭhito.
Ñāto senāpati tyāham, hamsānaṃ pavaruttama.

1. Dhataratthā (Sī)

3. Parikirimsu (Sī, Syā, I)

5. "Dukkhapareto"ti (Khu 5. 326 piṭṭhe) Aṭṭhakathāyo oloketabbā.

6. Tavam (Sī, I)

2. Uttamajavamattāya (Sī, I)

4. Culla (Sī, Syā, I)

7. Samite (I), tyasmi te (Ka)

95. Kathaṃ ahaṃ vikatthissaṃ¹, nātimajjhe ito gato.
Taṃ hitvā patataṃ seṭṭha, kiṃ te vakkhāmi'to gato.
Idha pāṇaṃ cajissāmi, nā'nariyaṃ² kattumussahe.
96. Eso hi dhammo Sumukha, yaṃ tvaṃ ariyapathe ṭhito.
Yo bhattāraṃ sakhāraṃ maṃ, na pariccattu'mussahe.
97. Taṃ hi me pekkhamānassa, bhayaṃ natveva jāyati.
Adhigacchasi tvaṃ mayhaṃ, evaṃ bhūtassa jīvitaṃ.
98. Iccevaṃ³ mantayantānaṃ, ariyānaṃ ariyavuttinaṃ.
Daṇḍamādāya nesādo, āpatī⁴ turito bhusaṃ.
99. Ta'māpatantaṃ disvāna, Sumukho atibrūhayi⁵.
Aṭṭhāsi purato rañño, haṃso vissāsayaṃ byathaṃ⁶.
100. Mā bhāyi patataṃ seṭṭha, na hi bhāyanti tādisā.
Ahaṃ yogaṃ payuñjissaṃ, yuttaṃ dhammūpasamhitaṃ.
Tena pariyāpadānena⁷, khippaṃ pāsā pamokkhasi.
101. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā, Sumukhassa subhāsitaṃ.
Pahaṭṭhalomo nesādo, añcali'ssa paṇāmayi.
102. Na me suttaṃ vā diṭṭhaṃ vā, bhāsanto mānusiṃ dijo.
Ariyaṃ bruvāno⁸ vakkaṅgo, cajanto mānusiṃ giraṃ.
103. Kinna tā'yaṃ dijo hoti, mutto baddhaṃ upāsasi.
Ohāya sakuṇā yanti, kiṃ eko avahīyasi.
104. Rājā me so dijāmitta, senāpacca'ssa kārayiṃ.
Ta'māpade pariccattum, nu'ssahe vihaḡādhipaṃ.
105. Mahāgaṇāya bhattā me, mā eko byasanaṃ agā.
Tathā taṃ samma nesāda, bhattā'yaṃ abhito rame.

1. Vikattissaṃ (I)

2. Na anariyaṃ (I)

3. Icceva (Sī, I)

4. Āpadī (Ka)

5. Aparibrūhayi (Sī, I)

6. Byakhaṃ (Ka)

7. Pariyādānena (Ka)

8. Brūhanto (Syā, Ka)

106. Ariyavatta'si vakkaṅga, yo piṇḍamapacāyasi.
Cajāmi te taṃ bhattāraṃ, gacchathū'bho¹ yathāsukhaṃ.
107. Sace attappayogena, ohito haṃsapakkhināṃ.
Paṭiggaṇhāma te samma, etaṃ abhayadakkhiṇaṃ.
108. No ce attappayogena, ohito haṃsapakkhināṃ.
Anissaro muñca'mamhe, theyyaṃ kayirāsi luddaka.
109. Yassa tvaṃ bhatako² rañño, kāmaṃ tasse'va pāpaya.
Tattha Saṃyamano³ rājā, yathābhiññaṃ karissati.
110. Iccevaṃ vutto nesādo, hemavaṇṇe harittace.
Ubho hatthehi saṅgayha⁴, pañjare ajjhavodahi.
111. Te pañjaragate pakkhī, ubho bhassaravaṇṇine.
Sumukhaṃ Dhataṛaṭṭhañca, luddo ādāya pakkami.
112. Harīyamāno Dhataṛaṭṭho, Sumukhaṃ etadabravi.
Bālhaṃ bhāyāmi Sumukha, sāmāya lakkhaṇūruyā.
Asmākaṃ vadha'maññāya, atha'ttānaṃ vadhissati.
113. Pākahaṃsā ca Sumukha, Suhemā hemaṣuttacā.
Koñcī samuddatīreva, kapaṇā nūna rucchati.
114. Evaṃ mahanto lokassa, appameyyo mahāgaṇī.
Ekitthi'manusoceyya, nayidaṃ paññavatā'miva.
115. Vātova gandha'mādeti, ubhayaṃ chekapāpakam.
Bālo āmakapakkam'va, lolo andho'va āmisam.
116. Avinicchayaññu atthesu, mando'va paṭibhāsi⁵ maṃ.
Kiccākiccaṃ na jānāsi, sampatto kālapariyāyam.
117. Aḍḍhummatto udīresi, yo seyyā maññasi'tthiyo.
Bahusādhāraṇā he'tā, soḍḍānaṃ'va surāgharam.

1. Gacchatu bho (I)

2. Bhaṭako (Ka)

3. Saṃyamāno (I)

4. Paggayha (Syā, Ka)

5. Paṭibhāti (Ka)

118. Māyā cetā marīcī ca, soko rogo cupaddavo.
Kharā ca bandhanā ce'tā, maccupāsā guhāsaya¹.
Tāsu yo vissase poso, so naresu narādhamo.
119. Yaṃ vuddhehi upaññātaṃ, ko taṃ ninditumarahati.
Mahābhūti'tthiyo nāma, lokasmim udapajjisum.
120. Khiḍḍā paṇihitā tyāsu, rati tyāsu patiṭṭhitā.
Bijāni tyāsu rūhanti, yadidaṃ sattā pajāyare.
Tāsu ko nibbide² poso, pāṇa'māsajja paṇibhi³.
121. Tvameva na'ñño Sumukha, thīnaṃ atthesu yuñjasi.
Tassa tyajja bhaye jāte, bhītena jāyate mati.
122. Sabbo hi saṃsayam patto, bhayaṃ bhīru titikkhati.
Paṇḍitā ca mahantāno⁴, atthe yuñjanti duyuyje.
123. Etadatthāya rājāno, sūramicchanti mantinaṃ.
Paṭibāhati yaṃ sūro, āpadaṃ attapariyāyam.
124. Mā no ajja vikantiṃsu, rañño sūdā mahānase.
Tathā hi vaṇṇo pattānaṃ, phalaṃ veḷumva taṃ vadhi.
125. Muttopi na icchi⁵ udḍetum⁶, sayam bandhaṃ upāgami.
Sopa'jja saṃsayam patto, atthaṃ gaṇhāhi mā mukhaṃ.
126. So taṃ⁷ yogaṃ payuñjassu, yuttaṃ dhammūpasamhitam⁸.
Tava pariyāpadānena, mama pāṇesanaṃ cara.
127. Mā bhāyi patataṃ seṭṭha, na hi bhāyanti tādisā.
Ahaṃ yogaṃ payuñjissam, yuttaṃ dhammūpasamhitam⁸.
Mama pariyāpadānena, khippaṃ pāsā pamokkhasi.
128. So⁹ luddo haṃsakājena¹⁰, rājadvāraṃ upāgami.
Paṭivedetha maṃ rañño, Dhataratṭhā'ya'māgato.

1. Maccupāso guhāsayo (Sī, I)	2. Nibbije (Ka)	3. Pāṇahi (Sī)
4. Mahattāno (Sī)	5. Nicchasi (Ka)	6. Odḍetum(Sī)
7. Tvaṃ (Syā, I)	8. Dhammopasañhitam (Ka)	9. Sa (Sī)
10. Haṃsakācena (I)		

129. Te disvā puññasamkāse, ubho lakkhaṇasammate¹.
Khalu Saṃyamano rājā, amacce ajjhabhāsatha.
130. Detha luddassa vatthāni, annaṃ pānañca bhojanaṃ.
Kāmaṅkaro hirañña'ssa, yāvanto esa icchati.
131. Disvā luddaṃ pasannattaṃ, Kāsirājā tadabravi.
Yadyā'yaṃ² samma Khemaka, puṇṇā haṃsehi tiṭṭhati.
132. Kathaṃ rucimajjhagataṃ, pāsahattho upāgami.
Okīṇṇaṃ ñātisaṅghehi, nimmajjhimaṃ³ kathaṃ gahi.
133. Ajja me sattamā ratti, adanāni⁴ upāsato⁵.
Pada'metassa anvesaṃ, appamatto ghaṭassito.
134. Athassa pada'maddakkhiṃ, carato adanesanaṃ.
Tatthāhaṃ odahiṃ pāsaṃ, evaṃ taṃ⁶ dija'maggahiṃ.
135. Ludda dve ime sakuṇā, atha ekoti bhāsasi.
Cittaṃ nu te vipariyattaṃ⁷, adu kinnu jigīsasi⁸.
136. Yassa lohitaḥ tālā, tapanīyanibhā subhā.
Uraṃ saṃhacca tiṭṭhanti, so me bandhaṃ upāgami.
137. Atha'yaṃ bhassaro pakkhī, abaddho baddhamāturaṃ.
Ariyaṃ bruvāno aṭṭhāsi, cājanto mānusiṃ girāṃ.
138. Atha kiṃ⁹ dāni Sumukha, hanuṃ saṃhacca tiṭṭhasi.
Adu me parisāṃ patto, bhayā bhīto na bhāsasi.
139. Nāhaṃ Kāsipati bhīto, ogayha parisāṃ tava.
Nāhaṃ bhayā na bhāsissaṃ, vākyaṃ atthamhi tādise.
140. Na te abhisaraṃ passe, na rathe napi pattike.
Nā'ssa cammaṃ va kīṭaṃ vā, vammite ca dhanuggahe.

1. Lakkhaṇāsammate (Sī, I)

2. Yādāyaṃ (Sī, Syā, I)

3. Nīmajjhimaṃ (Sī, I, Ka)

4. Ādānāni (Syā, I, Ka)

5. Upāgato (Ka)

6. Evetaṃ (Sī, I)

7. Vipariyattaṃ (I)

8. Jigīmsati (Sī, I)

9. Atha kinnu (Sī, I), kathaṃ nu (Syā)

141. Na hiraññaṃ suvaṇṇaṃ vā, nagaraṃ vā sumāpitaṃ.
Okīṇṇaparikhaṃ duggaṃ, daḷhamatṭālakoṭṭhakaṃ.
Yattha pavitṭho Sumukha, bhāyitabbaṃ na bhāyasi.
142. Na me abhisarena'ttho, nagarena dhanena vā.
Apathena pathaṃ yāma, antalikkhecarā mayaṃ.
143. Sutā ca paṇḍitā tya'mhā, nipuṇā atthacintakā¹.
Bhāsema'tthavatiṃ vācaṃ, sacce cassa patiṭṭhito.
144. Kiñca tuyhaṃ asaccassa, anariyassa karissati.
Musāvādissa luddassa, bhaṇitampi subhāsitaṃ.
145. Taṃ brāhmaṇānaṃ vacanā, imaṃ khema'makārayi².
Abhayañca tayā ghuṭṭhaṃ, imāyo dasadhā disā.
146. Ogayha te pokkharaṇiṃ, vippasannodakaṃ suciṃ.
Pahūtaṃ cā'danaṃ tattha, ahimsā cettha pakkhinaṃ.
147. Idaṃ sutvāna nigghosaṃ, āgata'mha tavan'tike.
Te te bandhasma pāsena, etaṃ te bhāsitaṃ musā.
148. Musāvādaṃ purakkhatvā, icchālobhañca pāpakaṃ.
Ubho sandhimatikkamma, asātaṃ upapajjati.
149. Nāparajjhāma Sumukha, napi lobhāva maggahiṃ.
Sutā ca paṇḍitātyattha, nipuṇā atthacintakā.
150. Appeva'tthavatiṃ vācaṃ, byāhareyyuṃ³ idhā'gatā.
Tathā taṃ samma nesādo, vutto Sumukha maggahi.
151. Neva bhūtā⁴ Kāsipati, upanītasmi jīvite.
Bhāsema'tthavatiṃ vācaṃ, sampattā kālapariyāyaṃ.
152. Yo migena migam hanti, pakkhiṃ vā pana pakkhinā.
Sutena vā sutam kiṇyā⁵, kiṃ anariyataraṃ tato.

1. Catthacintakā (Ka)

2. Khemimakārayi (Sī, I)

3. Byāhareyyuṃ (Sī, I)

4. Bhūtā (Syā, Ka)

5. Kiṇe (Sī, I)

153. Yo cā'riyarudaṃ¹ bhāse, anariyadhamma'vassito².
Ubho so dhamṣate lokā, idha ceva parattha ca.
154. Na majjetha yasaṃ patto, na byādhe³ pattasaṃsayam.
Vāyamethe'va kiccesu, saṃvare vivarāṇi ca.
155. Ye vuddhā abbhatikkantā⁴, sampattā kālapariyāyam.
Idha dhammaṃ caritvāna, evaṃ'te⁵ tidivaṃ gatā.
156. Idaṃ sutvā Kāsipati, dhamma'mattani pālaya.
Dhataratṭhaṇca muñcāhi, haṃsānaṃ pavaruttamaṃ.
157. Āharantu'dakaṃ pajjaṃ, āsanaṇca mahārahaṃ.
Pañjarato pamokkhāmi, Dhataratṭhaṃ yasassinaṃ.
158. Taṇca senāpatiṃ dhīraṃ, nipuṇaṃ atthacintakaṃ.
Yo sukhe sukhito rañño⁶, dukkhite hoti dukkhito.
159. Ediso kho arahati, piṇḍa'masnātu bhattuno.
Yathā'yaṃ Sumukho rañño, pāṇasādhāraṇo sakhā.
160. Piṭṭhaṇca sabbasovaṇṇaṃ, aṭṭhapādaṃ manoramam.
Matṭhaṃ Kāsikamatthannaṃ⁷, Dhataratṭho upāvisi.
161. Kocchaṇca sabbasovaṇṇaṃ, veyyagghaparisibbitaṃ.
Sumukho ajjhupāvekkhi, Dhataratṭhassa'nantara⁸.
162. Tesam kañcanapattehi, puthū ādāya Kāsiyo.
Haṃsānaṃ abhihāresuṃ, aggarañño pavāsitaṃ.
163. Disvā abhihaṭaṃ aggaṃ, Kāsirājena pesitaṃ.
Kusalo khattadhammānaṃ, tato pucchi anantarā.
164. Kaccinnu bhoto kusalaṃ, kacci bhoto anāmayaṃ.
Kacci ratṭhamidaṃ phītaṃ, dhammena manusāsasi.

1. Ca ariyarudaṃ (Sī, I)

2. Anariyadhammamavassito (Sī)

3. Byathe (Sī, I)

4. Nābbhacikkhantā (Ka)

5. Evete (Sī, I)

6. Raññe (Ka)

7. Kāsikapatthiṇṇaṃ (Sī), Kāsikavatthinaṃ (Syā, I)

8. Anantaraṃ (Sī)

165. Kusalañceva me haṁsa, atho haṁsa anāmayam.
Atho raṭṭhamidaṁ phītaṁ, dhammena manusāsa'haṁ.
166. Kacci bhoto amaccesu, doso koci na vijjati.
Kacci ca te tava'tthesu, nāvakaṅkhanti jīvitam.
167. Athopi me amaccesu, doso koci na vijjati.
Athopi te mamatthesu, nāvakaṅkhanti jīvitam.
168. Kacci te sādisī bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Puttarūpayasūpetā, tava chandavasānugā.
169. Atho me sādisī bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Puttarūpayasūpetā, mama chandavasānugā.
170. Kacci raṭṭham anuppīlaṁ, akutoci-upaddavam.
Asāhasena dhammena, samena manusāsasi.
171. Atho raṭṭham anuppīlaṁ, akutoci-upaddavam.
Asāhasena dhammena, samena manusāsa'haṁ.
172. Kacci santo apacitā, asanto parivajjitā.
No ce¹ dhammaṁ niraṁkatvā, adhammamanuvattasi.
173. Santo ca me apacitā, asanto parivajjitā.
Dhammamevā'nuvattāmi, adhammo me niraṁkato.
174. Kacci nā'nāgataṁ² dīghaṁ, samavekkhasi khattiya.
Kacci matto³ madanīye, paralokaṁ na santasi.
175. Nāhaṁ anāgataṁ⁴ dīghaṁ, samavekkhāmi pakkhima.
Ṭhito dasasu dhammesu, paralokaṁ na santase⁵.
176. Dānaṁ sīlaṁ pariccāgaṁ, ajjavaṁ maddavaṁ tapaṁ.
Akkodhaṁ avihimsaṇca, khantiṇca⁶ avirodhanam.
177. Iccete kusale dhamme, ṭhite passāmi attani.
Tato me jāyate pīti, somanassaṇca'nappakam.

1. Ca (Syā, Ka)

3. Na matto (Sī)

5. Santasiṁ (Syā)

2. Kacci nunāgataṁ (Syā, Ka)

4. Ahaṁ anāgataṁ (Syā)

6. Khantī ca (Ka)

178. Sumukho ca acintetvā, visajji¹ pharusam giram.
Bhāvadosa'manaññāya, asmākā'yaṃ vihaṅgamo.
179. So kuddho pharusam vācam, nicchāresi ayoniso.
Yāna'smesu² na vijjanti, nayidam³ paññavatāmiva.
180. Atthi me taṃ atisāram, vegena manujādhipa.
Dhataratthe ca baddhasmiṃ, dukkham me vipulaṃ ahu.
181. Tvaṃ no pitā'va puttānaṃ, bhūtānaṃ dharaṇīriva.
Asmākaṃ adhipannānaṃ, khamassu rājakuṇjara.
182. Etaṃ⁴ te anumodāma, yaṃ bhāvaṃ na nigūhasi.
Khilaṃ pabhindasi pakkhi, ujuko'si vihaṅgama.
183. Yaṃ kiñci ratanaṃ atthi, Kāsirājanivesane.
Rajataṃ jātarūpañca, muttā veḷuriyā bahū.
184. Maṇayo saṅkhamuttā ca, vatthakaṃ haricandanaṃ.
Ajināṃ dantabhaṇḍaṇca, lohaṃ kāḷāyasaṃ bahuṃ.
Etaṃ dadāmi vo vittaṃ, issaraṃ⁵ vissajāmi vo.
185. Addhā apacitā tya'mhā, sakkatā ca rathesabha.
Dhammesu vattamānānaṃ, tvaṃ no ācariyo bhava.
186. Ācariya samanūññātā, tayā anumatā mayaṃ.
Taṃ padakkhiṇato katvā, ñātiṃ⁶ passemu'rindama⁷.
187. Sabbarattim cintayitvā, mantayitvā yathātathaṃ.
Kāsirājā anuññāsi, haṃsānaṃ pavaruttamaṃ.
188. Tato ratyā vivasāne, sūriyuggamanaṃ⁸ pati.
Pekkato Kāsirājassa, bhavanā te⁹ vigāhisuṃ.
189. Te aroge anuppatte, disvāna parame dije.
'Kekā'ti makaruṃ haṃsā, puthusaddo ajāyatha,

1. Vissaji (Sī, I)

2. Yānasmāsu (Sī, Syā, I)

3. Na idaṃ (Sī, I)

4. Evaṃ (Syā, Ka)

5. Isseraṃ (Sī), issariyaṃ (Ka)

6. Ñātī (Sī, Syā, I)

7. Passemarindama (Sī, I)

8. Suriyassuggamanaṃ (Sī, Syā), suriyuggamanaṃ (I)

9. Bhavanato (Syā, Ka)

190. Te patītā pamuttēna, bhattunā bhattugāravā.
Samantā parikirimsu, aṇḍajā laddhapaccayā.
191. Evaṃ mittavataṃ atthā, sabbe honti padakkhiṇā.
Haṃsā yathā Dhataratthā, ñātisaṅghaṃ upāgamunti.
Mahāhaṃsajātakaṃ dutiyaṃ.

535. Sudhābhojanajātaka (3)

192. Neva kiṇāmi napi vikkiṇāmi,
Na cāpi me sannicayo ca atthi¹.
Sukiccharūpaṃ vati'daṃ parittaṃ,
Patthodano nā'lamayaṃ duvinnaṃ.
193. Appamhā appakaṃ dajjā, anumajjhato majjhakaṃ.
Bahumhā bahukaṃ dajjā, adānaṃ nupapajjati².
194. Taṃ taṃ vadāmi Kosiya, dehi dānāni bhuñja ca.
Ariyamaggaṃ samārūha³, ne'kāsi labhate sukhaṃ.
195. Moghañcassa hutaṃ hoti, moghañcāpi samīhitaṃ.
Atithismim yo nisinnasmim, eko bhuñcati bhojanaṃ.
196. Taṃ taṃ vadāmi Kosiya, dehi dānāni bhuñja ca.
Ariyamaggaṃ samārūha, ne'kāsi labhate sukhaṃ.
197. Saccañcassa hutaṃ hoti, saccañcāpi samīhitaṃ.
Atithismim yo nisinnasmim, ne'ko bhuñjati bhojanaṃ.
198. Taṃ taṃ vadāmi Kosiya, dehi dānāni bhuñja ca.
Ariyamaggaṃ samārūha, ne'kāsi labhate sukhaṃ.
199. Sarañca juhati poso, Bahukāya Gayāya ca.
Doṇe Timbarutitthasmim, sīghasote mahāvahe.
200. Atra cassa hutaṃ hoti, atra cassa samīhitaṃ.
Atithismim yo nisinnasmim, ne'ko bhuñjati bhojanaṃ.

1. Idhatthi (Syā) 2. Na upapajjati (Sī, I) 3. Ariyaṃ maggaṃ samārūha (Sī, I)

201. Taṃ taṃ vadāmi Kosiya, dehi dānāni bhuñja ca.
Ariyamaggaṃ samārūha, ne'kāsi labhate sukhaṃ.
202. Baḷisaṃ hi so nigilati¹, dīghasuttaṃ sabandhanaṃ.
Atithismiṃ yo nisinnasmiṃ, eko bhuñjati bhojanaṃ.
203. Taṃ taṃ vadāmi Kosiya, dehi dānāni bhuñja ca.
Ariyamaggaṃ samārūha, ne'kāsi labhate sukhaṃ.
204. Uḷāravaṇṇā vata brāhmaṇā ime,
Ayañca vo Sunakho kissa hetu.
Uccāvacam vaṇṇanibhaṃ vikubbati,
Akkhātha no brāhmaṇā ke nu tumhe.
205. Cando ca Suriyo ca² ubho idhāgatā,
Ayaṃ pana Mātali devasārathi.
Sakkoha'masmi tidasāna'mindo,
Eso ca kho Pañcasikhoti vuccati.
206. Pāṇissarā mudiṅgā ca³, muraḷālambarāni ca.
Sutta'menaṃ pabodhenti, paṭibuddho ca nandati.
207. Ye keci'me maccharino kadariyā,
Paribhāsakā samaṇabrāhmaṇānaṃ.
Idheva nikkhippa sarīradehaṃ,
Kāyassa bhedaṃ nirayaṃ vajanti.
208. Ye keci'me suggatiṃ samānā⁴,
Dhamme ṭhitā saṃyame saṃvibhāge.
Idheva nikkhippa sarīradehaṃ,
Kāyassa bhedaṃ sugatiṃ vajanti.

1. Niggilati (Sī, I)

2. Sūriyo ca (Ka)

3. Mutiṅgā ca (Sī, Syā, I)

4. Suggatiṃ samāsānā (Sī, I), suggātāsisamānā (Ka)

209. Tvaṃ nosi ñāti purimāsu jātisu,
 So maccharī rosako¹ pāpadhammo.
 Taveva atthāya idhāgatamhā,
 Mā pāpadhammo nirayaṃ gamittha².
210. Addhā maṃ vo hitakāmā, yaṃ maṃ samanūsāsatha.
 Sohaṃ tathā karissāmi, sabbaṃ vuttaṃ hitesibhi.
211. Esāha'majjeva upāramāmi,
 Na cāpihaṃ³ kiñci kareyya pāpaṃ.
 Na cāpi me kiñci adeyya'matthi,
 Na cāpi'datvā udakaṃ pivāmi⁴.
212. Evañca me dadato sabbakālaṃ⁵,
 Bhogā ime Vāsava khīyissanti.
 Tato ahaṃ pabbajissāmi Sakka,
 Hitvāna kāmāni yathodhikāni.
213. Naguttame girivare Gandhamādane,
 Modanti tā devavarābhipālītā.
 Athāgamā isivaro sabbalokagū,
 Supupphitaṃ dumavarasākha'mādiya.
214. Sucim sugandhaṃ tidasehi sakkataṃ,
 Pupphuttamaṃ amaravarehi sevitāṃ.
 Aladdha maccehi va dānavehi vā,
 Aññatra devehi tadārahaṃ hi'daṃ⁶.
215. Tato catasso kanakattacūpamā,
 Uṭṭhāya nāriyo pamadādhipā munim.
 Āsā ca saddhā ca sirī tato hirī,
 Iccabravuṃ Nārada'deva brāhmaṇaṃ.

1. Kosiyo (Syā, Ka)

3. Na cāpahaṃ (Sī, I)

5. Sabbakāle (Ka)

2. Apattha (Ka-Sī, Syā, I)

4. Udakampahaṃ pibe (Sī)

6. Hitam (Syā)

216. Sace anuddiṭṭhaṃ tayā Mahāmuni,
 Pupphaṃ imaṃ pārichattassa brahme.
 Dadāhi no sabbā gati te ijjhatu,
 Tuvampi no hohi yatheva Vāsavo.
217. Taṃ yācamānābhisamekkha Nārado,
 Iccabravī saṃkalahaṃ udīrayi.
 Na mayha'mattha'tthi imehi koci naṃ,
 Yā'yeva vo seyyasi sā piḷandhatha¹.
218. Tvaṃ no'ttamevābhisamekkha Nārada,
 Yassicchasi tassā anuppavecchasu.
 Yassā hi no Nārada tvaṃ padassasi,
 Sā'yeva no hehiti seṭṭhasammatā.
219. Akallametaṃ vacanaṃ sugatte,
 Ko brāhmaṇo saṃkalahaṃ udīraye.
 Gantvāna bhūtādhipa'meva pucchatha,
 Sace na jānātha idhu'ttamādhamaṃ.
220. Tā Nāradena paramappakopitā,
 Udīritā vaṇṇamadena mattā.
 Sakāse² gantvāna saḥassacakkhuno,
 Pucchiṃsu bhūtādhipaṃ kā nu seyyasi.
221. Tā disvā āyattamanā Purindado,
 Icca'bravī devavaro katañjali.
 Sabbāva vo hotha sugatte sādisi,
 Ko ne'va bhadde kalahaṃ udīrayi.

1. Piḷayabha(Sī, I)

2. Sakāsaṃ(Ka)

222. Yo sabbalokaccarito¹ Mahāmuni,
 Dhamme ʔhito Nārado² saccanikkamo.
 So no'bravi³ Girivare Gandhamādane,
 Gantvāna bhūtādhipa'meva pucchatha.
 Sace na jānātha idhu'ttamādhamam.
223. Asu⁴ brahāraññacarō Mahāmuni,
 Nā'datvā bhattam varagatte bhuñjati.
 Viceyya dānāni dadāti Kosiyo,
 Yassā hi so dassati sā'va seyyasi.
224. Asū hi yo sammati dakkhiṇam disam,
 Gaṅgāya tīre Himavantapassani⁵.
 Sa Kosiyo dullabhapānabhojano,
 Tassa sudham pāpaya devasārathi.
225. Sa⁶ Mātālī devavarena pesito,
 Sahassayuttam abhiruyha sandanam.
 Sukhippameva⁷ upagamma assamam.
 Adissamāno munino sudham adā.
226. Udaggihuttam upatiṭṭhato hi me,
 Pabhaṅkaram lokatamonudu'ttamam.
 Sabbāni bhūtāni adhicca⁸ Vāsavo,
 Ko ne'va me pāṇisu kiṁ sudho'dahi.
227. Saṅkhūpamam seta'matulyadassanam,
 Sucim sugandam piyarūpa'mabbhutam.
 Adiṭṭhapubbam mama jātu cakkhubhi⁹,
 Kā devatā pāṇisu kiṁ sudho'dahi.

1. Sabbalokam carako (Sī, Syā, I)

3. Bravi (Sī, Syā, I)

5. Himavantapasmani (Sī, I, Ka)

8. Aticca (Sī, I)

2. Nārada (Syā)

4. Asū (Syā)

7. Sa khippameva (Sī, I)

9. Jātacakkhuhi (Sī, I)

6. So (Syā)

228. Ahaṃ Mahindena mahesi pesito,
 Sudhā'bhihāsiṃ turito Mahāmuni.
 Jānāsi maṃ Mātali devasārathi,
 Bhuñjassu bhattuttama mā'bhivārayi¹.

229. Bhuttā ca sā dvādasa hanti pāpake,
 Khudaṃ pipāsaṃ aratiṃ daraklamam².
 Kodhūpanāhañca vivādapesuṇaṃ,
 Sītuṇha tandiṇca rasuttamaṃ idaṃ.

230. Na kappatī Mātali mayha bhuñjitum,
 Pubbe adatvā iti me vatuttamaṃ.
 Na cāpi ekāsnamarīyapūjitaṃ³,
 Asaṃvibhāgī ca sukhaṃ na vindati.

231. Thīghātakā ye ci'me pārādārikā,
 Mittadduno ye ca sapanti subbate.
 Sabbe ca te maccharipañcamā'dhamā,
 Tasmā adatvā udakampi nāsniye⁴.

232. So'hi'tthiyā vā purisassa vā pana,
 Dassāmi dānaṃ vidusampavaṇṇitaṃ.
 Saddhā vadaññū idha vītamaccharā,
 Bhavanti he'te sucisaccasammatā⁵.

233. Ato matā⁶ devavarena pesitā,
 Kaññā catasso kanakattacūpamā.
 Āsā ca Saddhā ca Sirī tato Hirī⁷,
 Taṃ assamaṃ āgamu⁸ yattha Kosiyo.

1. Mā vicārayi (Sī, I)

3. Ekāsanam ariyapūjitaṃ (Sī, I)

5. Sammasammatā (Sī)

7. Sirī hirī tato (I)

2. Daratham kilam (Syā), darathakkhamam (Ka)

4. Nāsmiye (Sī, I)

6. Mutā (Sī, I)

8. Āgamum (Sī, I, Ka)

234. Tā disvā sabbo paramappamodito¹,
 Subhena vaṇṇena sikhāriṇa'ggino.
 Kaññā catasso caturo catuddisā,
 Icca'bravī Mātalino ca sammukhā.
235. Purimaṃ disaṃ kā tvaṃ pabhāsi devate,
 Alaṅkatā tāravārā'va osadhī.
 Pucchāmi taṃ kañcanavelliviggahe,
 Ācikkha me tvaṃ katamā'si devatā.
236. Sirā'ha devī manujebhi² pūjitā,
 Apāpasattūpanisevinī sadā.
 Sudhāvivādena tavan'ti'māgatā,
 Taṃ maṃ sudhāya varapañña bhājaya.
237. Yassā'ha'micchāmi sudhaṃ³ mahāmuni,
 So⁴ sabbakāmehi naro pamodati.
 Sirīti maṃ jānāhi jūhatu'ttama,
 Taṃ maṃ sudhāya varapañña bhājaya.
238. Sippena vijjācaraṇena buddhiyā,
 Narā upetā paṇḍa sakammunā⁵.
 Tayā vihinā na labhanti kiñcanaṃ⁶,
 Tayidaṃ na sādhu yadidaṃ tayā kataṃ.
239. Passāmi posaṃ alasaṃ mahagghasaṃ,
 Sudukkulīnampi arūpimaṃ naraṃ.
 Tayā'nugutto siri jātimāmapī⁷,
 Peseti dāsaṃ viya bhogavā sukhī.
240. Taṃ taṃ asaccaṃ avibhajjasevinim,
 Jānāmi mūlhaṃ vidurānupātīnim.
 Na tādisī arahatī āsanūdakaṃ,
 Kuto sudhā gaccha na mayha ruccasi.

1. Sabbā paramappamoditā (Syā)

2. Manujesu (Sī, Syā, I)

3. Sukhaṃ (I)

4. Sa (Sī, I)

5. Sakammanā (Sī, I)

6. Kiñcinaṃ (Ka)

7. Jātimaṃ api (Sī)

241. Kā sukkadāṭhā paṭimukkakuṇḍalā.
Cittaṅgadā kambuvimaṭṭhadhārinī.
Osittavaṇṇaṃ paridayha sobhasi,
Kusaggirattaṃ apiḷayha mañjarim.
242. Migī'va bhantā saracāpadhārinā,
Virādhitaṃ mandamiva udikkhasi.
Ko te dutīyo idha mandalocane,
Na bhāyasi ekikā kānane vane.
243. Na me dutīyo idha matthi Kosiya,
Masakkasārappabhava'mhi devatā.
Āsā sudhāsāya tavan'ti māgatā,
Taṃ maṃ sudhāya varapañña bhājaya.
244. Āsāya yanti vāṇijā dhanesino,
Nāvaṃ samāruyaṃ parenti aṇṇave.
Te tattha sīdanti athopi ekadā,
Jīnādhanā enti vinaṭṭhapābhatā.
245. Āsāya khettāni kasanti kassakā,
Vapanti bījāni karontu'pāyaso.
Ītīnipātena avuṭṭhitāya¹ vā,
Na kiñci vindanti tato phalāgamaṃ.
246. Atha'ttakārāni karonti bhattusu,
Āsaṃ purakkhatvā narā sukhesino.
Te bhatturatthā atigāḷhitā puna,
Disā panassanti aladdha kiñcanaṃ.
247. Hitvāna² dhaññañca dhanañca nātake,
Āsāya saggādhimanā sukhesino.
Tapanti lūkhampi tapaṃ cirantaraṃ,
Kumaggamāruyaṃ³ parenti duggatim.

1. Avuṭṭhikāya (Sī, I) 2. Jahitva (Sī, Syā, I) 3. Kumaggamāruyaṃ (Sī, Syā, I)

248. Āsā visamvādikasammatā ime,
 Āse sudhāsarī¹ vinayassu attani.
 Na tādisī arahati āsanūdakaṃ,
 Kuto sudhā gaccha na mayha ruccasi.
249. Daddallamānā yāsasā yasassinī,
 Jighaññanāmavhayanam disam pati.
 Pucchāmi tam kañcanavelliviggahe,
 Ācikkha me tvaṃ katamā'si devatā.
250. Saddhā'ha devī manujehi² pūjitā,
 Apāpasattūpanisevinī sadā.
 Sudhāvivādena tavan'ti'māgatā,
 Tam maṃ sudhāya varapañña bhājaya.
251. Dānam damaṃ cāga'mathopi saṃyamam,
 Ādāya saddhāya karonti he'kadā.
 Theyyam musā kūṭa'mathopi pesuṇam,
 Karonti he'ke puna viccutā tayā.
252. Bhariyāsu poso sadisīsu pekkhavā³,
 Sīlūpapaṇṇāsu patibbatāsupi.
 Vinetvāna⁴ chandaṃ kulitthiyāsupi⁵,
 Karoti saddham puna⁶ kumbhadāsiyā.
253. Tvameva saddhe paradārasevinī,
 Pāpaṃ karosi kusalampi riñcasi.
 Na tādisī arahati āsanūdakaṃ,
 Kuto sudhā gaccha na mayha ruccasi.
254. Jighaññarattim aruṇasmi'mūhate,
 Yā dissati uttamarūpavaṇṇinī.
 Tathūpamā maṃ paṭibhāsi devate,
 Ācikkha me tvaṃ katamā'si accharā.

1. Sudhāya (Syā, I, Ka)

3. Pekkavā (I)

5. Kuladhītiyāsupi (Sī, I)

2. Devīmanujesu (Sī, Syā, I)

4. Vinetvā (Sī, Syā, I)

6. Pana (Sī, I)

255. Kālā nidāgheriva aggijāriva¹,
 Anileritā lohitaṭṭamālinī.
 Kā tiṭṭhasi mandamigā'valokayaṃ²,
 Bhāsesamānā'va girāṃ na muñcasi.
256. Hirā'ha devī manujehi pūjitā,
 Apāpasattūpanisevinī sadā.
 Sudhāvivādena tavan'ti māgatā,
 Sāhaṃ na sakkomi sudhampi yācituṃ.
 Kopīnarūpā viya yācani'tthiyā.
257. Dhammena ñāyena sugatte lacchasi,
 Eso hi dhammo na hi yācanā sudhā.
 Taṃ taṃ ayācanti'mahaṃ nimantaye,
 Sudhāya yañci'cchasi tampi dammi te.
258. Sā tvaṃ mayā ajja sakamhi assame,
 Nimantitā kañcanavelliviggāhe.
 Tvaṃ hi me sabbarasehi pūjiyā,
 Taṃ pūjayitvāna sudhampi asniye.
259. Sā Kosiyenā'numatā jutīmatā,
 Addhā Hiri rammaṃ pāvisi yassamaṃ.
 Udaḥvantam³ phalamariyapūjitaṃ,
 Apāpasattūpanisevitaṃ sadā.
260. Rukkhaggahānā bahuke'ttha pupphitā,
 Ambā piyālā panasā ca kiṃ sukā.
 Sobhañjanā lodda'mathopi paddhakā,
 Kekā ca bhaṅgā tilakā supupphitā.

1. Aggajātiva (Sī), aggijātiva (I)

2. Mandamivāvalokayaṃ (Sī, I)

3. Udañnavantam (Sī, I)

261. Sālā karerī bahuke'ttha jambuyo,
Assatthanigrodhamadhukavetasā¹.
Uddālakā pāṭali sinduvārakā²,
Manuññagandhā Mucalindaketakā.
262. Hareṇukā veḷukā keṇu³ tindukā,
Sāmākanīvāra'mathopi cīnakā.
Mocā kadalī bahuke'ttha sāliyo,
Pavīhayo ābhūjino ca⁴ taṇḍulā.
263. Tassevu'ttarapassena⁵, jātā pokkharanī sivā.
Akakkasā apabbhārā, sādhu appaṭigandhikā.
264. Tattha macchā sanniratā, khemino bahubhojanā.
Siṅgū savaṅkā saṅkulā⁶, satavaṅkā ca rohitā.
Āḷigaggarakākiṇṇā, pāṭhīnā kākamacchakā.
265. Tattha pakkhī sanniratā, khemino bahubhojanā.
Hamsā koṇcā mayūrā ca, cakkavākā ca kukkuhā.
Kuṇālakā bahū citrā, sikhaṇḍī jīvajīvākā.
266. Tattha pānāya māyanti, nānā migagaṇā bahū.
Sihā byagghā varāhā ca, accha kokataracchayo.
267. Palāsādā gavajā ca, mahimsā⁷ rohitā rurū.
Eṇeyyā ca varāhā ca, gaṇino nīkasūkarā.
Kadalimigā bahuke'ttha, biḷārā sasakaṇṇikā⁸.
268. Chamāgirī pupphavicitrasanthatā,
Dijābhigghuṭṭhā dijasamghasevitā.

1. Vedisā (Ka)

3. Veṇu (Sī, I)

5. Tassa ca uttare passe (Sī, I), tassa ca uttarapassena (Syā)

7. Mahisā (Sī, Syā, I)

2. Sinduvāritā (bahūsu)

4. Ābhujinopi (Sī, Syā)

6. Sakulā (Sī, Syā, I)

8. Sasakaṇṇakā (Sī)

269. Sā suttacā nīladumābhilambitā,
 Vijju mahāmegharivānupajjatha.
 Tassā susambandhasiraṃ kusāmayaṃ,
 Sucim sugandhaṃ ajinūpasevitaṃ.
 Atricca¹ kocchaṃ Hiri'meta'dabravi,
 Nisīda kalyāṇi sukha'yida'māsaṇaṃ.
270. Tassā tadā kocchagatāya Kosiyo,
 Ya'dicchamānāya jaṭājinandharo².
 Navehi pattehi sayāṃ sahūdakaṃ,
 Sudhā'bhihāsī turito mahāmuni.
271. Sā taṃ paṭiggayha ubhohi pāṇibhi,
 Icca'bravi attamanā jaṭādharaṃ.
 Handā'haṃ etarahi pūjitā tayā,
 Gaccheyyaṃ brahme tidivaṃ jītāvinī.
272. Sā Kosiyeṇā'numatā jutīmatā,
 Udīritā³ vaṇṇamadena mattā.
 Sakāse gantvāna sahasacakkhuno,
 Ayaṃ sudhā Vāsava dehi me jayaṃ.
273. Tamena⁴ Sakkopi tadā apūjayi,
 Sahindadevā⁵ surakaññaṃuttamaṃ.
 Sā pañjalī devamanussapūjitā,
 Navamhi kocchamhi yadā upāvisi.
274. Tameva saṃsī⁶ punadeva Mātalim,
 Sahassanetto tidaṣāna'mindo.
 Gantvāna vākyāṃ mama brūhi Kosiyaṃ,
 Āsāya Saddhā⁷ Siriyā ca Kosiya.
 Hirī sudhaṃ kena malattha hetunā.

1. Atriccha (Sī, Syā, I)

2. Jaṭājutindharo (Syā, Ka)

3. Udirayi (Ka)

4. Tamenam (Syā, Ka)

5. Sahindā ca devā (Sī, I)

6. Tameva asaṃsī (Syā)

7. Saddha (I)

275. Taṃ suplavatthaṃ udatārayī rathaṃ,
Daddallamānaṃ upakāriyasādisaṃ¹.
Jambonadisaṃ tapaneyyasannibhaṃ²,
Alaṅkataṃ kañcanacittasannibhaṃ.

276. Suvaṇṇacande'ttha bahū nipātītā,
Hatthī gavāssā kikiabyagghadīpiyo³.
Eṇeyyakā laṅghamaye'ttha pakkhino⁴,
Mige'ttha veḷuriyamayā yudhā yutā.

277. Tattha'ssarājaharayo ayojayum,
Dasasatāni susunāgasādise.
Alaṅkate kañcanajāluracchade,
Āveline saddagame asaṅgite.

278. Taṃ yānasetṭhaṃ abhiruyha Mātali,
Disā imāyo⁵ abhinādayittha.
Nabhañca selañca vanappatiniñca⁶,
Sasāgaraṃ pabyathayittha⁷ mediniṃ.

279. Sa khippameva upagamma assamaṃ,
Pāvāramekaṃsakato katañjalī.
Bahussutaṃ vuddhaṃ vinītavantam,
Icca'bravī Mātali devabrāhmaṇam.

280. Indassa vākyam nisāmehi Kosiya,
Dūto ahaṃ pucchatī taṃ Purindado.
Āsāya Saddhā Siriyā ca Kosiya,
Hirī sudham kena malattha hetunā.

1. Upakiriyasādisaṃ (Sī, Syā, I)

2. Santikaṃ (Sī, I)

3. Kimpurisabyagghadīpiyo (Ka)

4. Pakkhiyo (Sī, I)

5. Dasa disā imā (Sī, Syā, I)

6. Vanasvatīni ca (Sī, I), vanappatiñca (Syā, Ka)

7. Pabyāthayittha (Sī, I)

281. Andhā Sirī maṃ paṭibhāti Mātali,
Saddhā aniccā pana devasārathi.
Āsā visamvādikasammatā hi me,
Hirī ca ariyamhi guṇe paṭiṭṭhitā.
282. Kumāriyo yāci'mā gottarakkhitā,
Jiṇṇā ca yā yā ca sabhattu-itthiyo.
Tā chandarāgaṃ purisesu uggataṃ.
Hiriyā nivārenti sacitta'mattano.
283. Saṅgāmasīse sarasattisaṃyute,
Parājītānaṃ patataṃ palāyinaṃ.
Hiriyā nivattanti jahitva¹ jīvitam,
Te sampatiṇṇanti punā hirīmanā.
284. Velā yathā sāgaravegavārinī,
Hirā'ya hi pāpajanaṃ nivārinī.
Taṃ sabbaloke Hiri'mariyapūjitaṃ,
Indassa taṃ vedaya devasārathi.
285. Ko te imaṃ Kosiya diṭṭhi'modahi,
Brahmā Mahindo atha vā pajāpati.
Hirā'ya devesu hi seṭṭhasammatā,
Dhītā Mahindassa mahesi jāyatha.
286. Hande'hi dāni tidivaṃ apakkama²,
Rathaṃ samāruyha mamāyitaṃ imaṃ³.
Indo ca taṃ Indasagotta kaṅkhati,
Ajjeva tvaṃ Indasahabyataṃ vaja.
287. Evaṃ visujjhanti⁴ apāpakammino,
Atha suciṇṇassa phalaṃ na nassati.
Ye keci maddakkhu sudhāya bhojanaṃ,
Sabbeva te indasahabyataṃ gatā.

1. Jahitvāna (Syā, Ka)

3. Idam (Syā, Ka)

2. Samakkama (Sī, I)

4. Samijjhanti (Sī, I)

288. Hirī Uppalavaṇṇā'si, Kosiyo dānapati bhikkhu.
Anuruddho Pañcasikho, Ānando āsi Mātali.

289. Sūriyo Kassapo bhikkhu, Moggallāno'si Candimā.
Nārado Sāriputto'si, Sambuddho āsi Vāsavoti.
Sudhābhojanaajātakam tatiyaṃ.

536. Kuṇāljātaka (4)

Eva'makkhāyati eva'manusūyati¹, sabbosadhadharaṇidhare
nekapupphamālyavitate gaja gavaja mahimsa ruru camara pasada khagga
gokaṇṇa siha byaggha dīpi acchakoka taraccha uddāra kadalimiga bilāra
sasa kaṇṇikānucarite ākiṇṇanelamaṇḍalamahāvarāhanāgakulakareṇu²
saṅghādhivutthe³ issamiga sākhamiga sarabhamiga eṇimiga vātamiga
pasadamiga purisālu⁴ kimpurisa yakkha rakkhasanisevite
amajjavamañjarīdhara pahaṭṭha⁵ pupphaphusitagga⁶ nekapādapagaṇavitate
kuraracakora vāraṇamayūraparabhata jīvañjīvaka celāvaka bhīnkāra
karavīkamattavihaṅgagaṇasatata⁷ sampaṅghuṭṭhe añjana manosilā haritāla
hiṅgulakahema rajatakanakānekadhātusatavinaddhapaṭimaṇḍitappadese
evarūpe khalu bho ramme vanasaṇḍe **Kuṇālo** nāma sakuṇo paṭivasati ativiya
citto ativiya cittapattacchadano.

Tasseva khalu bho Kuṇālassa sakuṇassa aḍḍhuḍḍhāni itthisahassāni
paricārikā dijakaññāyo, atha khalu bho dve dijakaññāyo kaṭṭham mukhena
ḍaṃsitvā⁸ taṃ Kuṇālaṃ sakuṇaṃ majjhe nisīdāpetvā uḍḍenti⁹ “mā naṃ
Kuṇālaṃ sakaṇaṃ addhānapariyāyapathe kilamatho ubbāhetthā”ti¹⁰.

Pañcasatā¹¹ dijakaññāyo heṭṭhato heṭṭhato uḍḍenti⁹ “sacā'yaṃ Kuṇālo
sakuṇo āsanā paripatissati, mayaṃ taṃ pakkhehi paṭiggahessāmā”ti.

Pañcasatā dijakaññāyo uparūpari uḍḍenti⁹ “mā naṃ Kuṇālaṃ sakuṇaṃ
ātapo paritāpesi”ti¹².

1. Suyyati (Ka)

2. Kaṇeru (Sī, I)

3. Vutthe (Sī, I)

4. Purisallu (Sī, I)

5. Brahaṭṭha(Sī, I)

6. Pupphitagga (Sī, I)

7. Vihaṅgasata (Sī, I)

8. Ḍasitvā (Sī, I) evamuparipi.

9. Ḍenti (Dī, I) evamuparipi.

10. Ubbāhetthāti (Syā, Ka)

11. Pañcasata (I)

12. Paritāpīti (Sī, I)

Pañcasatā pañcasatā¹ dijakaññāyo ubhatopassena uḍḍenti² “mā nam Kuṇālaṃ sakuṇaṃ sītaṃ vā uṇhaṃ vā tiṇaṃ vā rajo vā vāto vā ussāvo vā upapphusī”ti.

Pañcasatā dijakaññāyo purato purato uḍḍenti “mā nam Kuṇālaṃ sakuṇaṃ gopālakā vā pasupālakā vā tiṇāhārakā vā kaṭṭhahārakā vā vanakammikā vā kaṭṭhena vā kaṭhalena vā³ pāṇinā vā ()⁴ leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā sakkharāhi vā⁵ pahāraṃ adaṃsu, mā’yaṃ Kuṇālo sakuṇo gacchehi vā latāhi vā rukkhehi vā sākhāhi vā⁶ thambhehi vā pāsāṇehi vā balavantehi vā pakkhīhi saṅgamesī”ti⁷.

Pañcasatā dijakaññāyo pacchato pacchato uḍḍenti saṇhāhi sakhilāhi mañjūhi madhurāhi vācāhi samudācarantiyo “mā’yaṃ Kuṇālo sakuṇo āsane pariyukkaṇṭhī”ti.

Pañcasatā dijakaññāyo disodisaṃ uḍḍenti anekarukkhavividhaviakatiphala’ māharantiyo “mā’yaṃ Kuṇālo sakuṇo khudāya parikilamittā”ti.

Atha khalu bho tā⁸ dijakaññāyo taṃ Kuṇālaṃ sakuṇaṃ ārāmeneva ārāmaṃ uyyāneneva uyyānaṃ nadītitteneva nadītittamaṃ pabbatasikhareneva pabbatasikharaṃ ambavaneneva ambavanaṃ jambuneneva jambuvanaṃ labujavaneneva labujavanaṃ nālīkeraśaṇcāriyeneva⁹ nālīkeraśaṇcāriyaṃ khippameva abhisambhonti ratittāya¹⁰.

Atha khalu bho Kuṇālo sakuṇo tāhi dijakaññāhi divasaṃ paribyuḷho evaṃ apasādeti “nassatha tumhe vasaliyo, vinassatha tumhe vasaliyo coriyo dhuttiyo asatiyo lahucittāyo katassa appaṭikārikāyo anilo viya yenakāmaṃgamāyo”ti.

Tasseva khalu bho Himavato pabbatarājassa puratthimadisābhāge susukhumasunipuṇagirippabhava¹¹ haritupayantiyo.

1. Sī-I-potthakesu “pañcasatā”ti sakideva āgataṃ.

3. Kathalāya vā (Ka)

4. (Pāsāṇena vā) (Syā)

6. Idaṃ padadvayaṃ Sī-I-potthakesu natthi.

7. Saṅgāmesīti (Sī, I)

9. Sañjādiyeneva (I)

10. Ratattāya (Sī, I)

2. Ḍenti (Sī, I) evamuparipi.

5. Sakkharāya vā (Sī)

8. Natthi Sī-I-potthakesu.

11. ...ppabhavā (Sī, I)

Uppala paduma kumuda nalina satapatta sogandhika mandālaka¹
sampativirūḷhasucigandhamanuññamāvakappadese².

Kuravakamucalinda ketaka vedisa vañjula³ punnāga bakula tilaka
piyakahasana sālā saḷala campaka asoka nāgarukkha tirīti bhujapatta
loddacandanoghavane kāḷāgaru paddhaka piyaṅgu devadārūka cocagahane
kakudhakuṭaja-aṅkola kaccikāra⁴ kaṇikāra kaṇṇikāra kanavera koraṇḍaka
koviḷāra kiṁsuka yodhika vanamallika⁵ manaṅgaṇa manavajja bhaṇḍi
surucirabhaginimālāmalyadhare jātisumanamadhugandhika⁶ dhanutakkāri⁷
tālisa tavaramusīrakotṭha kaccha vitate
atimuttakasaṁkusumitalatāvitatapaṭimaṇḍitappadese haṁsa pilava kādamba
kāraṇḍavābhinadite vijjādhara siddha⁸ samaṇa tāpasagaṇādhivuṭṭhe
varadeva yakkha rakkhasa dānava gandhabba
kinnaramahoragānuciṇṇappadese evarūpe khalu bho ramme vanasaṇḍe
Puṇṇamukho nāma phussakokilo paṭivasati ativiya madhuragi
vilāsitanayano mattakkho⁹.

Tasseva khalu bho Puṇṇamukhassa phussakokilassa aḍḍhuḍḍhāni
itthisatāni paricārikā dijakaññāyo. Atha khalu bho dve dijakaññāyo kaṭṭhaṁ
mukhena ḍaṁsitvā taṁ Puṇṇamukhaṁ phussakokilaṁ majjhe nisīdāpetvā
uḍḍhenti “mā naṁ Puṇṇamukhaṁ phussakokilaṁ addhānapariyāyapathe
kilamatho ubbāhetthā”ti.

Paññāsa dijakaññāyo heṭṭhato heṭṭhato uḍḍenti “sacā’yam Puṇṇamukho
phussakokilo āsanā paripatissati, mayam taṁ pakkhehi paṭiggahessāmā”ti.

Paññāsa dijakaññāyo uparūpari uḍḍenti “mā naṁ Puṇṇamukhaṁ
phussakokilaṁ ātapo paritāpesī”ti.

Paññāsa paññāsa dijakaññāyo ubhatopassena uḍḍenti “mā naṁ
Puṇṇamukhaṁ phussakokilaṁ sītaṁ vā uṇhaṁ vā tiṇaṁ vā rajo vā vāto vā
ussāvo vā upapphusī”ti.

1. Mandālava (Sī, I), mandārava (Ka)

3. Vetasamañjula (Sī)

5. Navamallika (Sī, I)

7. Dhanukāri (Sī), dhanukārika (I)

9. Savilāsitanayanamattakkho (Ka)

2. Pāvakappadese (Sī, I)

4. Kaccikāra (Ka)

6. Madhukabandhuka (Ka)

8. Sindhava (Sī, I)

Paññāsa dijakaññāyo purato purato uḍḍenti “mā naṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ gopālakā vā pasupālakā vā tiṇahārakā vā kaṭṭhahārakā vā vanakammikā vā kaṭṭhena vā kaṭhalena vā pāṇinā vā leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā sakkharāhi vā pahāraṃ adaṃsu. Mā’yaṃ Puṇṇamukho phussakokilo gacchehi vā latāhi vā rukkhehi vā sākhāhi vā thambhehi vā pāsāṇehi vā balavantehi vā pakkhīhi saṅgamesī”ti.

Paññāsa dijakaññāyo pacchato pacchato uḍḍenti saṇhāhi sakhilāhi mañjūhi madhurāhi vācāhi samudācarantiyo “mā’yaṃ Puṇṇamukho phussakokilo āsane pariyukkaṇṭhī”ti.

Paññāsa dijakaññāyo disodisaṃ uḍḍenti anekarukkhavividhaviṭṭhaphala’ māharantiyo “mā’yaṃ Puṇṇamukho phussakokilo khudāya parikilamitthā”ti.

Atha khalu bho tā dijakaññāyo taṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ ārāmeneva ārāmaṃ uyyāneneva uyyānaṃ nadītitttheneva nadītittthaṃ pabbatasikhareneva pabbatasikharaṃ ambavaneneva ambavanaṃ jambuvaneneva jambuvanaṃ labujavaneneva labujavanaṃ nāḷikerasaṇcāriyeneva nāḷikerasaṇcāriyaṃ khippameva abhisambhonti ratittthāya.

Atha khalu bho Puṇṇamukho phussakokilo tāhi dijakaññāhi divasa paribyuḷḷho evaṃ pasaṃsati “sādhu sādhu bhaginiyo, etaṃ kho bhaginiyo tumhākaṃ patirūpaṃ kuladhītānaṃ, yaṃ tumhe bhattāraṃ paricareyyāthā”ti.

Atha khalu bho Puṇṇamukho phussakokilo yena Kuṇālo sakuṇo tenupasaṅkami. Addasaṃsu kho Kuṇālassa sakuṇassa paricārīkā dijakaññāyo taṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ dūratova āgacchantāṃ, disvāna yena Puṇṇamukho phussakokilo tenupasaṅkamiṃsu, upasaṅkamitvā taṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ etadavocuṃ “ayaṃ samma Puṇṇamukha Kuṇālo sakuṇo ativiya pharuso ativiya pharusavāco, appevanāma tavampi āgamma piyavācaṃ labheyyāmā”ti. “Appewanāma bhaginiyo”ti vatvā yena Kuṇālo sakuṇo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā

Kuṇālena sakuṇena saddhiṃ paṭisammoditvā ekamantaṃ nisīdi, ekamantaṃ nisinno kho Puṇṇamukho phussakokilo taṃ Kuṇālaṃ sakuṇaṃ etadavoca “kissa tvaṃ samma Kuṇāla itthīnaṃ sujātānaṃ kuladhītānaṃ sammāpaṭipannānaṃ micchāpaṭipanno’si¹, amanāpabhāṇīnampi kira samma Kuṇāla itthīnaṃ manāpabhāṇīnā bhavitabbaṃ, kimaṅga pana manāpabhāṇīnaṃ”ti.

Evaṃ vutte Kuṇālo sakuṇo taṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ evaṃ apasādesi “nassa tvaṃ samma jamma vasala, vinassa tvaṃ samma jamma vasala, ko nu tayā viyatto jāyājīnenā”ti. Evaṃ apasādito ca pana Puṇṇamukho phussakokilo tatoyeva² paṭinivatti.

Atha khalu bho Puṇṇamukhassa phussakokilassa aparena samayena nacirasseva³ kharo ābādho uppajji lohitapakkhandaṃ bālā vedanā vattanti mārāṇantikā⁴. Atha khalu bho Puṇṇamukhassa phussakokilassa paricārīkānaṃ dijakaññānaṃ etadahosi “ābādhiko kho ayaṃ Puṇṇamukho phussakokilo, appevanāma imāhā ābādhā vuṭṭhaheyyā”ti ekaṃ adutiyaṃ ohāya yena Kuṇālo sakuṇo tenupasaṅkamīsu. Addasā kho Kuṇālo sakuṇo tā dijakaññāyo dūratova āgacchantiyo, disvāna tā dijakaññāyo etadavoca “kahaṃ pana tumhaṃ vasaliyo bhaddā”ti. “Ābādhiko kho samma Kuṇāla Puṇṇamukho phussakokilo, appevanāma tamhā ābādhā vuṭṭhaheyyā”ti. Evaṃ vutte Kuṇālo sakuṇo tā dijakaññāyo evaṃ apasādesi “nassatha tumhe vasaliyo, vinassatha tumhe vasaliyo coriyo dhuttiyo asatiyo lahucittāyo katassa appaṭikārīkāyo anilo viya yena kāmāṃgamāyo”ti vatvā yena Puṇṇamukho phussakokilo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ etadavoca “haṃ samma Puṇṇamukhā”ti. “Haṃ samma Kuṇālā”ti.

Atha khalu bho Kuṇālo sakuṇo taṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ pakkhehi ca mukhatuṇḍakena ca pariggahetvā vuṭṭhāpetvā nānābhesajjāni pāyāpesi. Atha khalu bho Puṇṇamukhassa phussakokilassa so ābādho paṭippassambhīti. Atha khalu bho Kuṇālo sakuṇo taṃ

1. Paṭipanno (Sī, I)

2. Tato heva (Sī, I)

3. Acirasseva accayena (Ka)

4. Marāṇantikā (Syā)

Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ gilānavuṭṭhitaṃ¹ aciravuṭṭhitaṃ gelaññā
etadavoca—

“Diṭṭhā mayā samma Puṇṇamukha Kaṇhā dveṇṇikā pañcapatikāya
chaṭṭhe purise cittaṃ paṭibandhantiyā, yadidaṃ kabandhe² pīṭhasappimhī”ti.
Bhavati ca panu’ttare’ttha³ vākyam—

290. “Atha’jjuno Nakulo Bhīmaseno⁴,
Yudhiṭṭhilo Sahadevo⁵ ca rājā.
Ete patī pañca maticca nārī,
Akāsi khujjavāmanakena⁶ pāpan”ti.

Diṭṭhā mayā samma Puṇṇamukha Saccatāpāṇī⁷ nāma samaṇī
susānamajjhe vasantī catutthabhattaṃ pariṇāmayamānā surādhuttakena⁸
pāpa’makāsi.

Diṭṭhā mayā samma Puṇṇamukha Kākavati⁹ nāma devī samuddamajjhe
vasantī bhariyā Venateyyassa naṭakuverena pāpa’makāsi.

Diṭṭhā mayā samma Puṇṇamukha Kuruṅgadevī¹⁰ nāma lomasuddarī¹¹
Eḷikakumāraṃ¹² kāmayamānā Chaḷaṅgakumārathanantevāsina
pāpa’makāsi.

Evañhetam mayā ñātaṃ, Brahmāḍattassa mātaraṃ¹³.
Ohāya Kosalarājaṃ, Pañcālacaṇḍena pāpa’makāsi.

291. Etā ca aññā ca akāṃsu pāpaṃ,
Tasmāha’miṭṭhīnaṃ na vissase nappasaṃse.
Mahī yathā jagatī samānarattā,
Vasundharā itaritarāpatiṭṭhā¹⁴.
Sabbasahā aphanḍanā akuppā,
Tathi’tthiyo tāyo na vissase naro.

1. Gilānavuṭṭhitaṃ (Sī, Syā, I)

3. Punuttareṭṭha (Ka) evamupariṇi.

5. Sīhadevo (Ka)

7. Saccatāpāṇī (Sī), Pañcatāpāṇī (Syā)

8. Tulāputtakena (Sī, I), sā surādhuttakena (Ka)

9. Kākātī (Sī), kākātī (I)

11. Lomasundarī (Sī, Syā, I)

12. Eḷamārakaṃ (Sī), Eḷakakumāraṃ (Syā), Eḷakamāraṃ (I)

13. Mātukā (Syā)

14. Itaritarānaṃ patiṭṭhā (Syā), ittaritarappatiṭṭhā (?)

2. Kavandhe (Sī, I)

4. Bhimmaseno (Sī, Syā, I)

6. Khujjavāmanena (I)

10. Kuruṅgavī (Sī, I)

292. Sīho yathā lohitamaṁsabhojano,
Vāḷamigo pañcāvudho¹ suruddho.
Pasayhakhādī parahimsane rato,
Tathi'tthiyo tāyo na vissase naro.

Na khalu² samma Puṇṇamukha vesiyo nāriyo gamaniyo, na he'tā
bandhakiyo nāma, vadhikāyo nāma etāyo, yadidaṁ vesiyo nāriyo
gamaniyoti.

Coro³ viya veṇikatā madirā'va⁴ diddhā⁵ vāṇijo⁶ viya vācāsanthutiyo
issasiṅgamiva viparivattāyo⁷ uragāmiva dujivhāyo, sobbhamiva paṭicchannā
pātālamiva duppūrā rakkhasī viya duttosā yamo've'kantahāriyo. Sikhīriva
sabbabhakkhā nadīriva sabbavāhī anilo viya yenakāmaṁcarā neru viya
avisesakarā visarukkho viya niccaphalitāyoti. Bhavati ca panu'ttare'ttha
vākyam—

293. “Yathā coro yathā diddho, vāṇijova vikatthanī.
Issasiṅgamiva parivattā⁸, dujivhā⁹ urago viya.

294. Sobbhamiva paṭicchannā, pātālamiva duppurā.
Rakkhasī viya duttosā, yamo've'kantahāriyo.

295. ¹⁰ Yathā sikhī nadī vāto, nerunāva samāgatā.
Visarukkho viya niccaphalā, nāsayanti ghare bhogaṁ.
Ratanantakaritthiyo'ti¹⁰.

Cattāri'māni samma Puṇṇamukha yāni (Vatthūni kicce jāte
anattacarāni bhavanti, tāni)¹¹ parakule na vāsetabbāni, goṇaṁ dhenum
yānaṁ bhariyā. Cattāri etāni paṇḍito dhanāni¹² gharā na vippavāsaye.

1. Pañcahattho (Sī, I)

3. Corā (Sī, Syā, I)

5. Diṭṭhā (Ka), visaduṭṭhā (Syā)

7. Parivattāyo (I), viparivattāro (Ka)

9. Dujjivha (I)

2. Na khalu bho (Syā, Ka)

4. Madirā viya (Sī, Syā), madiriva (I)

6. Vāṇijā (I)

8. Mivāvattā (Sī), mivāvattā (I)

10-10. Yathā sikhī nadīvāho, anilo kāmacāravā.

Nerūva avisesā ca, visarukkho viya niccaphalā.

Nāsayanti ghare bhogaṁ, ratanānantakaritthi yoti. (Sī, Syā)

11. () Sī-Syā-pothakesu na dissati.

12. Yāni (Sī, Syā, I)

296. Goṇaṃ dhenuṃ ca yānañca, bhariyaṃ ñātikule na vāsaye.

Bhañjanti rathaṃ ayānakā, ativāhena hananti puṅgavaṃ.

Dohena hananti vacchakaṃ, bhariyā ñātikule padussatīti.

Cha imāni samma Puṇṇamukha yāni (vatthūni)¹ kicce jāte anattacarāṇi bhavanti.

297. Aḡuṇaṃ dhanu ñātikule ca bhariyā,

Pāraṃ nāvā akkhabhaggañca yānaṃ.

Dūre mitto pāpasahāyako ca,

Kicce jāte anattacarāṇi bhavanti.

Aṭṭhahi khalu samma Puṇṇamukha ṭhānehi itthī sāmikaṃ avajānāti—
daliddatā, āturaṭā, jiṇṇatā, surāsoṇḍatā, muddhatā, pamattatā, sabbakiccesu
anuvattanatā, sabbadhana-anuppadānena. Imehi khalu samma Puṇṇamukha
aṭṭhahi ṭhānehi itthī sāmikaṃ avajānāti. Bhavati ca panu'ttare'ttha vākyam—

298. “Daliddaṃ āturañcāpi, jiṇṇakaṃ surāsoṇḍakaṃ.

Pamattaṃ muddhapattañca, sabbakiccesu² hāpanaṃ.

Sabbakāmappadānena³, avajānāti⁴ sāmikaṃ”ti.

Navahi khalu samma Puṇṇamukha ṭhānehi itthī padosa'māharati—
ārāma-gamanasīlā ca hoti, uyyānagamanasīlā ca hoti, nadītitthagamanasīlā
ca hoti, ñātikulagamanasīlā ca hoti, parakulagamanasīlā ca hoti,
ādāsadussamaṇḍanānuyogamanuyuttasīlā ca hoti, majjapāyini ca hoti,
nillokanasīlā ca hoti, sadvāraṭṭhāyini⁵ ca hoti. Imehi khalu samma
Puṇṇamukha navahi ṭhānehi itthī padosa'māharatīti. Bhavati ca
panu'ttare'ttha vākyam—

299. “Ārāmasīlā ca⁶ uyyānaṃ, nadī ñāti parakulaṃ.

Ādāsadussamaṇḍanamanuyuttā, yā citthī majjapāyini.

1. () Sī-I-potthakesu na dissati.

3. Sabbakāmapaṇidhārena (Syā)

5. Padvāraṭṭhāyini (Sī, Syā, I)

2. Rattaṃ kiccesu (Sī, I)

4. Avajānanti (Sī, I)

6. Ārāmasīlā (Sī, I)

300. Yā ca nillokanasīlā, yā ca sadvāraṭṭhāyinī.

Navahe'tehi ṭhānehi, padosa'māharanti itthiyo'ti.

Cattālīsāya¹ khalu samma Puṇṇamukha ṭhānehi itthī purisaṃ accācarati². Vijambhati, vinamati, vilasati, vilajjati, nakhena nakhāṃ ghaṭṭeti, pādena pādaṃ akkamati, kaṭṭhena pathaviṃ vilikhati³, dāraḥ ullaṅghati ullaṅghāpeti⁴, kīlati kīlāpeti, cumbati cumbāpeti, bhuñjati bhuñjāpeti, dadāti, yācati, kata'manukaroti, uccaṃ bhāsati, nīcaṃ bhāsati, aviccaṃ bhāsati, viviccaṃ bhāsati, naccena gītena vāditena rodanena⁵ vilasitena vibhūsitena jagghati, pekkhati, kaṭṭim cāleti, guyhabhaṇḍakaṃ sañcāleti, ūruṃ vivarati, ūruṃ pidahati, thanaṃ dasseti, kacchaṃ dasseti, nābhim dasseti, akkham nikhanati, bhamukaṃ ukkhipati, oṭṭhaṃ upalikhati⁶, jivhaṃ nillāleti, dussaṃ muñcati, dussaṃ paṭibandhati, sirasaṃ muñcati, sirasaṃ bandhati. Imehi khalu samma Puṇṇamukha cattālīsāya ṭhānehi itthī purisaṃ accācarati.

Pañcavīsāya⁷ khalu samma Puṇṇamukha ṭhānehi itthī paduṭṭhā veditabbā bhavati. Sāmikassa pavāsaṃ vaṇṇeti, pavuṭṭhaṃ na sarati, āgataṃ nābhinandati, avaṇṇaṃ tassa bhaṇati, vaṇṇaṃ tassa na bhaṇati, anattamaṃ tassa carati, attamaṃ tassa na carati, akiccaṃ tassa karoti, kiccaṃ tassa na karoti, paridahitvā sayati, parammukhī nipajjati, parivattakajātā kho pana hoti kuṅkumiyajātā, dīghaṃ assasati, dukkhaṃ vedayati, uccārapassāvaṃ abhiṇhaṃ gacchati, viloma'mācarati, parapurisasaddaṃ sutvā kaṇṇasotaṃ vivara'modahati⁸, nihatabhogā kho pana hoti, paṭivissakehi santhavaṃ karoti, nikkhantapādā kho pana hoti, visikhānucārinī, aticārinī kho pana hoti niccaṃ⁹ sāmike agāravā paduṭṭhamanasaṅkappā, abhiṇhaṃ dvāre tiṭṭhati, kacchāni aṅgāni thanāni dasseti, disodisaṃ gantvā pekkhati. Imehi khalu samma Puṇṇamukha pañcavīsāya¹⁰ ṭhānehi itthī paduṭṭhā veditabbā bhavati. Bhavati ca panu'ttare'ttha vākyā—

1. Cattālīsāhi (I, Ka)

3. Likhati (Sī, I)

5. Roditena (Sī, I)

7. Pañcavīsāhi (I, Ka)

9. Natthi Sī-Syā-I-pothakesu.

2. Accāvadati (Sī, Syā, I)

4. Dāraḥ ullaṅgheti olaṅgheti (Sī, I)

6. Oṭṭhaṃ palikhati jivhaṃ palikhati (Sī, I)

8. Vivarati tamodahati (I)

10. Pañcavīsāhi (Ka)

301. “Pavāsaṃ tassa vaṇṇeti, gataṃ tassa na socati¹.

Disvāna patimāgataṃ² nābhinandati,

Bhattāravaṇṇaṃ na kadāci bhāsati.

Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.

302. Anattamaṃ tassa carati asaṇṇatā.

Atthaṇca hāpeti akiccakārinī.

Paridahitvā sayati parammukhī,

Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.

303. Parivattajātā ca³ bhavati kuṅkumī,

Dīghaṇca assasati dukkhavedinī.

Uccārapassāvamabhinhaṃ gacchati,

Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.

304. Viloma'mācarati akiccakārinī,

Saddaṃ nisāmeti parassa bhāsato.

Nihatabhogā ca karoti santhavaṃ,

Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.

305. Kicchena laddhaṃ kasirā'bhatam⁴ dhanam,

Vittam vināseti dukkhena sambhatam.

Paṭivissakehi ca karoti santhavaṃ,

Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.

306. Nikkhantapādā visikhānucārinī,

Naccaṇca sāmimhi⁵ paduṭṭhamānasā.

Aticārinī hoti apetagāravā⁶,

Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.

1. Pavāsa'massa vaṇṇeti gatiṃ nānusocati (Sī, I)

3. Parāvattakajātā ca (Sī)

5. Niccam sasāmimhi (I, Ka)

2. Disvā patim āgataṃ (Sī, I)

4. Kasirenābhataṃ (Sī)

6. Tattheva'gāravā (Sī, I)

307. Abhikkhaṇaṃ tiṭṭhati dvāramūle,
 Thanāni kacchāni ca dassayanṭi.
 Disodisaṃ pekkhati bhantacittā,
 Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.
308. Sabbā nadī vaṅkagatī¹, sabbe kaṭṭhamayā vanā.
 Sabbi'tthiyo kare pāpaṃ, labhamāne nivātake.
309. Sace labhetha khaṇaṃ vā raho vā,
 Nivātaṃ vāpi labhetha tādisaṃ.
 Sabbāva itthī kayirum nu² pāpaṃ,
 Aññaṃ alattha³ pīṭhasappināpi saddhim.
310. Narāna'mārāmakarāsu nārisu,
 Anekacittāsu aniggahāsu ca.
 Sabbattha nāpītikarāpi⁴ ce siyā⁵,
 Na vissase tiṭṭhasamā hi nāriyo'ti.
311. Yaṃ ve⁶ disvā Kaṇḍarīkinnarānaṃ⁷,
 Sabbi'tthoyo na ramanti agāre.
 Taṃ tādisaṃ maccaṃ cajitvā bhariyā,
 Aññaṃ disvā purisaṃ pīṭhasappim.
312. Bakassa ca Bāvarikassa⁸ rañño,
 Accantakāmānugatassa bhariyā.
 Avācari⁹ paṭṭhavasānugassa¹⁰,
 Kaṃ vāpi itthī nāticare tadaññaṃ.

1. Vaṅkanadī (Ka)	2. Kareyyu no (Sī), kareyyum no (I)
3. Aladdhā (Syā, I, Ka)	4. Sabba'ttanā'pītikārāpi (Sī, Syā)
5. Siyūṃ (Syā)	6. Yañca (Syā, Ka)
7. Kinnarakinnarīnaṃ (Syā), kinnarīkinnarānaṃ (Ka)	
8. Pāvārikassa (Sī), Bāvariyaṃ (Syā)	9. Accācari (Syā), anācari (Ka)
10. Baddhavasānugassa (Sī, Syā), paṭṭhavasānugatassa (Ka)	

313. Piṅgiyānī sabbalokissarassa,
 Rañño piyā Brahmaḍattassa bhariyā.
 Avācarī paṭṭhavasānugassa,
 Taṃ vāpi sā nā'jjhagā kāmakāminī.
314. Luddhānaṃ¹ lahucittānaṃ, akataññūna dubbhinaṃ.
 Nā'devasatto puriso, thīnaṃ saddhātu'marahati.
315. Na tā pajānanti kataṃ na kiccaṃ,
 Na mātaraṃ pitaraṃ bhātaraṃ vā.
 Anariyā samatikkantadhammā,
 Sasse'va cittassa vasaṃ vajanti.
316. Cīrānuvutṭhampi² piyaṃ manāpaṃ,
 Anukampakaṃ paṇasamampi bhattuṃ³.
 Āvāsu kiccesu ca naṃ jahanti,
 Tasmāha'mitthīnaṃ na vissasāmi.
317. Thīnañhi cittaṃ yathā vānarassa,
 Kannappakannaṃ yathā rukkhachāyā.
 Calācalaṃ hadaya'mitthiyānaṃ,
 Cakkassa Nemi viya parivattati.
318. Yadā tā passanti samekkhamānā,
 Ādeyyarūpaṃ purisassa vittaṃ.
 Saṇhāhi vācāhi nayanti menaṃ,
 Kambojakā jalajeneva assaṃ.
319. Yadā na passanti samekkhamānā,
 Ādeyyarūpaṃ purisassa vittaṃ.
 Samantato naṃ parivajjayanti,
 Tiṇṇo nadīpāragatova kullaṃ.

1. Khuddānaṃ (Sī, Syā, I)

2. Cīrānuvutṭhampi (Sī, I)

3. Santaṃ (Sī, Syā, I)

320. Silesūpamā sikhiriva sabbabhakkhā,
 Tikksamāyā nadīriva sīghasotā.
 Sevanti he'tā piyamappiyañca,
 Nāvā yathā orakūlaṃ¹ parañca.

321. Na tā ekassa na dvinnaṃ, āpaṇova pasārito.
 Yo tā mayhanti maññeyya, vātaṃ jālena bādhaye².

322. Yathā nadī ca pantho ca, pānāgāraṃ sabhā papā.
 Evaṃ loki'tthiyo nāma, velā tāsāṃ na vijjati³.

323. Ghatāsanasaṃ etā, kaṇhasappasirūpamā.
 Gāvo bahitiṇasseva, omasanti varaṃ varaṃ.

324. Ghatāsaṃ kuñjaraṃ kaṇhasappaṃ.
 Muddhābhisittaṃ pamadā ca sabbā.
 Ete naro⁴ niccayato⁵ bhajetha,
 Tesāṃ have dubbidu sabbabhāvo⁶.

325. Na'ccantavaṇṇā na bahūna kantā,
 Na dakkhiṇā pamadā sevitabbā.
 Na parassa bhariyā na dhanassa hetu,
 Eti'tthiyo pañca na sevitabbā.

Atha khalu bho Ānando gijjharājā Kuṇālassa sakuṇassa
 ādimajjhakathāpariyosānaṃ⁷ viditvā tāyaṃ velāyaṃ imā gāthāyo abhāsi—

326. “Puṇṇampi ce'maṃ pathaviṃ dhanena,
 Dajji'tthiyā puriso sammatāya.
 Laddhā khaṇaṃ atimaññeyya tampi,
 Tāsāṃ vasaṃ asatīnaṃ na gacche.

1. Orakulaṃ (Sī) evamuparipi.

2. Bandhaye (Syā, Ka)

3. Kesuci potthakesu imissā gāthāya pubbaddhāparaddhaṃ vipariyāyena dissati.

4. Etena so (I)

5. Niccayatto (Sī, I)

6. Saccabhāvo (Syā)

7. Ādimajjhagāthāpariyosānaṃ (Syā, Ka)

327. Uṭṭhāhakaṃ cepi alīnavuttim,
 Komārabhattāraṃ piyaṃ manāpaṃ.
 Āvāsu kiccesu ca naṃ jahanti,
 Tasmāha' mitthīnaṃ¹ na vissasāmi.
328. Na vissase “icchatī man”ti poso,
 Na vissase “rodati me sakāse”.
 Sevanti he'tā piyamappiyañca,
 Nāvā yathā orakūlaṃ parañca.
329. Na vissase sākhaṃ purāṇasanthataṃ,
 Na vissase mittapurāṇacoraṃ.
 Na vissase rājānaṃ “sakhā² maman”ti,
 Na vissase itthi dasanna mātaraṃ.
330. Na vissase rāmakarāsu nārisu,
 Accantasīlāsu asaṇṇatāsu.
 Accantapemānugata'ssa bhariyā,
 Na vissase titthasamā hi nāriyo.
331. Haneyyūṃ chindeyyūṃ chedāpeyyūṃ³,
 Kaṇṭhepi⁴ chetvā rudhiraṃ piveyyūṃ.
 Mā dīnakāmāsu asaṇṇatāsu,
 Bhāvaṃ kare gaṇḍatitthūpamāsu.
332. Musā tāsāṃ yathā saccaṃ, saccaṃ tāsāṃ yathā musā.
 Gāvo bahitiṇasseva, omasanti varaṃ varaṃ.
333. Gatene'tā palobhenti, pekkhitena mhitena ca.
 Athopi dunnivatthena, mañjunā bhaṇitena ca.
334. Coriyo kathinā⁵ he'tā, vāḷā ca lapasakkharā.
 Na tā kiñci na jānanti, ayaṃ manussesu vañcanaṃ.

1. Tasmā hi itthīnaṃ (Sī, I)

2. Rājā sakhā (Sī, I)

3. Haneyyu chindeyyuṃpi chedayeyyūṃ (Sī, I), haneyyuṃpi chindeyyuṃpi chedāpeyyuṃpi (Syā)

4. Kaṇṭhampi (Sī, Syā)

5. Kaṭhinā (Sī, Syā, I)

335. * Asā loki'tthiyo nāma, velā tāsam na vijjati.
Sārattā ca pagabbhā ca, sikhī sabbaghaso yathā.
336. Natthi'tthīnam piyo nāma, appiyopi na vijjati.
Sevanti he'tā piyamappiyañca, nāvā yathā orakūlam parañca.
337. Natthi'tthīnam piyo nāma, appiyopi na vijjati.
Dhanattā¹ paṭivallanti, latāva dumanissitā.
338. Hatthibandham assabandham, gopurisañca maṇḍalam².
Chavaḍāhakam pupphachaḍḍakam, sadhana'manupatanti nāriyo.
339. Kulaputtampi jahanti akiñcanam, chavakasamasadisampi³.
Anugacchanti⁴ anupatanti, dhanahetu hi nāriyo"ti⁵.

Atha khalu bho Nārado devabrāhmaṇo Ānandassa gijjharājassa
ādimajjhakathāpariyosānam viditvā tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

340. "Cattāro'me na pūrenti, te me suṇātha bhāsato.
Samuddo brāhmaṇo rājā, itthī cāpi dijampa.
341. Saritā sāgaram yanti, yā kāci pathavissitā.
Tā samuddam na pūrenti, ūnattā hi na pūratī.
342. Brāhmaṇo ca adhīyāna, veda'makkhānapañcamam.
Bhiyyopi sutamiccheyya, ūnattā hi na pūratī.
343. Rājā ca pathaviṁ sabbam, sasamuddam sapabbatam.
Ajjhāvasam vijjinitvā, anantaratānocaṇḍam.
Pāram samuddam pattheti, ūnattā hi na pūratī.
344. Ekamekāya itthiyā, aṭṭhaṭṭha patino siyā.
Sūrā ca balavanto ca, sabbakāmarasāharā.
Kareyya navame chandam, ūnattā hi na pūratī.

* Khu 5. 15 piṭṭhepi.

2. Caṇḍalam (Sī, Syā, I)

4. Gacchanti (I)

1. Dhanattā (Syā)

3. Chavakasamam (Syā, I)

5. Dhanahetu ca nāriyo (Syā), dhanahetu nāriyo (I)

345. Sabbi'tthiyo sikhiriva sabbabhakkhā,
 Sabbi'tthiyo nadīriva sabbavāhī.
 Sabbi'tthiyo kaṇṭakānaṃva sākḥā,
 Sabbi'tthiyo dhanahetu vajanti.
346. Vātañca jālena naro parāmase,
 Osiñcaye¹ sāgara'mekapāṇinā.
 Sakena hatthena kareyya ghosaṃ²,
 Yo sabbabhāvaṃ pamadāsu osaje.
347. Corīnaṃ bahubuddhīnaṃ, yāsu saccaṃ sudullabhaṃ.
 Thīnaṃ bhāvo durājāno, macchassevo'dake gataṃ.
348. Analā mudusambhāsā, duppūrā tā nadīsamā.
 Sīdanti naṃ viditvāna, ārakā parivajjaye.
349. Āvaṭṭanī mahāmāyā, brahmacariyavikopānā.
 Sīdanti naṃ viditvāna, ārakā parivajjaye.
350. Yaṃ etā³ upasevanti, chandasā vā dhanena vā.
 Jāavedova saṃṭhānaṃ, khippaṃ anudahanti naṃ⁴ti.

Atha khalu bho Kuṇālo sakuṇo Nāradassa devabrāhmaṇassa
 ādimajjhakathāpariyosānaṃ viditvā tāyaṃ velāyaṃ imā gāthāyo abhāsi—

351. “Sallape nisitakhaggaṇinā,
 Paṇḍito api pisācadosinā.
 Uggateja'muragampi āside,
 Eko ekāya pamādāya nā'lape⁴.
352. Lokacittamathanā hi nāriyo,
 Naccagītabhaṇitamhitāvudhā.
 Bādhayanti anupaṭṭhitassatiṃ⁵,
 Dīpe rakkhasigaṇova⁶ vāṇije.

1. Osañciyā (Sī, I)

2. Sakena tālena haneyya ghosanaṃ (I)

3. Yañcetā (Syā)

4. Eko ekapamadaṃ hi nālape (I), eko ekapamādāya nālape (?)

5. Anupaṭṭhitāsati (I)

6. Dīparakkhasigaṇāva (Sī)

353. Natthi tāsam vinayo na saṃvaro,
Majjamaṃsaniratā¹ asaṇṇatā.
Tā gilanti purisassa pābhataṃ,
Sāgare'va makaraṃ Timiṅgalo².
354. Pañcakāmaguṇasātagocarā,
Uddhatā aniyatā asaṇṇatā.
Osaranti pamadā pamādinam,
Loṇatoyavatiyaṃ'va āpakā.
355. Yaṃ naraṃ upalapenti³ nāriyo,
Chandasā va ratiyā dhanena vā.
Jātavedasadisampi tādisaṃ,
Rāgadosavadhiyo⁴ dahanti naṃ.
356. Aḍḍhaṃ ṇatvā purisaṃ mahaddhanaṃ,
Osaranti sadhanā saha'ttanā.
Rattacitta'mativeṭṭhayanti naṃ,
Sāla māluvalatā'va kānane.
357. Tā upenti vividhena chandasā,
Citrabimbamukhiyo alaṅkatā.
Uhasanti⁵ pahasanti nāriyo,
Sambaro'va⁶ satamāyakovidā.
358. Jātarūpamaṇimuttabhūsitā,
Sakkatā patikulesu nāriyo.
Rakkhitā aticaranti sāmikaṃ,
Dānavam'va hadayantarassitā⁷.

1. Majjamaṃsābhiratā (Ka)

3. Uparamanti (Sī, I), palāpenti (Ka)

5. Ūhasanti (Sī, I), ohasanti (Syā)

7. Hadayantanissitā (Ka), hadayantaraniissitā (Syā)

2. Timiṅgilo (Sī, I)

4. Rāgadosavatiyo (Sī, I)

6. Saṃvarova (Syā, I, Ka)

359. Tejavāpi hi naro vicakkhaṇo,
Sakkato bahujaṇassa pūjito.
Nāriṇaṃ vasagato na bhāsati,
Rāhunā upahato'va candimā.
360. Yaṃ kareyya kupito diso disaṃ,
Duṭṭhacitto vasa'māgataṃ arim¹.
Tena bhiyyo byasanaṃ nigacchati,
Nāriṇaṃ vasagato apekkhavā.
361. Kesalūnanakhachinnatajjitā,
Pādapāṇikasadaṇḍatālītā.
Hīnamevu'pagatā hi nāriyo,
Tā ramanti kuṇape'va makkhikā.
362. Tā kulesu visikhantaṇesu vā,
Rājadhāninigamesu vā puna².
Oḍḍitaṃ namucipāsavākaraṃ³,
Cakkhumā parivajje sukhatthiko.
363. Ossajitva kusalaṃ tapogaṇaṃ,
Yo anariyacaritāni mācari.
Devatāhi nirayaṃ nimissati,
Chedagāmimaṇiyaṃva vāṇijo.
364. So idha garahito parattha ca,
Dummatī upahato⁴ sakammunā.
Gacchatī aniyato gaḷāgaḷaṃ,
Duṭṭhagadrabharatho'va uppathe.
365. So upeti nirayaṃ Patāpanaṃ,
Sattisimbalivanañca āyasaṃ.
Āvasitvā tiracchānayaṇiyaṃ,
Petarājavisayaṃ na muñcati⁵.

1. Ari (Sī, I)

2. Vā pana (Syā)

3. Vāguraṃ (Syā)

4. Upagato (Sī, I)

5. Muccati (Ka)

366. Dibyakhiḍḍaratiyo ca Nandane,
Cakkavatticaritañca mānuse.
Nāsayanti pamadā pamādinam,
Duggatiñca paṭipādayanti nam.
367. Dibyakhiḍḍaratiyo na dullabhā,
Cakkavatticaritañca mānuse.
Soṇṇabyamhanilayā¹ ca accharā,
Ye caranti pamadāha'natthikā.
368. Kāmadhātusamatikkamā gati,
Rūpadhātuyā bhāvo² na dullabho.
Vītarāgavisayūpapattiyā,
Ye caranti pamadāha'natthikā.
369. Sabbadukkkhasamatikkamaṃ sivaṃ,
Accanta'macalitaṃ asaṅkhataṃ.
Nibbutehi sucihī na dullabham,
Ye caranti pamadāha'natthikā'ti.
370. Kuṇāloham tadā āsim, Udāyī phussakokilo.
Ānando gijjharājā'si, Sāriputto ca Nārado.
Parisā Buddhaparisā, evaṃ dhāretha jātakanti.
Kuṇālajātakam catuttham.

537. Mahāsutasomajātaka (5)

371. Kasmā tuvaṃ rasaka edisāni,
Karosi kammāni sudāruṇāni.
Hanāsi itthī purise ca mūlho,
Maṃsassa hetu adu³ dhanassa kāraṇā.

1. Suvaṇṇabyamhanilayā (Syā, Ka), sovaṇṇabyamhanilayā (I)

2. Rūpadhātuyā bhavo (Sī), rūpadhātusambhavo (Syā)

3. Ādu (Sī, Syā)

372. Na attahetū na dhanassa kāraṇā,
 Na puttadārassa sahāyañātinam.
 Bhattā ca me bhagavā bhūmipālo,
 So khādati maṁsam bhadante'disam.
373. Sace tuvaṁ bhatturatthe payutto,
 Karosi kammāni sudāruṇāni.
 Pātova antepuram pāpuṇitvā,
 Lapeyyāsi me rājino sammukhe tam.
374. Tathā karissāmi aham bhadante,
 Yathā tuvaṁ¹ bhāsasi Kāḷahatthi.
 Pātova antepuram pāpuṇitvā,
 Vakkhāmi te rājino sammukhe tam.
375. Tato ratyā vivasāne², sūriyuggamanam pati.
 Kāḷo rasaka'mādāya, rājānam upasaṅkami.
 Upasaṅkamma³ rājānam, idam vacana'mabravi.
376. Saccam kira mahārāja, rasako pesito tayā.
 Hanati itthipurise, tuvaṁ maṁsāni khādasi.
377. Evameva tathā Kāḷa, rasako pesito mayā.
 Mama attham karontassa, ki'metaṁ paribhāsasi.
378. Ānando sabbamacchānam, khāditvā rasagiddhimā.
 Parikkhīṇāya parisāya, attānam khādiyā mato.
379. Evaṁ pamatto rasagārave ratto⁴,
 Bālo yadī āyati nāvabujjhati.
 Vidhamma putte caji⁵ ṇātake ca,
 Parivattiya attānaññeva⁶ khādati.

1. Yameva tvaṁ (Sī)

3. Upasaṅkamtivā (Sī, Syā, I)

5. Cajitvā (Ka)

2. Vivasane (Sī, Syā, I)

4. Rato (Sī, Syā, I)

6. Attānameva (Sī, I)

380. Idaṃ te sutvāna vigetu¹ chando,
 Mā bhakkhayī² rāja manussamaṃsaṃ.
 Mā tvaṃ imaṃ kevalaṃ vārijo'va,
 Dvipadādhipa³ suñña'makāsi raṭṭhaṃ.
381. Sujāto nāma nāmena, oraso tassa atrajo⁴.
 Jambupesi'maladdhāna, mato so tassa saṅkhaye.
382. Evameva ahaṃ Kāḷa, bhutvā bhakkhaṃ rasuttamaṃ.
 Aladdhā mānusaṃ maṃsaṃ, maññe hissāmi⁵ jīvitaṃ.
383. Māṇava abhirūpo'si, kule jāto'si sotthiye.
 Na tvaṃ arahasi tāta, abhakkhaṃ bhakkhayetave.
384. Rasānaṃ aññataraṃ etaṃ, kasmā⁶ maṃ tvaṃ nivāraye.
 Sohaṃ tattha gamissāmi, yattha lacchāmi edisaṃ.
385. Sovā'haṃ nippatissāmi, na te vacchāmi santike.
 Yassa me dassanena tvaṃ, nābhinandasi brāhmaṇa.
386. Addhā aññepi dāyāde, putte lacchāma māṇava.
 Tvañca jamma vinassassu, yattha pattaṃ na taṃ suṇe.
387. Evameva tuvaṃ rāja, dvipadinda suṇohi me.
 Pabbājessanti taṃ raṭṭhā, soṇḍaṃ māṇavakaṃ yathā.
388. Sujāto nāma nāmena, bhāvitattāna sāvako.
 Accharaṃ kāmayaṇṭova, na so bhuñji na so pivi.
389. Kusaggenudakamādāya⁷, samudde udakaṃ mine.
 Evaṃ mānusakā kāmā, dibbakāmāna santike.
390. Evameva ahaṃ Kāḷa, bhutvā bhakkhaṃ rasuttamaṃ.
 Aladdhā mānusaṃ masaṃ, maññe hissāmi jīvitaṃ.

1. Vihetu (Sī, I)

2. Mā bhakkhasī (Sī, I)

3. Dipadādipa (Sī, I) evamuparipi.

4. Tassa orasa atrajo (Sī), tassa atraja oraso (I)

5. Hessāmi (Sī, Syā), hassāmi (I)

6. Yasmā (Sī, I)

7. Kusagge udakamādāya (Sī, I)

391. Yathāpi te Dhataratṭhā, haṁsā vehāyasaṅgamā.
Abhuttaparibhogena¹, sabbe abbhatthataṁ gatā.
392. Evameva tuvaṁ rāja, dvipadinda suṇohi me.
Abhakkhaṁ rāja bhakkhesi, tasmā pabbājayanti taṁ.
393. Tiṭṭhāhi'ti mayā vutto, sotvaṁ gacchasi pammukho².
Aṭṭhito tvaṁ ṭhitomhī'ti, lapasi brahmacārini.
Idaṁ te samāṇā'yuttaṁ, asiṅca me maññasi kaṅkapattaṁ³.
394. Ṭhitoha'masmī sadhammesu rāja,
Na nāmagottaṁ parivattayāmi.
Coraṅca loka aṭṭhitaṁ vadanti,
Āpāyikaṁ nerayikaṁ ito cutaṁ.
395. Sace tvaṁ saddahasi⁴ rāja, suttaṁ gaṇhāhi khattiya⁵.
Tena yaññaṁ yajitvāna, evaṁ saggaṁ gamissasi.
396. Kismiṁ nu ratṭhe tava jātibhūmi⁶,
Atha kena atthena idhā'nupatto.
Akkhāhi mebrāhmaṇa etamatthaṁ,
Ki'micchasi demi taya'jja patthitaṁ.
397. Gāthā catasso dharaṇīmahissara,
Sugambhiratṭhā varasāgarūpamā.
Taveva atthāya idhāgato'smi,
Suṇohi gāthā paramatthasaṁhitā.
398. Nave rudanti matimanto sapaññā,
Bahussutā ye bahuṭṭhānacintino.
Dīpaṁ hi etaṁ paramaṁ narāṇaṁ,
Yaṁ paṇḍitā sokaṇudā bhavanti.

1. Avuttiparibhogena (Sī, I), ayuttaparibhogena (Syā)

3. Kaṅkhapattaṁ (Syā, ka)

5. Khatthiyaṁ (Syā)

2. Pāmukho (Ka)

4. Sacepi sahasi (Sī, I)

6. Jātabhūmi (Sī)

399. Attānaṃ ñātī udāhu¹ puttadāraṃ.
 Dhaññaṃ dhanāṃ rajataṃ jātarūpaṃ.
 Kimeva tvaṃ² Sutasomā'nutappe,
 Korabyaseṭṭha vacanaṃ suṇoma te'taṃ.
400. Nevāha'mattāna'manutthunāmi,
 Na puttadāraṃ na dhanāṃ na raṭṭhaṃ.
 Satañca dhammo carito purāṇo,
 Taṃ saṅkaraṃ³ brāhmaṇassā'nutappe.
401. Kato mayā saṅkaro brāhmaṇena,
 Raṭṭhe sake issariye ṭhitena.
 Taṃ saṅkaraṃ brāhmaṇasappadāya,
 Saccānurakkhī puranāvajissaṃ.
402. Nevāha'metaṃ abhisaddahāmi,
 Sukhī naro maccumukhā pamutto.
 Amittahatthaṃ punarāvajeyya,
 Korabyaseṭṭha na hi maṃ upesi.
403. Mutto tuvaṃ Porisādassa hatthā,
 Gantvā sakaṃ mandiraṃ kāmakāmī.
 Madhuraṃ piyaṃ jīvitaṃ laddha rāja,
 Kuto tuvaṃ ehisi me sakāsaṃ.
404. Mataṃ vareyya parisuddhasīlo,
 Na jīvitaṃ⁴ garahito pāpadhammo.
 Na hi taṃ naraṃ tāyati⁵ duggatīhi,
 Yassāpi hetu alikaṃ bhaṇeyya.
405. Sacepi vāto giri'māvaheyya,
 Cando ca suriyo ca chamā pateyyuṃ.
 Sabbā ca najjo paṭisotaṃ vajeyyuṃ,
 Na tveva'haṃ rāja musā bhaṇeyyaṃ.

1. Uda (Sī, I)

2. Kimo nu tvaṃ (Sī, I)

3. Saṅkaraṃ (Sī, Syā, I) evamupariṇi.

4. Na hi jīvitaṃ (Sī)

5. Tāyate (Sī, Syā, I, Ka)

406. ¹ Nabhaṃ phaleyya udadhīpi susse,
 Saṃvaṭṭaye bhūtaḍḍharā vasundharā.
 Siluccayo meru samūla'muppate,
 Na tveva'haṃ rāja musā bhaṇeyyaṃ¹.
407. Asīṇca sattiṇca parāmasāmi,
 Sapathampi te samma ahaṃ karomi.
 Tayā pamutto anaṇo bhavitvā,
 Saccānurakkhī punarāvajissaṃ.
408. Yo te kato saṅgaro brāhmaṇena,
 Raṭṭhe sake issariye ṭhitena.
 Taṃ saṅgaram brāhmaṇasappadāya,
 Saccānurakkhī punarāvajassu.
409. Yo me kato saṅgaro brāhmaṇena,
 Raṭṭhe sake issariye ṭhitena.
 Taṃ saṅgaram brāhmaṇasappadāya,
 Saccānurakkhī punarāvajissaṃ.
410. Muttho ca so Porisādassa hatthā,
 Gantvāna taṃ brāhmaṇaṃ etadavoca.
 Suṇoma² gāthāyo satārahāyo,
 Yā me sutā assu hitāya brahme.
411. Sakideva Sutasoma, sabbhi hoti³ samāgamo.
 Sā naṃ saṅgati pāleti, nā sabbhi bahu saṅgamo.
412. Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ.
 Sataṃ saddhamma'maññāya, seyyo hoti na pāpiyo.
413. Jīranti ve rājarathā sucittā,
 Atho sarīrampi jaraṃ upeti.
 Sataṇca dhammo na jaraṃ upeti,
 Santo have sabbhi pavedayanti.

1-1. Ayaṃ gāthā Sī-I-potthakesu na dissati.

2. Suṇomi (Sī, Syā)

3. Hotu (I)

414. Nabhaṃ ca dūre pathavī ca dūre,
Pāraṃ samuddassa ta'dāhu dūre.
Tato have dūrataṃ vadanti,
Satañca dhammo¹ asatañca rāja.
415. Sahassiyā² imā gāthā, nahimā³ gāthā satārahā.
Cattāri tvaṃ sahasāni, khippaṃ gaṇhāhi brāhmaṇa.
416. Āsītiyā nāvutiyā⁴ ca gāthā,
Satārahā cāpi bhavya⁵ gāthā.
Paccattameva Sutasoma jānāhi,
Sahassiyā nāma kā atthi⁶ gāthā.
417. Icchāmi vo'haṃ sutavuddhi'mattano,
Santoti maṃ⁷ sappurisā bhajeyyūṃ.
Ahaṃ savantīhi mahodadhīva,
Na hi tāta tappāmi subhāsitenā.
418. Aggi yathā tiṇakaṭṭhaṃ dahanto,
Na tappatī sāgarova⁸ nadīhi.
Evampi te paṇḍitā rājaseṭṭha,
Sutvā na tappanti subhāsitenā.
419. Sakassa dāsassa yadā suṇomi,
Gāthaṃ ahaṃ atthavatim⁹ janinda.
Tameva sakkacca nisāmayāmi,
Na hi tāta dhammesu mama'tthi titti.

1. Dhammaṃ (Sī, I)

3. Na imā, (Sī, I) nayimā (Syā)

5. Bhavya (Sī, Syā, I)

7. Santo mamaṃ (Syā), santo ca maṃ (Sī, I, Ka)

9. Gāthā ahaṃ atthavatī (Sī, I)

2. Sahassiyā (Sī, I)

4. Āsītiyā navutiyā (I)

6. Sahassiyā nāma idhatthi (Sī)

8. Sāgaro vā (Sī, I)

420. Idam te raṭṭham sadhanam sayoggam,
 Sakāyuram sabbakāmūpapannam.
 Kim kāmahetu paribhāsasi mam¹,
 Gacchāmaham Porisādassa ñatte².

421. Attānurakkhāya bhavanti he'te,
 Hatthārohā rathikā pattikā ca.
 Assāruhā³ ye ca dhanuggahāse,
 Senam payuñjāma hanāma sattum.

422. Sudukkaram Porisādo akāsi,
 Jīvam gahetvāna avassajī mam.
 Tam tādīsam pubbakiccam saranto,
 Dubbhe aham tassa katham janinda.

423. Vanditvā so pitaram mātarañca,
 Anusāsetvā negamañca balañca.
 Saccavādī saccā'nurakkhamāno,
 Agamāsi so yattha Porisādo.

424. Kato mayā saṅgaro brāhmaṇena,
 Raṭṭhe sake issariye ṭhitena.
 Tam saṅgaram brāhmaṇasappadāya,
 Saccānurakkhī punarāgato'smi.
 Yajassu yaññaṁ khāda mam Porisāda.

425. Na hāyate khāditam⁴ mayham pacchā,
 Cītakā ayaṁ tāva sadhūmikā'va⁵.
 Niddhūmake pacitam sādhipakkaṁ,
 Suṇoma⁶ gāthāyo satārahāyo.

1. Bhāsase mam (Sī, Syā, I)

2. Porisādassa kante (Sī, I), Porisādassupante (Ka)

3. Assārohā (Syā, I)

4. Khāditum (Sī, Syā, I)

5. Sadhūmakā ca (Syā)

6. Suṇomi (Sī), suṇāma (I)

426. Adhammiko tvaṃ Porisādakā'si¹,
 Raṭṭhā ca bhaṭṭho udarassa hetu.
 Dhamma'ñcimā abhivadanti gāthā,
 Dhammo ca adhammo ca kuhiṃ sameti.
427. Adhammikassa luddassa, niccaṃ lohitapāṇino.
 Natthi saccaṃ kuto dhammo, kiṃ sutena karissasi.
428. Yo maṃsahetu migavaṃ careyya,
 Yo vā hane purisa'mattahetu.
 Ubhopi te pecca samā bhavanti,
 Kasmā no² adhammikaṃ brūsi maṃ tvaṃ.
429. Pañca pañca na khā bhakkhā, khattiyena pajānatā.
 Abhakkhaṃ rāja bhakkhesi, tasmā adhammiko tvaṃ.
430. Mutto tvaṃ Porisādassa hatthā,
 Gantvā sakaṃ mandiraṃ kāmakāmī.
 Amittahatthaṃ punarāgato'si.
 Na khattadhamme kusalo'si rāja.
431. Ye khattadhamme kusalā bhavanti,
 Pāyena te nerayikā bhavanti.
 Tasmā ahaṃ khattadhammaṃ pahāya,
 Saccānurakkhī punarāgato'smi.
 Yajassu yaññaṃ khāda maṃ Porisāda.
432. Pāsādavāsā pathavīgavāssā,
 Kāmitthiyo Kāsikacandanañca.
 Sabbaṃ tahiṃ labhasi³ sāmitāya,
 Saccena kiṃ passasi ānisaṃsaṃ.

1. Porisādamakāsi (Ka)

2. Kasmā nu (Ka)

3. Labbhati (I)

433. Ye keci'me atthi rasā pathabyā,
 Saccaṃ tesañ sādutaraṃ rasānaṃ.
 Sacce t̥hitā samaṇabrāhmaṇā ca,
 Taranti jātimaṇassa pāraṃ.
434. Mutto tuvaṃ Porisādassa hatthā,
 Gantvā sakaṃ mandiraṃ kāmakāmī.
 Amittahatthaṃ punarāgato'si,
 Na hi nūna te maraṇabhayaṃ janinda.
 Alīnacitto asi¹ saccavādī.
435. Katā me kalyāṇā anekarūpā,
 Yaññā yit̥thā ye vipulā pasatthā.
 Visodhito paralokassa maggo,
 Dhamme t̥hito ko maraṇassa bhāye.
436. Katā me kalyāṇā anekarūpā,
 Yaññā yit̥thā ye vipulā pasatthā.
 Anānutappaṃ paralokaṃ gamissaṃ,
 Yajassu yaññaṃ ada² maṃ Porisāda.
437. Pitā ca mātā ca upat̥thitā me,
 Dhammena me issariyaṃ pasattham.
 Visodhito paralokassa maggo,
 Dhamme t̥hito ko maraṇassa bhāye.
438. Pitā ca mātā ca upat̥thitā me,
 Dhammena me issariyaṃ passatthim.
 Anānutappaṃ paralokaṃ gamissaṃ,
 Yajassu yaññaṃ ada maṃ Porisāda.
439. Ñātisu mittesu katā me kārā³,
 Dhammena me issariyaṃ pasattham.
 Visodhito paralokassa maggo,
 Dhamme t̥hito ko maraṇassa bhāye.

 1. Ca'si (Sī, Syā, I)

2. Khāda (Sī, Syā, I)

3. Katūpakāro (Syā, Ka)

440. Ñātīsu mittesu katā me kārā,
 Dhammena me issariyaṃ pasattham.
 Anānutappaṃ paralokaṃ gamissaṃ,
 Yajassu yaññaṃ ada maṃ Porisāda.
441. Dinnaṃ me dānaṃ bahudhā bahūnaṃ,
 Santappitā samaṇabrāhmaṇā ca.
 Visodhito paralokassa maggo,
 Dhamme t̥hito ko maraṇassa bhāye.
442. Dinnaṃ me dānaṃ bahudhā bahūnaṃ,
 Santappitā samaṇabrāhmaṇā ca.
 Anānutappaṃ paralokaṃ gamissaṃ,
 Yajassu yaññaṃ ada maṃ Porisāda.
443. Visaṃ pajānaṃ puriso adeyya,
 Āsīvisaṃ jalita'muggatejaṃ.
 Muddhāpi tassa vip̥haleyya¹ sattadhā,
 Yo tādissaṃ saccavādiṃ adeyya.
444. Sutvā dhammaṃ vijānanti, narā kalyāṇapāpakāṃ.
 Api gāthā suṇitvāna, dhamme me ramate² mano.
445. Sakideva mahārāja³, sabbhi hoti samāgamo.
 Sā naṃ saṅgati pāleti, nā'sabbhi bahu saṅgamo.
446. Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ.
 Sataṃ saddhamma'maññāya, seyyo hoti na pāpiyo.
447. Jīranti ve rājarathā sucittā,
 Atho sarīrampi jaraṃ upeti.
 Satañca dhammo na jaraṃ upeti,
 Santo have sabbhi pavedayanti.

1. Vipateyya (Sī, I)

2. Ramatī (Sī, I)

3. Sutasoma (Sī, I)

448. Nabhaṃ ca dūre pathavī ca dūre,
Pāraṃ samuddassa ta'dāhu dūre.
Tato have dūratarāṃ vadanti,
Satañca dhammo¹ asatañca rāja.
449. Gāthā imā atthavatī subyañjanā,
Subhāsītā tuyha janinda sutvā.
Ānandi vitto sumano patīto,
Cattāri te samma vare dadāmi.
450. Yo na'ttano maraṇaṃ bujjhasi tuvaṃ²,
Hitāhitaṃ vinipātāñca saggaṃ.
Giddho rase duccharite nivīṭṭho,
Kiṃ tvaṃ varaṃ dassasi pāpadhamma.
451. Ahañca taṃ "dehi vara"nti vajjaṃ,
Tvaṃ cāpi datvāna avākareyya.
Sandiṭṭhikaṃ kalaha'mimaṃ vivādaṃ,
Ko paṇḍito jāna'mupabbajeyya.
452. Na taṃ varaṃ arahati jantu dātuṃ,
Yaṃ vāpi datvāna avākareyya.
Varassu samma avikampamāno,
Pāṇaṃ cajitvānapi dassa'meva.
453. Ariyassa ariyena sameti sakhyaṃ³
Paññassa paññāṇavatā sameti.
Passeyya taṃ vassasataṃ arogaṃ⁴,
Etaṃ varānaṃ paṭhamāṃ varāmi.
454. Ariyassa ariyena sameti sakhyaṃ,
Paññassa paññāṇavatā sameti.
Passāsi maṃ vassasataṃ arogaṃ,
Etaṃ varānaṃ paṭhamāṃ dadāmi.

1. Dhammaṃ (Sī, I)

3. Sakkhi (Sī, Syā, I)

2. Bujjhase tvaṃ (Sī, I), bujjhase tuvaṃ (Syā)

4. Ārogyaṃ (Ka)

455. Ye khattiyāse idha bhūmipālā,
 Muddhābhisittā katanāmadheyyā.
 Na tādise bhūmipatī adesi,
 Etaṃ varānaṃ dutiyaṃ varāmi.
456. Ye khattiyāse idha bhūmipālā,
 Muddhābhisittā katanāmadheyyā.
 Na tādise bhūmipatī ademi,
 Etaṃ varānaṃ dutiyaṃ dadāmi.
457. Parosataṃ khattiyā te gahitā,
 Talāvutā assumukhā rudantā.
 Sake te raṭṭhe paṭipādayāhi,
 Etaṃ varānaṃ tatiyaṃ varāmi.
458. Parosataṃ khattiyā me gahitā,
 Talāvutā assumukhā rudantā.
 Sake te raṭṭhe paṭipādayāmi¹,
 Etaṃ varānaṃ tatiyaṃ dadāmi.
459. Chiddaṃ te raṭṭhaṃ byathitā² bhayā hi,
 Puthū narā leṇa'manuppaviṭṭhā.
 Manussamaṃsaṃ viramehi³ rāja,
 Etaṃ varānaṃ catutthaṃ varāmi.
460. Addhā hi so bhakkho mama⁴ manāpo,
 Etassa hetu'mhi⁵ vanaṃ paviṭṭho.
 Sohaṃ kathaṃ etto upārameyyaṃ,
 Aññaṃ varānaṃ catutthaṃ varassu.

1. Sakena raṭṭhena paṭipādayāmi te (Sī)

2. Byathitaṃ (Sī), byādhitaṃ (I)

3. Viramāhi (Syā)

4. Mamaṃ (Sī, Syā, I)

5. Hetumpi (I)

461. Na ve “piyaṃ me”ti janinda tādiso,
 Atthaṃ niraṃkacca¹ piyāni sevati.
 Attāva seyyo paramā ca² seyyo,
 Labbhā piyā ocitatthena³ pacchā.
462. Piyāṃ me mānusaṃ maṃsaṃ, Sutasoma vijānahi.
 Na’ mhi sakkā⁴ nivāretuṃ, aññaṃ⁵ varaṃ samma varassu.
463. Yo ve “piyaṃ me”ti piyānurakkhī⁶,
 Attaṃ niraṃkacca piyāni sevati.
 Soṇḍova pitvā visamissapāṇaṃ⁷,
 Teneva so hoti dukkhī parattha.
464. Yo cī’dha saṅkhāya piyāni hitvā,
 Kicchenaṇi sevati ariyadhamme⁸.
 Dukkhitova pitvāna yathosadhāni,
 Teneva so hoti sukhī parattha.
465. Ohāya’haṃ pitaraṃ mātaraṇca,
 Manāpiye kāmagaṇe ca⁹ pañca.
 Etassa hetu’ mhi vanaṃ pavittḥo,
 Taṃ te varaṃ kinti mahaṃ dadāmi.
466. Na paṇḍitā diguṇa’ māhu vākyāṃ,
 Saccappaṭiññāva bhavanti santo.
 “Varassu samma” iti maṃ avoca,
 Icca’ bravī tvaṃ na hi te sameti.
467. Apuññalābhaṃ ayasaṃ akittim,
 Pāpaṃ bahuṃ duccharitaṃ kilesaṃ.
 Manussamaṃsassa kate¹⁰ upāgā,
 Taṃ te varaṃ kinti mahaṃ dadeyyaṃ.

1. Niraṃkatvā (Sī, Syā, I)

2. Paramā va (bahūsu) Khu 5. 147 piṭṭhe 81 gāthāya saṃsandetabbāṃ,

3. Ocitatthena (Ka)

4. Namhi sakko (Sī, I)

5. Aññaṃ tuvaṃ (Sī, Syā, I)

6. Piyānukaṅkhī (Sī, I)

7. Pitvāna visassa thālaṃ (Sī, I), pitvā visamissathālaṃ (Sī, Ka)

8. Ariyadhammaṃ (Sī, I)

9. Kāmagaṇepi (Syā, Ka)

10. Bhavo (Syā, Ka)

468. Na taṃ varaṃ arahati jantu dātuṃ,
 Yaṃ vāpi datvāna avākareyya.
 Varassu samma avikampamāno,
 Pāṇaṃ cajitvānapi dassa'meva.
469. Pāṇaṃ cajanti santo nāpi dhammaṃ,
 Saccappaṭiññāva bhavanti santo.
 Datvā varaṃ khippa'mavakaroḥi,
 Etena sampajja surājaseṭṭha.
470. Cajе dhanam¹ aṅgavarassa hetu²,
 Aṅgaṃ caje jīvitam rakkhamāno.
 Aṅgaṃ dhanam jīvitañcāpi sabbaṃ,
 Cajе naro dhamma'manussaranto.
471. Yasmā hi dhammaṃ puriso vijaññā,
 Ye ca'ssa kaṅkham vinayanti santo.
 Taṃ hi'ssa dīpañca parāyaṇaṇca,
 Na tena mittim jirayetha³ pañño.
472. Addhā hi so bhakkho mama manāpo,
 Etassa hetu'mhi vanaṃ pavitṭho.
 Sace ca maṃ yācasi eta'matthaṃ,
 Etampi te samma varaṃ dadāmi.
473. Satthā ca me hosi sakhā ca me'si,
 Vacanampi te samma ahaṃ akāsim.
 Tuvampi⁴ me samma karohi vākyam,
 Ubhopi gantvāna pamocayāma.
474. Satthā ca te homi sakhā ca tya'mhi,
 Vacanampi me samma tuvaṃ akāsi.
 Ahampi te samma karomi vākyam,
 Ubhopi gantvāna pamocayāma.

1. Dhanam caje (Sī)

3. Jarayetha (Sī, I)

2. Yo pana aṅgahetu (Sī, I)

4. Tvampi (Syā, Ka)

475. Kammāsapādena viheṭṭhitattha¹,
 Talāvutā assumukhā rudantā.
 Na jātu dubbhetha imassa rañño,
 Saccappaṭiññaṃ me paṭissuṇātha.
476. Kammāsapādena viheṭṭhita'mhā,
 Talāvutā assumukhā rudantā.
 Na jātu dubbhema imassa rañño,
 Saccappaṭiññaṃ te paṭissuṇāma.
477. Yathā pitā vā atha vāpi mātā,
 Anukampakā atthakāmā pajānaṃ.
 Evameva vo² hotu ayañca rājā,
 Tumhe ca vo hotha yatheva puttā.
478. Yathā pitā vā atha vāpi mātā,
 Anukampakā atthakāmā pajānaṃ.
 Evameva no hotu³ ayañca rājā,
 Mayampi hessāma yatheva⁴ puttā.
479. Catuppadaṃ sakuṇaṇcāpi maṃsaṃ,
 Sūdehi randhaṃ sukataṃ suniṭṭhitam.
 Sudhaṃ'va indo paribhuñjīyāna,
 Hitvā kathe'ko ramaṣī araṇṇe.
480. Tā khattiyā vallivilākamajjhā,
 Alaṅkatā samparivārayitvā.
 Indaṃ'va devesu pamodayiṃsu,
 Hitvā kathe'ko ramaṣī araṇṇe.
481. Tambūpadhāne bahugonakamhi,
 Subhamhi⁵ sabbassayanamhi saṅge⁶.
 Seyyassa⁷ majjhamhi sukhaṃ sayitvā,
 Hitvā kathe'ko ramaṣī araṇṇe.

1. Viheṭṭhitamhā (Syā, Ka)

3. Evampi no (Syā)

5. Sucimhi (Sī, I)

7. Sayanassa (Sī, Syā, I, Ka)

2. Evameva (Sī), evampi vo (Syā)

4. Tatheva (I)

6. Saññate (Sī, I), laṅkate (Syā)

482. Pāṇissaraṃ kumbhathūpaṃ nisīthe,
Athopi ve nippurisampi tūriyaṃ.
Bahuṃ sugītañca suvāditañca,
Hitvā kathe'ko ramaṣī araṇṇe.
483. Uyyānasampannaṃ pahūtamālyaṃ,
Migājinūpetapuraṃ¹ surammaṃ.
Hayehi nāgehi rathehu'petam,
Hitvā kathe'ko ramaṣī araṇṇe.
484. Kāḷapakkhe yathā cando, hāyate'va suve suve.
Kāḷapakkhūpamo rāja, asataṃ hoti samāgamo.
485. Yatha'ham² rasaka'māgama, sūdaṃ kāpurisādhamam³.
Akāsiṃ pāpakaṃ kammaṃ, yena gacchāmi duggatiṃ.
486. Sukkapakkhe yathā cando, vaḍḍhateva suve suve.
Sukkapakkhūpamo rāja, sataṃ hoti samāgamo.
487. Yathāhaṃ tuva'māgama, Sutasoma vijānāhi.
Kāhāmi kusalaṃ kammaṃ, yena gacchāmi suggatiṃ.
488. Thale yathā vāri janinda vuṭṭham⁴,
Anaddhaneyyaṃ na ciraṭṭhitikaṃ.
Evampi hoti asataṃ samāgamo,
Anaddhaneyyo udakaṃ thale'va.
489. Sare yathā vāri janinda vuṭṭham,
Ciraṭṭhitikaṃ naravīraseṭṭha⁵.
Evampi ve⁶ hoti sataṃ samāgamo,
Ciraṭṭhitiko⁷ udakaṃ sare'va.

1. Migācirūpetapuraṃ (Sī, I)

2. Yathā (Sī)

3. Sūdataṃ purisādhamam (Sī, I)

4. Vaṭṭam (Sī, I)

5. Naraviriseṭṭha (Sī, I)

6. Evampi me (Syā), evampi ce (I, Ka)

7. Ciraṭṭhitikaṃ (Ka)

490. Abyāyiko hoti sataṃ samāgamo,
Yāvampi tiṭṭheyya tatheva hoti.
Khippaṃ hi veti asataṃ samāgamo,
Tasmā sataṃ dhammo asabbhi ārakā.
491. Na so rājā yo¹ ajeyyaṃ jināti,
Na so sakhā yo sakhāraṃ jināti.
Na sā bhariyā yā patino na vibhetti,
Na te puttā² ye na bharanti jiṇṇaṃ.
492. Na sā sabhā yattha na santi santo,
Na te santo³ ye na bhaṇanti dhammaṃ.
Rāgañca dosañca pahāya moham,
Dhammaṃ bhaṇantāva bhavanti santo.
493. Nā'bhāsamānaṃ jānanti, missaṃ bālehi paṇḍitaṃ.
Bhāsamānañca jānanti, desentaṃ amataṃ padaṃ.
494. Bhāsaye jotaye dhammaṃ, paggaṇha isinaṃ dhajam.
Subhāsitaddhajā isayo, dhammo hi isinaṃ dhajoti. (4212)
Mahāsutasomajātakaṃ pañcamaṃ.

Asītinipātaṃ niṭṭhitaṃ.

Tassuddānaṃ

Sumukho pana haṃsavaro ca mahā,
Sudhabhojaniko ca paro pavaro.
Sakuṇāladijādhipativhayano,
Sutasomavaruttamasavhayanoti.

1. Rājā na so yo (Ka)

2. Puttā na te (Ka)

3. Santo na te (Ka)

22. Mahānipāta

538. Mūgapakkhajātaka (1)

1. Mā paṇḍiccayaṃ¹ vibhāvaya,
Bālamato bhava sabbapāṇinaṃ.
Sabbo taṃ jano ocināyatu,
Evaṃ tava attho bhavissati.
2. Karomi te taṃ vacanaṃ, yaṃ maṃ bhaṇasi devate.
Atthakāmā'si me amma, hitakāmā'si devate.
3. Kinnu santaramānova, kāsuraṃ khaṇasi sārathi.
Puṭṭho me samma akkhāhi, kiṃ kāsuyā karissasi.
4. Rañño mūgo ca pakkho ca, putto jāto acetaso.
So'mhi rañña samajjhittṭho, puttaṃ me nikhaṇaṃ vane.
5. Na badhiro na mūgo'smi, na pakkho na ca vīkalo².
Adhammaṃ sārathi kayirā, maṃ ce tvaṃ nikhaṇaṃ vane.
6. Ūrū bāhuraṃ³ ca me passa, bhāsitaṇca suṇohi me.
Adhammaṃ sārathi kayirā, maṃ ce tvaṃ nikhaṇaṃ vane.
7. Devatā nu'si gandhabbo, adu⁴ Sakko Purindado.
Ko vā tvaṃ kassa vā putto, kathaṃ jānemu taṃ mayaṃ.
8. Namhi devo na gandhabbo, nāpi Sakko Purindado.
Kāsirañño ahaṃ putto, yaṃ kāsuyā nikhañṇasi⁵.
9. Tassa rañño ahaṃ putto, yaṃ tvaṃ sammū'pajīvasi⁶.
Adhammaṃ sārathi kayirā, maṃ ce tvaṃ nikhaṇaṃ vane.
10. Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā.
Na tassa sākharaṃ bhañjeyya, mittadubbho⁷ hi pāpako.

1. Paṇḍitiyaṃ (Sī), paṇḍicciyaṃ (I)

3. Bāhū (Sī, Ka)

5. Nighaṇṇasi (Sī, I), nikhañchasi (?)

7. Mittadūbho (Sī, I)

2. Napi paṇḍulo (Sī, I), na ca piṇḍalo (Syā)

4. Ādu (sī), ādū (Syā)

6. Samupajīvasi (Sī, I)

11. Yathā rukkho tathā rājā, yathā sākhā tathā ahaṃ.
Yathā chāyūpago poso, evaṃ tva'masi sārathi.
Adhammaṃ sārathi kayirā, maṃ ce tvaṃ nikhaṇaṃ vane.
12. Pahūtabhakkho¹ bhavati, vippavuttho² sakaṃ³ gharā.
Bahū naṃ upajīvanti, yo mittānaṃ na dubbhati.
13. Yaṃ yaṃ janapadaṃ yāti, nigame rājadhāniyo.
Sabbattha pūjito hoti, yo mittānaṃ na dubbhati.
14. Nā'ssa corā pasāhanti⁴, nā'timaññanti khattiyā⁵.
Sabbe amitte tarati, yo mittānaṃ na dubbhati.
15. Akkuddho sagharaṃ eti, sabhāyaṃ⁶ paṭinandito.
Ñātīnaṃ uttamo hoti, yo mittānaṃ na dubbhati.
16. Sakkatvā sakkato hoti, garu hoti sagāravo⁷.
Vaṇṇakittibhato hoti, yo mittānaṃ na dubbhati.
17. Pūjako labhate pūjaṃ, vandako paṭivandanaṃ.
Yasokittiṇca pappoti, yo mittānaṃ na dubbhati.
18. Aggi yathā pajjalati, devatā'va virocati.
Siriya ajahito hoti, yo mittānaṃ na dubbhati.
19. Gāvo tassa pajāyanti, khetto vuttaṃ virūhati.
Vuttānaṃ phala'masnāti, yo mittānaṃ na dubbhati.
20. Darito pabbatāto vā, rukkhato patito naro.
Cuto patiṭṭhaṃ labhati, yo mittānaṃ na dubbhati.
21. Virūḷhamūlasantānaṃ, nigrodhamiva māluto.
Amittā nappasāhanti, yo mittānaṃ na dubbhati.
22. Ehi taṃ paṭinessāmi, rājaputta sakaṃ gharaṃ.
Rajjaṃ kārehi bhaddante, kiṃ araṇṇe karissasi.

1. Bahuttabhakkho (Ka)

3. Sakā (Sī, I)

5. Nātimaññeti khattoyo (Sī, Syā, Ka)

7. Garuko hoti gāravo (Ka)

2. Vippavutṭho (Syā, Ka), vippamutto (Ka)

4. Pasahanti (Sī, Syā, I)

6. Sabhāya (Sī, Syā, I)

23. Alaṃ me tena rajjena, ñātakehi¹ dhanena vā.
Yaṃ me adhammacariyāya, rajjaṃ labbhetha sārathi.
24. Puṇṇapattaṃ maṃ lābhehi², rājaputta ito gato.
Piṭā mātā ca me dajjuṃ, rājaputta tayī gate.
25. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Tepi attamanā dajjuṃ, rājaputta tayī gate.
26. Hatthārohā³ anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Tepi attamanā dajjuṃ⁴, rājaputta tayī gate.
27. Bahudhaññā jānapadā⁵, negamā ca samāgatā.
Upāyanāni me dajjuṃ, rājaputta tayī gate.
28. Pitu mātu ca'haṃ catto, raṭṭhassa nigamassa ca.
Atha sabbakumārānaṃ, natthi mayhaṃ sakaṃ gharaṃ.
29. Anuññāto ahaṃ matyā, sañcatto pitarā mahaṃ.
Eko'raññe pabbajito, na kāme abhipatthaye.
30. Api ataramānānaṃ, phalāsāva samijjhati.
Vipakkabrahmacariyo'smi, evaṃ jānāhi sārathi.
31. Api ataramānānaṃ, sammadattho vipaccati.
Vipakkabrahmacariyo'smi, nikkhanto akutobhayo.
32. Evaṃ vaggukatho santo, viṣaṭṭhavacano ca'si⁶.
Kasmā pitu ca mātucca, santike na bhaṇī tadā.
33. Nā'haṃ asandhitā⁷ pakkho, na badhiro asotatā.
Nā'haṃ ajivhatā mūgo, mā maṃ mūga'madhārayi⁸.
34. Purimaṃ sarāma'haṃ jātiṃ, yattha rajja'makārayiṃ.
Kārayitvā tahiṃ rajjaṃ, pāpatthaṃ nirayaṃ bhusaṃ.

1. Ñātakena (Syā, Ka)

2. Palābhehi (Sī, I)

3. Hatthārūhā (Sī, I) evamuparipi.

4. Tepi dajjuṃ patitāme (Sī, I)

5. Bahū jānapadā caññe (Sī), bahū janapadā caññe (I)

6. Ca so (Syā, Ka)

7. Asatthitā (Sī)

8. Mūgo adhārayi (Sī)

35. Vīsaṭiñceva vassani, tahiṃ rajja'makārayiṃ.
Asītivassasahassāni, nirayamhi apaccisaṃ¹.
36. Tassa rajjassa'haṃ bhīto, mā maṃ rajjā'bhisecayum².
Tasmā pitu ca mātucca, santike na bhaṇiṃ tadā.
37. Ucchaṅge maṃ nisādetvā, pitā atthā'nusāsati.
“Ekaṃ hanatha bandhatha, ekaṃ khārapatacchikaṃ³.
Ekaṃ sūlasmiṃ uppetha”⁴, iccassa manusāsati.
38. Tāyā'haṃ⁵ pharusam sutvā, vācāyo samudīritā.
Amūgo mūgavaṇṇena, apakkho pakkhasammato.
Sake muttakarīsasmim, acchā'haṃ saṃparipluto.
39. Kasiraṇca parittaṇca, taṇca dukkhena saṃyutaṃ.
Ko'maṃ⁶ jīvita'māgamma, veraṃ kayirātha kenaci.
40. Paññāya ca alābhena, dhammassa ca adassanā.
Ko'maṃ⁶ jīvita'māgamma, veraṃ kayirātha kenaci.
41. Api ataramānānaṃ, phalāsāva samijjhati.
Vipakkabrahmacariyo'smi, evaṃ jānāhi sārathi.
42. Api ataramānānaṃ, sammadattho vipaccati.
Vipakkabrahmacariyo'smi, nikkhanto akutobhaya.
43. Ahampi pabbajissāmi, rājaputta tava'ntike.
Avhāyassu⁷ maṃ bhaddante, pabbajjā mama ruccati.
44. Ratham niyyādayitvāna, anaṇo ehi sārathi.
Anaṇassa hi pabbajjā, etaṃ isihi vaṇṇitaṃ.
45. Yadeva tyā'haṃ vacanaṃ, akaraṃ bhadda'matthu te.
Tadeva me tvaṃ vacanaṃ, yācito kattu'marahasi.

1. Apaccasiṃ (Syā), apaccayim (I)

2. Rajjebhisecayum (Syā, Ka)

3. Kharāpaticchakaṃ (Syā), kharāpaṭicchakaṃ (Ka)

4. Appetha (Sī), ubbetha (Syā), accetha (I)

5. Tassāhaṃ (Sī, I)

6. Ko taṃ (Sī, I)

7. Avhāyassu (Sī, I)

46. Idheva tāva acchassu, yāva rājāna'mānaye.
Appeva te pitā disvā, patīto sumano siyā.
47. Karomi te'taṃ vacanaṃ, yaṃ maṃ bhaṇasi sārathi.
Ahampi daṭṭhukāmo'smi, pitaraṃ me idhā'gataṃ.
48. Ehi samma nivattassu, kusalaṃ vajjāsi ñātināṃ
Mātaraṃ pitaraṃ mayhaṃ, vutto vajjāsi vandanāṃ.
49. Tassa pāde gahetvāna, katvā ca naṃ padakkhiṇaṃ.
Sārathi ratha'māruya, rājadvāraṃ upāgami.
50. Suññaṃ mātā rathaṃ disvā, ekaṃ sārathi'māgataṃ.
Assupuṇṇehi nettehi, rodantī naṃ udikkhati.
51. Ayaṃ so sārathi eti, nihantvā mama atrajaṃ.
Nihato nūna me putto, pathabyā bhūmivaddhano.
52. Amittā nūna nandanti, patītā nuna verino.
Āgataṃ sārathiṃ disvā, nihantvā mama atrajaṃ.
53. Suññaṃ mātā rathaṃ disvā, ekaṃ sārathi'māgataṃ.
Assupuṇṇehi nettehi, rodantī paripucchi naṃ¹.
54. Kinna mūgo kinna pakkho, kinna so vilapī tadā.
Nihaññaṃāno bhūmiyā, taṃ me akkhāhi sārathi.
55. Kathaṃ hatthehi pādehi, mūgapakkho vivajjayi.
Nihaññaṃāno bhūmiyā, taṃ me akkhāhi pucchito.
56. Akkheyyaṃ² te ahaṃ ayye, dajjāsi abhayaṃ mama.
Yaṃ me sutāṃ vā diṭṭhaṃ vā, rājaputtassa santike.
57. Abhayaṃ samma te dammi, abhīto bhaṇa sārathi.
Yaṃ te sutāṃ vā diṭṭhaṃ vā, rājaputtassa santike.
58. Na so mūgo na so pakko, visaṭṭhavadacano ca so.
Rajjassa kira so bhīto, akarā³ ālaye bahū.

1. Rodantī paripucchati (Sī, I), rodantī naṃ paripucchati (Syā)

2. Akkhissāṃ (Sī, I)

3. Akarī (Sī, I)

59. Purimaṃ sarati so jātiṃ, yattha rajja'makārayi.
Kārayitvā tahiṃ rajjaṃ, pāpattha nirayaṃ bhusaṃ.
60. Vīsaṭiñceva vassāni, tahiṃ rajja'makārayi.
Asītivassasahassāni, nirayamhi apacci so.
61. Tassa rajjassa so bhīto, mā maṃ rajjā'bhisecayum.
Tasmā pitu ca mātucca, santike na bhaṇī tadā.
62. Aṅgapaccaṅgasampanno, ārohapariṇāhavā.
Visaṭṭhavacano pañño, magge saggassa tiṭṭhati.
63. Sace tvaṃ daṭṭhukāmā'si, rājaputthaṃ¹ tava'trajaṃ.
Ehi taṃ pāpayissāmi, yattha sammati **Temīyo**.
64. Yojayantu rathe asse, kacchaṃ nāgāna² bandhatha.
Udīrayantu saṅkhapaṇavā, vādantu³ ekapokkharā.
65. Vādantu⁴ bherī sannaddhā, vaggū vādantu dundubhī.
Negamā ca maṃ anventu, gacchaṃ puttānivedako⁵.
66. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Khippaṃ yānāni yojentu, gacchaṃ puttānivedako⁵.
67. Hatthāroha anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Khippaṃ yānāni yojentu, gacchaṃ puttānivedako⁵.
68. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
Khippaṃ yānāni yojentu, gacchaṃ puttānivedako⁵.
69. Asse ca sārathī yutte, sindhave sīghavāhane.
Rājadvāraṃ upāgacchum, yuttā deva ime hayā.
70. Thūlā javena hāyanti, kisā hāyanti thāmunā.
Kise thūle vivajjetvā, saṃsaṭṭhā yojitā hayā.

1. Rājaputti (Sī)

3. Vadantu (Sī), nadantu (Syā, Ka), vadahaṃ (I)

5. Nivādako (Syā, Ka)

2. Nāgāni (Syā, Ka)

4. Nadantu (Sī, Syā, I)

71. Tato rājā taramāno, yutta'māruyha sandanaṃ.
Itthāgāraṃ ajjhabhāsi¹, sabbāva anuyātha maṃ.
72. Vālabījanimuṇhisaṃ, khaggaṃ chattañca paṇḍaraṃ.
Upādhi ratha'māruyha², suvaṇṇehi alaṅkatā.
73. Tato sa³ rājā pāyāsi, purakkhatvāna sārathim.
Khippameva upāgacchi, yattha sammati Temiyo.
74. Tañca disvāna āyantaṃ, jalanta'miva tejasā.
Khattasaṃghapariyūḷhaṃ⁴, Temiyo eta'dabravi.
75. Kicci nu tāta kusalaṃ, kacci tāta anāmayaṃ.
Sabbā ca⁵ rājakaññāyo, arogā mayha mātaro.
76. Kusalañceva me putta, atho putta anāmayaṃ.
Sabbā ca rājakaññāyo, arogā tuyha mātaro.
77. Kacci amajjapo⁶ tāta, kacci te suramappiyaṃ.
Kacci sacce ca dhamme ca, dāne te ramate mano.
78. Amajjapo ahaṃ putta, atho me suramappiyaṃ.
Atho sacce ca dhamme ca, dāne me ramate mano.
79. Kacci arogaṃ yoggaṃ te, kacci vahati vāhanaṃ.
Kacci te byādhayo natthi, sarīrassu'pakāpanā⁷.
80. Atho arogaṃ yoggaṃ me, atho vahati vāhanaṃ.
Atho me byādhayo natthi, sarīrassu'patāpanā⁷.
81. Kacci antā ca te pītā, majjhe ca bahalā tava.
Koṭṭhāgārañca kosañca, kacci te paṭisanthataṃ⁸.
82. Atho antā ca me phītā, majjhe ca bahalā mama.
Koṭṭhāgārañca kosañca, sabbam me paṭisanthataṃ.

1. Abhāsatha (Ka)

2. Upādirathamāruyha(Sī), upādhi rathamāruyha (Syā)

3. Ca (Sī, Syā, I)

4. Paribbulhaṃ (Sī)

5. Kaccinno (Sī, I)

6. Kaccissa'majjapo (Sī, I)

7. Sarīrassupatāpiyā (Syā, Ka)

8. Paṭisaṇṭhitam (Syā, Ka)

83. Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ.
Paṭiṭṭhapentu¹ pallaṅkaṃ, yattha rājā nisakkati.
84. Idheva te nisīdassu², niyate paṇṇasanthare.
Etto udakamādāya, pāde pakkhālayassu³ te.
85. Idampi paṇṇakaṃ mayhaṃ, randhaṃ rāja aloṇakaṃ.
Paribhuñja mahārāja, pāhuno me'si'dhāgato⁴.
86. Na cāhaṃ⁵ paṇṇaṃ bhuñjāmi, na he'taṃ mayha bhojanaṃ.
Sālīnaṃ odanaṃ bhuñje, sucim māmsūpasecanaṃ.
87. Accherakaṃ maṃ paṭibhāti, ekakampi rahogataṃ.
Edisaṃ bhuñjamānānaṃ, kena vaṇṇo pasīdati.
88. Eko rāja nipajjāmi, niyate paṇṇasanthare.
Tāya me ekaseyyāya, rāja vaṇṇo pasīdati.
89. Na ca nettimsabandhā⁶ me, rājarakkhā upaṭṭhitā.
Tāya me sukhasseyyāya, rāja vaṇṇo pasīdati.
90. Atītaṃ nānusocāmi, nappajappāmi'nāgataṃ⁷.
Paccuppannaena yāpemi, tena vaṇṇo pasīdati.
91. Anāgatappajappāya, atītaṃ, nusocanā.
Etena bālā sussanti, naḷova harito luto.
92. Hatthānikaṃ rathānikaṃ, asse pattī ca vammīno.
Nivesanāni rammāni, ahaṃ putta dadāmi te.
93. Itthāgarāmpi te dammi, sabbālaṅkārabhūsitā.
Tā putta paṭipajjassu⁸, tvaṃ no rājā bhavissasi.
94. Kusalā naccagītassa, sikkhitā cāturi'tthiyo⁹.
Kāme taṃ ramayissanti, kiṃ araṇṇe karissasi.

1. Paṭiṭṭhapentu (Sī, Syā, I)

3. Pakkhālayantu (Sī), pakkhālayanti (I)

5. Na vāhaṃ (Ka)

7. Nappajappāma'nāgataṃ (Sī, Syā, I)

9. Caturitthiyo (Sī, I)

2. Nisinnassa (Sī, Syā, I), nisinnassu (Ka)

4. Āgato (Sī, Syā)

6. Nettisabaddhā (Sī, I)

8. Tāsu putte paṭipajja (Ka)

95. Paṭirājūhi te kaññā, ānayissaṃ alaṅkatā.
Tāsu putte janetvāna, atha pacchā pabbajissasi.
96. Yuvā ca daharo cāsi¹, paṭhamuppattiko² susu.
Rajjaṃ kārehi bhaddante, kiṃ araṇṇe karissasi.
97. Yuvā care brahmacariyaṃ, brahmacārī yuvā siyā.
Daharassa hi pabbajjā, etaṃ isihi vaṇṇitaṃ.
98. Yuvā care brahmacariyaṃ, brahmacārī yuvā siyā.
Brahmacariyaṃ carissāmi, nāhaṃ rajjena matthiko.
99. Passāmi vo'haṃ daharaṃ, amma tāta vadantaraṃ³.
Kicchāladdhaṃ piyaṃ puttaṃ, appatvāva jaraṃ mataṃ.
100. Passāmi vo'haṃ dahariṃ, kumāriṃ cārudassaniṃ.
Navavaṃsakaḷīraṃva, paluggaṃ jīvitakkhayaṃ⁴.
101. Daharāpi hi miyyanti, narā ca atha nāriyo.
Tattha ko vissase poso, “daharo'mhī”ti jīvite.
102. Yassa ratyā vivasāne, āyu appataraṃ siyā.
Appodake'va macchānaṃ, kinnu komārakaṃ⁵ tahiṃ.
103. Nicca'mabbhāhato loko, niccañca parivārīto.
Amoghāsu vajantīsu, kiṃ maṃ rajje'bhisīñcasi⁶.
104. Kena mabbhāhato loko, kena ca parivārīto.
Kāyo amoghā gacchanti, taṃ me akkhāhi pucchito.
105. Maccunā'bbhāhato loko, jarāya parivārīto.
Ratyo amoghā gacchanti, evaṃ jānāhi khattiya.
106. Yathāpi tante vitate⁷, yaṃ ya'devūpaviyyati⁸.
Appakaṃ hoti vetabbaṃ, evaṃ maccāna jīvitaṃ.

1. Cāpi (Syā, Ka)

3. Vadaṃ naraṃ (Sī)

5. Komārataṃ (Ka)

7. Vitante (Syā, Ka)

2. Paṭhamuppattito (Sī, I)

4. Jīvitakkhaye (Sī, I)

6. Rajjena siñcasi (Sī, I)

8. Yaṃ yaṃ devūpaviyyati (Sī, I)

107. Yathā vārivaho pūro, gacchaṃ nupanivattati¹.
Eva'māyu manussānaṃ, gacchaṃ nupanivattati¹.
108. Yathā vārivaho pūro, vahe rukkhe'pakūlaje.
Evam jarāmarāṇena, vuyhante sabbapāṇino.
109. Hatthānikāṃ rathānikāṃ, asse pattī ca vaminno.
Nivesanāni rammāni, ahaṃ putta dadāmi te.
110. Itthāgārampi te dammi, sabbālaṅkārabhūsitāṃ.
Tā putta paṭipajjassu, tvaṃ no rājā bhavissasi.
111. Kusalā naccagītassa, sikkhitā cāturi'tthiyo.
Kāme taṃ ramayissanti, kiṃ araṇṇe karissasi.
112. Paṭirājūhi te kaṇṇā, ānayissaṃ alaṅkatā.
Tāsu putte janetvāna, atha pacchā pabbajissasi.
113. Yuvā ca daharo cā'si. paṭhamuppattiko susu.
Rajjaṃ kārehi bhaddante, kiṃ araṇṇe karissasi.
114. Koṭṭhāgāraṇca kosaṇca, vāhanāni balāni ca.
Nivesanāni rammāni, ahaṃ putta dadāmi te.
115. Gomaṇḍalaparibyūḷho, dāsisaṃghapurakkhato.
Rajjaṃ kārehi bhaddante, kiṃ araṇṇe karissasi.
116. Kiṃ dhanena yaṃ khīyetha², kiṃ bhariyāya marissati.
Kiṃ yobbanena jiṇṇena³, yaṃ jarāyābhibhuyyati⁴.
117. Tattha kā nandi kā khiḍḍā, kā rati kā dhanesanā.
Kiṃ me puttehi dārehi, rāja mutto'smi bandhanā.
118. Yo'haṃ⁵ evaṃ pajānāmi, maccu me nappamajjati.
Antakenādhipannassa, kā ratī kā dhanesanā.

1. Na parivattati (Syā), nuparivattati (Ka)

2. Kiṃ dhanena yaṃ jīyetha (Sī), kiṃ maṃ dhanena khīyetha (Syā, Ka)

3. Ciṇṇena (Sī, I), vaṇṇena (Ka)

4. Yaṃ jarā abhihessati (Sī, I)

5. Sohaṃ (Sī, I)

119. Phalāna'miva pakkānaṃ, niccaṃ patanato bhayaṃ.
Evaṃ jātāna maccānaṃ, niccaṃ maraṇato bhayaṃ.
120. Sāya'meke na dissanti, pāto diṭṭhā bahū janā.
Pāto eke na dissanti, sāyaṃ diṭṭhā bahū janā.
121. Ajjeva kiccaṃ ātapaṃ, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Na hi no saṅkaraṃ¹ tena, mahāsenena maccunā.
122. Corā dhanassa patthenti, rāja muttosmi bandhanā.
Ehi rāja nivattassu, nā'haṃ rajjena matthikoti.
Mūgapakkhajātakaṃ paṭhamāṃ.

539. Mahājanakajātaka (2)

123. Koyaṃ majjhe samuddasmiṃ, apassaṃ tīra'māyue.
Kaṃ² tvaṃ atthavaśaṃ ñatvā, evaṃ vāyamase bhusaṃ.
124. Nisamma vattaṃ lokassa, vāyāmassa ca devate.
Tasmā majjhe samuddasmiṃ, apassaṃ tīra'māyue.
125. Gambhīre appameyyasmiṃ, tīraṃ yassa na dissati.
Mogho te purisavāyāmo, appatvāva marissasi.
126. Anaṇo ñātināṃ hoti, devānaṃ pitunañca³ so.
Karaṃ purisakiccāni, na ca pacchā'nutappati.
127. Apāraneyyaṃ yaṃ kammaṃ, aphalaṃ kilamathuddayaṃ.
Tattha ko vāyameṇa'ttho, maccu yassā'bhinippataṃ⁴.
128. Apāraneyya'maccantaṃ, yo viditvāna devate.
Na rakkhe attano pāṇaṃ, jaññā so yadi hāpaye.
129. Adhippāyaphalaṃ eke, asmiṃ lokasmi devate.
Payojayanti kammāni, tāni ijjhanti vā na vā.

1. Saṅkaraṃ (Syā, Ka) Ma 3. 2, 6 piṭṭhe ca passitabbaṃ.

2. Kiṃ (Syā, Ka)

3. Pituno ca (Sī, I)

4. Yassābhinipphataṃ (Syā)

130. Sandiṭṭhikaṃ kammaphalaṃ, nanu passasi devate.
Sannā aññe tarāmaṃ, taṃ ca passāmi santike.
131. So ahaṃ vāyamiṃsāmi, yathāsatti yathābalaṃ.
Gacchaṃ pāraṃ samuddassa, kassaṃ¹ purisa-kāriyaṃ.
132. Yo tvaṃ evaṃ gate oghe, appameyye mahaṇṇave.
Dhammavāyāmasampanno, kammunā nā'vasīdasi.
So tvaṃ tattheva gacchāhi, yattha te nirato mano.
133. * Āsīsetheva² puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṃ attānaṃ, yathā icchiṃ tathā ahu.
134. * Āsīsetheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṃ atthānaṃ, udakā thala'mubbhataṃ.
135. * Vāyametheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṃ attānaṃ, yathā icchiṃ tathā ahu.
136. * Vāyametheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṃ attānaṃ, udakā thala'mubbhataṃ.
137. Dukkūpanītopi naro sapañño,
Āsaṃ na chindeyya sukhāgamāya.
Bahū hi phassā ahitā hitā ca,
Avitakkitaṃ maccu'mupabbajanti³.
138. Acintitampi bhavati, cintitampi vinassati.
Na hi cintāmayā bhogā, itthiyā purisassa vā.
139. Apurāṇaṃ⁴ vata bho rājā, sabbabhummo disampati.
Nā'jja nacce⁵ nisāmeti, na gīte kurute mano.
140. Na mige⁶ napi uyyāne, napi haṃse udikkhati.
Mūgo va tuṇhimāsīno, na attha'manusāsati.

* Khu 5. 13, 272 piṭṭhepi.

1. Kāsaṃ (Sī, I)

2. Āsimsitheva (Sī, Syā, I)

3. Maccumuppajjanti (Syā)

4. Apurāṇaṃ (Sī, I)

5. Na ca nacce (Ka)

6. Mage (Ka)

141. Sukhakāmā rahosilā, vadhabandhā upāratā¹.
Kassa² nu ajja ārāme, daharā vuddhā ca acchare.
142. Atikkantavanathā dhīrā, namo tesaṃ mahesināṃ.
Ye ussukamhi lokamhi, viharanti manussukā.
143. Te chetvā maccuno jālaṃ, tataṃ³ māyāvino daḷaṃ.
Chinnālayattā⁴ gacchanti, ko tesaṃ gati'māpaye⁵.
144. Kadā'haṃ Mithilaṃ⁶ phītaṃ, vibhattaṃ bhāgaso mitaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu⁷ bhavissati.
145. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, visālaṃ sabbatopabhaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
146. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, bahupākāratoraṇaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
147. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, daḷhamatṭālakoṭṭhakaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
148. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, suvibhattaṃ mahāpathaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
149. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, suvibhattantarāpaṇaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
150. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, gavāssarathapīḷitaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
151. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, ārāmavanamāliniṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
152. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, uyyānavanamāliniṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
153. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, pāsādavanamāliniṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.

1. Upārutā (Syā, Ka)

3. Tantaṃ (Sī, Syā, I), taṃ taṃ (Ka)

5. Nesaṃ gati pāpaye (Ka)

7. Kadāssu (Sī, I), kadāsu (Syā)

2. Kesaṃ (Sī, I)

4. Santālayantā (Syā, Ka)

6. Midhilaṃ (Ka)

154. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, tipuraṃ rājabandhunim.
Māpitaṃ somanassena, Vedeheṇa yasassinā.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
155. Kadā'haṃ Vedehe phīte, nicite dhammarakkhite.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
156. Kadā'haṃ Vedehe phīte, ajeyye dhammarakkhite.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
157. Kadā'haṃ antepuraṃ¹ rammaṃ, vibhattaṃ bhāgasō mitaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
158. Kadā'haṃ antepuraṃ rammaṃ, sudhāmatikalepanaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
159. Kadā'haṃ antepuraṃ rammaṃ, sucigandhaṃ manoramaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
160. Kadā'haṃ kūṭāgāre ca, vibhatte bhāgasō mite.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
161. Kadā'haṃ kūṭāgāre ca, sudhāmatikalepane.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
162. Kadā'haṃ kūṭāgāre ca, sucigandhe manorame.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
163. Kadā'haṃ kūṭāgāre ca, litte candanaphosite.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
164. Kadā'haṃ soṇṇapallaṅge², gonake cittasanthate.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
165. ³ Kadā'haṃ maṇipallaṅke, gonake cittasanthate.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati³.

1. Kadā antepuraṃ (Sī, I)
3-3. Ayaṃ gāthā Sī-I-potthakesu na dissati.

2. Suvaṇṇapallaṅke (Sī, Syā, I)

166. Kadā'haṃ kappāsakoseyyaṃ, Khomakoṭumbarāni ca.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
167. Kadā'haṃ pokkharaṇī rammā, cakkavākapakūjitā¹.
Mandālakehi sañchannā, padumuppalakehi ca.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
168. Kadā'haṃ hatthigumbe ca, sabbālaṅkārabhūsite.
Suvaṇṇakacche mātaṅge, hemakappanavāsase.
169. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, tomaraṅkusapāṇibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
170. Kadā'haṃ assagumbe ca, sabbālaṅkārabhūsite.
Ājāṇīyeva jātiyā, sindhave sīghavāhane.
171. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kuda'ssu bhavissati.
172. Kadā'haṃ rathaseniyo, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.
173. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
174. Kadā'haṃ sovaṇṇarathe, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.
175. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
176. Kadā'haṃ sajjhurathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.
177. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.

1. Cakkavākūpakūjitā (Sī, I)

178. Kadā'haṃ assarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.
179. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
180. Kadā'haṃ oṭṭharathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.
181. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
182. Kadā'haṃ goṇarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.
183. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
184. Kadā'haṃ aṇṇarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.
185. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
186. Kadā'haṃ meṇḍarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.
187. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
188. Kadā'haṃ migarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.
189. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
190. Kadā'haṃ hatthārohe ca, sabbālaṅkārahūsīte.
Nīlavammadhare sūre, tomaraṅkusapāṇine¹.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.

1. Pāṇino (Syā, Ka)

191. Kadā'haṃ assārohe ca, sabbālaṅkārabhūsite.
 Nīlavammadhare sūre, illiyācāpadhārine¹.
 Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
192. Kadā'haṃ rathārohe ca, sabbālaṅkārabhūsite.
 Nīlavammadhare sūre, cāpahatthe kalāpine².
 Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
193. ³ Kadā'haṃ dhanuggahe ca, sabbālaṅkārabhūsite.
 Nīlavammadhare sūre, cāpahatthe kalāpine.
 Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati³.
194. Kadā'haṃ rājaputte ca, sabbālaṅkārabhūsite.
 Citravammadhare sūre, kañcanāveḷadhārine.
 Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
195. Kadā'haṃ ariyagaṇe ca, vatavante⁴ alaṅkate.
 Haricandalittāṅge, kāsikuttamadhārine.
 Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
196. ⁵ Kadā'haṃ amaccagaṇe ca, sabbālaṅkārabhūsite.
 Pītavammadhare sūre, purato gacchamāline⁶.
 Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati⁵.
197. Kadā'haṃ⁷ sattasatā bhariyā, sabbālaṅkārabhūsitā.
 Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
198. Kadā'haṃ⁷ sattasatā bhariyā, susaṇṇā tanumajjhimā.
 Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
199. Kadā'haṃ⁷ sattasatā bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
 Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.

1. Dhārino (Syā, Ka)	2. Kalāpino (Syā, Ka)
3-3. Ayaṃ gāthā Sī-I-potthakesu na dissati.	4. Vatthavante (Sī, Syā, I)
5-5. Ayaṃ gāthā Sī-I-potthakesu na dissati.	6. Gacchamālino (Syā, Ka)
7. Kadā (Sī, I)	

200. Kadā'ham¹satapalaṃ kaṃsaṃ, sovaṇṇaṃ satarājjikaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
201. Kadā'ssu maṃ hatthigumbā, sabbālaṅkārabhūsitā.
Suvaṇṇakacchā mātaṅgā, hemakappanavāsasā.
202. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, tomaraṅkusapāṇibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
203. Kadā'ssu maṃ assagumbā, sabbālaṅkārabhūsitā.
Ājāṇīyāva jātiyā, sindhavā sīghavāhanā.
204. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
205. Kadā'ssu maṃ rathasenī. sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
206. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
207. Kadā'ssu maṃ soṇṇarathā², sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
208. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
209. Kadā'ssu maṃ sajjhurathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
210. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
211. Kadā'ssu maṃ assarathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyaggjā, sabbālaṅkārabhūsitā.
212. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.

1. Kadā (Sī, I)

2. Sovanṇarathā (I, Ka)

213. Kadā'ssu maṃ oṭṭharathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
214. Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
215. Kadā'ssu maṃ goṇarathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
216. Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
217. Kadā'ssu maṃ aṇarathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
218. Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
219. Kadā'ssu maṃ meṇḍarathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
220. Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
221. Kadā'ssu maṃ migarathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
222. Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
223. Kadā'ssu maṃ hatthārohā, sabbālaṅkārabhūsitā.
Nīlavammadharā sūrā, tomaraṅkusapāṇino.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
224. Kadā'ssu maṃ assārohā, sabbālaṅkārabhūsitā.
Nīlavammadharā sūrā, illiyācāpadhārino.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.

225. Kadā'ssu maṃ rathārohā, sabbālaṅkārabhūsitā.
 Nīlavammadharā sūrā, cāpahatthā kalāpino.
 Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
226. Kadā'ssu maṃ dhanuggahā, sabbālaṅkārabhūsitā.
 Nīlavammadharā sūrā, cāpahatthā kalāpino.
 Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
227. Kadā'ssu maṃ rājaputtā, sabbālaṅkārabhūsitā.
 Citravammadharā sūrā, kañcanāveḷadhārino.
 Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
228. Kadā'ssu maṃ ariyagaṇā, vatavantā alaṅkatā.
 Haricandalittaṅgā, Kāsikuttamadhārino.
 Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
229. Kadā'ssu maṃ amaccagaṇā, sabbālaṅkārabhūsitā.
 Pītavammadharā sūrā, purato gacchamālino¹.
 Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
230. Kadā'ssu maṃ sattasatā bhariyā, sabbālaṅkārabhūsitā.
 Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
231. Kadā'ssu maṃ sattasatā bhariyā, susaṇṇā tanumajjhimā.
 Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
232. Kadā'ssu maṃ sattasatā bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
 Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
233. Kadā'haṃ pattaṃ gahetvāna, muṇḍo saṅghāṭipāruto.
 Piṇḍikāya carissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
234. Kadā'haṃ paṃsukūlānaṃ, ujjiṭṭhānaṃ² mahāpathe.
 Saṅghāṭiṃ dhārayissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
235. Kadā'haṃ sattāhasammeghe³, ovaṭṭho allacīvaro.
 Piṇḍikāya carissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.

1. Gacchamālīnī (Syā, Ka) 2. Ujjiṭṭhānaṃ (Ka) 3. Sattāhaṃ meghe (Sī, Syā)

236. Kadā'haṃ sabbattha gantvā¹, rukkhā rukkhaṃ vanā vanāṃ.
Anapekkho gamissāmi², taṃ kudā'ssu bhavissati.
237. Kadā'haṃ giriduggesu, pahīnabhayabheravo.
Adutiyo gamissāmi², taṃ kudā'ssu bhavissati.
238. Kadā'haṃ vīṇaṃ'va rujjako³, sattatantiṃ manoramaṃ.
Cittaṃ ujum karissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
239. Kadā'haṃ rathakāro'va, parikantaṃ upāhanaṃ.
Kāmasaññojane checchaṃ⁴, ye dibbe ye ca mānuse.
240. Tā ca sattasatā bhariyā, sabbālaṅkārabhūsitā.
Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi.
241. Tā ca sattasatā bhariyā, susaṇṇā tanumajjhimā.
Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi.
242. Tā ca sattasatā bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi.
243. Tā ca sattasatā bhariyā, sabbālaṅkārabhūsitā.
Hitvā sampaddavī⁵ rājā, pabbajjāya purakkhato.
244. Tā ca sattasatā bhariyā, susaṇṇā tanumajjhimā.
Hitvā sampaddavī rājā, pabbajjāya purakkhato.
245. Tā ca sattasatā bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Hitvā sampaddavī rājā, pabbajjāya purakkhato.
246. Hitvā satapalaṃ kaṃsaṃ, sovaṇṇaṃ satarājikaṃ.
Aggaḥi mattikaṃ pattam, taṃ dutiyābhisecanaṃ.
247. Bhesmā⁶ aggisamā jālā, kosā ḍayhanti bhāgaso.
Rajataṃ jātārūpaṇca, muttā veḷuriyā bahū.

1. Sabbahaṃ ṭhānaṃ (Sī), sabbaṇhaṃ gantvā (Syā), sabbāhaṃ ṭhānaṃ (I),
sabbatṭhānaṃ (Ka)

2. Viharissāmi (Sī, I)

3. Vīṇarujjako (Syā), vīṇaṃ virujjako (Ka)

4. Chetvā (Ka) 5. Sampaddayī (Sī)

6. Vesmā (Sī), bhiṃsā (I), bhīsā (Ka)

248. Maṇayo saṅkhamuttā ca, vatthikaṃ haricandanam.
Ajinam dantabhaṇḍaṇca, loham kālāyasaṃ bahū.
Ehi rāja nivattassu, mā te'taṃ vinasā dhanam¹.
249. Susukham vata jīvāma, yesaṃ no natthi kiñcanam.
Mithilā dayhamānāya, na me kiñci adayhatha.
250. Aṭaviyo samuppannā, raṭṭham viddhamsayanti taṃ.
Ehi rāja nivattassu, mā raṭṭham vinasā idaṃ.
251. Susukham vata jīvāma, yesaṃ no natthi kiñcanam.
Raṭṭhe vilumpamānamhi, na² me kiñci ahīratha.
252. Susukham vata jīvāma, yesaṃ no natthi kiñcanam.
Pītibhakkhā bhavissāma, devā Ābhassarā yathā.
253. Kimhe'so mahato ghoso, kā nu gāmeva kilhiyā³.
Samaṇa teva⁴ pucchāma, katthe'so abhisāto jano.
254. Maman ohāya gacchantam, etthe'so abhisāto jano.
Sīmātikkamanaṃ yantaṃ, munimonassa pattiya.
Missam nandīhi gacchantam, kim jāna'manupucchasi.
255. Māssu tiṇṇo amaññittha⁵, sarīraṃ dhārayaṃ imaṃ.
Atīraṇeyya yamidaṃ⁶, bahū hi paripanthayo.
256. Ko nu me paripanthassa, mamaṃ evaṃvihārino.
Yo neva diṭṭhe nādiṭṭhe, kāmāna'mabhipatthaye.
257. Niddā tandhī vijambhitā, aratī bhattasammado.
Āvasanti sarīraṭṭhā, bahū hi paripanthayo.
258. Kalyāṇaṃ vata maṃ bhavaṃ, brāhmaṇa manusāsati⁷.
Brāhmaṇa teva⁸ pucchāmi, ko nu tva'masi mārisa.
259. Nārado iti me nāmaṃ⁹, Kassapo iti maṃ vidū.
Bhoto sakāsamāgacchim, sādhu sabbhi samāgamo.

1. Vinassā dhanam (Syā, Ka)

3. Gāme kilhiyā (Sī)

5. Amaññittho (Sī, Syā, I)

7. Manusāsasi (Sī)

9. Nāmena (Syā, Ka)

2. Mā (Ka)

4. Samaṇaññeva (Sī, I), samaṇa tveva (Syā)

6. Atīraṇeyyamidaṃ kammaṃ (Sī, Syā, I)

8. Brāhmaṇaññeva (Sī)

260. Tassa te sabbo ānando, vihāro upavattatu.
Yam ūnam¹ taṃ paripūrehi, khantiyā upasamena ca.
261. Pasāraya sannatañca, unnatañca pasāraya².
Kammaṃ vijjañca dhammañca, sakkatvāna paribbaja.
262. Bahū hatthī ca asse ca, nagare janapadāni ca.
Hitvā Janaka pabbajito, kapāle³ rati'majjhagā.
263. Kacci nu te jānapadā, mittā'maccā ca ñātakā.
Dubbhi'makaṃsu Janaka, kasmā te'taṃ aruccatha.
264. Na Migājina jātucche⁴, ahaṃ kañci kudācanaṃ.
Adhammena jine ñātiṃ, na cāpi ñātayo mamaṃ.
265. Disvāna lokavattantaṃ, khajjantaṃ kaddamīkataṃ.
Haññare bajjhare ce'ttha, yattha sanno⁵ puthujjano.
Etā'haṃ upamaṃ katvā, bhikkhako'smi Migājina.
266. Ko nu te Bhagavā Satthā, kasse'taṃ vacanaṃ suci.
Na hi kappam vā vijjam vā, paccakkhāya rathesabha.
Samaṇaṃ āhu vattantaṃ, yathā dukkhassa'tikkamo.
267. Na Migājina jātucche, ahaṃ kañci kudācanaṃ.
Samaṇaṃ brāhmaṇaṃ vāpi, sakkatvā anupāvisiṃ.
268. Mahatā cā'nubhāvena, gacchanto siriyā jalaṃ.
Gīyamānesu gītesu, vajjamānesu vaggusu.
269. Tūriyatāḷasaṅghuṭṭhe⁶, sammatāḷasamāhite.
Sa Migājina maddakkhiṃ, phaliṃ⁷ ambaṃ tirocchadaṃ.
Haññamānaṃ⁸ manussehi, phalakāmechi jantubhi.
270. So kho'haṃ taṃ sirim hitvā, orohitvā Migājina.
Mūlaṃ ambassu'pāgacchiṃ, phalino nipphalassa ca.

1. Yadūnaṃ (Sī, Syā, I)

2. Pahāraya (Syā, I, Ka)

3. Kapalle (Sī, I)

4. Jātucca (Sī, I)

5. Satto (Sī)

6. Turiyatāḷitaṅghuṭṭhe (Sī, I)

7. Phalaṃ (Sī, I, Ka)

8. Tujjamānaṃ (Sī), tudamānaṃ (Syā), taddamānaṃ (I), hatamānaṃ (Ka)

271. Phalim¹ ambaṃ hataṃ disvā, viddhamstaṃ vinaḷikataṃ.
Athe'kaṃ² itaraṃ ambaṃ, nīlobhāsaṃ manoramaṃ.
272. Evameva nūnamhepi³, issare bahukaṇṭake.
Amittā no vadhissanti, yathā ambo phalī hatō.
273. Ajinamhi haññate dīpi, nāgo dantehi haññate.
Dhanamhi dhanino hanti, aniketa'masanthavaṃ.
Phalī ambo aphalo ca, te satthāro ubho mama.
274. Sabbo jano pabyathito, rājā pabbajito iti.
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
275. Assasayitvā janataṃ, ṭhapayitvā paṭicchadaṃ.
Puttaṃ rajje ṭhapetvāna, atha pacchā pabbajissasi.
276. Cattā mayā jānapadā, mittā'maccā ca ñātakā.
Santi puttā Videhānaṃ, Dīghāvu raṭṭhavaḍḍhano.
Te rajjaṃ kārayissanti, Mithilāyaṃ pajāpati.
277. Ehi taṃ anusikkhāmi, yaṃ vākyāṃ mama ruccati.
Rajjaṃ tuvaṃ kārayasi⁴, pāpaṃ duccharitaṃ bahuṃ.
Kāyena vācā manasā, yena gacchasi⁵ duggatiṃ.
278. Paradinnakena paraniṭṭhitena,
Piṇḍena yāpehi sa dhīradhammo.
279. Yopi catutthe bhattakāle na bhuñje,
Ajuṭṭhamārīva⁶ khadāya miyye.
Na tveva piṇḍaṃ luḷita anariyaṃ,
Kulaputtarūpo sappuriso na seve.
Tayidaṃ na sādhu tayidaṃ na suṭṭhu,
Sunakhucchiṭṭhakaṃ Janaka bhuñjase tuvaṃ.

1. Phalaṃ (Sī, I, Ka)

2. Athetaṃ (Sī, I)

3. Nūna amhe (Sī, I)

4. Kārayanti (Sī, Syā, I)

5. Gañchisi (Sī, I)

6. Ajaddhumārīva (Sī), ajjhuṭṭhamārīva (Syā), ajaddhumārīva(I) Ma 1. 312 piṭṭhe
Am 3. 189 piṭṭhe ca passitabbaṃ.

280. Na cāpi me Sīvali so abhakkho,
 Yaṃ hoti cattam gihino sunassa vā.
 Ye keci bhogā idha dhammaladdhā,
 Sabbo so bhakkho anavayoti¹ vutto.
281. Kumārike upaseniye, niccam niggaḷamaṇḍite.
 Kasmā te eko bhujo janati,
 Eko te na janatī bhujo.
282. Imasmiṃ me samaṇa hatthe, paṭimukkā dunīvarā².
 Saṅghātā³ jāyate saddo, dutiyasse⁴ va sā gati.
283. Imasmiṃ me samaṇa hatthe, paṭimukko ekanīvaro⁴.
 So adutiyo na janati, munibhūtova tiṭṭhati.
284. Vivādappatto⁵ dutiyo, kene⁶ko vivadissati.
 Tassa te saggaḷāmassa, ekatta⁷ muparocattam.
285. Suṇāsi Sīvali kathā⁶, kumāriyā paveditā.
 Pesiya⁷ maṃ garahittho, dutiyasse⁸ va sā gati.
286. Ayaṃ dvedhāpatho bhadde, anuciṇṇo pathāvihi.
 Tesam tvaṃ ekaṃ gaṇhāhi, aha⁹ mekaṃ punāparam.
287. Mā⁹ vaca maṃ tvaṃ “pati me”ti, nā⁹ haṃ “bhariyā”ti vā cuna.
 Imameva kathayantā, Thūṇaṃ nagaru⁹ pāgamuṃ.
288. Koṭṭhake usukārassa, bhattakāle upaṭṭhite.
 Tatrā ca so usukāro, (ekaṃ daṇḍaṃ ujum kataṃ.)¹⁰
 Ekaṇca cakkhum niggaḷayha, jimha¹⁰ mekena pekkhati.
289. Evaṃ no sādhu passasi, usukāra suṇohi me.
 Ya¹⁰ dekaṃ cakkhum niggaḷayha, jimha¹⁰ mekena pekkhasi.

1. Anavajjoti (Sī, I)	2. Dunīdhurā (Sī, I)	3. Saṅghaṭṭā (Syā, Ka)
4. Ekanīdhuro (Sī, I)	5. Vivādamatto (I)	6. Gāthā (Sī, Syā, I)
7. Pessiyā (Sī, I)	8. Neva (Sī, I), mā ca (Syā, Ka)	9. Māhaṃ (Sī, I)
10. () Natthi bahūsu.		

290. Dvīhi samaṇa cakkhūhi, visālaṃ viya khāyati.
Asampatvā paramaṃ¹liṅgaṃ, nu'jubhāvāya kappati.
291. Ekañca cakkhum niggayha, jīmha'mekena pekkhato.
Sampatvā paramaṃ liṅgaṃ, ujubhāvāya kappati.
292. Vivādappatto² dutiyo, kene'ko vivadissati.
Tassa te saggaṃmassa, ekatta'muparocataṃ.
293. Suṇāsi Sīvali kathā³, usukārena veditā.
Pesiya maṃ garahittho, dutiyasse'va sā gati.
294. Ayaṃ dvedhāpatho bhadde, anuciṇṇo pathāvihi.
Tesaṃ tvaṃ ekaṃ gaṇhāhi, aha'mekaṃ punāparaṃ.
295. Mā'vaca maṃ tvaṃ "pati me"ti, nā'haṃ "bhariyā"ti vā puna.
Muñjā've'sikā pavāḷhā, ekā vihara Sīvalīti.
Mahājanakajātakaṃ dutiyaṃ.

540. Suvannaṣāmajātaka (3)

296. Ko nu maṃ usunā vijjhi, pamattaṃ udahāraṃ⁴.
Khattiyo brāhmaṇo vesso, ko maṃ viddhā nilīyasi.
297. Na me maṃsāni khajjāni, cammena'ttho na vijjati.
Atha kena nu vaṇṇena, viddheyaṃ maṃ amaññatha.
298. Ko vā tvaṃ kassa vā putto, kathaṃ jānemu taṃ mayaṃ.
Puṭṭho me samma akkhāhi, kiṃ maṃ viddhā nilīyasi.
299. Rājā'ha'masmi Kāsīnaṃ Pīḷiyakkhoti maṃ vidū.
Lobhā raṭṭhaṃ pahitvāna, miga'mesaṃ carāma'haṃ.
300. Issatthe ca'smi kusalo, daḷhadhammoti vissuto.
Nāgopi me na mucceyya, āgato usupātanaṃ.

1. Paraṃ (Sī, I)

3. Gāthā (Sī, Syā, I)

2. Vivādamatto (I)

4. Hārikaṃ (Syā), hāriyaṃ (Ka)

301. Ko vā tvaṃ kassa vā putto¹, kathaṃ jānemu taṃ mayaṃ.
Pituno attano cāpi, nāmagottaṃ pavedaya.
302. Nesādaputto bhaddante, Sāmo iti maṃ ñātayo.
Āmantayimsu jīvantāṃ, sva'jje'vā'haṃ gato² saye.
303. Viddhosmi puthusallena, savisena yathā migo.
Sakamhi lohite rāja, passa semi paripluto.
304. Paṭivāmagataṃ³ sallāṃ, passa dhimhāmi⁴ lohitaṃ.
Āturo tyā'nupucchāmi, kiṃ maṃ viddhā nilīyasi.
305. Ajinamhi haññate dīpi, nāgo dantehi haññate.
Atha kena nu vaṇṇena, viddheyyaṃ maṃ amaññatha.
306. Migo upaṭṭhito āsi, āgato usupātanaṃ.
Taṃ disvā ubbiḍi Sāma, tena kodho ma'māvisi.
307. Yato sarāmi attānaṃ, yato patto'smi viññutaṃ.
Na maṃ migā uttasanti, araññe sāpadānipi.
308. Yato nidhiṃ parihariṃ, yato patto'smi yobbanāṃ.
Na maṃ migā uttasanti, araññe sāpadānipi.
309. Bhīrū kimpurisā rāja, pabbate Gandhamādane.
Sammodamānā gacchāma, pabbatāni vanāni ca.
310. (Na maṃ migā uttasanti, araññe sāpadānipi.)⁵
Atha kena nu vaṇṇena, utrāsanti migā mamaṃ⁶.
311. Na taṃ tasa⁷ migo Sāma, kiṃ tāhaṃ alikaṃ bhaṇe.
Kodhalobhābhibhūtā'haṃ, usuraṃ te taṃ avassajim⁸.
312. Kuto nu Sāma āgamma, kassa vā pahito tuvaṃ.
“Udahāro nadiṃ gaccha”, āgato mivasammatāṃ.

1. Tvaṃ ca kassa vā puttosi (Sī, I)

3. Paṭicamma gataṃ (Sī, I)

5. () Natthi Sā-Syā-I-pothakesu.

7. Na taddasā (Sī, I)

2. Svājjevaṅgato (Syā), svajjevaṅgate (Ka)

4. Vihāmi (Sī, I)

6. Utrāse so migo mamaṃ (Sī, I)

8. Avissajim (Syā)

313. Andhā mātāpitā mayhaṃ, te bharāmi brahāvane.
Tesā'haṃ udakāhāro, āgato Migasammataṃ.
314. Atthi nesaṃ usāmatthaṃ, atha sāhassa jīvitaṃ.
Udakassa alābhena, maññe andhā marissare.
315. Na me idaṃ tathā dukkhaṃ, labbhā hi pumunā idaṃ.
Yañca ammaṃ na passāmi, taṃ me dukkhataṃ ito.
316. Na me idaṃ tathā dukkhaṃ, labbhā hi pumunā idaṃ.
Yañca tātaṃ na passāmi, taṃ me dukkhataṃ ito.
317. Sā nūna kapaṇā amma, cirarattāya rucchati¹.
Aḍḍharatte va ratte vā, naḍḍiva avasucchati².
318. So nūna kapaṇo tāto, cirarattāya rucchati¹.
Aḍḍharatte va ratte vā, naḍḍiva avasucchati².
319. Uṭṭhānapādacariyāya³, pādasambāhanassa ca.
“Sāma tāta” vilapantā, hiṇḍissanti brahāvane.
320. Idampi dutiyaṃ sallaṃ, kampeti hadayaṃ mamaṃ.
Yañca andhe na passāmi, maññe hissāmi⁴ jīvitaṃ.
321. Mā bālhaṃ paridevesi, Sāma kalyāṇadassana.
Ahaṃ kammakaro hutvā, bharissaṃ te brahāvane.
322. Issatthe ca'smi kusalo, daḷhadhammoti vissuto.
Ahaṃ kammakaro hutvā, bharissaṃ te brahāvane.
323. Migānaṃ⁵ vighāsa'manvesaṃ, vanamūlaphalāni ca.
Ahaṃ kammakaro hutvā, bharissaṃ te brahāvane.
324. Katamaṃ taṃ vanaṃ Sāma, yattha mātāpitā tava.
Ahaṃ te tathā bharissaṃ, yathā te abharī tuvaṃ.

1. Ruccati (Ka)

2. Avassussati (Syā)

3. Pāricariyāya (Sī, I)

4. Yañca hessāmi (Sī, I), taṃ me hissāmi (Ka)

5. Magānaṃ (Ka)

325. Ayaṃ ekapadī rāja, yo'yaṃ ussīsake mama.
Ito gantvā aḍḍhakosaṃ, tattha nesaṃ agārakaṃ.
Yattha mātāpitā mayhaṃ, te bharassu ito gato.
326. Namo te Kāsirāja'tthu, namo te Kāsivaddhana.
Andhā mātāpitā mayhaṃ, te bharassu brahāvane.
327. Añjaliṃ te paggaṇhāmi, Kāsirāja nama'tthu te.
Mātaraṃ pitaraṃ mayhaṃ, vutto vajjāsi vandanaṃ.
328. Idaṃ vatvāna so Sāmo, yuvā kalyāṇadassano.
Mucchito visavegena, visaññī samapajjatha.
329. Sa rājā paridevesi, bahuṃ kāruñṇasañhitaṃ.
Ajarāmaro'haṃ āsiṃ, ajjetaṃ ñāmi¹ no pure.
Sāmaṃ kālaṅkataṃ disvā, “natthi maccussa nāgamo”.
330. Yassu maṃ paṭimanteti, savisena samappito.
Svajja evaṃ gate kāle, na kiñci mabhibhāsati.
331. Nirayaṃ nūna gacchāmi, ettha me natthi saṃsayo.
Tadā hi pakataṃ pāpaṃ, cirarattāya kibbisam.
332. Bhavanti tassa vattāro, gāme kibbisakārako.
Araññe nimmanussamhi, ko maṃ vatthu'marahati.
333. Sārayanti hi kammāni, gāme saṃgaccha māṇavā.
Araññe nimmanussamhi, ko nu maṃ sārayissati.
334. Sā devatā antarahitā, pabbate Gandhamādane.
Raññoṇva anukampāya, imā gāthā abhāsatha.
335. Āguṃ kira mahārāja, akari² kamma dukkaṭaṃ.
Adūsakā pitāputtā, tayo ekūsunā hatā.
336. Ehi taṃ anusikkhāmi, yathā te sugatī siyā.
Dhammenu'ndhe vane posa, maññe'haṃ sugatī tayā.

1. Ajjataññāmi (Ka)

2. Akarā (Si)

337. Sa rājā paridevitvā, bahum kārūñṇasañhitam.
Udakakumbhamādāya, pakkāmi dakkhiṇāmukho.
338. Kassa nu eso padasaddo, manussasseva āgato.
Ne'so Sāmassa nigghoso, ko nu tva'masi mārisa.
339. Santam hi Sāmo vajati, santam pādāni neyati¹.
Ne'so Sāmassa nigghoso, ko nu tva'masi mārisa.
340. Rājā'ha'masmi Kāsīnam, Piḷiyakkhoti maṃ vidū.
Lobhā raṭṭham pahitvāna, miga'mesaṃ carāma'ham.
341. Issatthe ca'smi kusalo, daḷhadhammoti vissuto.
Nāgopi me na mucceyya, āgato usupātanam.
342. Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ.
Issaro'si anuppatto, yaṃ idha'tthi pavedaya.
343. Tindukāni piyālāni, madhuke kāsūmāriyo.
Phalāni khuddakappāni, bhuñja rāja varaṃ varaṃ.
344. Idampi pāṇīyaṃ sītaṃ, ābhataṃ girigabbharā.
Tato piva mahārāja, sace tvaṃ abhikaṅkhasi.
345. Nā'laṃ andhā vane daṭṭhum, ko nu vo phala'māhari.
Anandhasseva'yaṃ sammā, nivāpo mayha khāyati.
346. Daharo yuvā nātibrahā, Sāmo kalyāṇadassano.
Dīgha'ssa kesā asitā, atho sūnagga² vellitā.
347. So have phala'māharitvā, ito ādāya³ kamaṇḍalum.
Nadiṃ gato udahāro, mañṇe na dūra'māgato.
348. Ahaṃ taṃ avadhiṃ Sāmaṃ, yo tuyhaṃ paricārako.
Yaṃ kumāraṃ pavedetha, Sāmaṃ kalyāṇadassanaṃ.
349. Dīgha'ssa kesā asitā, atho sūnaggavellitā.
Tesu lohitalittesu, seti Sāmo mayā hato.

1. Ñattati (Sī)

2. Sonagga (Ka)

3. Ādā (Sī, I)

350. Kena Dukūla mantesi, “hato Sāmo”ti vādinā.
“Hato Sāmo”ti sutvāna, hadayaṃ me pavedhati.
351. Assatthasseva taruṇaṃ, pavāḷaṃ māluteritaṃ.
“Hato Sāmo”ti sutvāna, hadayaṃ me pavedhati.
352. Pārike Kāsirājā’yam, so Sāmaṃ Migasammate.
Kodhasā usunā vijjhi, tassa mā pāpamicchimhā.
353. Kicchā laddho piyo putto, yo andhe abharī vane.
Taṃ ekaputtaṃ ghātimhi, kathaṃ cittaṃ na kopaye.
354. Kicchā laddho piyo putto, yo andhe abharī vane.
Taṃ ekaputtaṃ ghātimhi, akkodhaṃ āhu paṇḍitā.
355. Mā baḷhaṃ paridevetha, “hato Sāmo”ti vādinā.
Ahaṃ kammakaro hutvā, bharissāmi brahāvane.
356. Issatthe ca’smi kusalo, daḷhadhammoti vissuto.
Ahaṃ kammakaro hutvā, bharissāmi brahāvane.
357. Migānaṃ vighāsa’manvesaṃ, vanamūlaphalāni ca.
Ahaṃ kammakaro hutvā, bharissāmi brahāvane.
358. Ne’sa dhammo mahārāja, ne’taṃ amhesu kappati.
Rājā tva’masi amhākaṃ, pāde vandāma te mayam.
359. Dhammaṃ nesādā bhaṇatha, katā apacitī tayā.
Pitā tva’masi¹ amhākaṃ, mātā tva’masi¹ Pārike.
360. Namo te Kāsirāja’tthu, namo te Kāsivaḍḍhana.
Añjaliṃ te paggaṇhāma, yāva Sāmā’nupāpaya.
361. Tassa pāde samajjantā², mukhañca bhujadassanaṃ.
Saṃsumbhamānā attānaṃ, kāla’māgamayāmase.
362. Brahā vāḷamigākiṇṇaṃ, ākāsaṇaṃ va dissati.
Yattha Sāmo hato seti, candova patito chamā.

1. Tvamahi (?)

2. Pavaṭṭantā (I)

363. Brahā vāḷamigākiṇṇaṃ, ākāsaṇṇaṃva dissati.
Yattha Sāmo hatto seti, sūriyova patito chamā.
364. Brahā vāḷamigākiṇṇaṃ, ākāsaṇṇaṃva dissati.
Yattha Sāmo hatto seti, paṇṇaṇṇaṃ patikunthito¹.
365. Brahā vāḷamigākiṇṇaṃ, ākāsaṇṇaṃva dissati.
Yattha Sāmo hatto seti, idheva vasatha'ssame.
366. Yadi tattha sahaṇṇaṇi, satāni niyutāni² ca.
Neva'mhākaṇṇaṇ bhayaṇṇaṇ koci, vane vāḷesu vijjati.
367. Tato andhāna'mādāya, Kāsiraṇṇaṇ brahāvane.
Hatthe gahetvā pakkāmi, yattha Sāmo hatto ahu.
368. Disvāna patitaṇṇaṇ Sāmaṇṇaṇ, puttakaṇṇaṇ paṇṇasukunthitaṇṇaṇ.
Apaviddhaṇṇaṇ brahāraṇṇaṇṇe, candaṇṇaṇva patitaṇṇaṇ chamā.
369. Disvāna patitaṇṇaṇ Sāmaṇṇaṇ, puttakaṇṇaṇ paṇṇasukunthitaṇṇaṇ.
Apaviddhaṇṇaṇ brahāraṇṇaṇṇe, sūriyaṇṇaṇva patitaṇṇaṇ chamā.
370. Disvāna patitaṇṇaṇ Sāmaṇṇaṇ, puttakaṇṇaṇ paṇṇasukunthitaṇṇaṇ.
Apaviddhaṇṇaṇ brahāraṇṇaṇṇe, kalūṇaṇṇaṇ³ paridevayaṇṇaṇ.
371. Disvāna patitaṇṇaṇ Sāmaṇṇaṇ, puttakaṇṇaṇ paṇṇasukunthitaṇṇaṇ.
Bāhā paggayha pakkandaṇṇaṇ, "adhammo kira bho" iti.
372. Bāḷhaṇṇaṇ kho tvaṇṇaṇ pamatto'si, Sāma kalyāṇadassana.
Yo ajjevaṇṇaṇ⁴ gate kāle, na kiṇci mabhibhāsasi.
373. Bāḷhaṇṇaṇ kho tvaṇṇaṇ paditto'si, Sāma kalyāṇadassana.
Yo ajjevaṇṇaṇ gate kāle, na kiṇci mabhibhāsasi.
374. Bāḷhaṇṇaṇ kho tvaṇṇaṇ pakuddho'si, Sāma kalyāṇadassana.
Yo ajjevaṇṇaṇ gate kāle, na kiṇci mabhibhāsasi.
375. Bāḷhaṇṇaṇ kho tvaṇṇaṇ pasutto'si, Sāma kalyāṇadassana.
Yo ajjevaṇṇaṇ gate kāle, na kiṇci mabhibhāsasi.

1. Kuṇṇthito (Sī, Syā, I) evamuparipi.

3. Karuṇaṇṇaṇ (Sī, I)

2. Nahutāni (Sī, Syā, I)

4. Svajjevaṇṇaṇ (Ka) evamuparipi.

376. Bālhaṃ kho tvaṃ vimano'si, Sāma kalyāṇadassana.
Yo ajjevam gate kāle, na kiñci mabhibhāsasi.
377. Jaṭaṃ valinaṃ paṃsugataṃ¹, ko dāni saṇṭhapessati².
Sāmo ayaṃ kālaṅkato, andhānaṃ paricārako.
378. Ko me sammajja'mādāya³, sammajjissati assamaṃ.
Sāmo ayaṃ kālaṅkato, andhānaṃ paricārako.
379. Ko dāni nhāpayissati, sītenu'ṇhodakena ca.
Sāmo ayaṃ kālaṅkato, andhānaṃ paricārako.
380. Ko dāni bhojayissati, vanamūlaphalāni ca.
Sāmo ayaṃ kālaṅkato, andhānaṃ paricārako.
381. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ, puttakaṃ paṃsukunthitaṃ.
Aṭṭitaṃ puttasaṅketaṃ, mātā saccam abhāsatha.
382. Yena saccena'yaṃ Sāmo, dhammacārī pure ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
383. Yena saccena'yaṃ Sāmo, brahmacārī pure ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
384. Yena saccena'yaṃ Sāmo, saccavādī pure ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
385. Yena saccena'yaṃ Sāmo, mātāpettibharo⁴ ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
386. Yena saccena'yaṃ Sāmo, kule jeṭṭhāpacāyiko.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
387. Yena saccena'yaṃ Sāmo, pāṇa piyataro mama.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.

1. Paṃkagataṃ (Sī, I)

2. Santhapessati (Ka)

3. Ce sammajjanādāya (Sī), no sammajjanādāya (Syā), me sammajjanādāya (I)

4. Mātāpettibharo (Syā), mātāpittibharo (Ka)

388. Yaṃ kiñcitthi¹ kataṃ puññaṃ, mayhañceva pitucca te.
Sabbena tena kusalena, visaṃ Sāmassa haññatu.
389. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ, puttakaṃ paṃsukunthitaṃ.
Aṭṭito puttasokena, pitā saccaṃ abhāsatha.
390. Yena saccena'yaṃ Sāmo, dhammacārī pure ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
391. Yena saccena'yaṃ Sāmo, brahmacārī pure ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
392. Yena saccena'yaṃ Sāmo, saccavādī pure ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
393. Yena saccena'yaṃ Sāmo, mātāpettibharo ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
394. Yena saccena'yaṃ Sāmo, kule jeṭṭhāpacāyiko.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
395. Yena saccena'yaṃ Sāmo, pāṇa piyataro mama.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
396. Yaṃ kiñcitthi¹ kataṃ puññaṃ, mayhañceva mātucca te.
Sabbena tena kusalena, visaṃ Sāmassa haññatu.
397. Sā devatā antarahitā, pabbate Gandhamādane.
Sāmassa anukampāya, imaṃ saccaṃ abhāsatha.
398. Pabbatyā'haṃ Gandhamādane, cirarattanivāsini².
Na me piyataro koci, añño Sāmena³ vijjati.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
399. Sabbe vanā gandhamayā, pabbate Gandhamādane.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.

1. Kiñcatthi (Sī, I)

2. Ciraṃ rattam nivāsini (Syā)

3. Sāmā na (Sī, I)

400. Tesam lālappamānānam, bahum kāruñṇasañhitam.
Khippam Sāmo samuṭṭhāsi, yuvā kalyāṇadassano.
401. Sāmo'ha'masmi bhaddam vo¹, sotthinā'mhi samuṭṭhito.
Mā bālham paridevetha, mañjunā'bhivadetha mañ.
402. Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ.
Issaro'si anuppatto, yaṃ idhatthi pavedaya.
403. Tindukāni piyālāni, madhuke kāsumāriyo.
Phalāni khuddakappāni, bhuñja rāja varam varam.
404. Atthi me pāṇīyaṃ sītaṃ, ābhataṃ girigabbharā.
Tato piva mahārāja, sace tvaṃ abhikaṅkhasi.
405. Sammuyhāmi pamuyhāmi, sabbā muyhanti me disā.
Petaṃ taṃ Sāma maddakkhim, ko nu tvaṃ Sāma jīvasi.
406. Api jīvaṃ mahārāja, purisaṃ gāḷhavedanaṃ.
Upanītamanasaṅkappaṃ, jīvantaṃ maññate mataṃ.
407. Api jīvaṃ mahārāja, purisaṃ gāḷhavedanaṃ.
Taṃ nirodhagataṃ santaṃ, jīvantaṃ maññate mataṃ.
408. Yo mātaraṃ pitaraṃ vā, macco dhammena posati.
Devāpi naṃ tikicchanti, mātāpettibharaṃ naraṃ.
409. Yo mātaraṃ pitaraṃ vā, macco dhammena posati.
Idheva naṃ pasaṃsanti, pecca sagge pamodati.
410. Esa bhiyyo pamuyhāmi, sabbā muyhanti me disā.
Saraṇaṃ taṃ Sāma gacchāmi², tvañca me saraṇaṃ bhava.
411. Dhammaṃ cara mahārāja, mātāpitūsu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
412. Dhammaṃ cara mahārāja, puttadāresu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.

1. Bhaddante (Ka)

2. Saraṇaṃ Sāma gacchāmi (Syā, Ka)

413. Dhammaṃ cara mahārāja, mittāmaccesu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
414. Dhammaṃ cara mahārāja, vāhanesu balesu ca.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
415. Dhammaṃ cara mahārāja, gāmesu nigamesu ca.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
416. Dhammaṃ cara mahārāja, raṭṭhesu janapadesu ca.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
417. Dhammaṃ cara mahārāja, samaṇabrāhmaṇesu ca.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
418. Dhammaṃ cara mahārāja, migapakkhīsu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
419. Dhammaṃ cara mahārāja, dhammo ciṇṇo sukhāvaho.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
420. Dhammaṃ cara mahārāja, sa-indā devā sabrahmakā.
Suciṇṇena divaṃ pattā, mā dhammaṃ rāja pāmadoti.
Suvanṇasāmajātakaṃ¹ tatiyaṃ.

541. Nimijātaka (4)

421. Accheraṃ vata lokasmiṃ, uppajjanti vicakkhaṇā.
Yadā ahu Nimirājā, paṇḍito kusalatthiko.
422. Rājā sabbavidehānaṃ, adā dānaṃ Arindamo.
Tassa taṃ dadato dānaṃ, saṅkappo udapajjatha.
Dānaṃ vā brahmacariyaṃ vā, katamaṃ su mahapphalaṃ.
423. Tassa saṅkappa'maññāya, Maghavā devakuñjaro.
Sahassanetto pāturahu, vaṇṇena vihanaṃ² tamaṃ.

1. Sāmajātakaṃ (Sī, I)

2. Nihanaṃ (Sī, I), vihatam (Syā, Ka)

424. Salomahaṭṭho manujindo, Vāsavaṃ avacā Nimi.
Devatā nu'si gandhabbo, adu Sakko Purindado.
425. Na ca me tādiso vaṇṇo, diṭṭho vā yadi vā suto.
¹ Ācikkha me tvaṃ bhaddante, kathaṃ jānemu taṃ mayaṃ¹.
426. Salomahaṭṭhaṃ ñatvāna, Vāsavo avacā Nimiṃ.
“Sakkoha'masmi Devindo, āgato'smi tavantike.
Alomahaṭṭho manujinda, puccha pañhaṃ ya'micchasi”.
427. So ca tena katokāso, Vāsavaṃ avacā Nimi.
Pucchāmi taṃ mahārāja², sabbabhūtāna'missara.
“Dānaṃ vā brahmacariyaṃ vā, katamaṃ su mahapphalaṃ”.
428. So puṭṭho naradevena, Vāsavo avacā Nimiṃ.
Vipākaṃ brahmacariyassa, jānaṃ akkhāsi jānato.
429. Hīnena brahmacariyena, khattiye upapajjati.
Majjhimena ca devattaṃ, uttamaṃ visujjhati.
430. Na he'te sulabhā kāyā, yācayogena kenaci.
Ye kāye upapajjanti, anāgārā tapassino.
431. Dudīpo³ Sāgaro Selo, Mujakindo⁴ Bhagīraso.
Usindaro⁵ Kassapo ca⁶, Asako ca Puthujjano.
432. Ete caññe ca rājāno, khattiyā brāhmaṇā bahū.
Puthuyaññaṃ yajitvāna, petatthm⁷ nātivattisum.
433. Atha yīme⁸ avattimsu, anāgārā tapassino.
Satti'sayo Yāmahanu, Somayāmo⁹ Manojavo.
434. Samuddo Māgho Bharato ca, isi Kālapurakkhato¹⁰.
Aṅgīraso Kassapo ca, Kisavaccho Akatti¹¹ ca.

1-1. Natthi Sī-I-potthakesu.

3. Dutipo (Ka)

5. Usīnaro (Sī, I)

7. Petam te (Sī, I)

9. Somayāgo (Sī, Syā, I)

11. Akitti (Sī, I), akanti (Syā)

2. Mahābāhu (Sī, I), devarāja (Ka)

4. Mucalindo (Sī, Syā, I), Mujakinto (Ka)

6. Aṭṭhako ca (Sī, I), atthako ca (Syā)

8. Addhā ime (Sī, I), addhāyime (Syā)

10. Kālikarikkhiyo (Sī, I)

435. Uttarena nadī Sīdā, gambhīrā duratikkamā.
Naḷaggivaṇṇā jotanti, sadā kañcanapabbatā.
436. Parūḷhakacchā tagarā, rūḷhakacchā vanā nagā.
Tatrā'suṃ dasasahassā, porāṇā isayo pure.
437. Ahaṃ seṭṭho'smi dānena, saṃyamena damena ca.
Anuttaraṃ vataṃ katvā, pakiracārī samāhite.
438. Jātimantaṃ ajaccañca, ahaṃ ujugataṃ naraṃ.
Ativelaṃ namassissaṃ, kammabandhū hi māṇavā¹.
439. Sabbe vaṇṇā adhammaṭṭhā, patanti nirayaṃ adho.
Sabbe vaṇṇā visujjhanti, caritvā dhamma'muttamaṃ.
440. Idaṃ vatvāna Maghavā, devarājā Sujampati.
Vedeha'manusāsivā, saggakāyaṃ apakkami.
441. Imaṃ bhonto nisāmetha, yāvante'ttha samāgatā.
Dhimmikānaṃ manussānaṃ, vaṇṇaṃ uccāvacaṃ bahuṃ.
442. Yathā ayaṃ Nimirājā, paṇḍito kusalatthiko.
Rājā sabbavidehānaṃ, adā dānaṃ Arindamo.
443. Tassa taṃ dadato dānaṃ, saṅkappo udapajjatha.
“Dānaṃ vā brāhmacariyaṃ vā, katamaṃ su mahapphalaṃ”.
444. Abbhuto vata lokasmiṃ, uppajji lomahaṃsano.
Dibbo ratho pāturahu, Vedehassa yasassino.
445. Devaputto mahiddhiko, Mātali devasārathi.
Nimantayittha rājānaṃ, Vedehaṃ Mithilaggahaṃ.
446. “Ehi'maṃ rathamāruya, rājasetṭha disampati.
Devā dassanakāmā te, Tāvatiṃsā sa-indakā.
Saramānā hi te devā, Sudhammāyaṃ samacchare”.

447. Tato rājā taramāno, Vedeḥo Mithilaggaho.
 Āsanā vuṭṭhahitvāna, pamukho ratha'māruhi.
448. Abhirūḷhaṃ rathaṃ dibbaṃ, Mātali eta'dabravi.
 "Kena taṃ Nemi maggena, rājaseṭṭha disampati.
 Yena vā pāpakammantā, puññakammā ca ye narā".
449. Ubhayeneva maṃ nehi, Mātali devasārathi.
 Yena vā pāpakammantā, puññakammā ca ye narā.
450. Kena taṃ paṭhamam Nemi, rājaseṭṭha disampati.
 Yena vā pāpakammantā, puññakammā ca ye narā.
451. Niraye¹ tāva passāmi, āvāse² pāpakamminam.
 Ṭhānāni luddakammānam, dussīlānañca yā gati.
452. Dassesī Mātali rañño, duggaṃ vetaraṇiṃ nadim.
 Kuthitaṃ khārasaṃyuttaṃ, tattaṃ aggisikhūpamaṃ³.
453. Nimī have Mātalimajjhabhāsatha⁴,
 Disvā janaṃ patamānaṃ vidugge.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā vetaraṇiṃ patanti.
454. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
455. Ye dubbale balavantā jīvaloke,
 Himsanti rosanti supāpadhammā.
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ,
 Te'me janā vetaraṇiṃ patanti.

1. Niriyaṃ (Syā, Ka)

3. Aggisamodakaṃ (Ka)

2. Āvāsaṃ (Syā, Ka)

4. Mātalimajjhabhāsi (Syā)

456. Sāmā ca soṇā sabalā ca gijjhā,
 Kākolasaṅghā adanti¹ bheravā.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me jane kākolasaṅghā adanti.
457. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
458. Ye keci'me maccharino kadariyā,
 Paribhāsakā samaṇabrāhmaṇānaṃ.
 Himsanti rosanti supāpadhammā,
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ.
 Te'me jane kākolasaṅghā adanti.
459. Sajotibhūtā pathaviṃ kamanti,
 Tattehi khandhehi ca pothayanti.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā khandhahatā sayanti.
460. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
461. Ye jīvalokasmi supāpadhammino,
 Naraṇca nāriṇca apāpadhammaṃ.
 Himsanti rosanti supāpadhammā²,
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ.
 Te'me janā khandhahatā sayanti.

1. Adenti (Sī, Syā, I) evamuparipi.

2. Supāpadhammino (Ka)

462. Aṅgārakāsuṃ apare phuṇanti¹,
 Narā rudantā paridaḍḍhagattā.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā aṅgārakāsuṃ phuṇanti.
463. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
464. Ye keci pūgāya dhanassa² hetu,
 Sakkhiṃ karitvā iṇaṃ jāpayanti.
 Te jāpayitvā janataṃ janinda,
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ.
 Te'me janā aṅgārakāsuṃ phuṇanti.
465. Sajotibhūtā jalitā padittā,
 Padissati mahatī lohakumbhī.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ.
 Ye'me janā avaṃsirā Lohakumbhiṃ patanti.
466. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
467. Ye sīlavantaṃ³ samaṇa brāhmaṇaṃ vā,
 Himsanti rosanti supāpadhammā.
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ,
 Te'me janā avaṃsirā Lohakumbhiṃ patanti.

1. Thunanti (Sī, Syā), phunanti (I)

2. Pūgāyatanassa (Sī, I)

3. Sīlavaṃ (I)

468. Luñcanti gīvaṃ atha veṭṭhayitvā¹,
 Uṇhodakasmim pakiledayitvā².
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā luttasirā sayanti.
469. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
470. Ye jīvalokasmi supāpadhammino,
 Pakkhī gahetvāna viheṭṭhayanti te.
 Viheṭṭhayitvā sakuṇaṃ janinda,
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ.
 Te'me janā luttasirā sayanti.
471. Pahūtato yā anigādhakulā³,
 Nadī ayaṃ sandati suppatitthā.
 Ghammābhitattā manujā pivanti,
 Pītañca⁴ tesāṃ bhusa hoti pāni.
472. Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Pītañca tesāṃ bhusa hoti pāni.
473. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
474. Ye suddhadhaññaṃ palāsena missaṃ,
 Asuddhakammā kayino dadanti.
 Ghammābhitattāna pipāsītānaṃ,
 Pītañca tesāṃ bhusa hoti pāni.

1. Aviveṭṭhayitvā (Ka)

3. Anikhātakulā (Sī, Syā, I)

2. Pakilotayitvā (Syā, Ka)

4. Pivataṃ ca (Sī, Syā, I, Ka)

475. Usūhi sattīhi ca tomarehi,
 Dubhayāni passāni tudanti kandataṃ.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā sattihatā sayanti.
476. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
477. Ye jīvalokasmi asādhukammino,
 Adinnamādāya karonti jīvikaṃ.
 Dhaññaṃ dhaṇaṃ rajataṃ jātarūpaṃ,
 Ajeḷakañcāpi pasuṃ mahiṃsaṃ¹.
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ,
 Te'me janā sattihatā sayanti.
478. Gīvāya baddhā kissa ime pune'ke,
 Aññe vikantā² bilakatā sayanti³.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā bilakatā sayanti.
479. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
480. Orabbhikā sūkarikā ca macchikā,
 Pasuṃ mahiṃsañca ajeḷakañca.
 Hantvāna sūnesu pasārayiṃsu,
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ.
 Te'me janā bilakatā sayanti.

1. Mahīsaṃ (Sī, I)

2. Vikattā (Sī, I)

3. Puneke (Sī, I)

481. Rahado ayaṃ muttakarīsapūro,
 Duggandharūpo asuci pūti vāti.
 Khudāparetā manuḷā adanti,
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā.
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi,
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ.
 Ye'me janā muttakarīsabhakkhā.
482. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
483. Ye keci'me kāraṇikā virosakā,
 Paresaṃ himsāya sadā nivīṭṭhā.
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ,
 Mittadduno mīḷha'madanti bālā.
484. Rahado ayaṃ lohitaḥpubbapūro,
 Duggandharūpo asuci pūti vāti.
 Ghammābhitattā manuḷā pivanti,
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā.
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi,
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ.
 Ye'me janā lohitaḥpubbabhakkhā.
485. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
486. Ye mātaraṃ vā pitaraṃ vā jīvaloke¹,
 Pārājikā arahante hananti.
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ,
 Te'me janā lohitaḥpubbabhakkhā.

1. Pitaraṃ va jīvaloke (Sī), pitaraṃ va loke (I)

487. Jivhaṃ ca passa baḷisena viddhaṃ,
 Vihataṃ yathā saṅkusatena cammaṃ.
 Phandanti macchāva thalamhi khittā,
 Muñcanti kheḷaṃ rudamānā ki'mete.
488. Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā vaṅkaghastā sayanti.
489. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
490. Ye keci sandhānagatā¹ manussā,
 Agghena agghaṃ kayāṃ hāpayanti.
 Kuṭena kuṭaṃ dhanalobhahetu,
 Channaṃ yathā vāricaraṃ vadhāya.
491. Na hi kuṭakārissa bhavanti tāṇā,
 Sakehi kammehi purakkhatassa.
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ,
 Te'me janā vaṅkaghastā sayanti.
492. Nārī imā samparibhinnagattā,
 Paggayha kandanti bhuje dujaccā.
 Sammakkhita² lohitapubbalittā,
 Gāvo yathā āghātane vikantā.
 Tā bhūmibhāgasmim sadā nikhātā,
 Khandhā'tivattanti sajotibhūtā.
493. Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Imā nu nāriyo ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Yā bhūmibhāgasmim sadā nikhātā.
 Khandhā'tivattanti sajotibhūtā.

1. Santānagatā (Sī, I), saṅṭhānagatā (Syā)

2. Samakkhitā (Syā), samakkhitā (Ka)

494. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsi'jānato.

495. Kolitthiyāyo¹ idha jīvaloke,
Asuddhakammā asatam acārum.
Tā dittarūpā² pati vippahāya,
Aññam acārum ratikhiḍḍahetu.
Tā jīvalokasmiṃ ramāpayitvā,
Khandhā'tivattanti sajotibhūtā.

496. Pāde gahetvā kissa ime pune'ke,
Avaṃsirā narake pātayanti.
Bhayam hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi tam Mātali devasārathi.
Ime nu maccā ki'makamsu pāpam,
Ye'me janā avaṃsirā narake pātayanti.

497. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsi'jānato.

498. Ye jīvalokasmi asādhukammīno,
Parassa dārāni atikkamanti.
Te tādīsā uttamabhaṇḍathenā,
Te'me janā avaṃsirā narake pātayanti.

499. Te vassapūgāni bahūni tattha,
Nirayesu dukkham vedanam vedayanti.
Na hi pāpakārissa³ bhavanti tāṇā,
Sakehi kammehi purakkhatassa.
Te luddakammā pasavetva pāpam,
Te'me janā avaṃsirā narake pātayanti.

1. Koliniyāyo (Sī, I)

2. Dhuttarūpā (Ka)

3. Kūṭakārissa (Ka)

500. Uccāvacā'me vividhā upakkamā,
 Nirayesu dissanti sughorarūpā.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā adhimattā dukkhā tibbā.
 Kharā kaṭukā vedanā vedayanti.
501. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
502. Ye jīvalokasmi supāpadiṭṭhino,
 Vissāsakammāni karonti mohā.
 Paraṇca diṭṭhīsu samādapenti,
 Te pāpadiṭṭhiṃ¹ pasavetva pāpaṃ.
 Te'me janā adhimattā dukkhā tibbā,
 Kharā kaṭukā vedanā vedayanti.
503. Veditāni te mahārāja, āvāsaṃ pāpakammināṃ.
 Tṭhānāni luddakammānaṃ, dussīlānaṃcā yā gati.
 Uyyāhi dāni rājīsi, devarājassa santike.
504. Pañcathūpaṃ dissati'daṃ vimānaṃ,
 Mālāpiḷandhā sayanassa majjhe.
 Tattha'cchatī nārī mahānubhāvā,
 Uccāvacāṃ iddhi vikubbamānā.
505. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ayaṃ nu nārī ki'makāsi sādhum,
 Yā modati saggapattā vimāne.
506. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ puñṇakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.

1. Pāpadiṭṭhī (Sī, Syā), pāpadiṭṭhīsu (I)

507. Yadi te sutā Bīraṇī jīvaloke,
 Āmāyadāsī ahu brāhmaṇassa.
 Sā pattakāle¹ atithim veditvā,
 Mātā'va puttam saki'mābhinandī.
 Saṃyamā saṃvibhāgā ca, sā vimānasmi modati.
508. Daddallamānā ābhenti², vimānā satta nimmitā.
 Tattha yakkho mahiddhiko, sabbābharaṇabhūsito.
 Samantā anupariyāti, nārīgaṇapurakkhato.
509. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ayaṃ nu macco ki'makāsi sādhum,
 Yo modati saggapatto vimāne.
510. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 vipākam puññakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
511. Soṇadinno gahapati, esa dānapatī ahu.
 Esa pabbajitu'ddissa, vihāre satta kārayi.
512. Sakkaccaṃ te upaṭṭhāsi, bhikkhavo tattha vāsike.
 Acchādanañca bhattañca, senāsaṇaṃ padīpiyaṃ.
 Adāsi ujjubhūtesu, vipasannena cetasā.
513. Cātuddasiṃ pañcadasiṃ, yā ca³ pakkhassa aṭṭhamī⁴.
 Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitaṃ.
514. Uposathaṃ upavasī, sadā sīlesu saṃvuto.
 Saṃyamā saṃvibhāgā ca, so vimānasmi modati.
515. Pabhāsati midam byamham, phalikāsu sunimmitam.
 Nārīvaragaṇākīṇṇam, kūṭāgaravarocitaṃ.
 Upeṭam annapānehi, naccagītehi cūbhayaṃ.

1. Pattakālam (Sī, Syā, I)

3. Yā va (Sī, I)

2. Ābhanti (Syā, Ka)

4. Aṭṭhamim (Sī, I)

516. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu sādhum,
 Ye modare saggapattā vimāne.
517. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākam puñṇakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
518. Yā kāci nāriyo idha jīvaloke,
 Sīlavantiyo upāsikā.
 Dāne ratā niccaṃ pasannacittā,
 Sacce ṭhitā uposathe appamattā.
 Saṃyamā saṃvibhāgā ca, tā vimānasmi modare.
519. Pabhāsati midam byamham, veḷuriyāsu nimmitam.
 Upeṭam bhūmibhāgehi, vibhattam bhāgaso mitam.
520. Ālambarā mudinṅā ca, naccagītā suvādītā.
 Dibbā saddā niccharanti, savaṇīyā manoramā.
521. Nāham evaṃgataṃ jātu¹, evaṃsuruciraṃ pure.
 Saddam samabhijānāmi, diṭṭham vā yadi vā sutam.
522. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu sādhum,
 Ye modare saggapattā vimāne.
523. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākam puñṇakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
524. Ye keci maccā idha jīvaloke, sīlavantā² upāsakā.
 Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca.
 Arahante sītibhūte³, sakkaccaṃ paṭipādayum.

1. Jātam (Ka)

2. Sīlavanto (Sī, I)

3. Arahantesu sītibhūtesu (Ka)

525. Cīvaram piṇḍapātañca, paccayaṃ sayanāsanam.
Adāmsu ujubhūtesu, vip̐pasannena cetasā.
526. Cātuddasiṃ pañcadasiṃ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam.
527. Uposatham upavasum, sadā sīlesu samvutā.
Saṃyamā samvibhāgā ca, te vimānasmi modare.
528. Pabhāsati midam byamham, phalikāsu sunimmitam.
Nārīvaragaṇākiṇṇam, kūṭāgāvararocitam.
529. Upetam annapānehi, naccagītehi cūbhayaṃ.
Najjo cā'nupariyāti, nānāpupphadumāyutā.
530. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Ayaṃ nu macco ki'makāsi sādhum,
Yo modatī saggapatto vimāne.
531. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākam puñṇakammānam, jānam akkhāsi'jānato.
532. Mithilāyaṃ gahapati, esa dānapatī ahu.
Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca.
Arahante sītibhūte, sakkaccaṃ paṭipādayi.
533. Cīvaram piṇḍapātañca, paccayaṃ sayanāsanam.
Adāsi ujubhūtesu, vip̐pasannena cetasā.
534. Cātuddasiṃ pañcadasiṃ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam.
535. Uposatham upavasi, sadā sīlesu samvuto.
Saṃyamā samvibhāgā ca, so vimānasmi modati.
536. Pabhāsati midam byamham, phalikāsu sunimmitam¹.
Nārīvaragaṇākiṇṇam, kūṭāgāvararocitam.

1. Veḷuriyāsu nimmitam (I)

537. Upetaṃ annapānehi, naccagītehi cūbhayaṃ.
Najjo cā'nupariyāti, nānāpupphadumāyutā.
538. Rājāyatanā kapitthā ca, ambā sālā ca jambuyo.
Tindukā ca piyālā ca, dumā niccaphalā bahū.
539. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Ayaṃ nu macco ki'makāsi sādhum,
Yo modatī saggapatto vimāne.
540. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākam puññakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
541. Mithilāyaṃ gahapati, esa dānapatī ahu.
Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca.
Arahante sītibhūte, sakkaccaṃ paṭipādayi.
542. Cīvaram piṇḍapātañca, paccayaṃ sayanāsaṇaṃ.
Adāsi ujubhūtesu, vipasannena cetasā.
543. Cātuddasiṃ pañcadasiṃ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitaṃ.
544. Uposatham upavasī, sadā sīlesu saṃvuto.
Saṃyamā saṃvibhāgā ca, so vimānasmi modatī.
545. Pabhāsati midam byamham, veḷuriyāsu nimmitam.
Upetaṃ bhūmibhāgehi, vibhattam bhāgaso mitam.
546. Āḷambarā mudiṅgā ca, naccagītā suvādītā.
Dibya saddā niccharanti, savanīyā manoramā.
547. Nāham evaṃgataṃ jātu¹, evaṃsuruciraṃ pure.
Saddam samabhijānāmi, diṭṭham vā yadi vā sutam.

548. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ayaṃ nu macco ki'makāsi sādhum,
 Yo modatī saggapatto vimāne.
549. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ puñṇakammanāṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
550. Bārāṇasiyaṃ gahapati, esa dānapatī ahu.
 Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca.
 Arahante sītibhūte, sakkaccaṃ paṭipādayi.
551. Cīvaraṃ piṇḍapātañca, paccayaṃ sayanāsanāṃ.
 Adāsi ujubhūtesu, vippasannena cetasā.
552. Cātuddasiṃ pañcadasiṃ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
 Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitaṃ.
553. Uposathaṃ upavasi, sadā sīlesu saṃvuto.
 Saṃyamā saṃvibhāgā ca, so vimānasmi modati.
554. Yathā udaya'mādicco, hoti lohitako mahā.
 Tathūpamaṃ idaṃ byamhaṃ, jātārūpassa nimmitaṃ.
555. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ayaṃ nu macco ki'makāsi sādhum,
 Yo modatī saggapatto vimāne.
556. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ puñṇakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
557. Sāvattiyaṃ gahapati, esa dānapatī ahu.
 Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca.
 Arahante sītibhūte, sakkaccaṃ paṭipādayi.
558. Cīvaraṃ piṇḍapātañca, paccayaṃ sayanāsanāṃ.
 Adāsi ujubhūtesu, vippasannena cetasā.

559. Cātuddasiṃ pañcadasim, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitaṃ.
560. Uposathaṃ upavasī, sadā sīlesu saṃvuto.
Saṃyamā saṃvibhāgā ca, so vimānasmi modati.
561. Vehāyasā'me bahukā, jātarūpassa nimmitā.
Daddallamānā ābhenti, vijjuva'b bhaghanantare.
562. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Ime nu maccā ki'makaṃsu sādhum,
Ye modare saggapattā vimāne.
563. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākāṃ puññakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
564. Saddhāya sunivīṭṭhāya, saddhamme suppavedite.
Akaṃsu Satthu vacanaṃ, Sammāsambuddhasāsane¹.
Tesaṃ etāni ṭhānāni, yāni tvaṃ rāja passasi.
565. Veditāni te mahārāja, āvāsaṃ pāpakammaṇaṃ.
Atha kalyāṇakammānaṃ, ṭhānāni veditāni te.
Uyyāhi dāni rājīsi, devarājassa santike.
566. Sahassayuttaṃ hayavāhiṃ, dibbayāna'madhiṭṭhito.
Yāyamāno mahārājā, addā sīdantare nage.
Disvānā'mantayī sūtaṃ, "ime ke nāma pabbatā".
567. ² Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākāṃ puññakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato².
568. Sudassano Karavīko, Īsadharo³ Yugandharo.
Nemindharo Vinatako, Assakaṇṇo girī brahā.

1. Sammāsambuddhasāvaka (Syā), Sammāsambuddhasāsanaṃ (I)
2-2. Ayaṃ gāthā Sī-Syā-I-potthakesu Aṭṭhakathāyañca na dissati.
3. Isindharo (Syā), Īsandharo (Ka)

569. Ete Sīdantare nagā, anupubbasmuggatā.
Mahārājāna'māvāsā, yāni tvaṃ rāja passasi.
570. Anekarūpaṃ ruciraṃ, nānācitraṃ pakāsati.
Ākiṇṇaṃ indasadisehi, byaggheheva surakkhitaṃ¹.
571. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Imaṃ nu dvāraṃ ki'mabhañña'māhu²,
(Manorama dissati dūratova.)³
572. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākaṃ puñṇakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
573. "Cittrakūṭo"ti yaṃ āhu, devarājapavesanaṃ.
Sudassanassa girino, dvāraṃ hetāṃ pakāsati.
574. Anekarūpaṃ ruciraṃ, nānācitraṃ pakāsati.
Ākiṇṇaṃ indasadisehi, byaggheheva surakkhitaṃ.
Pavise'tena rājīsi, arajaṃ bhumi'makkama.
575. Sahassayuttaṃ hayavāhiṃ, dibbayāna'madhiṭṭhito.
Yāyamāno mahārājā, addā devasabhaṃ idaṃ.
576. Yathā sarade ākāse⁴, nīlobhāso padissati.
Tathūpamaṃ idaṃ byamhaṃ, veḷuriyāsu nimmitaṃ.
577. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Imaṃ nu byamhaṃ ki'mabhañña'māhu²,
(Manorama dissati dūratova.)³
578. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākaṃ puñṇakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.

1. Purakkhitaṃ (Syā, Ka)

2. Kimabhiññaṃ māhu (Sī, I)

3. () Ayaṃ pāṭho Syāma-potthakeyeva dissati.

4. Ākāso (Sī, Syā, I)

579. “Sudhammā” iti yaṃ āhu, passe’sā¹ dissate sabhā.
Veḷuriyārucirā citrā, dhārayanti sanimmitā.
580. Aṭṭhaṃsā sukataṃ thambhā, sabbe veḷuriyāmayā.
Yattha devā Tāvatiṃsā, sabbe indapurohitā.
581. Atthaṃ devamanussānaṃ, cintayantā samacchare.
Pavise’tena rājīsi, devānaṃ anumodanaṃ.
582. Taṃ devā paṭinandiṃsu, disvā rājāna’māgataṃ.
Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ.
Nisīda dāni rājīsi, devarājassa santike.
583. Sakkopi paṭinandittha², Vedehaṃ Mithilaggahaṃ.
Nimantayittha³ kāmehi, āsanena ca Vāsavo.
584. Sādhu khosi anupatto, āvāsaṃ Vasavattinaṃ.
Vasa devesu rājīsi, sabbakāmasamiddhisu.
Tāvatiṃsesu devesu, bhuñja kāme amānuse.
585. Yathā yācitakaṃ yānaṃ, yathā yācitakaṃ dhanāṃ.
Evaṃsampada’meve’taṃ, yaṃ parato dānapaccayā.
586. Na cāha’meta’micchāmi, yaṃ parato dānapaccayā.
Sayamkatāni puññāni, taṃ me āveṇikaṃ⁴ dhanāṃ.
587. Sohaṃ gantvā manussesu, kāhāmi kusalaṃ bahuṃ.
Dānena samacariyāya, saṃyamena damena ca.
Yaṃ katvā sukhito hoti, na ca pacchānutappati.
588. Bahūpakāro no bhavaṃ, Mātali devasārathi.
Yo me kalyāṇakammānaṃ, pāpānaṃ paṭidassayi⁵.
589. Idamaṃ vatvā Nimirājā, Vedehe Mithilaggaho.
Puthuyaññaṃ yajitvāna, saṃyamaṃ ajjhupāgamīti.

Nimijātakam⁶ catuttham.

1. Esesā (Syā, Ka)

3. Nimantayī ca (Sī, I)

5. Paṭidaṃsayi (I)

2. Paṭinanditvā(Ka)

4. Āveṇiyaṃ (Sī, Syā, I), āvenikaṃ (Ka)

6. Nemirājajātakam (Syā)

542. Umaṅgajāta (5)

590. Pañcālo sabbasenāya, Brahmadatto'ya'māgato.
Sā'yam Pañcāliya senā, appameyyā Mahosadha.
591. Vīthimatī¹ pattimatī, sabbasaṅgāmakovidā.
Ohārinī saddavatī, berisaṅkhappabodhanā.
592. Lohavijjālaṅkārahā, dhajinī vāmarohinī.
Sippiyehi susampannā, sūrehi suppatiṭṭhitā.
593. Dase'ttha paṇḍitā āhu, bhūripaṇṇā rahogamā².
Mātā ekādasī raṇṇo, Pañcāliyam pasāsati.
594. Athe'tthe'kasatam khatyā, anuyantā yasassino.
Acchinnaraṭṭhā byathitā, Pañcāliyam³ vasarī gatā.
595. Yamvadā-takkarā raṇṇo, akāmā piyabhāṇino.
Pañcāla'manuyāyanti, akāmā vasino gatā.
596. Tāya senāya Mithilā, tisandhiparivāritā.
Rājadhānī Videhānam, samantā parikhaṇṇati.
597. Uddham tārakajātāva, samantā parivāritā.
Mahosadha vijānāhi, katham makkho bhavissati.
598. Pāde deva pasārehi, bhuñja kāme ramassu ca.
Hitvā Pañcāliyam senam, Brahmadatto palāyiti⁴.
599. Rājā santhavakāmo te, ratanāni pavecchati.
Āgacchantu ito⁵ dūtā, mañjukā piyabhāṇino.
600. Bhāsantu mudukā vācā, yā vācā paṇinanditā.
Pañcālo ca Videho ca⁶, ubho ekā bhavantu te.
601. Katham nu Kevaṭṭa Mahosadhena,
Samāgamo āsi ta'diṅgha brūhi.
Kacci te paṇinijjhatto, kacci tuṭṭho Mahosadho.

1. Piṭṭhimatī (Sī, I), viddhimatī (Syā)

3. Pañcālīnam (bahūsu)

5. Tato (Sī, Syā)

2. Rahogatā (Syā, Ka)

4. Palāyati (Sī, Syā)

6. Pañcālā ca Videhāca (Sī, I)

602. Anariyarūpo puriso janinda,
Asammōdako thaddho asabbhirūpo.
Yathā mūgo ca badhiro ca, na kiñci'tthaṃ abhāsatha¹.
603. Addhā idaṃ mantapadaṃ sududdasaṃ,
Attho suddho naraviriyena diṭṭho.
Tathā hi kāyo mama sampavedhati,
Hitvā sayaṃ ko parahattha'messati.
604. Channaṃ hi ekāva matī sameti,
Ye paṇḍitā uttamabhūripattā.
Yānaṃ ayaṇaṃ atha vāpi ṭhānaṃ,
Mahosadha tvampi matiṃ karohi.
605. Jānāsi kho rāja mahānubhāvo,
Mahabbalo Cūḷanibrahmadatto.
Rājā ca taṃ icchati māraṇatthaṃ²,
Migaṃ yathā okacarena luddo.
606. Yathāpi maccho baḷisaṃ, vaṅkaṃ maṃsena chāditaṃ.
Āmagiddho na jānāti, maccho maraṇa'mattano.
607. Evameva tuvaṃ rāja, Cūḷaneyyassa dhītaraṃ.
Kāmagiddho na jānāsi, macchova maraṇa'mattano.
608. Sace gacchasi Pañcālaṃ, khippa'mattaṃ jahissasi.
Migaṃ panthānubandhaṃva³, mahantaṃ bhayamessati.
609. Mayameva bāla'mhase eḷamūgā,
Ye uttamattāni tayī lapimhā.
Kimeva tvaṃ naṅgalakoṭivaḍḍho,
Atthāni jānāsi hathāpi aññe.
610. Imaṃ gale gahetvāna, nāsetha vijitā mama.
Yo me ratanalābhassa, antarāyāya bhāsati.

1. Abhāsitha (Ka)

2. Kāraṇatthaṃ (Sī, I)

3. Pathānupannaṃva (Sī, Syā, I)

611. Tato ca so apakkamma, Vedehassa upantikā.
Atha āmantayī dūtaṃ, Mādharaṃ¹ suvapaṇḍitaṃ.
612. Ehi samma haritapakkha², veyyāvaccam karohi me.
Atthi Pañcālarājassa, Sālikā sayanapālikā.
613. Taṃ bandhanena³ pucchassu, sā hi sabbassa kovidā.
Sā tesam sabbam jānāti, rañño ca Kosiyassa ca.
614. Āmoti so paṭissutvā, Mādharo suvapaṇḍito.
Agamāsi haritapakkho⁴, Sālikāya upantikaṃ.
615. Tato ca kho so gantvāna, Mādharo suvapaṇḍito.
Athāmantayī sugharaṃ, Sālikam mañjubhāṇikaṃ.
616. Kacci te sughare khamanīyaṃ, kacci vesse anāmayam.
Kacci te madhunā lājā, labbhate sughare tuvaṃ⁵.
617. Kusalañceva me samma, atho samma anāmayam.
Atho me madhunā lājā, labbhate suvapaṇḍita.
618. Kuto nu samma āgamma, kassa vā pahito tuvaṃ.
Na ca me'si ito pubbe, diṭṭho vā yadi vā suto.
619. Ahosiṃ Sivrājassa, pāsāde sayanapālako.
Tato so dhammiko rājā, baddhe mocesi bandhanā.
620. Tassa me'kā dutiyā'si, Sālikā mañjubhāṇikā.
Taṃ tattha avadhī seno, pekkhato sughare mama.
621. Tassā kāmā hi sammatto, āgato'smi tavan'tike.
Sace kareyya⁶ okāsam, ubhayova vasāmase.
622. Suvo'va suvaṃ kameyya, Sāliko pana Sālikam.
Suvassa Sālikāyeva⁷, samvāso hoti kīdiso.

1. Maḍharaṃ (Sī), Mādhuraṃ (Syā), Māṭharaṃ (I)

3. Taṃ pattharena (Sī, I), taṃ santhavena (Syā)

5. Tava (Sī, I)

6. Kareyyāsi (Sī), kareyu (Syā), kareyyāsi me (I)

2. Harīpakkha (sī, I)

4. Harīpakkho (Sī, I)

7. Sālikāya ca (Sī, I)

623. Yo'yaṃ kāmē¹ kāmayaḥi, api caṇḍālikāmapī.
Sabbo hi sadiso hoti, natthi kāme asādiso.
624. Atthi Jampāvatī² nāma, mātā Sivissa³ rājino.
Sā bhariyā Vāsudevassa, Kaṇhassa mahesī piyā.
625. Raṭṭhavatī⁴ kimpurisī, sāpi Vacchaṃ akāmayi.
Manusso migiyā saddhiṃ, natthi kāme asādiso.
626. Handa khvāhaṃ gamissāmi, Sālike mañju bhāṇike.
Paccakkhānupadaṃ hetuṃ, atimaññasi nūna maṃ.
627. Na sirī taramānassa, Mādhara suvapaṇḍita.
Idheva tāva acchassu, yāva rājāna dakkhasi⁵.
Sossi⁶ saddaṃ mudiṅgānaṃ, ānubhāvañca rājino.
628. Yo nu khvāyaṃ tibbo saddo, tirojanapade⁷ suto.
Dhītā Pañcālarājassa, osadhī viya vaṇṇinī.
Taṃ dassati Videhānaṃ, so vivāho bhavissati.
629. Ediso mā⁸ amittānaṃ, vivāho hotu Mādhara.
Yathā Pañcālarājassa, Vedehena bhavissati.
630. Ānayitvāna Vedehaṃ, Pañcālānaṃ rathesabho.
Tato naṃ ghātayissati, na'ssa sakhī bhavissati.
631. Handa kho maṃ anujānāhi, rattiyo sattamattiyo.
Yāvā'haṃ Sivirājassa, ārocemi mahesino.
Laddho ca me āvasatho, Sālikāya upantikā⁹.
632. Handa kho taṃ anujānāmi, ratthiyo sattamattiyo.
Sace tvaṃ sattarattena, nā'gacchasi maman'tike.
Maññe okkantasattaṃ¹⁰ maṃ, matāya āgamissasi.

1. Yaṃ yaṃ kāmī (Sī, I)

3. Sibbissa (Sī, I)

5. Dakkhasi (I)

7. Tirojanapadaṃ (I, Ka)

9. Upantikā (Sī, Ka)

2. Jambāvatī (Sī, Syā), Campāvatī (Ka)

4. Rathavatī (Sī, I), Ratanavatī (Syā)

6. Sossasi (Sī)

8. Nediso te (Sī)

10. Okkantasantaṃ (Syā, I, Ka)

633. Tato ca kho so gantvāna, Mādharo suvapaṇḍito.
Mahosadhassa akkhāsi, Sālikāvacanaṃ idaṃ.
634. Yasseva ghare bhuñjeyya bhogaṃ,
Tasseva atthaṃ puriso careyya.
Handāhaṃ gacchāmi pure janinda,
Pañcālarājassa puraṃ surammaṃ.
Nivesanāni māpetuṃ, Vedehassa yasassino.
635. Nivesanāni māpetvā, Vedehassa yasassino.
Yadā te paṇḍeyyāmi, tadā eyyāsi khattiya.
636. Tato ca pāyāsi pure Mahosadho,
Pañcālarājassa puraṃ surammaṃ.
Nivesanāni māpetuṃ, Vedehassa yasassino.
637. Nivesanāni māpetvā, Vedehassa yasassino.
Athassa pāhiṇi dūtaṃ,¹ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ¹.
Ehi dāni mahārāja, māpitaṃ te nivesanaṃ.
638. Tato ca rājā pāyāsi, senāya caturaṅgiyā².
Anantavāhanaṃ daṭṭhuṃ, phitaṃ Kapiliyaṃ³ puraṃ.
639. Tato ca kho so gantvāna, Brahmadattassa pāhiṇi.
Āgato'smi mahārāja, tava pādāni vandituṃ.
640. Dadāhi dāni me bhariyaṃ, nāriṃ sabbaṅgasobhiniṃ.
Suvaṇṇena paṭicchannaṃ, dāsigaṇapurakkhataṃ.
641. Svāgataṃ te'va⁴ Vedeha, atho te adurāgataṃ.
Nakkhattaṃyeva paripuccha, ahaṃ kaññaṃ dadāmi te.
Suvaṇṇena paṭicchannaṃ, dāsigaṇapurakkhataṃ.
642. Tato ca rājā Vedeho, nakkhattaṃ paripucchatha⁵.
Nakkhattaṃ paripucchitvā, Brahmadattassa pāhiṇi.

1-1. Natthi Sī-I-potthakesu.

2. Caturaṅginiyā (Ka)

3. Kampilliyaṃ (Sī, I)

4. Te (Sī), tepi (Syā), tena (I)

5. Paripucchati (Syā, Ka)

643. Dadāhi dāni me bhariyaṃ, nāriṃ sabbaṅgasobhiniṃ.
Suvaṇṇena paṭicchannaṃ, dāsigaṇapurakkhataṃ.
644. Dadāmi dāni te bhariyaṃ, nāriṃ sabbaṅgasobhiniṃ.
Suvaṇṇena paṭicchannaṃ, dāsigaṇapurakkhataṃ.
645. Hatthī assā rathā pattī, senā tiṭṭhanti vammitā¹.
Ukkā padittā jhāyanti, kinnu maññanti paṇḍitā.
646. Hatthī assā rathā pattī, senā tiṭṭhanti vammitā¹.
Ukkā padittā jhāyanti, kinnu kāhanti² paṇḍita.
647. Rakkhati taṃ mahārāja, Cūḷaneyyo mahabbalo.
Paduṭṭho Brahmaddatta³, pāto taṃ ghātayissati.
648. Ubbedhati me hadayaṃ, mukhañca parisussati.
Nibbutiṃ nā'dhigacchāmi, aggidaḍḍhova ātape.
649. Kammārānaṃ yathā ukkā, anto jhāyati no bahi.
Evampi hadayaṃ mayhaṃ, anto jhāyati no bahi.
650. Pamatto mantanātīto, bhinnamanto'si khattiya.
Idāni kho taṃ tāyantu, paṇḍitā mantino janā.
651. Akatvā'maccassa vacanaṃ, attakāmahitesino.
Attapītirato rājā, migo kūṭe'va ohito.
652. Yathāpi maccho baḷisaṃ, vaṅkaṃ maṃsena chāditaṃ.
Āmagiddho na jānāti, maccho maraṇa'mattano.
653. Evameva tuvaṃ rāja, Cūḷaneyyassa dhītaraṃ.
Kāmagiddho na jānāsi, macchova maraṇa'mattano.
654. Sace gacchasi Pañcālaṃ, khippa'mattaṃ jahissasi.
Migaṃ panthānubandhaṃva, mahantaṃ bhaya'messati.

1. Vammikā (Syā, Ka) 2. Kāhati (Ka) 3. Paduṭṭho te Brahmaddatto (Si, Syā, I)

655. Anariyarūpo puriso janinda,
 Ahīva ucchaṅgagato ḍaseyya.
 Na tena mittim kayirātha dhīro¹,
 Dukkho have kāpurisena² saṅgamo.
656. Ya'deva³ jaññā purisaṃ⁴ janinda,
 "Sīlavā'yam bahussuto".
 Teneva mittim kayirātha dhīro,
 Sukho have sappurisena saṅgamo.
657. Bālo tuvaṃ eḷamūgo'si rāja,
 Yo uttamattāni mayī lapittho.
 Ki'meva'haṃ naṅgalakoṭivaḍḍho,
 Atthāni jānāmi⁵ yathāpi aññe.
658. Imaṃ gale gahetvāna, nāsetha vijitā mama.
 Yo me ratanalābhassa, antarāyāya bhāsati.
659. Mahosadha atītena, nā'nuvijjhanti paṇḍitā.
 Kim maṃ assaṃ'va sambaddhaṃ, patodeneva vijjhasi.
660. Sace passasi makkhaṃ vā, khemaṃ vā pana passasi.
 Teneva maṃ anusāsa, kim atītena vijjhasi.
661. Atītaṃ mānusaṃ kammaṃ, dukkaraṃ durabhisambhavaṃ.
 Na taṃ sakkomi mocetuṃ, tvaṃ pajānassu⁶ khattiya.
662. Santi vehāyasā⁷ nāgā, iddhimanto yasassino.
 Tepi ādāya gaccheyyūṃ, yassa honti tathāvidhā.
663. Santi vehāyasā assā, iddhimanto yasassino.
 Tepi ādāya gaccheyyūṃ, yassa honti tathāvidhā.
664. Santi vehāyasā pakkhī, iddhimanto yasassino.
 Tepi ādāya gaccheyyūṃ, yassa honti tathāvidhā.

1. Pañño (I)

2. Kāpurischi (Ka)

3. Yam tveva (Sī, Syā, I)

4. Puriso (Syā, Ka)

5. Jānissaṃ (Sī, Syā, I)

6. Tvampi jānassu (Sī, I)

7. Vehāsayā (Sī, I)

665. Santi vehāyasā yakkhā, iddhimanto yasassino.
Tepi ādāya gaccheyyum, yassa honti tathāvidhā.
666. Atūtaṃ mānusaṃ kammaṃ, dukkaraṃ durabhisambhavaṃ.
Na taṃ sakkomi mocetuṃ, antalikkhena khattiya.
667. Atīradassī puriso, mahante udakaṇṇave.
Yattha so labhate gādham¹, tattha so vindate sukhaṃ.
668. Evaṃ amhaṃ ca rañño ca, tvaṃ patiṭṭhā Mahosadha.
Tvaṃ no'si mantinaṃ seṭṭho, amhe dukkhā pamocaya.
669. Atūtaṃ mānusaṃ kammaṃ, dukkaraṃ durabhisambhavaṃ.
Na taṃ sakkomi mocetuṃ, tvaṃ pajānassu Senaka.
670. Suṇohi me'taṃ² vacanaṃ, passa senaṃ³ mahabbhayaṃ.
Senakaṃ dāni pucchāmi, kiṃ kiccaṃ idha maññasi.
671. Aggim vā dvārato dema, gaṇhāmase vikantanaṃ⁴.
Aññaṃaṇṇaṃ vadhitvāna, khippaṃ hissāma jīvitaṃ.
Mā no rājā Brahmadatto, ciraṃ dukkhena mārayi.
672. Suṇohi me'taṃ vacanaṃ, passa senaṃ mahabbhayaṃ.
Pukkusaṃ dāni pucchāmi, kiṃ kiccaṃ idha maññasi.
673. Visaṃ khāditvā miyyāma, khippaṃ hissāma jīvitaṃ.
Mā no rājā Brahmadatto, ciraṃ dukkhena mārayi.
674. Suṇohi me'taṃ vacanaṃ, passa senaṃ mahabbhayaṃ.
Kāmindāṃ⁵ dāni pucchāmi, kiṃ kiccaṃ idha maññasi.
675. Rajjuyā bajjha miyyāma, papātā papatāmase⁶.
Mā no rājā Brahmadatto, ciraṃ dukkhena mārayi.
676. Suṇohi me'taṃ vacanaṃ, passa senaṃ mahabbhayaṃ.
Devindaṃ dāni pucchāmi, kiṃ kiccaṃ idha maññasi.

1. Nāvaṃ (Ka)

2. Etaṃ (Sī, Ka)

3. Passase'taṃ (Sī, I)

4. Vikattanaṃ (Sī, I)

5. Kāvindaṃ (Sī, I)

6. Papatemase (Sī, I)

677. Aggim vā dvārato dema, gaṇhāmase vikantanam.
 Aññamaññaṃ vadhitvāna, khippaṃ hissāma jīvitaṃ.
 Na no sakkoti mocetum, sukheneva Mahosadho.
678. Yathā kadalino sāraṃ, anvesaṃ nā'dhigacchati.
 Evaṃ anvesamānā naṃ, pañhaṃ na'jjhagamāmase.
679. Yathā simbalino sāraṃ, anvesaṃ nā'dhigacchati.
 Evaṃ anvesamānā naṃ, pañhaṃ na'jjhagamāmase.
680. Adese vata no vuṭṭhaṃ, kuñjarānaṃva'nodake.
 Sakāse dummanussānaṃ, bālānaṃ avijānataṃ.
681. Ubbedhati me hadayaṃ, mukhañca parisussati.
 Nibbutim nā'dhigacchāmi, aggidaḍḍhova ātape.
682. Kammārānaṃ yathā ukkā, anto jhāyati no bahi.
 Evampi hadayaṃ mayhaṃ, anto jhāyati no bahi.
683. Tato so paṇḍito dhīro, atthadassī Mahosadho.
 Vedehaṃ dukkhitaṃ disvā, idaṃ vacanamabravi.
684. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
 Ahaṃ taṃ mocayissāmi, rāhuggahaṃva¹ candimaṃ.
685. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
 Ahaṃ taṃ mocayissāmi, rāhuggahaṃva sūriyaṃ.
686. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
 Ahaṃ taṃ mocayissāmi, pañke sannaṃva kuñjaraṃ.
687. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
 Ahaṃ taṃ mocayissāmi, peḷābaddhaṃva pannagaṃ.
688. ² Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
 Ahaṃ taṃ mocayissāmi, pakkhim baddhaṃva pañjare².

1. Rāhugahitaṃva (Sī, Syā, I)

2-2. Ayaṃ gāthā Sī-I pottakesu na dissati.

689. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
Ahaṃ taṃ mocayissāmi, macche jālagateriva.
690. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
Ahaṃ taṃ mocayissāmi, sayoggabalavāhanaṃ.
691. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
Pañcālaṃ vāhayissāmi¹, kākasenaṃva leḍḍunā.
692. Adu paññā kimatthiyā, amacco vāpi tādiso.
Yo taṃ sambādhapakkhandaṃ², dukkhā na parimocaye.
693. Etha māṇavā utṭhetha, mukhaṃ sodhetha sandhino.
Vedeho saha'maccehi, umaṅgena³ gamissati.
694. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā, paṇḍitassā'nucārino⁴.
Umaṅgadvāraṃ vivarimsu, yantayutte ca aggale.
695. Purato Senako yāti, pacchato ca Mahosadho.
Majjhe ca rājā Vedeho, amaccaparivārīto.
696. Umaṅgā nikkhamitvāna, Vedeho nāva'māruhi.
Abhirūḷhaṅca taṃ ṇatvā⁵, anusāsi Mahosadho.
697. Ayaṃ te sasuro deva, ayaṃ sassu janādhīpa.
Yathā mātu paṭipatti, evaṃ te hotu sassuyā.
698. Yathāpi niyako bhātā, sa-udariyo ekamātuko.
Evaṃ Pañcālacando te, dayitabbo rathesabha.
699. Ayaṃ Pañcālacandī te, rājaputtī abhicchitā⁶.
Kāmaṃ karohi te tāya, bhariyā te rathesabha.
700. Āruyha nāvaṃ taramāno, kinnu tīraṃhi tiṭṭhasi.
Kicchā muttā'mha dukkhato, yāma dāni Mahosadha.

1. Bāhayissāmi (Syā), vārayissāmi (Ka)

2. Sambādhapakkhantaṃ (Sī, I)

3. Ummaggena (Sī, I), ummaṅgena (Syā) evamuparipi.

4. Paṇḍitassānusārino (Sī, Syā, I)

5. Abhiruyhaṅca ṇatvāna (Syā, Ka)

6. Abhijjhita (Sī, Syā, I)

701. Ne'sa dhammo mahārāja, yo'ham senāya nāyako.
Senāṅgaṃ parihāpetvā, attānaṃ parimocaye.
702. Nivesanamhi te deva, senāṅgaṃ parihāpitaṃ.
Taṃ dinnāṃ Brahmaḍattena, ānayaissaṃ rathesabha.
703. Appaseno mahāsenāṃ, kathaṃ viggayha¹ ṭhassasi.
Dubbalo balavantena, vihaññissasi paṇḍita.
704. Appasenopi ce mantī, mahāsenāṃ amantinaṃ.
Jināti rājā rājāno, ādicco'vu'dayaṃ tamaṃ.
705. Susukhaṃ vata saṃvāso, paṇḍitehīti Senaka.
Pakkhīva pañjare baddhe, macche jālagateriva.
Amitthattagata², mocayī no Mahosadho.
706. Eva'metaṃ³ mahārāja, paṇḍitā hi sukhāvahā.
Pakkhīva pañjare baddhe, macche jālagateriva.
Amitthattagata, mocayī no Mahosadho.
707. Rakkhitvā kasiṇaṃ rattiṃ, Cūḷaneyyo mahabbalo.
Udentaṃ aruṇuggasmiṃ, upakāriṃ upāgami.
708. Āruyha pavaraṃ nāgaṃ, balavantaṃ saṭṭhihāyanaṃ.
Rājā avoca Pañcālo, Cūḷaneyyo mahabbalo.
709. Sannaddho maṇivammena⁴, sara'mādāya pāṇinā.
Pesiye ajjhabhāsitha, puthugumbe samāgate.
710. Hatthārohe anīkaṭṭhe, rathike pattikārake.
Upāsanaṃhi katahatthe, vālavedhe samāgate.
711. Pesetha kuñjare dantī, balavante saṭṭhihāyane.
Maddantu kuñjarā nagaraṃ, Vedehena sumāpitaṃ.
712. Vacchadantaṃ mukhā setā, tikkhaggā aṭṭhivedhino.
Paṇunnā dhanuvegena, sampatantu'tarītara.

1. Niggayha (Syā, Ka)

3. Evameva (Syā)

2. Amittassa hatthagata (Ka)

4. Maṇicammena (Syā)

713. Māṇavā vammīno sūrā, citraḍaṇḍayutāvudhā.
Pakkhandino mahānāgā, hatthīnaṃ hontu sammukhā.
714. Sattiyo teladhotāyo, accimantā¹ pabhassarā.
Vijjotamānā tiṭṭhantu, sataraṃsīva² tārakā.
715. Āvudhabalavantānaṃ, guṇikāyūradhāriṇaṃ.
Etādisānaṃ yodhānaṃ, saṅgāme apalāyinaṃ.
Vedeho kuto muccissati, sace pakkhīva kāhiti.
716. Tiṃsa me purisanāvutyo, sabbe've'kekaniccitā.
Yesaṃ samaṃ na passāmi, kevalaṃ mahi'maṃ caraṃ.
717. Nāgā ca kappitā dantī, balavanto saṭṭhihāyana.
Yesaṃ khandhesu sobhanti, kumārā cārudassanā.
718. Pītālāṅkāṛā pītavasanā, pītuttaranivāsana.
Nāgakhandhesu sobhanti, devaputtāva Nandane.
719. Pāṭhīnavañṇā nettīṃsā, teladhotā pabhassarā.
Niṭṭhitā naradhīrehi³, samadhārā sunissitā.
720. Vellālino vītamalā, sikkāyasamayā daḷā.
Gahitā balavantehi, suppahārappahāribhi.
721. Suvaṇṇatharusampannā, lohitaḥchupadhāritā.
Vivattamānā sobhanti, vijjuva'bbhagghanantare.
722. Paṭākā⁴ vammīno sūrā, asicammaṣa kovidā.
Dhanuggahā sikkhitārā⁵, nāgakhandhe nipātino⁶.
723. Etādisēhi parikkhitto, natthi makkho ito tava.
Pabhāvaṃ te na passāmi, yena tvaṃ Mithilaṃ vaje.
724. Kinu santaramānova, nāgaṃ pesesi kuṇjaraṃ.
Pahaṭṭharūpo āpatasi⁷, siddhatthosmīti⁸ maññasi.

1. Accimantī (Sī)

3. Naravīrehi (Sī, Syā, I)

5. Tharuggahā sikkhitāro (Sī, I)

7. Āgamaṣi (Syā), ātapasi (Ka)

2. Sataraṃsā viya (Sī)

4. Paṭākā (Sī, I), pathakā (Syā)

6. Nāgakhandhātīpātino (Sī, I)

8. Laddhatthosmīti (Sī, Syā, I)

725. Ohare'taṃ dhanuṃ cāpaṃ, khurappaṃ paṭisaṃhara.
Ohare'taṃ subhaṃ vammaṃ, veḷuriyamaṇisanthataṃ¹.
726. Pasannamukhavaṇṇo'si, mitapubbañca bhāsasi.
Hoti kho maraṇakāle, edisī² vaṇṇasampadā.
727. Moghaṃ te gajjitaṃ rāja, bhinnamanto'si khattiya.
Duggaṇho'si³ tayā rājā, khaḷuṅkeneva⁴ sindhavo.
728. Tiṇṇo hiyyo rājā gaṇgaṃ, sāmacco saparijjano.
Haṃsarājaṃ yathā dhaṅko, anujjavaṃ patissasi.
729. Siṅgālā rattibhāgena, phullaṃ disvāna kiṃ sukaṃ.
Maṃsapesīti maññantā, paribyūḷhā migādhamā.
730. Vītivattāsu rattīsu, uggatasmiṃ divākare⁵.
Kiṃ sukaṃ phullitaṃ disvā, āsacchinnā migādhamā.
731. Evameva tuvaṃ rāja, Vedehaṃ parivāriya⁶.
Āsacchinno gamissasi, siṅgālā kiṃsukaṃ yathā.
732. Imassa hatthe pāde ca, kaṇṇanāsaṇca chindatha.
Yo me amittaṃ hatthagataṃ, Vedehaṃ parimocayi.
733. Imaṃ maṃsaṃ'va pātabyaṃ⁷, sūle katvā pacantu naṃ.
Yo me amittaṃ hatthagataṃ, Vedehaṃ parimocayi.
734. Yathāpi āsabhaṃ cammaṃ, pathabyā vitaniyyati.
Sīhassa atho byagghassa, hoti saṅkusamāhataṃ.
735. Evaṃ taṃ vitanitvāna, vedhayissāmi sattiya.
Yo me amittaṃ hatthagataṃ, Vedehaṃ parimocayi.
736. Sace me hatthe pāde ca, kaṇṇanāsaṇca checchasi.
Evaṃ Pañcālacandassa, Vedeho chedayissati.

1. Veḷhuriyamaṇisannitaṃ (Syā)

2. Tādisī (Sī, I)

3. Duggaṇho hi (Sī, Syā, I)

4. Khaḷhuṅkeneva (Ka)

5. Divaṅkare (Ka)

6. Parivārāya (Syā, I), parivāritaṃ (Ka)

7. Maṃsaṃva pātabyaṃ (Sī, I), maṃsaṇca pātabyaṃ (Ka)

737. Sace me hatthe pāde ca, kaṇṇanāsaṇca checchasi.
Evaṃ Pañcālacandiyā, Vedeho chedayissati.
738. Sace me hatthe pāde ca, kaṇṇanāsaṇca checchasi.
Evaṃ Nandāya deviyā, Vedeho chedayissati.
739. Sace me hatthe pāde ca, kaṇṇanāsaṇca checchasi.
Evaṃ te puttadārassa, Vedeho chedayissati.
740. Sace maṃsaṃ'va pātabyaṃ, sūle katvā pacissasi.
Evaṃ Pañcālacandassa, Vedeho pācayissati.
741. Sace maṃsaṃ'va pātabyaṃ, sūle katvā pacissasi.
Evaṃ Pañcālacandiyā, Vedeho pācayissati.
742. Sace maṃsaṃ'va pātabyaṃ, sūle katvā pacissasi.
Evaṃ Nandāya deviyā, Vedeho pācayissati.
743. Sace maṃsaṃ'va pātabyaṃ, sūle katvā pacissasi.
Evaṃ te puttadārassa, Vedeho pācayissati.
744. Sace maṃ vitanitvāna, vedhayissasi sattiyā.
Evaṃ Pañcālacandassa, Vedeho vedhayissati.
745. Sace maṃ vitanitvāna, vedhayissasi sattiyā.
Evaṃ Pañcālacandiyā, Vedeho vedhayissati.
746. Sace maṃ vitanitvāna, vedhayissasi sattiyā.
Evaṃ Nandāya deviyā, Vedeho vedhayissati.
747. Sace maṃ vitanitvāna, vedhayissasi sattiyā.
Evaṃ te puttadārassa, Vedeho vedhayissati.
Evaṃ no mantitaṃ raho, Vedehena mayā saha.
748. Yathāpi palasataṃ cammaṃ, kontimantāsuniṭṭhitam¹.
Upeti tanutāṇāya, sarānaṃ paṭihantave.

1. Kontimantisuniṭṭhitam (Sī, I)

749. Sukhāvaho dukkhanudo, Vedehassa yasassino.
Matim te paṭihaññāmi, usum palasatena vā.
750. Ingha passa mahārāja, suññaṃ antepuraṃ tava.
Orodhā ca kumārā ca, tava mātā ca khattiya.
Umaṅgā nīharitvāna, Vedehassu'panāmitā.
751. Ingha antepuraṃ mayhaṃ, gantvāna vicinātha naṃ.
Yathā imassa vacanaṃ, saccaṃ vā yadi vā musā.
752. Evametaṃ mahārāja, yathā āha Mahosadho.
Suññaṃ antepuraṃ sabbaṃ, kākapaṭṭanakaṃ yathā.
753. Ito gatā mahārāja, nārī sabbaṅgasobhanā.
Kosambaphalakasussoṇī¹, haṃsagaggarabhāṇinī.
754. Ito nītā mahārāja, nārī sabbaṅgasobhanā.
Koseyyavasanā sāmā, jātarūpasumekhalā.
755. Surattapādā kalyāṇī, suvaṇṇamaṇimekhalā.
Pārevatakkhī sutanū, bimboṭṭhā tanumajjhimā.
756. Sujātā bhujalaṭṭhīva, vedīva² tanumajjhimā.
Dīghassā kesā asitā, īsakaggapavellitā.
757. Sujātā migachāpāva, hemantaggisikhāriva.
Nadīva giriduggesu, sañchannā khuddaveḷubhi.
758. Nāganāsūru kalyāṇī, paramā³ timbarutthanī.
Nātidīghā nātirassā, nālomā nātilomasā.
759. Nandāya nūna maraṇena, nandasi sirivāhana.
Ahañca nūna Nandā ca, gacchāma yamasādhanam.
760. Dibbaṃ adhīyase māyaṃ, akāsi cakkhumohanam.
Yo me amittaṃ hatthagataṃ, Vedeham parimocayi.

1. Kosumbaphalakasussoṇī (Sī, Syā, I)

2. Vellīva (Sī, I)

3. Paṭhamā (Sī, I)

761. Adhīyanti mahārāja¹, dibbamāyi'dha paṇḍitā.
Te mocayanti attānaṃ, paṇḍitā mantino janā.
762. Santi māṇavaputtā me, kusalā sandhichedakā.
Yesaṃ katena maggena, Vedeho Mithilaṃ gato.
763. Ingha passa mahārāja, umaṅgaṃ sādhu māpitaṃ.
Hatthīnaṃ atha assānaṃ, rathānaṃ atha pattinaṃ.
Āloka bhūtaṃ tiṭṭhantaṃ, umaṅgaṃ sādhu māpitaṃ².
764. Lābhā vata Videhānaṃ, yassi'me'disā paṇḍitā.
Ghare vasanti vijite, yathā tvaṃ'si Mahosadha.
765. Vuttiṇca parihāraṇca, diguṇaṃ bhattavetaṇaṃ.
Dadāmi vipule bhoge, bhuñja kāme ramassu ca.
Mā Videhaṃ paccagamā, kiṃ Videho karissati.
766. Yo cajetha mahārāja, bhattāraṃ dhanakāraṇā.
Ubhinnaṃ hoti gārayho, attano ca parassa ca.
Yāva jīveyya Vedeho, nāññassa puriso siyā.
767. Yo cajetha mahārāja, bhattāraṃ dhanakāraṇā.
Ubhinnaṃ hoti gārayho, attano ca parassa ca.
Yāva tiṭṭheyya Vedeho, nāññassa vijite vase.
768. Dammi nikkhasahassaṃ te, gāmāsītiṇca Kāsisu.
Dāsisatāni cattāri, dammi bhariyāsataṇca te.
Sabbaṃ senaṅga'mādāya, sotthiṃ gaccha Mahosadha.
769. Yāva dadantu hatthīnaṃ, assānaṃ diguṇaṃ vidhaṃ.
Tappentu annapānena, rathike pattikārake.
770. Hatthī asse rathe pattī, gacchevā'dāya paṇḍita.
Passatu taṃ mahārājā, Vedeho Mithilaṃ gataṃ³.
771. Hatthī assā rathā pattī, senā padissate mahā.
Caturaṅginī bhīsarūpā, kinu maññasi paṇḍita⁴.

1. Adhiyanti ve mahārāja (Syā, Ka)

3. Mithilaggamaṃ (Ka)

2. Niṭṭhitaṃ (Sī, Syā, I)

4. Maññanti paṇḍitā (Sī, Syā, I)

772. Ānando te mahārāja, uttamo paṭidissati.
Sabbam senaṅga'mādāya, sotthim patto Mahosadho.
773. Yathā petam susānasmim, chaḍḍetvā caturo janā.
Evam Kapilaye tyamha¹, chaḍḍayitvā idhā'gatā.
774. Atha tvaṁ kena vaṇṇena, kena vā pana hetunā.
Kena vā atthajātena, attānam parimocayi.
775. Attham atthena Vedeha, mantam mantena khattiya.
Parivārayim² rājānam, jambudīpam'va sāgaro.
776. Dinnam nikkhasahassam me, gāmāsīti ca Kāsisu.
Dāsīsātāni cattāri, dinnam bhariyāsataṅca me.
Sabbam senaṅga'mādāya, sotthinā'mhi idhā'gato.
777. Susukham vata samvāso, paṇḍitehīti Senaka.
Pakkhīva pañjare baddhe, macche jālagateriva.
Amittahatthagat³, mocayī no Mahosadho.
778. Eva'metam mahārāja, paṇḍitā hi sukhāvahā.
Pakkhīva pañjare baddhe, macche jālagateriva.
Amittahatthagat, mocayī no Mahosadho.
779. Āhaññantu sabbavīṇā, bheriyo dindimāni ca.
Dhamentu Māgadhā saṅkhā, vaggū nadantu dundubhī.
780. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Bahum annaṅca pānaṅca, paṇḍitassā'bhihārayum.
781. Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikarakā.
Bahum annaṅca pānaṅca, paṇḍitassā'bhihārayum.
782. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
Bahum annaṅca pānaṅca, paṇḍitassā'bhihārayum.

1. Kappiliye tyamhā (Syā), Kampilliye tyamhā (Sī), Kampilliyaraṭṭhe (I)

2. Parivārayissam (Sī, Syā)

3. Amittassa hatthagat (Ka)

783. Bahujano pasanno'si, disvā paṇḍita'māgataṃ.
 Paṇḍitamhi anuppatte, celukkhepo avattathāti.
 Umaṅgajātakam¹ pañcamam.

543. Bhūridattajātaka (6)

784. Yaṃ kiñci ratanaṃ atthi, Dhataratṭhanivesane.
 Sabbāni te upayantu, dhītaraṃ dehi rājino.
785. Na no vivāho nāgehi, katapubbo kudācanaṃ.
 Taṃ vivāhaṃ asaṃyuttaṃ, kathaṃ amhe karomase.
786. Jīvitam nūna te cattaṃ, ratṭhaṃ vā manujādhipa.
 Na hi nāge kupitamhi, ciraṃ jīvanti tādīsā.
787. Yo tvaṃ deva manusso'si, iddhimantaṃ aniddhimā.
 Varuṇassa niyaṃputtaṃ, Yāmunam atimaññasi.
788. Nātimaññāmi rājānaṃ, Dhataratṭhaṃ yasassinaṃ.
 Dhataratṭho hi nāgānaṃ, bahūna'mapi issaro.
789. Ahi mahānubhāvopi, na me dhītara'māraho.
 Khattiyo ca Videhānaṃ, abhijātā Samuddajā.
790. Kambalassatarā uṭṭhentu, sabbe nāge nivedaya.
 Bārāṇasim pavajjantu, mā ca kañci² viheṭṭhayuṃ.
791. Nivesanesu sobbhesu, rathiyā caccaresu ca.
 Rukkhaggesu ca lambantu, vitatā toraṇesu ca.
792. Ahampi sabbasetena, mahatā sumahaṃ puram.
 Parikkhipissaṃ bhogehi, Kāsīnaṃ janayaṃ bhayaṃ.
793. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā uragā'nekavaṇṇino.
 Bārāṇasim pavajjimsu, na ca kañci viheṭṭhayuṃ.
794. Nivesanesu sobbhesu, rathiyā caccaresu ca.
 Rukkhaggesu ca lambhimsu, vitatā toraṇesu ca.

1. Mahā-ummaggajātakam (Sī, I), Mahosadhajātakam (Syā, Ka) 2. Kiñci (Sī, I, Ka)

795. Tesu disvāna lambante, puthū kandimsu nāriyo.
Nāge soṇḍikate disvā, passasante muhum muhum.
796. Bārāṇasī pabyathitā, āturā samapajjatha.
Bāhā paggayha pakkandum, “dhītaraṃ dehi rājino”.
797. Pupphābhihārassa vanassa majjhe,
Ko lohitakkho vitatantaramso.
Kā kambukāyūradharā suvatthā,
Tiṭṭhanti nāriyo dasa vandamānā.
798. Ko tvaṃ brahābāhu vanassa majjhe,
Virocasi ghatasittova aggi.
Mahesakkho aññataro’si yakkho,
Udāhu nāgo’si mahānubhāvo.
799. Nāgoḥa’masmi iddhimā, tejassī¹ duratikkamo.
Ḍamseyyaṃ tejasā kuddho, phītaṃ janapadaṃ api.
800. Samuddajā hi me mātā, Dhataratṭho ca me pitā.
Sudassanakaniṭṭho’smi, Bhūridattoti maṃ vidū.
801. Yaṃ gambhīraṃ sadāvaṭṭaṃ, rahadaṃ bhismaṃ pekkhasi.
Esa dibyo mamā’vāso, anekasataporiso.
802. Mayūraḥcābhiraṃ, nīlodaṃ vanamajjhato.
Yamaṃ pavisa mābhīto, khemaṃ vattavataṃ² sivaṃ.
803. Tattha patto sānucaro, saha puttena brāhmaṇa.
Pūjito mayhaṃ kāmehi, sukhaṃ brāhmaṇa Vacchasi.
804. Samā samantaparito, pahūtatagarā³ mahī.
Indagopakasañchannā, sobhati harituttamā.
805. Rammāni vanacetyāni, rammā haṃsūpakūjitā.
Opupphāpaddhā tiṭṭhanti, pokkharañño⁴ sunimmitā.

1. Tejasī (Sī, Syā, I, Ka)

3. Bahukā taggarā (Sī, Syā, I)

2. Vattavatiṃ (Syā, Ka)

4. Pokkharaññā (Syā, I)

806. Aṭṭhaṃsā sukatā thambhā, sabbe veḷuriyāmayā.
Sahassathambhā pāsādā, pūrā kaññāhi jotare.
807. Vimānaṃ upapanno'si, dibyaṃ puññehi attano.
Asambādhaṃ sivaṃ rammaṃ, accantasukhasaṃhitaṃ.
808. Maññe sahasanettassa, vimānaṃ nābhikaṅkhasi.
Iddhī hi tyā'yaṃ vipulā, Sakkasseva jutīmato.
809. Manasāpi na pattabbo, ānubhāvo jutīmato.
Paricārayamānānaṃ, sa-indānaṃ¹ Vasavattinaṃ.
810. Taṃ vimānaṃ abhijjhāya, amarānaṃ sukhesinaṃ.
Uposathaṃ upavasanto, semi vammikamuddhani.
811. Ahañca miga'mesāno, saputto pāvisiṃ vanaṃ.
Taṃ maṃ mataṃ vā jīvaṃ vā, nā'bhivedenti ñātakā.
812. Āmanteye Bhūridattaṃ, Kāsiputtaṃ yasassinaṃ.
Tayā no samanūññātā, api passemu ñātake.
813. Eso hi vata me chando, yaṃ vasesi mamantike.
Na hi etādisā kāmā, sulabhā honti mānuse.
814. Sace tvaṃ ni'cchase vatthuraṃ, mama kāmehi pūjito.
Mayā tvaṃ samanūññāto, sotthiṃ passāhi ñātake.
815. Dhārayi'maṃ maṇiṃ dibyaṃ, pasuṃ putte ca vindati.
Arogo sukhito hoti², gacchevā'dāya brāhmaṇa.
816. Kusalaṃ paṭinandāmi, Bhūridatta vaco tava.
Pabbajissāmi jiṇṇo'smi, na kāme abhipatthaye.
817. Brahmacariyassa ce bhaṅgo, hoti bhogehi kāriyaṃ.
Avikampamāno eyyāsi, bahuṃ dassāmi te dhanāṃ.
818. Kusalaṃ paṭinandāmi, Bhūridatta vaco tava.
Punapi āgamissāmi, sace attho bhavissati.

1. Indānaṃ (Syā, Ka)

2. Hohi (Syā)

819. Idaṃ vatvā Bhūridatto, pesesi caturo jane.
“Etha gacchatha uṭṭhetha, khippaṃ pāpetha brāhmaṇaṃ”.
820. Tassa taṃ cavanaṃ sutvā, uṭṭhāya caturo janā.
Pesitā Bhūridattena, khippaṃ pāpesu brāhmaṇaṃ.
821. Maṇiṃ paggayha maṅgalyaṃ, sādhuvaṭṭaṃ¹ manoramaṃ.
Selaṃ byañjanasampannaṃ, ko imaṃ maṇimajjhagā.
822. Lohitakkhasahassāhi, samantā parivāritaṃ.
Ajja kālaṃ pathaṃ² gacchaṃ, ajjhagā’haṃ maṇiṃ imaṃ.
823. Sūpaciṇṇo ayaṃ selo, accito mānito³ sadā.
Sudhārito sunikkhitto, sabbattha’ mabhisādhaye.
824. Upacāravipannassa, nikkhepe dhāraṇāya vā.
Ayaṃ selo vināsāya, paraciṇṇo ayoniso.
825. Na imaṃ akusalo⁴ dibyaṃ, maṇiṃ dhāretu’ māraho.
Paṭipajja sataṃ nikkhaṃ, dehi’maṃ ratanaṃ mama.
826. Na ca myā’yaṃ maṇi keyyo, gohi⁵ vā ratanehi vā.
Selo byañjanasampanno, neva keyyo maṇi mama.
827. No ce tayā maṇi keyyo, gohi⁵ vā ratanehi vā.
Atha kena maṇi keyyo, taṃ me akkhāhi pucchito.
828. Yo me saṃse mahānāgaṃ, tejassim duratikkamaṃ.
Tassa dajjaṃ imaṃ selaṃ, jalanta’ miva tejasā.
829. Ko nu brāhmaṇavaṇṇena, supaṇṇo patataṃ varo.
Nāgaṃ jigīsa’manvesi, anvesaṃ bhakkha’ mattano.
830. Nā’haṃ dijjādhipo homi, nadiṭṭho garuḷo mayā.
Āsīvisena vittoti⁶, vajjo brāhmaṇa maṃ vidū.
831. Kinnu tuyhaṃ balaṃ atthi, kiṃ sippaṃ vijjate tava.
Kismiṃ vā tvaṃ paratthaddho, uragaṃ nā’pacāyasi.

1. Sādhucittaṃ (I)

2. Padaṃ (Sī, I)

3. Mahito (Sī, Syā, I)

4. Kusalaṃ (Ka)

5. Kehi (Ka)

6. Vittosmi (Syā, Ka)

832. Āraññikassa isino, cirarattaṃ tapassino.
Supaṇṇo Kosiyassa'kkhā, visavijjaṃ anuttaraṃ.
833. Taṃ bhāvitatta'ññataraṃ, sammantaṃ pabbatantare.
Sakkaccaṃ taṃ upaṭṭhāsiṃ, rattindiva'matandito.
834. So tadā paricīṇṇo me, vattavā brahmacariyavā.
Dibbaṃ pātukarī mantaṃ, kāmasā bhagavā mama.
835. Tyā'haṃ mante paratthaddho, nāhaṃ bhāyāmi bhoginaṃ.
Ācariyo visaghātānaṃ, alampānoti¹ maṃ vidū.
836. Gaṇhāmase maṇiṃ tāta, Somadatta vijānāhi.
Mā daṇḍena sirim pattaṃ, kāmasā pajahimhase.
837. Sakaṃ nivesanaṃ pattaṃ, yo taṃ brāhmaṇa pūjayi.
Evaṃ kalyāṇakārissa, kiṃ mohā dubbhi'micchasi.
838. Sace tvaṃ² dhanakāmo'si, Bhūridatto padassati³.
Tameva gantvā yācassu, bahuṃ dassati te dhanam.
839. Hatthagataṃ pattaḡataṃ, nikiṇṇaṃ khādituṃ varaṃ.
Mā no sandiṭṭhiko attho, Somadatta upaccagā.
840. Paccati niraye ghore, mahissamapi vivarati⁴.
Mittadubbhi hitaccāgi, jīvare'vāpi sussati⁵.
841. Sace tvaṃ² dhanakāmo'si, Bhūridatto padassati.
Maññe attakataṃ veraṃ, naciraṃ vedayissasi.
842. Mahāyaññaṃ yajitvāna, evaṃ sujjhanti brāhmaṇā.
Mahāyaññaṃ yajissāma, evaṃ mokkhāma pāpakā.
843. Handa dāni apāyāmi, nā'haṃ ajja tayā saha.
Padamekaṃ⁶ na gaccheyyaṃ, evaṃ kibbisakārinā.

1. Ālambānoti (Sī, I), ālambāyanoti (Syā)

2. Sace hi (Sī, I, Ka)

3. Bhūridattaṃ padissasi (Ka)

4. Mahissamava dīyati (Sī, I), mahimassa vindrīyati (Syā)

5. Jīvare cāpi sussare (Sī, I)

6. Padamekaṃ (Syā, Ka)

844. Idaṃ vatvāna pitaraṃ, Somadatto bahussuto.
Ujjhāpetvāna bhūtāni, tamhā ṭhānā apakkami.
845. Gaṇhāhe'taṃ mahānāgaṃ, āhare'taṃ maṇiṃ mama.
Indagopakavaṇṇābho, yassa lohitako siro.
846. Kappāsapicurāsīva, eso kāyo padissati¹.
Vammikaggagato seti, taṃ tvaṃ gaṇhāhi brāhmaṇa.
847. Atho'sadhehi dibbehi, jappaṃ mantapadāni ca.
Evaṃ taṃ asakkhi satthum², katvā paritta'mattano.
848. Mamaṃ disvāna āyantaṃ, sabbakāmasamiddhinaṃ.
Indriyāni ahaṭṭhāni, sāvaṃ³ jātaṃ mukhaṃ tava.
849. Padmaṃ yathā hatthagataṃ, pāṇinā parimadditaṃ.
Sāvaṃ jātaṃ⁴ mukhaṃ tuyhaṃ, mamaṃ disvāna edisaṃ.
850. Kacci nu te nā'bhisasi⁵, kacci te atthi vedanā.
Yena sāvaṃ mukhaṃ tuyhaṃ, mamaṃ disvāna āgataṃ.
851. Supinaṃ tāta addakkhiṃ, ito māsaṃ adhogataṃ.
“Dakkhiṇaṃ viya me bāhuṃ, chetvā ruhiramakkhitaṃ.
Puriso ādāya pakkāmi, mama rodantiyā sati”.
852. Yato'haṃ⁶ supina'maddakkhiṃ, Sudassana vijānahi.
Tato divā vā rattiṃ vā, sukhaṃ me no'palabbhati.
853. Yaṃ pubbe parivāriṃsu⁷, kaññā ruciraviggahā.
Hemajālapaṭicchannā, Bhūridatto na dissati.
854. Yaṃ pubbe parivāriṃsu⁷, nettiṃsavaradhārino.
Kaṇikārāva samphullā, Bhūridatto na dissati.

1. Kāya'ssa dissati (Sī, I)

2. Saṭṭhum (Sī, I), yuṭṭhum (Syā), suttum (Ka)

3. Sāmaṃ (Sī, I) 4. Yantaṃ (Ka)

5. Te nābhisayi (Sī), te nābhissasi (Syā)

6. Yato taṃ (Sī)

7. Paricāriṃsu (Sī, I)

855. Handa dāni gamissāma, Bhūridattanivesanaṃ.
Dhammatṭhaṃ sīlasampannaṃ, passāma tava bhātaraṃ.
856. Tañca disvāna āyantiṃ, Bhūridattassa mātaraṃ.
Bāhā paggayha pakkanduṃ, Bhūridattassa nāriyo.
857. Puttaṃ te'yye na jānāma, ito māsaṃ adhogataṃ.
Mataṃ vā yadi vā jīvaṃ, Bhūridattaṃ yasassinaṃ.
858. Sakuṇī hataputtāva, suññaṃ disvā kulāvakaṃ.
Ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ, Bhūridattaṃ apassatī¹.
859. Kurarī hatachāpāva, suññaṃ disvā kulāvakaṃ.
Ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ, Bhūridattaṃ apassatī.
860. Sā nūna cakkavākīva, pallalasmimā anodake.
Ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ, Bhūridattaṃ apassatī.
861. Kammārānaṃ yathā ukkā, anto jhāyati no bahi.
Evaṃ jhāyāmi sokena, Bhūridattaṃ, apassatī.
862. Sālāva sampamathitā², mālutena pamadditā.
Senti puttā ca dārā ca, Bhūridattanivesane.
863. Idaṃ sutvāna nigghosaṃ, Bhūridattanivesane.
Ariṭṭho ca Subhogo³ ca, padhāvimsu anantarā⁴.
864. Amma assāsa mā soci, evaṃdhammā hi pāṇino.
Cavanti upapajjanti, esa'ssa pariṇāmitā.
865. Ahampi tāta jānāmi, evaṃdhammā hi pāṇino.
Sokena ca pareta'smi, Bhūridattaṃ apassatī.
866. Ajja ce me imaṃ rattiṃ, Sudassana vijānahi.
Bhūridattaṃ apassantī, maññe hissāmi jīvitaṃ.

1. Imissā gāthāyananthare Sī-I-potthakesu—

“Sakuṇī hataputtāva, suññaṃ disvā kulāvakaṃ.

Tena tena padhāvissaṃ, piyaputtaṃ apassatī”iti ayampi gāthā āgatā.

2. Sampamadditā (Syā, Ka) 3. Subhago (Sī, I) 4. Upadhāvi'su anantarā (Sī, I)

867. Amma assāsa mā soci, ānayissāma bhātaram.
Disodisam gamissāma, bhātupariyesanam caram.
868. Pabbate giriduggesu, gāmesu nigamesu ca.
Orena sattarattassa¹, bhātaram passa āgataṃ.
869. Hatthā pamutto urago, pāde te nipatī bhusaṃ.
Kacci nu taṃ ḍamsī tāta², mā bhāyi sukhito bhava.
870. Neva mayhaṃ ayaṃ nāgo, alaṃ dukkhāya kāyaci.
Yāvata'tthi ahiggāho, mayā bhiyyo na vijjati.
871. Ko nu brāhmaṇavaṇṇena, ditto³ parisamāgato.
Avhāyantu suyuddhena, suṇantu parisā mama.
872. Tvaṃ maṃ nāgena ālampa, ahaṃ maṇḍūkachāpiyā.
Hotu no abbhutaṃ tattha, āsahashehi pañcahi.
873. Ahaṃ hi vasumā aḍḍho, tvaṃ daliddo'si Māṇava.
Ko nu te pāṭibhoga'tthi, upajūtañca kiṃ siyā.
874. Upajūtañca me assa, pāṭibhogo ca tādiso.
Hotu no abbhutaṃ tattha, ā sahassehi pañcahi.
875. Suṇohi me mahārāja, vacanaṃ bhadda'matthu te.
Pañcannaṃ me sahasānaṃ, pāṭibhogo hi kittima.
876. Pettikaṃ vā iṇaṃ hoti, yaṃ vā hoti sayamkataṃ.
Kiṃ tvaṃ evaṃ bahuṃ mayhaṃ, dhanam yācasi brāhmaṇa.
877. Alampāno hi nāgena, mamaṃ abhijigīsati⁴.
Ahaṃ maṇḍūkachāpiyā, ḍamsayissāmi brāhmaṇaṃ.
878. Taṃ tvaṃ daṭṭhum mahārāja, ajja raṭṭhābhivaḍḍhana.
Khattasaṅghaparibyūḷho, niyyāhi ahidassanaṃ⁵.

1. Orena dasarattassa (Sī, I)

2. Kacci taṃ nuḍasī tāta (Sī), kacci nu ḍamsito tāta (Syā), kaccitānuḍasī tāta (I)

3. Datto (Sī, Syā, I)

4. Abhijivimsati (Sī, Syā, I)

5. Abhidassanaṃ (Sī, I)

879. Neva taṃ atimaññāmi, sippavādena māṇava.
Atimatto'si sippena, uragaṃ nā'pacāyasi.
880. Ahampi nātimaññāmi, sippavādena brāhmaṇa.
Avisena ca nāgena, bhusaṃ vañcayase janaṃ.
881. Evaṃ ce'taṃ jano jaññā, yathā jānāmi taṃ ahaṃ.
Na tvaṃ labhasi ālampa, bhusamuṭṭhiṃ¹ kuto dhanāṃ.
882. Kharājino jaṭi dummi², ditto parisamāgato.
Yo tvaṃ evaṃ gataṃ nāgaṃ, "aviso atimaññasi.
883. Āsajja kho naṃ jaññāsi, puṇṇaṃ uggassa tejaso.
Maññe taṃ bhasmarāsimva, khippa'meso karissati.
884. Siyā visaṃ siluttassa, deḍḍubhassa silābhuno.
Neva lohitaśisassa, visaṃ nāgassa vijjati.
885. Suta'metaṃ arahataṃ, saññatānaṃ tapassinaṃ.
Idha dānāni datvāna, saggaṃ gacchanti dāyakā.
Jīvanto dehi dānāni, yadi te atthi dātave.
886. Ayaṃ nāgo mahiddhiko, tejassī duratikkamo.
Tena taṃ ḍaṃsayissāmi, so taṃ bhasmaṃ karissati.
887. Mayāpe'taṃ sutaraṃ samma, saññatānaṃ tapassinaṃ.
Idha dānāni datvāna, saggaṃ gacchanti dāyakā.
Tvameva dehi jīvanto, yadi te atthi dātave.
888. Ayaṃ Ajamukhī³ nāma, puṇṇā uggassa tejaso.
Tāya taṃ ḍaṃsayissāmi, sā taṃ bhasmaṃ karissati.
889. Yā dhītā Dhataratṭhassa, vemātā bhaginī mama.
Sā taṃ ḍaṃsatva'jamukhī⁴, puṇṇā uggassa tejaso.
890. Chamāyaṃ ce nisiñcissaṃ, Brahmadatta vijānahi.
Tiṇalatāni osadhyo, ussusseyyuraṃ asaṃsayāṃ.

1. Thusamuṭṭhiṃ (Syā), sattamuṭṭhiṃ (Sī, I)

2. Rummi (Sī, Syā, I)

3. Accimukhī (Sī, Syā, I)

4. Sā dissatu accimukhī (Sī, I)

891. Uddhaṃ ce pātayissāmi, Brahmadatta vijānahi.
Satta vassāni'yaṃ devo, na vasse na himaṃ pate.
892. Udahe ce nisiñcissāmi, Brahmadatta vijānahi.
Yāvanto'dakajā¹ pāṇā, mareyyuṃ macchakacchapā.
893. Lokyaṃ sajantaṃ udakaṃ, payāgasmiṃ patiṭṭhitaṃ.
Ko maṃ ajjhoharī bhūto, ogāḷhaṃ Yamunaṃ nadiṃ.
894. Ya'desa lokādhīpatī yasassī,
Bārāṇasīṃ pakriya² samantato.
Tassā'ha putto uragūsabhaṇṇa,
Subhogotī maṃ brāhmaṇa vedayanti.
895. Sace hi putto uragūsabhaṇṇa,
Kāsissa³ rañño amarādhīpassa.
Mahesakkho aññataro pitā te,
Maccesu mātā pana te atulyā.
Na tādiso arahatī brāhmaṇassa,
Dāsampi ohārituṃ⁴ mahānubhāvo.
896. Rukkhaṃ nissāya vijjhīttho, eṇeyyaṃ pātu'māgataṃ.
So viddho dūramacari⁵, saravegena sīghavā⁶.
897. Taṃ tvaṃ patitamaddakkhi, araññasmiṃ brahāvane.
Sa maṃsakāja'mādāya, sāyaṃ nigrodhu'pāgami.
898. Sukasālikasaṅghuṭṭhaṃ, piṅgalaṃ⁷ santhatāyutaṃ.
Kokilābhirudaṃ rammaṃ, dhuvāṃ haritasaddalaṃ.
899. Tattha te so pāturahu, iddhiyā yasaṃ jalaṃ.
Mahānubhāvo bhātā me, kaññāhi parivārito.
900. So tena paricīṇṇo tvaṃ, sabbakāmehi tappito.
Aduṭṭhassa tuvaṃ dubbhi, taṃ te veraṃ idhāgataṃ.

1. Yāvatā odakā (Sī), yāvatā udakajā (I)

3. Kaṃsassa (Sī, I)

5. Dūra'masarā (Sī, I)

7. Piṅgiyaṃ (Sī, Syā, I)

2. Pakiraparī (Sī, I), pakiraharī (Syā)

4. Ohātuṃ (Sī, I)

6. Sekhavā (Sī, I), pekkhavā (Syā, Ka)

901. Khippaṃ gīvaṃ pasārehi, na te dassāmi jīvitam.
Bhātu parisaram veram, chedayissāmi te siram.
902. Ajjhāyako yācayogī, āhutaggi ca brāhmaṇo.
Etehi tihi thānehi, avajjho hoti¹ brāhmaṇo.
903. Yaṃ pūram Dhataṛaṭṭhassa, ogāḷhaṃ Yamunaṃ nadim.
Jotate sabbasovaṇṇam, giri'māhacca Yāmunam.
904. Tattha te purisabyagghā, sodariyā mama bhātaro.
Yathā te tattha vakkhanti, tathā hessasi brāhmaṇa.
905. Anittarā ittarasampayuttā,
Yaññā ca vedā ca Subhoga loke.
Ta'daggarayham hi vinindamāno,
Jahāti vittaṇca sataṇca dhammam.
906. Ajjhena'mariyā pathaviṃ janindā,
Vessā kaṣiṃ pāricariyaṇca suddā.
Upāgu paccekam yathāpadesam,
Katā'hu ete vasināti āhu.
907. Dhātā Vidhātā Varuṇo Kuvero,
Somo Yamo Candimā vāyu Sūriyo.
Etepi yaññaṃ puthuso yajitvā,
Ajjhāyakānam atho sabbakāme.
908. Vikāsitā cāpasatāni pañcā,
Yo Ajjuno balavā bhīmaseno.
Sahassabāhu asamo pathabyā,
Sopi tadā mādahi jātavedam.
909. Yo brāhmaṇe bhojayi dīgharattam,
Annena pānena yathānubhāvam.
Pasannacitto anumodamāno,
Subhoga devaññataro ahosi.

1. Bhavati (Sī, Syā, I)

910. Mahāsanam deva'manomavaṇṇam,
 Yo sappinā asakkhi bhojetu'maggim¹.
 Sa yaññatantam varato yajitvā,
 Dibbam gatiṁ Mucalinda'jjhagacchi.
911. Mahānubhāvo vassasahassajīvī,
 Yo pabbajī dassaneyyo uḷāro.
 Hitvā apariyanta raṭṭham² sasenam,
 Rājā dudīpopi jagāma³ saggam.
912. Yo sāgarantam Sāgaro vijitvā,
 Yūpaṁ subham soṇṇamayaṁ⁴ uḷāram.
 Ussesi vessānara'mādahāno,
 Subhoga devaññataro ahosi.
913. Yassānubhāvena Subhoga Gaṅgā,
 Pavattatha⁵ dadhisannisinnam⁶ samuddam.
 Sa lomapādo paricariya maggim,
 Aṅgo sahasakkhapura'jjhagacchi.
914. Mahiddhiko devavaro yasassī,
 Senāpati tidive Vāsavassa.
 So somayāgena malam vihanvā,
 Subhoga devaññataro ahosi.
915. Akārayi lokamimam parañca,
 Bhāgīrathim Himavantañca Gijjham⁷.
 Yo iddhimā devavaro yasassī,
 Sopi tadā ādahi jātavedam.

1. Jetumaggim (Sī, I)

2. Ratham (Sī, I)

3. Dudīpopajjhagāmi (Syā)

4. Sovanṇamayaṁ (Syā, Ka)

5. Pavattati (Syā, Ka)

6. Dadhisannam (Sī, I)

7. Vijjham (Syā, Ka), viñjham (?)

916. Mālāgirī Himavā yo ca Gijjho¹,
 Sudassano Nisabho Kuveru².
 Ete ca aññe ca nagā mahantā,
 Cityā katā yaññakarehi māhu.
917. Ajjhāyakam mantaguṇūpapannam,
 Tapassinam “yācayogo”ti’dhāhu³.
 Tīre samuddassudakam sajantam⁴,
 Tam Sāgaro’jjhohari tena’peyyo.
918. Āyāgavatthūni puthū pathabyā,
 Samvijjanti brāhmaṇā Vāsavassa.
 Purimam disam pacchimam dakkhiṇuttaram,
 Samvijjamānā janayanti vedam.
919. Kalī hi dhīrāna kaṭam magānam,
 Bhavanti vedajjhagatāna’riṭṭha.
 Marīcidhammam asamekkhitattā,
 Māyāguṇā nātivahanti pañnam.
920. Vedā na tāṇaya bhavanti dassa,
 Mittadduno bhūnahuno narassa.
 Na tāyate pariciṇṇo ca aggi,
 Dosantaram macca’manariyakammam.
921. Sabbañca maccā sadhanam sabhogam⁵,
 Ādīpitaṃ dāru tiṇena missam.
 Dhammā na tappe⁶ asamatthatejo,
 Ko tam subhikkham dvirasaññu kayirā⁷.

1. Vijjho (Ka), vijjhā (Syā)

2. Kākaneru (Sī, I), kākaveru (Syā)

3. Ticāha (Sī, I), ti cāhu (Ka)

4. Siñcantam (Ka)

5. Sadhanā sabhogā (Sī, Syā, I, Ka)

6. Na tappe aggi(Ka)

7. Dirasañña kuriyā (Sī), dirasaññu kuriyā (I)

922. Yathāpi khīraṃ vipariṇāmadhammaṃ,
 Dadhi bhavitvā navanītampi hoti.
 Evampi aggi vipariṇāmadhammo,
 Tejo samorohatī yogayutto.
923. Na dissatī aggi manuppaviṭṭho,
 Sukkhesu kaṭṭhesu navesu cāpi.
 Nā'matthamāno¹ araṇṇārena,
 Nākammunā jāyati jātavedo.
924. Sace hi aggi antarato vaseyya,
 Sukkhesu kaṭṭhesu navesu cāpi.
 Sabbāni susseyyu vanāni loke,
 Sukkhāni kaṭṭhāni ca pajjaleyyuṃ.
925. Karoti ce dārutiṇena puññaṃ,
 Bhojaṃ naro dhūmasikhiṃ patāpavaṃ.
 Aṅgārikā loṇakarā ca sūdā,
 Sarīradāhāpi kareyyu puññaṃ.
926. Atha ce hi ete na karonti puññaṃ,
 Ajjhenamaggiṃ idha tapayitvā.
 Na koci lokasmiṃ karoti puññaṃ,
 Bhojaṃ naro dhūmasikhiṃ patāpavaṃ.
927. Kathaṃ hi lokāpacito samāno,
 Amanuññagandhaṃ bahūnaṃ akantaṃ.
 Yadeva maccā parivajjayanti,
 Ta'dappasatthaṃ dvirasaññu bhuñje.
928. Sikhimpi devesu vadanti he'ke,
 Āpaṃ milakkhū² pana devamāhu.
 Sabbeva ete vitathaṃ bhaṇanti³,
 Aggī na devaññataro na cā'po.

1. Nāmanthamāno (Sī, I)

2. Milakkhā (Sī, I)

3. Gaṇhanti (Ka)

929. Anindriyabaddha'masaññakāyaṃ¹,
 Vessānaraṃ kammakaraṃ pajānaṃ.
 Paricariya maggiṃ sugatiṃ kathaṃ vaje,
 Pāpāni kammāni pakubbamāno².
930. Sabbābhibhū tā'hu'dha jīvikatthā,
 Aggissa brahmā paricārakoti.
 Sabbānubhāvī ca vasī kimatthaṃ,
 Animmito nimmitaṃ vandita'ssa.
931. Hassaṃ anijjhānakhamāṃ atacchaṃ,
 Sakkārahetu pakiriṃsu pubbe.
 Te lābhasakkāre apātubhonte,
 Sandhāpitā³ jantubhi santidhammaṃ.
932. Ajjhena'mariyā pathaviṃ janindā,
 Vessā kaṣiṃ pāricariyañca suddā.
 Upāgu paccekaṃ yathāpadesaṃ,
 Katā'hu ete vasiṇāti āhu.
933. Etañca saccaṃ vacanaṃ bhaveyya,
 Yathā idaṃ bhāsitaṃ brāhmaṇehi.
 Nā'khattiyo jātu labhetha rajjaṃ,
 Nā'brāhmaṇo mantapadāni sikkhe.
 Nā'ññatra vessehi kaṣiṃ kareyya,
 Suddo na mucce parapesanāya⁴.
934. Yasmā ca etaṃ vacanaṃ abhūtaṃ,
 Musāvi'me odariyā bhaṇanti.
 Ta'dappapaññā abhisaddahanti,
 Passanti taṃ paṇḍitā attanāva.

1. Nirindriyaṃ antaṃ asaññakāyaṃ (Sī, I), anindriyaṃ santamasaññakāyaṃ (Syā)

2. Pakrubbamāno (Syā, Ka)

3. Santhambhitā (Sī, I), sandhābhitā (Syā), santāpitā (Ka)

4. Parapessitāya (Sī, I)

935. Khatyā hi vessānaṃ¹ balim haranti,
 Ādāya satthāni caranti brāhmaṇā.
 Taṃ tādisaṃ saṅkhubhitam pabhinnaṃ,
 Kasmā brahmā nuju karoti lokam.

936. Sace hi so issaro sabbaloke,
 Brahmā bahūbhūtapatī² pajānaṃ.
 Kim sabbalokaṃ vidahī alakkhim,
 Kim sabbalokaṃ na sukhim akāsi.

937. Sace hi so issaro sabbaloke,
 Brahmā bahūbhūtapatī pajānaṃ.
 Māyā musāvajjamadena³ cāpi,
 Lokam adhammena kimattha'makāri⁴.

938. Sace hi so issaro sabbaloke,
 Brahmā bahūbhūtapatī pajānaṃ.
 Adhammiko bhūtapatī Ariṭṭha,
 Dhamme sati yo vidahī adhammaṃ.

939. Kīṭa paṇṇā uragā ca bhekā⁵,
 Hantvā kimī sujhati makkhikā ca.
 Etepi dhammā anariyarūpā,
 Kambojakānaṃ vitathā bahūnaṃ.

940. Sace hi so sujhati yo hanāti,
 Hatopi so sagga'mupeti ṭhānaṃ.
 Bhovādi bhovādina mārayeyyum⁶,
 Ye cāpi tesam abhisaddaheyyum.

1. Khattā na vessā na (Sī, I)

3. Musāvañcanapadena (Ka)

5. Bhiṅgā (Syā)

2. Brahmapahū bhūtapatī (Syā)

4. Kimattha'kāsi (Sī, I), kimatthakārī (Syā)

6. Mārabheyyum (Ka)

941. Neva migā na pasū nopi gāvo,
 Āyācanti attavadhāya keci.
 Vipphandamāne idha jīvikatthā,
 Yaññesu pāṇe pasumārabhanti¹.
942. Yūpussane² pasubandhe ca bālā,
 Cित्तेhi vaṇṇehi mukhaṃ nayanti.
 Ayaṃ te yūpo kāmadoho parattha,
 Bhavissati sassato samparāye.
943. Sace ca yūpe maṇisaṅkhamuttaṃ,
 Dhaññaṃ dhanam rajataṃ jātarūpaṃ.
 Sukkhesu kaṭṭhesu navesu cāpi,
 Sace duhe tidive sabbakāme.
 Tevijjasaṅghāva puthū yajeyyum,
 Abrahmaṇaṃ³ kañci na yājeyyum.
944. Kuto ca yūpe maṇisaṅkhamuttaṃ,
 Maññaṃ dhanam rajataṃ jātarūpaṃ.
 Sukkhesu kaṭṭhesu navesu cāpi,
 Kuto duhe tidive sabbakāme.
945. Saṭṭhā ca luddā ca paluddhabālā⁴,
 Cित्तेhi vaṇṇehi mukhaṃ nayanti.
 Ādāya aggaṃ mama dehi vittaṃ,
 Tato sukhī hohisi sabbakāme.
946. Ta'maggihuttaṃ saraṇaṃ pavissa,
 Cित्तेhi vaṇṇehi mukhaṃ nayanti.
 Oropayitvā kesamassuṃ nakhañca,
 Vedehi vittaṃ atigāḷhayanti⁵.

1. Māharanti (Sī, Syā, I)

3. Na brāhmaṇā (Sī, Syā)

5. Atigāḷhayanti (Sī, I)

2. Yūpassa te (Sī), yūpassa ne (I)

4. Upaladdhabālā (Sī, I)

947. Kākā ulūkaṃva raho labhitvā,
 Ekaṃ samānaṃ bahukā samecca.
 Annāni bhutvā kuhakā kuhitvā,
 Muṇḍaṃ karitvā yaññapatho'ssajanti.
948. Evaṃ hi so vañcito brāhmaṇehi,
 Eko samāno bahukā¹ samecca.
 Te yogayogena vilumpamānā,
 Diṭṭhaṃ adiṭṭhena dhanāṃ haranti.
949. Akāsiyā rājūhivā'nusiṭṭhā,
 Ta'dassa ādāya dhanāṃ haranti.
 Te tādisā corasamā asantā,
 Vajjhā nahaññanti Ariṭṭha loke.
950. Indassa bāhārasi dakkhiṇāti,
 Yaññesu chindanti palāsayaṭṭhim.
 Taṃ cepi saccaṃ Maghavā chinnabāhu,
 Kena'ssa indo asure jināti.
951. Taṃ ceva tucchaṃ Maghavā samaṅgī,
 Hantā avajjho paramo sa devo².
 Mantā ime brāhmaṇā tuccharūpā,
 Sandiṭṭhikā vañcanā esa loke.
952. Mālāgiri Himavā yo ca Gijjho,
 Sudassano Nisabho Kuveru.
 Ete ca aññe ca nagā mahantā,
 Cityā katā yaññakarehi māhu.
953. Yathāpakārāni hi iṭṭhakāni,
 Cityā katā yaññakarehi māhu.
 Na pabbatā honti tathāpakārā,
 Aññā disā acalā tiṭṭhaselā.

1. Bahuhi (Sī)

2. Sudevo (Syā, Ka)

954. Na iṭṭhakā honti silā cirena¹,
 Na tattha sañjāyati ayo na lohaṃ.
 Yaññañca etaṃ parivaṇṇayantā,
 Cityā katā yaññaṅkarehi māhu.
955. Ajjhāyakaṃ mantaguṇūpapannaṃ,
 Tapassinaṃ “yācayogo”ti’dhāhu.
 Tīre samuddassudakaṃ sajantaṃ,
 Taṃ Sāgaro’jjhohari tena’peyyo.
956. Parosahassampi samantavede,
 Mantūpapanne nadiyo vahanti.
 Na tena byāpannarasūdakā na,
 Kasmā samuddo atulo apeyyo.
957. Ye keci kūpā idha jīvaloke,
 Loṇūdakā kūpakhaṇehi khātā.
 Na brāhmaṇajjhoharaṇena² tesu,
 Āpo apeyyo dvirasaññu māhu.
958. Pure puratthā kā kassa bhariyā,
 Mano manussaṃ ajanesi pubbe.
 Tenāpi dhammena na koci hīno,
 Evampi vosaggavibhaṅga’māhu³.
959. Caṇḍālaputtopi adhicca vede,
 Bhāseyya mante kusalo matīmā⁴.
 Na tassa muddhāpi phaleyya sattadhā,
 Mantā ime attavadhāya katā⁵.
960. Vācākatā giddhikatā⁶ gahītā,
 Dummocayā kabyapathānupannā.
 Bālāna cittaṃ visame niviṭṭhaṃ,
 Ta’dappapaññā abhīsaddahanti.

1. Cirenapi (Sī, I)

3. Vossaggavibhāgamāhu (Sī)

5. Kattā (Sī, I)

2. Brāhmaṇajjhohari tena (Ka)

4. Mutīmā (Sī, I)

6. Giddhigatā (Ka)

961. Sīhassa byagghassa ca dīpino ca,
 Na vijjatī porisiyaṃbalena.
 Manussabhāvo ca gavaṃ'va pekkho,
 Jātī hi tesaṃ asamā samānā¹.
962. Sace ca rājā pathaviṃ vijitvā,
 Sajīvavā assavapārisajjo.
 Sayameva so sattusaṅghaṃ vijeyya,
 Tassappajā niccasukhī² bhaveyya.
963. Khattiyamantā ca tayo ca vedā,
 Atthēna ete samakā bhavanti.
 Tesaṃca atthaṃ avinicchinitvā,
 Na bujjhatī oghapathaṃva channaṃ.
964. Khattiyamantā ca tayo ca vedā,
 Atthēna ete samakā bhavanti.
 Lābhā alābho ayaso yaso ca,
 Sabbeva tesaṃ catunnaṃca³ dhammā.
965. Yathāpi ibbhā dhanadhaññahetu,
 Kammāni karonti⁴ puthū pathabyā.
 Tevijjasaṅghā ca tatheva ajja,
 Kammāni karonti⁴ puthū pathabyā.
966. Ibbhehi ye te⁵ samakā bhavanti,
 Niccussukā kāmaguṇesu yuttā.
 Kammāni karonti⁴ puthū pathabyā,
 Ta'dappapaññā dvirasaññu'rā te.
967. Kassa bherī mudiṅgā ca, saṅkhāpaṇavadindimā.
 Purato paṭipannāni, hāsayantā rathesabhaṃ.
968. Kassa kañcanapaṭṭena, puthunā vijjuvaṇṇinā.
 Yuvā kalāpasannaddho, ko eti siriyā jalaṃ.

1. Samānaṃ (Syā, Ka)

3. Sabbe te sabbesaṃ catunna (Sī, I)

4. Kārenti (Sī, Syā, I)

2. Niccasukhā (I)

5. Ete (Sī, Syā, I)

969. Ukkāmukhapahaṭṭhaṃva, khadiraṅgārasannibham.
Mukhañca rucirā bhāti, ko eti siriyā jalam.
970. Kassa jambonadam chattam, sasalakam manoradam.
Ādiccaramsāvaranam, ko eti siriyā jalam.
971. Kassa aṅgam¹ pariggayha, vālabījani'muttamam.
Ubhato varapaññassa², muddhani uparūpari.
972. Kassa pekhuṇahatthāni, citrāni ca mudūni ca.
Kañcanamaṇidaṇḍāni³, caranti dubhato mukham.
973. Khadiraṅgaravaṇṇābhā, ukkāmukhapahamsitā.
Kasse'te kuṇḍalā vaggū, sobhanti dubhato mukham.
974. Kassa vātena chupitā, niddhantā mudukālaka⁴.
Sobhayanti nalāṭantam, nabhā vijjurivu'ggaṭā.
975. Kassa etāni akkhīni, āyatāni puthūni ca.
Ko sobhati visālakkho, kasse'tam uṇṇajam mukham.
976. Kasse'te lapanajātā⁵, suddhā saṅkhavarūpamā.
Bhāsamānassa sobhanti, dantā kuppilasādisā.
977. Kassa lākhārasasamā, hatthapādā sukhedhitā.
Ko so bimboṭṭhasampanno, divā sūriyova bhāsati.
978. Himaccaye Himavati⁶, mahāsālova pupphito.
Ko so odātapāvāro, jayam indova sobhati.
979. Suvaṇṇapīlakākiṇṇam, maṇidaṇḍavicittakam.
Ko so parisa'mogayha, īsam khaggaṃ pamuñcati⁷.

1. Aṅkam (Sī, I)

2. Carate varapaññassa (Sī, I)

3. Tapaññamaṇidaṇḍāni (Sī, I), suvaṇṇamaṇidaṇḍāni (Syā, Ka)

4. Mudukālakam (Sī), mudu kālikā (Syā)

5. Lapanājā suddhā (Sī, I)

6. Hemavato (Sī, Syā, I)

7. Iso khaggaṃva muñcati (Sī, I), ante khaggaṃ pamuñcati (Syā)

980. Suvaṇṇavikātā cittā, sukatā cittasibbanā¹.
Ko so omuñcate pādā, namo katvā mahesino.

981. Dhataratṭhā hi te nāgā, iddhimanto yasassino.
Samuddajāya uppannā, nāgā ete mahiddhikāti.
Bhūridattajātakam chaṭṭham.

544. Candakumārajātaka (7)

982. Rājāsi luddakammo, ekarājā Pupphavatiyā.
So pucchi brahmabandhum, Khaṇḍahālam purohitam mūlham.

983. Saggāna maggamācikkha²,
Tvaṃsi brāhmaṇa dhammavinayakusalo.
Yathā ito vajanti sugatim, narā puññāni katvāna.

984. Atidānam daditvāna, avajjhe deva ghātetvā.
Evaṃ vajanti sugatim, narā puññāni katvāna.

985. Kim pana tam atidānam, ke ca avajjhā imasmi lokasmin.
Etaṇca kho no akkhāhi, yajissāmi dadāmi³ dānāni.

986. Puttehi deva yajitabbam, mahesihi negamehi ca.
Usabhehi ājāniyehi catūhi,
Sabbacatukkena deva yajitabbam.

987. Tam sutvā antepure, kumārā mahesiyo ca haññantu.
Eko ahosi nigghoso, bhismā accuggato saddo.

988. Gacchatha vadetha kumāre, Candaṃ Sūriyaṇca Bhaddasenaṇca.
Sūraṇca Vāmagottaṇca, pacurā⁴ kira hotha yaññatthāya.

989. Kumāriyopi vadetha, Upasenam⁵ Kokilaṇca Muditaṇca.
Nandaṇcāpi kumārim, pacurā⁴ kira hotha yaññatthāya.

990. Vijayampi mayham mahesim, Erāvatim⁶ Kesinim Sunandaṇca.
Lakkhaṇavarūpapannā, pacurā kira hotha yaññatthāya.

1. Sibbinī (Syā, Ka)

3. Yajissāma dadāma (Sī, I)

5. Upasenim (Sī), Upaseṇim (I)

2. Saggamaggamācikkha (Sī, I)

4. Pasurā (Sī, I, Ka)

6. Ekaṇpatim (I), Erāṇpatim (Ka)

991. Gahapatayo ca vadetha, Puṇṇamukhaṃ Bhaddiyaṃ Siṅgālaṇca.
Vaddhañcāpi gahapatiṃ, pacurā kira hotha yaññatthāya.
992. Te tattha gahapatayo,
Avocisuṃ samāgatā puttadāraparikiṇṇā.
Sabbeva sikhino deva karohi.
Atha vā no dāse sāvehi.
993. Abhayaṃkarampi me hatthiṃ,
Nālāgiriṃ Accuggataṃ Varuṇadantaṃ¹.
Ānetha kho ne khippaṃ, yaññatthāya bhavissanti.
994. Assaratanampi² Kesim, Surāmukhaṃ Puṇṇakaṃ Vinatakaṇca.
Ānetha kho ne khippaṃ, yaññatthāya bhavissanti.
995. Usabhampi³ Yūthapatiṃ Anojaṃ,
Nisabhaṃ Gavampatiṃ tepi mayhaṃ ānetha.
Samūha⁴ karontu sabbaṃ.
Yajissāmi dadāmi dānāni.
996. Sabbaṃ⁵ paṭiyādeṭṭha, yaññaṃ pana uggatamhi sūriyamhi.
Āṇāpetha ca kumāre⁶, abhiramantu imaṃ rattiṃ.
997. Sabbaṃ⁵ upaṭṭhapetha, yaññaṃ pana uggatamhi sūriyamhi.
Vadetha dāni kumāre, ajja kho⁷ pacchimā ratti.
998. Taṃtaṃ mātā avaca, rodantī āgantvā vimānato.
Yaṇño kira te putta, bhavissati catūhi puttehi.
999. Sabbepi mayhaṃ puttā cattā, Candasmim haññaṃānasmiṃ.
Puttehi yaññaṃ yajitvāna, sugatiṃ saggaṃ gamissāmi.
1000. Mā taṃ⁸ putta saddaheṣi, sugati kira hoti puttayaññaṇa.
Nirayāne'so maggo, neso maggo hi saggaṇaṃ.

1. Nālāgiriṃ accutaṃ varuṇadantaṃ (Sī), rājagiriṃ accutavaruṇadantaṃ (I)

2. Assatarampi (Sī, I), assaratanampi me (Syā)

3. Usabhampi me (Syā)

4. Samupā (Sī, I), sammukhā (Syā)

5. Sabbampi (Syā)

6. Āṇāpetha Candakumāre (Syā, Ka)

7. Vo (I)

8. Mā (Sī, I)

1001. Dānāni dehi Koṇḍañña, ahimsā sabbabhūtabhabyānaṃ.
Esa maggo sugatiyā, na ca maggo puttayañña.
1002. Ācariyānaṃ vacanā, ghāteṣsaṃ Candaṇca Suriyaṇca.
Puttehi yaññaṃ¹ yajitvāna duccajehi, sugatiṃ saggaṃ gamissāmi.
1003. Taṃtaṃ pitāpi avaca, Vasavattī orasaṃ sakaṃ puttaṃ.
Yaṇño kira te putta, bhavissati catūhi puttehi.
1004. Sabbepi mayhaṃ puttā cattā, Candasmim haññaṃānasim.
Puttehi yaññaṃ yajitvāna, sugatiṃ saggaṃ gamissāmi.
1005. Mā taṃ putta saddaheṣi, sugati kira hoti puttayañña.
Nirayāne'so maggo, neso maggo hi saggaṇaṃ.
1006. Dānāni dehi Koṇḍañña, ahimsā sabbabhūtabhabyānaṃ.
Esa maggo sugatiyā, na ca maggo puttayañña.
1007. Ācariyānaṃ vacanā, ghāteṣsaṃ Candaṇca Sūriyaṇca.
Puttehi yaññaṃ yajitvāna duccajehi, sugatiṃ saggaṃ gamissāmi.
1008. Dānāni dehi Koṇḍañña, ahimsā sabbabhūtabhabyānaṃ.
Puttaparivuto tuvaṃ, raṭṭhaṃ janapadaṇca pālehi.
1009. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigalabandhakāpi, hatthī asse ca pālema.
1010. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigalabandhakāpi, hatthichakaṇāni ujjhema.
1011. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigalabandhakāpi, assachakaṇāni ujjhema.
1012. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa².
Yassa honti tava kāmā, api raṭṭhā pabbājita.
Bhikkhācariyaṃ carissāma.

1. Puttehi (Sī, Syā, I)

2. Idam padam Sī-I-potthakesu natthi.

1013. Dukkhaṃ kho me janayatha, vilapantā jīvitassa kāmā hi.
Muñcetha¹ dāni kumāre, alampi me hotu puttayaññaena.
1014. Pubbeva khosi me vutto, dukkaraṃ durabhisambhavañce'taṃ.
Atha no upakkhaṭassa yaññaassa, kasmā karosi vikkhepaṃ.
1015. Sabbe vajanti sugatiṃ, ye yajanti yepi yājenti.
Ye cāpi anumodanti, yajantānaṃ edisaṃ mahāyaññaṃ.
1016. Atha kissa jano² pubbe, sotthānaṃ brāhmaṇe avācesī.
Atha no akāraṇasmā, yaññaatthāya deva ghātesī.
1017. Pubbeva no daharakāle³, na hanesī⁴ na ghātesī.
Dahara'mhā yobbanāṃ pattā, adūsakā tāta haññaṃa.
1018. Hatthigate assagate,
Sannaddhe passa no mahārāja.
Yuddhe vā yujjhamāne vā,
Na hi mādisā sūrā honti yaññaatthāya.
1019. Paccante vāpi kupite, aṭavīsu vā mādisa niyojenti.
Atha no akāraṇasmā, abhūmiyaṃ tāta haññaṃa.
1020. Yāpi hi tā sakunīyo, vasanti tiṇagharāni katvāna.
Tāsampi piyā puttā, atha no tvaṃ deva ghātesī.
1021. Mā tassa saddaheṣi, na maṃ Khaṇḍahālo ghāteyya.
Mamaṃ hi so ghātetvāna, anantarā tampi deva ghāteyya.
1022. Gāmaṃ nigaṃavaraṃ dadanti, bhogaṃpissa mahārāja.
Atha'ggapiṇḍikāpi, kule kule he'te bhuñjanti.
1023. Tesampi tādisānaṃ, icchanti dubbhitaṃ mahārāja.
Yebhuyyena ete, akataññaṃ brāhmaṇa deva.
1024. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigaḷabandhakāpi, hatthī asse ca pālema.

1. Muñcetha (Sī, I)

3. Daharake samāne (Sī, I)

2. Ca no (Sī, Syā, I)

4. Na māresi (Sī, I)

1025. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigalabandhakāpi, hatthichakaṇāni ujjhema.
1026. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigalabandhakāpi, assachakaṇāni ujjhema.
1027. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Yassa honti tava kāmā, api raṭṭhā pabbājita.
Bhikkhācariyaṃ carissāma.
1028. Dukkhaṃ kho me janayatha, vilapantā jīvitaṃ kāmā hi.
Muñcetha dāni kumāre, alampi me hotu puttayaṇṇena.
1029. Pubbeva khosi me vutto, dukkaraṃ durabhisambhavaṇce'taṃ.
Atha no upakkaṭṭassa yaṇṇassa, kasmā karosi vikkhepaṃ.
1030. Sabbe vajanti sugatiṃ, ye yajanti yepi yājenti.
Ye cāpi anumodanti, yajantānaṃ edisaṃ mahāyaṇṇaṃ.
1031. Yadi kira yajitvā puttehi, devalokaṃ ito cutā yanti.
Brāhmaṇo tāva yajatu, pacchāpi yajasi tuvaṃ rājā.
1032. Yadi kira yajitvā puttehi, devalokaṃ ito cutā yanti.
Esveva Khaṇḍahālo, yajataṃ sakehi puttehi.
1033. Evaṃ jānanto Khaṇḍahālo, kiṃ puttake na ghātesi.
Sabbaṇca nātijaṇaṃ, attānaṇca na ghātesi.
1034. Sabbe vajanti nirayaṃ, ye yajanti yepi yājenti.
Ye cāpi anumodanti, yajantānaṃ edisaṃ mahāyaṇṇaṃ.
1035. ¹ Sace hi so sujjhati yo hanāti,
Hatopi so sagga'mupeti tṭhānaṃ.
Bhovādi bhovādina mārayeyyūṃ,
Ye cāpi tesaṃ abhisaddaheyyūṃ¹.
1036. Kathaṇca kira puttakāmāyo, gahapatayo gharaṇiyo ca.
Nagaramhi na uparavanti rājānaṃ, mā ghātayi orasaṃ puttāṃ.

1-1. Ayaṃ gāthā Sī-Syā-I-pothakesu na dissati.

1037. Kathañca kira puttakāmāyo, gahapatayo gharāṇiyo ca.
Nagaramhi na uparavanti rājānaṃ, mā ghātayi atrajaṃ puttaṃ.
1038. Rañño camhi atthakāmo, hito ca sabbajanapadassa¹.
Na koci assa paṭighaṃ, mayā jānapado na pavedeti.
1039. Gacchatha vo gharāṇiyo, tātañca vadetha Khaṇḍahālañca.
Mā ghātetha kumāre, adūsake sīhasaṅkāse.
1040. Gacchatha vo gharāṇiyo, tātañca vadetha Khaṇḍahālañca.
Mā ghātetha kumāre, apekkhite sabbalokassa.
1041. Yaṃ nūnā'haṃ jāyeyyaṃ, rathakārakulesu vā.
Pukkusakulesu vā vessesu vā jāyeyyaṃ,
Na ha'jja maṃ rāja yaññe² ghāteyya.
1042. Sabbā sīmantiniyo gacchatha, ayyassa Khaṇḍahālassa.
Pādesu nipatatha, aparādhā'haṃ na passāmi.
1043. Sabbā sīmantiniyo gacchatha, ayyassa Khaṇḍahālassa.
Pādesu nipatatha, kinte bhante mayaṃ adūsema.
1044. Kapaṇā³ vilapati Selā, disvāna bhātare⁴ upanītatte.
Yañño kira me ukkhipito, tātena saggakāmena.
1045. Āvatti parivatti ca, Vasulo sammukhā rañño.
Mā no pitaraṃ avadhi, dahara'mhā'yobbanam pattā.
1046. Eso te Vasula pitā, samehi pitarā saha.
Dukkhaṃ kho me janayasi, vilapanto antepurasmiṃ.
Muñcetha dāni kumāre, alampi me hotu puttayañña.
1047. Pubbeva khosi me vutto, dukkaraṃ durabhisambhavañce'taṃ.
Atha no upakkhaṭassa yañña, kasmā karosi vikkhepaṃ.
1048. Sabbe vajanti sugatiṃ, ye yajanti yepi yājenti.
Ye cāpi anumodanti, yajantānaṃ edisaṃ mahāyaññaṃ.

1. Sabbadā janapadassa (Sī, I)

3. Kapaṇaṃ (Sī, I)

2. Yaññatthāya (Sī, I)

4. Bhātaro (Sī, Syā, I, Ka)

1049. Sabbaratanassa yañño upakkhaṭo,
Ekarāja tava paṭiyatto.
Abhinikkhamassu deva,
Saggaṃ gato tvaṃ pamodissasi.
1050. Daharā sattasatā etā, Candakumārassa bhariyāyo.
Kese pakiritvāna¹, rodantiyo magga'manuyāyisum².
1051. Aparā pana sokena, nikkhantā Nandane viya devā.
Kese pakiritvāna¹, rodantiyo maggamanuyāyimsu².
1052. Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyanti Candasūriyā, yaññatthāya ekarājassa.
1053. Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyanti Candasūriyā, mātu katvā hadayasokaṃ.
1054. Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyanti Candasūriyā, janassa katvā hadayasokaṃ.
1055. Maṃsarasabhojanā nhāpakasunhāpitā³,
Kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyanti Candasūriyā, yaññatthāya ekarājassa.
1056. ⁴ Maṃsarasabhojanā nhāpakasunhāpitā,
Kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyanti Candisūriyā, mātu katvā hadayasokaṃ.
1057. Maṃsarasabhojanā nhāpakasunhāpitā,
Kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyanti Candasūriyā, janassa katvā hadayasokaṃ⁴.
1058. Ya'ssu pubbe hatthivaradhuragate, hatthīhi⁵ anuvajanti.
Tya'jja Candasūriyā, ubhova pattikā yanti.

1. Parikiritvāna (Sī, I), vikiritvāna (Syā, Ka)

2. Maggamanuyanti (Sī, I), maggamanuyāyanti (Syā)

3. Nahāpakasunahātā (I)

4-4. Imā dve gāthā natthi I-potthake.

5. Hatthikā (Syā), pattikā (I)

1059. Ya'ssu pubbe assavaradhuragate, assehi¹ anuvajanti.
Tya'jja Candasūriyā, ubhova pattikā yanti.
1060. Ya'ssu pubbe rathavaradhuragate, rathehi² anuvajanti.
Tya'jja Candasūriyā, ubhova pattikā yanti.
1061. Yehi'ssu pubbe niyyaṃsu³, tapanīyakappanehi turaṅgehi.
Tya'jja Candasūriyā, ubhova pattikā yanti.
1062. Yadi sakuṇi maṃsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekaṛājā, sammūlho catūhi puttehi.
1063. Yadi sakuṇi maṃsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekaṛājā, sammūlho catūhi kaññāhi.
1064. Yadi sakuṇi maṃsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekaṛājā, sammūlho catūhi mahesīhi.
1065. Yadi sakuṇi maṃsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekaṛājā, sammūlho catūhi gahapatīhi.
1066. Yadi sakuṇi maṃsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekaṛājā, sammūlho catūhi hatthīhi.
1067. Yadi sakuṇi maṃsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekaṛājā, sammūlho catūhi assehi.
1068. Yadi sakuṇi maṃsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekaṛājā, sammūlho catūhi usabhehi.
1069. Yadi sakuṇi maṃsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekaṛājā, sammūlho sabbacatukkena.
1070. Aya'massa pāsādo, idaṃ antepuraṃ suramaṇīyaṃ⁵.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1071. Ida'massa kūṭāgāraṃ, sovaṇṇaṃ pupphamalyavikiṇṇaṃ.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.

1. Assakā (Syā), pattikā (I)

3. Nīyaṃsu (Syā, Ka)

5. Sovāṇṇo pupphamalyavikiṇṇo (Ka)

2. Rathikā (Syā), pattikā (I)

4. Uyyassu (Syā, Ka)

1072. Ida'massa uyyānaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1073. Ida'massa asokavanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1074. Ida'massa kaṇikāravanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1075. Ida'massa pāṭalivanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1076. Ida'massa ambavanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1077. Aya'massa pokkharāṇī, sañchannā padumapuṇḍarīkehi.
Nāvā ca sovaṇṇavikātā, pupphavalliyā¹ cittā suramaṇīyā.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1078. Ida'massa hatthiratanāṃ, Erāvaṇo gajo balī dantī.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1079. Ida'massa assaratanāṃ, ekakhuro² asso.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1080. Aya'massa assaratho
Sāḷiya³ nigghoso subho ratanavicitto.
Yatthassu ayyaputtā,
Sobhimsu Nandane viya devā.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1081. Kathaṃ nāma sāmasamasundarehi, candanamudukagattēhi⁴.
Rājā yajissate yaññaṃ, sammūḷho catūhi puttēhi.
1082. Kathaṃ nāma sāmasamasundarāhi, candanamudukagattāhi.
Rājā yajissate yaññaṃ, sammūḷho catūhi kaññāhi.

1. Pupphāvaliyā (Sī, I)

2. Ekakhūro vego (Syā)

3. Sāḷiya viya (Syā)

4. Candanamarakatagattēhi (Sī, I)

1083. Kathaṃ nāma sāmāsamasundarāhi, candanamudukagattāhi.
Rājā yajissate yaññaṃ, sammūlho catūhi mahesihi.
1084. Kathaṃ nāma sāmāsamasundarehi, candanamudukagattēhi.
Rājā yajissate yaññaṃ, sammūlho catūhi gahapatīhi.
1085. Yathā honti gāmanigamā, suñña amanussakā brahārāñña.
Tathā hessati Pupphavatiyā, yiṭṭhesu Candasūriyesu.
1086. Ummattikā bhavissāmi, bhūnahatā paṃsunā ca¹ parikiṇṇā.
Sace Candavaraṃ² hanti, pāṇā me deva rujjhanti³.
1087. Ummattikā bhavissāmi, bhūnahatā paṃsunā ca parikiṇṇā.
Sace Suriyavaraṃ hanti, pāṇā me deva rujjhanti.
1088. Kinu'mā na ramāpeyyuṃ, aññaṃaññaṃ piyaṃvadā.
Ghaṭṭikā Uparikkhī ca, Pokkharāṇī ca Bhārikā⁴.
Candasūriyesu naccantiyo, samā tāsāṃ na vijjati.
1089. Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ,
Paṭimuṇcatu⁵ Khaṇḍahāla tava mātā.
Yo mayhaṃ hadayasoko, Candamhi vadhāya ninnīte.
1090. Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ,
Paṭimuṇcatu Khaṇḍahāla tava mātā.
Yo mayhaṃ hadayasoko, Sūriyamhi vadhāya ninnīte.
1091. Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ, paṭimuṇcatu Khaṇḍahāla tava jāyā.
Yo mayhaṃ hadayasoko, Candamhi vadhāya ninnīte.
1092. Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ, paṭimuṇcatu Khaṇḍahāla tava jāyā.
Yo mayhaṃ hadayasoko, Sūriyamhi vadhāya ninnīte.
1093. Mā ca putte mā ca patiṃ, addakkhi Khaṇḍahāla tava mātā.
Yo ghātesi kumāre, adūsake sīhasaṅkāse.
1094. Mā ca putte mā ca patiṃ, addakkhi Khaṇḍahāla tava mātā.
Yo ghātesi kumāre, apakkhite sabbalokassa.

1. Paṃsunāva (Syā, Ka)

2. Candakumāraṃ (Syā)

3. Nirujjhanti (Sī), bhijjanti (Syā)

4. Ghaṭṭiyā oparakkhī ca pokkharakkhī ca nāyikā (Sī)

Ghaṭṭiyā oparakkhī ca pokkharakkhī ca gāyikā (I)

5. Paṭimuccatu (Ka)

1095. Mā ca putte mā ca patim, addakkhi Khaṇḍahāla tava jāyā.
Yo ghātesi kumāre, adūsake sīhasaṅkāse.
1096. Mā ca putte mā ca patim, addakkhi Khaṇḍahāla tava jāyā.
Yo ghātesi kumāre, apekkhite sabbalokassa.
1097. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigalabandhakāpi, hatthī asse ca pālema.
1098. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigalabandhakāpi, hatthichakaṇāni ujjhema.
1099. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigalabandhakāpi, assachakaṇāni ujjhema.
1100. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Yassa honti tava kāmā, api raṭṭhā pabbājita.
Bhikkhācariyaṃ carissāma.
1101. Dibbaṃ deva upayācanti, puttattthikāpi daliddā.
Paṭibhānānīpi hitvā, putte na labhanti ekaccā.
1102. Āsāsikāni¹ karonti, puttā no jāyantu tato paputtā².
Atha no akāraṇasmā, yaññatthāya deva ghātesi.
1103. Upayācitakena puttaṃ labhanti, mā tāta no aghātesi.
Mā kicchāladdhakehi puttehi, yajittho imaṃ yaññaṃ.
1104. Upayācitakena puttaṃ labhanti, mā tatā no aghātesi.
Mā kapaṇaladdhakehi puttehi, ammaṃ no vippavāsesi.
1105. Bahudukkhā³ posiya Candaṃ, amma tuvaṃ jīyase puttaṃ.
Vandāmi kho te pāde, labhataṃ tāto paralokaṃ.
1106. Handa ca maṃ upaguyha, pāde te amma vanditum dehi.
Gacchāmi dāni pavāsaṃ⁴, yaññatthāya ekarājassa.

1. Assāsakāni (Sī, I), āsāsakāni (Syā)

3. Bahudukkhaṃ (Syā, Ka)

2. Puttā (Sī, I)

4. Vippavāsaṃ (Ka)

1107. Handa ca maṃ upagūha¹, pāde te amma vanditum dehi.
Gacchāmi dāni pavāsaṃ, mātu katvā hadayasokaṃ.
1108. Handa ca maṃ upagūha¹, pāde te amma vanditum dehi.
Gacchāmi dāni pavāsaṃ, janassa katvā hadayasokaṃ.
1109. Handa ca padumapattānaṃ, molīm bandhassu Gotamiputta.
Campakadalamissāyo², esā te porāṇikā pakati.
1110. Handa ca vilepanaṃ te, pacchimakaṃ candanaṃ vilimpassu.
Yehi ca suvilitto, sobhasi rājaparisāyaṃ.
1111. Handa ca mudukāni vatthāni, pacchimakaṃ Kāsikaṃ nivāsehi.
Yehi ca sunivattho, sobhasi rājaparisāyaṃ.
1112. Muttāmaṇikanakavibhūsitāni, gaṇhassu hatthābharaṇāni.
Yehi ca hatthābharaṇehi, sobhasi rājaparisāyaṃ.
1113. Na hi nūnā'yaṃ Raṭṭhapālo, bhūmipati janapadassa dāyādo.
Lokissaro mahanto, putte snehaṃ janayati.
1114. Mayhampi piyā puttā, attā ca piyo tumhe ca bhariyāyo.
Saggaṇca patthayāno³, tenā'haṃ ghātayissāmi.
1115. Maṃ paṭhamam ghātehi, mā me hadayaṃ dukkhaṃ phālesi.
Alaṅkato⁴ sundarako, putto deva tava sukhumālo.
1116. Handa'yya maṃ hanassu, paraloke⁵ Candakena⁶ hessāmi.
Puññaṃ karassu vipulaṃ, vicarāma ubhopi paraloke.
1117. Mā tvaṃ Cande rucci maraṇam⁷, bahukā tava devarā visālakkhi.
Te taṃ ramayissanti, yitṭhasmiṃ Gotamiputte.
1118. Evaṃ vutte Candā attānaṃ, hanti hatthatalakehi.
Alamettha⁸ jīvitena, pissāmi⁹ visaṃ marissāmi.

1. Upaguyha (Syā, Ka)

2. Campakadalivītimissāyo (Sī, I), campakadalimissāyo (Ka)

3. Patthayamāno (Syā, Ka)

4. Analaṅkato (Ka)

5. Salokā (Sī, Syā, Ka)

6. Candiyeṇa (Sī, I, Ka)

7. Ida padaṃ natthi Sī-I-pothakesu.

8. Alamatthu (Sī, I)

9. Pāyāmi (Sī, I)

1119. Na hi nūni'massa rañño, mittā'maccā ca vijjare suhadā.
Ye na vadanti rājānaṃ, "mā ghātayi orase putte".
1120. Na hi nūni'massa rañño, ñāti mittā ca vijjare suhadā.
Ye na vadanti rājānaṃ, "mā ghātayi atraḥ putte".
1121. Ime tepi mayhaṃ puttā, guṇino kāyūradhārino rāja.
Tehipi yajassu yaññaṃ, atha muñcatu¹ Gotamiputte.
1122. Bilasataṃ maṃ katvāna, yajassu sattadhā mahārāja.
Mā jeṭṭhaputta'mavadhi, adūsakaṃ sīhasaṅkāsaṃ.
1123. Bilasataṃ maṃ katvāna, yajassu sattadhā mahārāja.
Mā jeṭṭhaputta'mavadhi, apekkhitaṃ sabbalokassa.
1124. Bahukā tava dinnābharaṇā, uccāvacā subhaṇitaṃhi.
Muttāmaṇiveḷuriyā, etaṃ te pacchimakaṃ dānaṃ.
1125. Yesaṃ pubbe khandhesu, phullā mālāguṇā vivattiṃsu.
Tesa'jjapi sunisito², nettiṃso vivattissati khandhesu.
1126. Yesaṃ pubbe khandhesu, cittā mālāguṇā vivattiṃsu.
Tesa'jjapi sunisito, nettiṃso vivattissati khandhesu.
1127. Aciraṃ³ vata netthiṃso, vivattissati rājaputtānaṃ khandhesu.
Atha mama hadayaṃ na phalati, tāva daḥhabandhañca me āsi.
1128. Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyātha Candasūriyā, yaññatthāya ekaṛājassa.
1129. Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino āgalucandanavilittā.
Niyyātha Candasūriyā, mātu katvā hadayasokaṃ.
1130. Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyātha Candasūriyā, janassa katvā hadayasokaṃ.
1131. Maṃsarasabhojanā nhāpakasunhāpitā,
Kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyātha Candasūriyā, yaññatthāya ekaṛājassa.

1. Muccatu (I, Ka)

2. Pītanisito (Sī, I)

3. Acirā (Sī, Syā, I)

1132. Maṃsarasabhojanā nhāpakasunhāpitā,
 Kuṇḍalino agalucandanavilittā.
 Niyyātha Candasūriyā, mātu katvā hadayasokaṃ.
1133. Maṃsarasabhojanā nhāpakasunhāpitā,
 Kuṇḍalino agalucandanavilittā.
 Niyyātha Candasūriyā, janassa katvā hadayasokaṃ.
1134. Sabbasmim upakkhaṭasmim, nisīdite Candasmim¹ yaññatthāya.
 Pañcālarājadhītā pañjalikā, sabbaparisāya samanupariyāyi².
1135. Yena saccena Khaṇḍahālo, pāpakammaṃ karoti dummedho.
 Etena saccavajjena, samaṅginī sāmikena homi.
1136. Ye idha'tthi amanussā, yāni ca yakkhabhūtabhabyāni.
 Karontu me veyyāvaṭikaṃ, samaṅginī sāmikena homi.
1137. Yā devatā idhāgatā, yāni ca yakkhabhūtabhabyāni.
 Saraṇesiniṃ anāthaṃ tāyatha maṃ,
 Yācāmaṃ pati māhaṃ ajeyyam³.
1138. Taṃ sutvā amanusso, ayokūṭaṃ paribbhametvāna.
 Bhaya'massa janayanto, rājānaṃ ida'mavoca.
1139. Bujjhassu kho rājakali, mā tā'haṃ⁴ matthakaṃ nitāḷesiṃ⁵.
 Mā jeṭṭhaputta'mavadhi, adūsakaṃ sīhasaṅkāsaṃ.
1140. Ko te diṭṭho rājakali,
 Puttabhāriyāyo haññamānāyo⁶.
 Seṭṭhi ca gahapatayo,
 Adūsakā saggakāmā hi.
1141. Taṃ sutvā Khaṇḍahālo, rājā ca abbhuta'midaṃ disvāna.
 Sabbesaṃ bandhanāni mokesuṃ, yathā taṃ anupaghātaṃ⁷.

1. Candiyasmim (Sī, I), Candasūriyasmim (Syā)

2. Sabbārisamanupariyāsi (Sī, I), sabbaparisantaramanupariyāsi (Syā)

3. Ajijyam (Sī) 4. Mā tehaṃ (Syā) 5. Nitālemi (Sī, I), nipphālesiṃ (Ka)

6. Haññamānā (Ka)

7. Apāpānaṃ (Sī, I)

1142. Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum.
Sabbe ekekaledḍuka'madaṃsu, esa vadho Khaṇḍahālassa.
1143. Sabbe pavitṭhā¹ nirayaṃ, yathā taṃ pāpakam karitvāna.
Na hi pāpakammaṃ katvā, labbhā sugatim ito gantum.
1144. Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum.
Candaṃ abhisiñciṃsu, samāgatā rājaparisā² ca.
1145. Sabbesu vippamuttesu, ye³ tattha samāgatā tadā āsum.
Candaṃ abhisiñciṃsu, samāgatā rājakaññāyo ca.
1146. Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum.
Candaṃ abhisiñciṃsu, samāgatā devaparisā⁴ ca.
1147. Sabbesu vippamuttesu, ye³ tattha samāgatā tadā āsum.
Candaṃ abhisiñciṃsu, samāgatā devakaññāyo ca.
1148. Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum.
Celukkhepa'makarum, samāgatā rājaparisā² ca.
1149. Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum.
Celukkhepa'makarum, samāgatā rājakaññāyo ca.
1150. Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum.
Celukkhepa'makarum, samāgatā devaparisā⁴ ca.
1151. Sabbesu vippamuttesu, ye³ tattha samāgatā tadā āsum.
Celukkhepa'makarum, samāgatā devakaññāyo ca.
1152. Sabbesu vippamuttesu, bahū ānanditā ahuṃ⁵.
Nindim pavesi nagaram⁶, bandhanā makkho aghositthāti.
Candakumārajātakam⁷ sattamaṃ.

1. Patimsu (Sī), patitvā (I)

2. Rājapurisā (Syā)

3. Yā (Syā)

4. Devapurisā (Syā)

5. Bahu ānandano ahu vaṃso (Sī), bahu ānandito ahu vaṃso (I)

6. Vādiṃsu nandipavesanagaram (Syā), nandim pavesi nagare (Ka)

7. Khaṇḍahāljātakam (Sī, I)

545. Mahānāradakassapajātaka (8)

1153. Ahu rājā Videhānaṃ, Aṅgati¹ nāma khattiyo.
Pahūtayoggo dhanimā, anantabalaporiso.
1154. So ca pannarasim² rattim, purimayāme anāgate.
Cātumāsā³ komudiyā, amacce sannipātayi.
1155. Paṇḍite sutasampanne, mhitapubbe⁴ vicakkhaṇe.
Vijayaṇca Sunāmaṇca, senāpatiṃ Alātakaṃ.
1156. Ta'manupucchi Vedehe, "paccekaraṃ brūtha saṃ Ruciṃ.
Cātumāsā komuda'jja, juṇhaṃ byapahataṃ⁵ tamaṃ.
Kāya'jja ratiyā rattim, viharemu imaṃ utum".
1157. Tato senāpati rañño, Alāto eta'dabravi.
"Haṭṭhaṃ yoggaṃ balaṃ sabbaṃ, senaṃ sannāhayāmaṃe.
1158. Niyyāma deva yuddhāya, anantabalaporisā.
Ye te vasaṃ na āyanti, vasaṃ upanayāmaṃe⁶.
Eso mayhaṃ sakā diṭṭhi, ajitaṃ ojināmaṃe".
1159. Alātassa vaco sutvā, Sunāmo eta'dabravi.
"Sabbe tuyhaṃ mahārāja, amittā vasa'māgataṃ.
1160. Nikkhittasatthā paccatthā, nivāta'manuvattare.
Uttamo ussavo ajja, na yuddhaṃ mama ruccati.
1161. Annapānaṇca khajjaṇca, khippaṃ abhiharantu te.
Ramassu deva kāmehi, naccagīte suvādite".
1162. Sunāmassa vaco sutvā, Vijayo eta'dabravi.
"Sabbe kāmā mahārāja, niccaṃ tava mupaṭṭhitā.
1163. Na hete dullabhā deva, tava kāmehi moditum.
Sadāpi kāmā sulabhā, netaṃ cittamataṃ⁷ mama.

1. Aṅgati (Sī) evamupariipi.

2. Pannarase (Syā, Ka)

3. Cātumassa (Sī, I)

4. Mihitapubbe (Sī, I)

5. Byapagataṃ (Sī, I)

6. Upaniyyāmaṃe (Ka)

7. Cittam matī (Ka)

1164. Samaṇaṃ brāhmaṇaṃ vāpi, upāseṃu bahussutaṃ.
Yo na'jja vinaye kaṅkhaṃ, atthadhammavidū ise".
1165. Vijayassa vaco sutvā, rājā Aṅgati mabravi.
"Yathā Vijayo bhaṇati, mayhampetaṃva ruccati.
1166. Samaṇaṃ brāhmaṇaṃ vāpi, upāseṃu bahussutaṃ.
Yo na'jja vinaye kaṅkhaṃ, atthadhammavidū ise.
1167. Sabbeva santā karoṭṭha matiṃ, kaṃ upāseṃu paṇḍitaṃ.
Yo¹ na'jja vinaye kaṅkhaṃ, atthadhammavidū ise".
1168. Vedehassa vaco sutvā, Alāto eta'dabravi.
"Atthā'yaṃ migadāyasmaṃ, acelo dhīrasammato.
1169. Guṇo Kassapagottā'yaṃ, suto citrakathī gaṇī.
Taṃ deva² payirupāseṃu³, so no kaṅkhaṃ viṇessati".
1170. Alātassa vaco sutvā, rājā codesi sārathiṃ.
"Migadāyaṃ gamissāma, yuttaṃ yānaṃ idhā'naya".
1171. Tassa yānaṃ ayojesuṃ, dantaṃ rūpiyapakkharaṃ⁴.
Sukkamaṭṭhaparivāraṃ, paṇḍaraṃ dosināmukhaṃ.
1172. Tatrā'suṃ kumudāyuttā, cattāro sindhavā hayā.
Anilūpamasamuppātā⁵, sudantā soṇṇamālino.
1173. Setacchattaṃ setaratho, setassā setabījaṇī.
Vedeho saha'macchehi, niyyaṃ candova sobhati.
1174. Ta'manuyāyimsu bahavo, indikhaggadharā⁶ balī.
Assapiṭṭhigatā vīrā, narā naravarādhipaṃ.
1175. So muhuttaṃva yāyitvā, yānā oruyha khattiyo.
Vedeho saha'macchehi, pattī guṇa'mupāgami.
1176. Yepi tattha tadā āsuṃ, brāhmaṇibbhā samāgatā.
Na te apanayī rājā, akataṃ bhūmi'māgate.

1. Ko (Sī, I)

3. Payirupāsaya (Sī, I)

5. Anilūpamasamuppādā (Ka)

2. Tadeva (Ka)

4. Rūpiyupakkharaṃ (Ka)

6. Indakhaggaro (Sī), iṭṭhikhaggaro (I)

1177. Tato so mudukā bhisiyā, muducittakasanthate¹.
Mudupaccatthate rājā, ekamantaṃ upāvisi.
1178. Nisajja rājā sammodi, kathaṃ sāraṇiyaṃ tato.
“Kacci yāpaniyaṃ bhante, vātānamaviyaggatā².
1179. Kacci akasirā vutti, labhasi³ piṇḍayāpanaṃ⁴.
Apābādho ca’si kacci, cakkhuṃ na parihāyati”.
1180. Taṃ guṇo paṭisammodi, Vedehaṃ vinaye rataṃ.
“Yāpaniyaṃ mahārāja, sabbametaṃ tadūbhayaṃ.
1181. Kacci tuyhampi Vedeha, paccantā na balīyare.
Kacci arogaṃ yoggaṃ te, kacci vahati vāhanaṃ.
Kacci te byādhayo natthi, sarīrassupatāpiyā”⁵.
1182. Paṭisammodito rājā, tato pucchi anantarā.
Atthaṃ dhammañca ñāyañca, dhammakāmo rathesabho.
1183. Kathaṃ dhammaṃ care macco, mātāpitūsu Kassapa.
Kathaṃ care ācariye, puttadāre kathaṃ care.
1184. Kathaṃ careyya vuḍḍhesu, kathaṃ samaṇabrāhmaṇe.
Kathañca balakāyasmim, kathaṃ janapade care.
1185. Kathaṃ dhammaṃ caritvāna, maccā gacchanti⁶ suggaṭṭim.
Kathañceke adhammaṭṭhā, patanti nirayaṃ atho.
1186. Vedehassa vaco sutvā, Kassapo eta’dabrāvi.
“Suṇohi me mahārāja, saccaṃ avitathaṃ padaṃ.
1187. Natthi dhammacaritassa⁷, phalaṃ kalyāṇapāpakam.
Natthi deva paro loko, ko tato hi idhā’gato.

1. Muducittakaḷandake (Sī, I)

2. Vātānamavisaggatā (Sī, I), vātānamaviyattatā (Syā)

3. Labbhati (Sī, I)

4. Piṇḍiyāpanaṃ (Syā, Ka)

5. Sarīrassupatāpikā (Sī, I), sarīrassupatāpanā (?)

6. Pecca gacchati (Sī, Syā, I)

7. Dhammassa ciṇṇassa (Sī)

1188. Natthi deva pitaro vā, kuto mātā kuto pitā.
Natthi ācariyo nāma, adantaṃ ko damessati.
1189. Samatulyāni bhūtāni, natthi jeṭṭhāpacāyikā.
Natthi balaṃ vīriyaṃ vā, kuto uṭṭhānaporisam.
Niyatāni hi bhūtāni, yathā goṭaviso tathā.
1190. Laddheyyaṃ labhate macco, tattha dānaphalaṃ kuto.
Natthi dānaphalaṃ deva, avaso deva'vīriyo.
1191. Bālehi dānaṃ paññattaṃ, paṇḍitehi paṭicchitaṃ.
Avasā denti dhīraṇaṃ, bālā paṇḍitamānino.
1192. Satti'me sassatā kāyā, acchejjā avikopino.
Tejo pathavī āpo ca, vāyo sukhaṃ dukhañcime.
Jīve ca satti'me kāyā, yesaṃ chettā na vijjati.
1193. Natthi hantā va chettā vā, haññe yevāpi¹ koci naṃ.
Antareneva kāyānaṃ, satthāni vītivattare.
1194. Yo cāpi² sira'mādāya, paresaṃ nisitāsina.
Na so chindati te kāye, tattha pāpaphalaṃ kuto.
1195. Cullāsītimahākappe, sabbe sujjhanti saṃsaraṃ.
Anāgate tamhi kāle, saññatopi na sujjhati.
1196. Caritvāpi bahuṃ bhadrāṃ, neva sujjhanti nāgate.
Pāpañcepi bahuṃ katvā, taṃ khaṇaṃ nātivattare.
1197. Anupubbena no suddhi, kappānaṃ cullasītiyā.
Niyatiṃ nātivattāma, velanta'miva sāgaro".
1198. Kassapassa vaco sutvā, Alāto eta'dabravi.
"Yathā bhadanto bhaṇati, mayhampetaṃva ruccati.
1199. Ahampi purimaṃ jātiṃ, sare saṃsarita'ttano.
Piṅgalo nāma'haṃ āsiṃ, luddo goghātako pure.

1. Haññare vāpi (Sī, Syā, I)

2. Yopāyaṃ (Sī, I), yo cāyaṃ (Syā, Ka)

1200. Bārāṇasiyaṃ phītāyaṃ, bahuṃ pāpaṃ kataṃ mayā.
Bahū mayā hatā pāṇā, mahimsā sūkarā ajā.
1201. Tato cuto idha jāto, iddhe senāpatīkule.
Natthi nūna phalaṃ pāpaṃ, yo'haṃ¹ na nirayaṃ gato.
1202. Athettha Bījako nāma, dāso āsi paṭiccarī².
Uposathaṃ upavasanto, guṇasantiku'pāgami".
1203. Kassapassa vaco sutvā, Alātassa ca bhāsitaṃ.
Passasanto muhuṃ uṇhaṃ, rudaṃ assūni vattayi.
1204. Ta'manupucchi Vedeho, "kimatthaṃ samma rodasi.
Kiṃ te sutāṃ vā diṭṭhaṃ vā, kiṃ maṃvedesi vedanaṃ".
1205. Vedehassa vaco sutvā, Bījako eta'dabravi.
"Natthi me vedanā dukkhā, mahārāja suṇohi me.
1206. Ahampi purimaṃ jātīm, sarāmi sukha'mattano.
Sāketā'haṃ pure āsiṃ, Bhāvasaṭṭhi guṇe rato.
1207. Sammato brāhmaṇibbhānaṃ, saṃvibhāgarato suci.
Na cāpi pāpakaṃ kammaṃ, sarāmi kata'mattano.
1208. Tato cutā'haṃ Vedeha, idha jāto duritthiyā.
Gabbhamhi kumbhadāsiyā, yato jāto suduggato.
1209. Evampi duggato santo, samacariyaṃ adhiṭṭhito.
Upaḍḍhabhāgaṃ bhattassa, dadāmi yo me icchati.
1210. Cātuddasiṃ pañcadasīṃ, sadā upavasāma'haṃ.
Na cāpi³ bhūte hiṃsāmi, theyyaṃ cāpi vivajjayiṃ.
1211. Sabbemeva hi nūne'taṃ, suciṇṇaṃ bhavati nipphalaṃ.
Niratthaṃ maññi'daṃ sīlaṃ, Alāto bhāsati yathā.
1212. Kalimeva nūna gaṇhāmi, asippo dhuttako yathā.
Kaṭaṃ Alāto gaṇhāti, kitavo'sikkhito yathā.

1. Pāpe, sohaṃ (Sī, I)

2. Paḷaccarī (Sī, I), paṭajjarī (Ka)

3. Na ahaṃ (Ka)

1213. Dvāraṃ nappaṭipassāmi, yena gacchāmi suggaṭṭim.
Tasmā rāja parodāmi, sutvā Kassapabhāsitaṃ”.
1214. Bijaḥkassa vaco sutvā, rājā Aṅgati mabravi.
“Natthi dvāraṃ sugaṭṭiyā, niyaṭṭim¹ kaṅkha Bijaḥka.
1215. Sukhaṃ vā yaḍi vā dukkhaṃ, niyaṭṭiyā kira labbhati.
Saṃsārasuddhi sabbesaṃ, mā turittho² anāgate.
1216. Ahampi pubbe kalyāṇo, brāhmaṇibbhesu byāvaṭṭo³.
Vohāra’manusāsanto, ratihiṇo tadantarā.
1217. Punapi bhante dakkhemu, saṅgati ce bhavissati”.
Idaṃ vatvāna Vedeho, paccagā sanivesanaṃ.
1218. Tato ratyā vivassāne, upaṭṭhānamhi Aṅgati.
Amacce sannipāṭetvā, idaṃ vacana’mabravi.
1219. “Candake me vimānasmim, sadā kāme vidhentu me.
Mā upagacchuṃ atthesu, guyhappakāsiyesu ca.
1220. Vijayo ca Sunāmo ca, senāpati Alātako.
Ete atthe nisīdantu, vohārakusalā tayo”.
1221. Idaṃ vatvāna Vedeho, kāmeva bahumaññatha.
Na cāpi brāhmaṇibbhesu, atthe kismiñci byāvaṭṭo.
1222. Tato dvesattarattassa, Vedehassa’trajā piyā.
Rājakaññā Rucā⁴ nāma, dhātimātara’mabravi.
1223. Alaṅkarotha maṃ khippaṃ, sakhiyo cā’laṅkarontu⁵ me.
Suve pannaraso dibyo, gacchaṃ issarasantike⁶.
1224. Tassā mālyaṃ abhiharimsu, candanañca mahārahaṃ.
Maṇisaṅkhamuttāratanam, nānāratte ca ambare.

1. Niyataṃ (Syā)

2. Turito (Syā)

3. Vāvaṭṭo (Ka)

4. Rujā (Sī, I) evamuparipi.

5. Ca karontu (Sī, I)

6. Pitussa santike (Syā)

1225. Tañca soṇṇamaye¹ pīṭhe, nisinnaṃ bahuki'tthiyo.
Parikiriya pasobhiṃsu², Rucāṃ ruciravaṇṇiniṃ.
1226. Sā ca sakhimajjhagatā, sabbābharaṇabhūsitā.
Sateratā abbhamiva, Candakaṃ pāvisi Rucā.
1227. Upasaṅkamitvā Vedehaṃ, vanditvā vinaye rabhaṃ.
Suvaṇṇakhacite³ pīṭhe, ekamantaṃ upāvisi.
1228. Tañca disvāna Vedeho, accharānaṃ'va saṅgamaṃ.
Rucāṃ sakhimajjhagataṃ, idaṃ vacana'mabravi.
1229. “Kacci ramasi pāsāde, antopokkharaṇiṃ pati.
Kacci bahuvidhaṃ khajjaṃ, sadā abhiharanti te.
1230. Kacci bahuvidhaṃ mālyaṃ, ocinitvā kumāriyo.
Gharake karoṭha paccekāṃ, khiḍḍāratiratā muhuṃ⁴.
1231. Kena vā vikalaṃ tuyhaṃ, kiṃ khippaṃ āharantu te.
Mano karassu kuḍḍamukhī⁵, api candasamamhipi”⁶.
1232. Vedehassa vaco sutvā, Rucā pitara'mabravi.
“Sabbametaṃ mahārāja, labbhati'ssarasantike.
1233. Suve pannaraso dibyo, sahassaṃ āharantu me.
Yathādinnañca dassāmi, dānaṃ sabbavaṇṇi'sva'haṃ”⁷.
1234. Rucāya vacanaṃ sutvā, rājā Aṅgati mabravi.
“Bahum vināsitaṃ vikkaṃ, niratthaṃ aphalaṃ tayā.
1235. Uposathe vasaṃ niccaṃ, annapānaṃ na bhuñjasi.
Niyate'taṃ abhuttaṃ, natthi puññaṃ abhuñjato.
1236. Bijaṅkopi hi sutvāna, tadā Kassapabhāsitaṃ.
Passasanto muhuṃ uṇhaṃ, rudaṃ assūni vattayi.

1. Sovañṇaye (Sī, Syā, I)

3. Suvaṇṇavikate (Sī, I)

5. Kuṭṭamukhī (Sī, I)

7. Sabbavaṇṇi'svahaṃ (Syā, Ka)

2. Asobhiṃsu (Sī, Syā, I)

4. Ahu (Syā, Ka)

6. Api candasamampi te (Ka)

1237. Yāva Ruce jīvamānā¹, mā bhatta'mapanāmayi.
Natthi bhadde paro loko, kiṃ nirattham vihaññasi".
1238. Vedehassa vaco sutvā, Rucā ruciravaṇṇinī.
Jānam pubbāparam dhammam, pitaram eta'dabravi.
1239. "Sutameva pure āsi, sakkhi² diṭṭha'midaṃ mayā.
Bālūpasevī yo hoti, bālova samapajjatha.
1240. Mūḷho hi mūḷha'māgamma, bhiyyo moham nigacchati.
Patirūpam Alātena, Bījakena ca muyhitum.
1241. Tvaṃ ca devā'si sappañño, dhiro atthassa kovido.
Katham balehi sadisaṃ, hīnadiṭṭhim upāgami.
1242. Sacepi saṃsārapathena sujjhati,
Niratthiyā pabbajjā guṇassa.
Kīṭova aggaṃ jalitaṃ apāpataṃ,
Upapajjati mohamūḷho³ naggabhāvaṃ.
1243. Saṃsārasuddhīti pure nivīṭṭhā,
Kammaṃ vidūsentī bahū ajānam⁴.
Pubbe kalī duggahitova'natthā⁵,
Dummocayā balisā ambujova.
1244. Upamaṃ te karissāmi, mahārāja tavatthiyā.
Upamāya midhe'kacce, attham jānanti paṇḍitā.
1245. Vāṇijānam yathā nāvā, appamāṇabharā⁶ garu.
Atibhāram samādāya, aṇṇave avasīdati.
1246. Evameva naro pāpam, thokam thokampi ācinam.
Atibhāram samādāya, niraye avasīdati.
1247. Na tāva bhāro paripūro, Alātassa mahīpati.
Ācināti ca tam pāpam, yena gacchati duggatim.

1. Jīvasi no (Sī, I)

3. Momuho (Sī, I)

5. Attho (Ka), duggahitova atthā (Sī, Syā, I)

2. Paccakkham (Ka)

4. Bahū pajā (Ka)

6. Appamāṇaharā (I)

1248. Pubbeva'ssa kataṃ puññaṃ, Alātassa mahīpati.
Tasseva deva nissando, yañce'so labhate sukhaṃ.
1249. Khīyate cassa taṃ puññaṃ, tathā hi aguṇe rato.
Ujumaggaṃ avahāya¹, kummaggamanudhāvati.
1250. Tulā yathā paggaḥitā, ohite tulamaṇḍale.
Unnameti tulāsīsaṃ, bhāre oropite sati.
1251. Evameva naro puññaṃ, thokaṃ thokampi ācinaṃ.
Saggātimāno dāsova, Bījako sātave² rato.
1252. Ya'majja Bījako dāso, dukkhaṃ passati attani.
Pubbeva'ssa³ kataṃ pāpaṃ, ta'meso paṭisevati.
1253. Khīyate cassa taṃ pāpaṃ, tathā hi vinaye rato.
Kassapañca samāpajja, mā hevu'ppatha'māgamā.
1254. Yaṃ yaṃ hi rāja bhajati, santaṃ vā yadi vā asaṃ.
Sīlavantaṃ vīlaṃ vā, vasaṃ tasseva gacchati.
1255. Yādisaṃ kurute mittāṃ, yādisaṃ cūpasevati.
Sopi tādisako hoti, sahavāso hi⁴ tādiso.
1256. Sevaṃāno sevaṃānaṃ, samphuṭṭho samphusaṃ paraṃ.
Saro diddho kalāpaṃva, alitta'mupalimpati.
Upalepabhayā⁵ dhīro, neva pāpasakhā siyā.
1257. * Pūtimacchaṃ kusaggena, yo naro upanayhati.
Kusāpi pūti vāyanti, evaṃ bālūpasevanā.
1258. * Tagarañca palāsenā, yo naro upanayhati.
Pattāpi surabhi vāyanti, evaṃ dhīrūpasevanā.
1259. Tasmā pattapuṭasseva⁶, ñatvā sampāka'mattano.
Asante nopaseveyya, sante seveyya paṇḍito.
Asanto nirayaṃ nenti, santo pāpentī suggatīṃ.

1. Apāhāya (Sī)

2. Sādhava (Ka)

3. Pubbe tassa (Sī, I)

4. Sahavāsopi (Ka)

5. Upalimpabhayā (Ka)

6. Phalapuṭasseva (Sī, I)

* Khu 5. 330 piṭṭhepi.

1260. Ahampi jātiyo satta, sare saṁsarita'ttano.
Anāgatāpi satteva, yā gamissaṁ ito cutā.
1261. Yā me sā sattamī jāti, ahu pubbe Janādhipa.
Kammāraputto Magadhesu, ahuṁ Rājagahe pure.
1262. Pāpaṁ sahāya'māgamma, bahuṁ pāpaṁ kataṁ mayā.
Paradārassa heḥento, carimhā amarā viya.
1263. Taṁ kammaṁ nihitaṁ aṭṭhā, bhasmacchannova pāvako.
Atha aññehi kammehi, ajāyim Vamsabhūmiyaṁ.
1264. Kosambiyaṁ seṭṭhikule, iddhe phīte mahaddhane.
Ekaputto mahārāja, niccaṁ sakkatapūjito.
1265. Tattha mittam asevissaṁ, sahāyaṁ sātave rataṁ.
Paṇḍitaṁ sutasampannaṁ, so maṁ atthe nivesayi.
1266. Cātuddasiṁ pañcadasim, bahuṁ rattim upāvasim.
Taṁ kammaṁ nihitaṁ aṭṭhā, nidhīva udakantike.
1267. Atha pāpāna kammānaṁ, yametaṁ Magadhe kataṁ.
Phalaṁ pariyāga maṁ¹ pacchā, bhutvā duṭṭhavisarṁ yathā.
1268. Tato cutā'haṁ Vedeha, Roruve niraye ciraṁ.
Sakammunā apaccissaṁ, taṁ saraṁ na sukhaṁ labhe.
1269. Bahuvassagaṇe tattha, khepayitvā bahuṁ dukhaṁ.
Bhinnāgate² ahuṁ rāja, chagalo uddhatapphalo³.
1270. Sātaputtā mayā vūḷhā, piṭṭhiyā ca rathena ca.
Tassa kammaṁ nissando, paradāragamanassa me.
1271. Tato cutā'haṁ Vedeha, kapi āsim brahāvane.
Niluñcitaphalo⁴ yeva, yūthapena pagabbhinā.
Tassa kammaṁ nissando, paradāragamanassa me.

1. Pariyāga taṁ (Sī), pariyāgataṁ (Syā, I)

3. Chakalo uddhitapphalo (Sī, I)

2. Bheṇṇākaṭe (Sī, I)

4. Nilicchitaphalo (Sī, I)

1272. Tato cutā'haṃ Vedeha, Dassanesu¹ pasū ahurū.
 Niluñcito javo bhadro, yoggaṃ vūlhaṃ ciraṃ mayā.
 Tassa kammaṃ nissando, parādāragamanassa me.
1273. Tato cutā'haṃ Vedeha, Vajjisu kula'māgamā.
 Nevitthī na pumā āsiṃ, manussatte sudullabhe.
 Tassa kammaṃ nissando, parādāragamanassa me.
1274. Tato cutā'haṃ Vedeha, ajāyim Nandane vane.
 Bhavane Tāvatiṃsā'haṃ, accharā kāmavaṇṇinī².
1275. Vicittavattābharaṇā, āmuttamaṇikuṇḍalā.
 Kusalā naccagītassa, Sakkassa paricārikā.
1276. Tattha tthitāhaṃ Vedeha, sarāmi jātiyo imā.
 Anāgatāpi satteva, yā gamissaṃ ito cutā.
1277. Pariyāgataṃ taṃ kusalaṃ, yaṃ me Kosambiyaṃ kataṃ.
 Deve ceva manusse ca, sandhāvissaṃ ito cutā.
1278. Satta jacco³ mahārāja, niccaṃ sakkatapūjitā.
 Thibhāvāpi na muccissaṃ, chaṭṭhā nigatiyo⁴ imā.
1279. Sattamī ca gati deva, devaputto mahiddhiko.
 Pumā devo bhavissāmi⁵, devakāyasmi'muttamo.
1280. Ajjāpi santānamayaṃ, mālaṃ gatthenti Nandane.
 Devaputto Javo nāma, yo me mālaṃ paṭicchati.
1281. Muhutto viya so dibbo, idha vassāni soḷasa.
 Rattindivo ca so dibbo, mānusiṃ saradosataṃ.
1282. Iti kammāni anventi, asaṅkheyyāpi jātiyo.
 Kalyāṇaṃ yadi vā pāpaṃ, na hi kammaṃ vinassati⁶.

1. Dasanneṣu (Sī, I), dasannesu (Syā)

3. Jaccā (Syā, I)

5. Bhavissati (Ka)

2. Varavaṇṇinī (Ka)

4. Chaṭṭhāva gatiyo (Syā)

6. Panassati (Sī, I)

1283. Yo icche puriso hotum, jātim jātim¹ punappunam.
Paradāram vivajjeyya, dhotapādova kaddamam.
1284. Yā icche puriso hotum, jātim jātim punappunam.
Sāmikam apacāyeyya, indamva paricārikā.
1285. Yo icche dibyabhogañca, dibba'māyum yasam sukham.
Pāpāni parivajjetvā², tividham dhamma'mācare.
1286. Kāyena vācā manasā, appamatto vicakkhaṇo.
Attano hoti atthāya, itthi vā yadi vā pumā.
1287. Ye keci'me mānujā jīvaloke,
Yasassino sabbasamantabhogā.
Asamsayam tehi pure suciṇṇam,
Kammassakāse puthu sabbasattā.
1288. Inghā'nucintesi sayampi deva,
Kutonidānā te imā janinda.
Yā te imā accharāsannikāsā,
Alaṅkatā kañcanajālachannā³.
1289. Iccevaṃ pitaraṃ kaññā, Rucā tosesi Aṅgatiṃ.
Mūlhasa magga'mācikkhi, dhamma'makkhāsi subbatā.
1290. Athāgamā brahmalokā, Nārado mānusiṃ pajam.
Jambudīpaṃ avekkhanto, addā rājānamaṅgatiṃ.
1291. Tato patiṭṭhā pāsāde, Vedehassa puratthato³.
Taṅca disvānā'nuppattam, Rucā isi'mavandatha.
1292. Athāsanamhā oruyha, rājā byathitamānaso⁴.
Nāradaṃ paripucchanto, idaṃ vacana'mabravi.

1. Jātijātim (Sī, I)

3. Purakkhato (Syā, Ka)

2. Parivajjeyya (Ka)

4. Byamhitamānaso (Sī, Syā, I)

1293. “Kuto nu āgacchasi devavaṇṇi,
Obhāsayaṃ sabbadisā¹ candimāva.
Akkhāhi me pucchito nāmagottaṃ,
Kathaṃ taṃ jānanti manussaloke”.
1294. Ahaṃ hi devato idāni emi,
Obhāsayaṃ sabbadisā¹ candimāva.
Akkhāmi te pucchito nāmagottaṃ,
Jānanti maṃ Nārado Kassapo ca.
1295. Accherarūpaṃ tava² yādisaṅca,
Vehāyasaṃ gacchasi tiṭṭhasī ca.
Pucchāmi taṃ Nārada etamatthaṃ,
Atha kena vaṇṇena tavāya’middhi.
1296. Saccaṅca dhammo ca damo ca cāgo,
Guṇā mame’tē pakatā purāṇā.
Teheva dhammehi susevītehi,
Manojavo yena kāmaṃ gato’smi.
1297. Acchera’mācikkhasi puññasiddhiṃ,
Sace hi etehi³ yathā vadesi.
Pucchāmi taṃ Nārada etamatthaṃ,
Puṭṭho ca me sādhu viyākarohi.
1298. Pucchassu maṃ rāja tave’sa attho,
Yaṃ saṃsayāṃ kuruse bhūmipāla.
Ahaṃ taṃ nissaṃsayataṃ gamemi,
Nayehi ñāyehi ca hetubhī ca.
1299. Pucchāmi taṃ Nārada etamatthaṃ,
Puṭṭho ca me Nārada mā musā bhaṇi.
Atthi nu devā pitaro nu atthi,
Loko paro atthi jano ya’māhu.

1. Saṃvarim (Sī, I)

2. Vata (Sī, I)

3. Ete tvaṃ (Sī, I)

1300. Attheva devā pitaro ca atthi,
 Loko paro atthi jano ya'māhu.
 Kāmesu giddhā ca narā pamūḷhā,
 Lokam param na vidū mohayuttā.
1301. Atthīti ce Nārada saddahāsi,
 Nivesanam paraloke matānam.
 Idheva me pañca satāni dehi,
 Dassāmi te paraloke sahasam.
1302. Dajjemu kho pañca satāni bhoto,
 Jaññāmu ce sīlavantaṃ vadaññum¹.
 Luddam taṃ bhontaṃ niraye vasantaṃ,
 Ko codaye paraloke sahasam.
1303. Idheva yo hoti adhammasīlo²,
 Pāpācāro alaso luddakammo.
 Na paṇḍitā tasmim iṇam dadanti,
 Na hi āgamo hoti tathāvidhamhā.
1304. Dakkhañca posam manujā veditvā,
 Uṭṭhānakam³ sīlavantaṃ vadaññum.
 Sayameva bhogehi nimantayanti,
 Kammaṃ karitvā puna māharesi.
1305. Ito cuto⁴ dakkhasi tattha rāja,
 Kākolasaṅghehi vikassamānam⁵.
 Taṃ khajjamānam niraye vasantaṃ,
 Kākehi gijjhehi ca senakehi⁶.
 Sañchinnagattaṃ ruhiraṃ savantaṃ,
 Ko codaye paraloke sahasam.

1. Vataññum (Ka)

3. Uṭṭhānakam (Sī)

5. Kākolasaṅghehipi kaḍḍhamānam (Sī, I)

2. Akammasīlo (I)

4. Gato (Sī, I)

6. Soṇakehi (Syā, Ka)

1306. Andhamtamaṃ tattha na candasūriyā,
Nirayo dasā tumulo ghorarūpo.
Sā neva rattī na divā paññāyati,
Tathāvidhe ko vicare dhanatthiko.
1307. Sabalo ca sāmo ca duve suvānā,
Pavaddhakāyā balino mahantā.
Khādanti dantehi ayomayehi,
Ito paṇunnaṃ paralokapattaṃ¹.
1308. Taṃ khajjamānaṃ niraye vasantaṃ,
Luddehi vāḷehi aghammigehi ca.
Sañchinnagattaṃ ruhiraṃ savantaṃ,
Ko codaye paraloke sahassaṃ.
1309. Usūhi sattīhi ca sunisitāhi,
Hananti vijjhanti ca paccamittā².
Kālūpakāḷā nirayamhi ghore,
Pubbe naraṃ dukkaṭakammakāriṃ.
1310. Taṃ haññamānaṃ niraye vajantaṃ,
Kucchismiṃ passasmiṃ vipphālītūdaraṃ.
Sañchinnagattaṃ ruhiraṃ savantaṃ,
Ko codaye paraloke sahassaṃ.
1311. Sattī usū tomarabhiṇḍivālā,
Vividhāvudhā vassanti tattha devā.
Patanti aṅgāramiva'ccimanto,
Silāsanī vassati luddakamme.
1312. Uṇho ca vāto nirayamhi dussato,
Na tamhi sukhaṃ labbhati³ ittarampi.
Taṃ taṃ vidhāvanta'malena'māturaṃ,
Ko codaye paraloke sahassaṃ.

1. Paraloke patantaṃ (Ka)

2. Pothayanti (Ka)

3. Seti (Ka)

1313. Sandhāgamānampi¹ rathesu yuttam,
 Sajotibhūtam pathaviṃ kamantam.
 Patodalaṭṭhīhi sucodayantam²,
 Ko codaye paraloke sahasam.
1314. Ta'māruhantam khurasañcitam girim,
 Vibhimsanam pajjalitam bhayānakam.
 Sañchinnagattam ruhiram savantam,
 Ko codaye paraloke sahasam.
1315. Ta'māruhantam pabbatasannikāsam,
 Aṅgararāsim jalitam bhayānakam.
 Sudaddhagattam kapaṇam rudantam,
 Ko codaye paraloke sahasam.
1316. Abbhakūṭasamā uccā, kaṇṭakanicitā³ dumā.
 Ayomayehi tikkhehi, naralohitapāyibhi.
1317. Ta'māruhanti nāriyo, narā ca paradāragū.
 Coditā sattihatthehi, yamaniddesakāribhi.
1318. Ta'māruhantam nirayam, simbalim ruhiramakkhitam.
 Vidaḍḍhakāyam⁴ vitacam, āturam gāḷhavedanam.
1319. Passasantam muhum uṇham, pubbakammāparādhikam.
 Dumagge vitacam gattam⁵, ko tam yāceyya tam dhanam.
1320. Abbhakūṭasamā uccā, asipattācitā dumā.
 Ayomayehi tikkhehi, naralohitapāyibhi.
1321. Ta'māruhantam asipattapādapaṃ,
 Asīhi tikkhehi ca chijjamānam⁶.
 Sañchinnagattam ruhiram savantam,
 Ko codaye paraloke sahasam.

1. Sandhāvamānam tam (Sī, I)

3. Kaṇṭakāpacitā (Sī, I), kaṇṭakāhi citā (Syā)

5. Dumaggaviṭṭagattam (Sī)

2. Sucodiyantam (Sī, I)

4. Viduṭṭhakāyam (I)

6. Pabhijjamānam (Ka)

1322. Tato nikkhantamattarū taṃ, asipattācitā dumā¹.
Sampatibhaṃ vetaraṇiṃ, ko taṃ yāceyya taṃ dhanam.
1323. Kharā kharodakā² tatthā, duggā Vetaraṇī nadī.
Ayopokkharasañchannā, tikkhā pattehi sandati.
1324. Tattha sañchinnagattarū taṃ, vuyhantarū ruhiramakkhitarū.
Vetaraṇṇe anālambe, ko taṃ yāceyya taṃ dhanam.
1325. Vedhāmi rukkho viya chijjamāno,
Disarū na jānāmi pamūḷhasañño.
Bhayā'nutappāmi mahā ca me bhayā,
Sutvāna kathā³ tava bāsitaṃ ise.
1326. Āditte vārimajjhamva, dīpaṃvo'ghe mahaṇṇave.
Andhakāreva pajjoto, tvaṃ no'si saraṇam ise.
1327. Atthañca dhammaṃ anusāsa maṃ ise,
Atītamaddhā aparādhitarū mayā.
Ācikkha me Nārada suddhimagarū,
Yathā ahaṃ no nirayaṃ pateyyam.
1328. Yathā ahū Dhatarattho ()⁴,
Vessāmitto Aṭṭhako Yāmataggi.
Usindaro cāpi Sivī ca rājā,
Paricārakā samaṇabrāhmaṇānam.
1329. Ete cañṇe ca rājāno, ye saggavisayaṃ⁵ gatā.
Adhammaṃ parivajjetvā, dhammaṃ cara mahīpati.
1330. Annahatthā ca te byamhe, ghosayantu pure tava.
“Ko chāto ko ca tasito, ko mālarū ko vilepanam.
Nānārattānam vatthānam, ko naggo paridahissati.

1. Asipattanirayā dukhā (Sī, I)

3. Gāthā (Sī, Syā, I)

5. Sakkavisayaṃ (Sī, I)

2. Khārodikā (Sī), kharodikā (I)

4. Ettha kiñci ūnam viya dissati.

1331. Ko panthe chatta'māneti¹, pādukā ca mudū subhā".
Iti sāyañca pāto ca, ghosayantu pure tava.
1332. Jiṇṇaṃ posaṃ gavāssañca, mā'ssu yuñja yathā pure.
Parihārañca dajjāsi, adhikārakato balī.
1333. Kāyo te rathasaññāto, manosārathiko lahu.
Avihimsā sāritakkho, saṃvibhāgapāṭicchado.
1334. Pādasaññāmanemiyo, hatthasaññāmapakkharo.
Kucchisaññāmanabbhanto, vācāsaññāmakūjano.
1335. Saccavākyasamattaṅgo, apesuññasusaññāto.
Girāsakhilanelaṅgo, mitabhāṇisilesito.
1336. Saddhālobhasusaṅkhāro, nivātañjalikubbaro.
Athaddhatānatīsāko², sīlasaṃvaranandhano.
1337. Akkodhanamanugghātī, dhammapaṇḍarachattako.
Bāhusaccamapālambo, ṭhitacittamupādhiyo³.
1338. Kālaññutācittasāro, vesārajjatidaṇḍako.
Nivātavuttiiyottako⁴, anatiṃānayugo lahu.
1339. Alīnacittasanthāro, vuddhisevī rajohato.
Sati patodo dhīrassa, dhiti yogo ca rasmiyo.
1340. Mano dantaṃ pathaṃ neti⁵, samadantehi vāhibhi.
Icchā lobho ca kummaggo, ujumaggo ca saṃyamo.
1341. Rūpe sadde rase gandhe, vāhanassa padhāvato.
Paññā ākoṭaṇī rāja, tattha attāva sārathi.
1342. Sace etena yānena, samacariyā daḷhā dhiti.
Sabbakāmaduho rāja, na jātu nirayaṃ vaje.

1. Chatta'mādehi (Sī, Syā, I)

3. Dhīticittamupādhiyo (Ka)

5. Patha'nveti (Sī, I)

2. Atthaddhatānatīsāko (Sī, I)

4. Nivātavuttiiyottaṅgo (Ka)

1343. Alāto Devadatto'si, Sunāmo āsi Bhaddaji.
Vijayo Sāriputto'si, Moggallāno'si Bijako.
1344. Sunakkhatto Licchaviṭṭo, guṇo āsi acelako.
Ānando sā Rucā āsi, yā rājānaṃ pasādayi.
1345. Uruvelakassapo rājā, pāpadiṭṭhi tadā ahu.
Mahābrahmā bodhisatto, evaṃ dhāretha jātakanti.
Mahānārada-kassapa-jātakaṃ aṭṭhamāṃ.

546. Vidhura-jātaka (9)

Dohaḷakaṇḍa

1346. Paṇḍu kisiyā'si dubbalā,
Vaṇṇarūpaṃ¹ na tape'disaṃ pure.
Vimale akkhāhi pucchitā,
Kīdisi tuyhaṃ sarīravedanā.
1347. Dhammo manujesu mātīnaṃ²,
Dohaḷo nāma janinda vuccati.
Dhammāhataṃ nāgakuñjara,
Vidhurassa hadayā'bhipatthaye.
1348. Candaraṃ kho tvaṃ dohaḷāyasi,
Sūriyaṃ vā atha vāpi mālutaṃ.
Dullabhaṃ³ hi Vidhurassa dassanaṃ⁴,
Ko Vidhura'midha mānayaṃsati.
1349. Kinnu tāta tvaṃ pajjhāyasi,
Padumaṃ hatthagataṃva te mukhaṃ.
Kinnu dummanarūpo'si issara,
Mā tvaṃ soci amittatāpana.

1. Vaṇṇarūpe (Ka)

3. Dullabhe (Sī, I)

2. Mātīnaṃ (Sī, I)

4. Dassane (Sī, I)

1350. Mātā hi tava Irandhati¹,
 Vidhurassa hadayaṃ dhaniyati.
 Dullabhaṃ hi Vidhurassa dassanaṃ,
 Ko Vidhura'midha mānayissati.
1351. Tassa bhattupariyesanaṃ² cara,
 Yo Vidhura'midha mānayissati.
 Pītuno ca sā sutvāna vākyam,
 Rattim nikkhamma avassutim cari.
1352. Ke gandhabbe rakkhase ca nāge,
 Ke kimpurise cāpi mānuse.
 Ke paṇḍite sabbakāmadade³,
 Dīgharattaṃ bhattā me bhavissati.
1353. Assāsa hessāmi te pati,
 Bhattā te hessāmi anindalocane.
 Paññā hi mamaṃ tathāvidhā,
 Assāsa hessasi bhariyā mama.
1354. Avacāsi Puṇṇakaṃ Irandhati⁴,
 Pubbapathānugatena cetasā.
 Ehi gacchāma pitu mamaṃ'tike⁵,
 Esova te eta'matthaṃ pavakkhati.
1355. Alaṅkatā suvasanā, mālinī candanussadā.
 Yakkhaṃ hatthe gahetvāna, pitusantiku'pāgami.
1356. Nāgavara vaco suṇohi me, patirūpaṃ paṭipajja suṅkiyaṃ.
 Patthemi ahaṃ Irandhatim, tāya samaṅgiṃ karoḥi maṃ tuvaṃ.
1357. Sataṃ hatthī sataṃ assā, sataṃ assatarīrathā.
 Sataṃ valabhiyo puṇṇā, nānāratnassa kevalā.
 Te nāga paṭipajjassu, dhītaraṃ dehi'randhatim.

1. Irandati (Sī, Syā, I)

3. Sabbakāmade (Sī, I)

4. Irandati (Sī, I)

2. Bhattupariyesanaṃ (Sī, I)

5. Pitu mama santikaṃ (Ka)

1358. Yāva āmantaye ñātī, mitte ca suhadajjane¹.
Anāmanta kataṃ kammaṃ, taṃ pacchā anutappati.
1359. Tato so Varuṇo nāgo, pavisitvā nivesanaṃ.
Bhariyaṃ āmantayitvāna, idaṃ vacana'mabravi.
1360. Ayaṃ so Puṇṇako yakkho, yācatī maṃ Irandhatīṃ.
Bahunā vittalābhena, tassa dema piyaṃ mamaṃ.
1361. Na dhanena na vittena, labbhā amhaṃ Irandhatī.
Sace ca kho hadayaṃ paṇḍitassa,
Dhammena laddhā idha māhareyya.
Etena vittena kumāri labbhā,
Nā'ññaṃ dhanam uttari patthayāma.
1362. Tato so Varuṇo nāgo, nikkhamitvā nivesanā.
Puṇṇakā'mantayitvāna, idaṃ vacana'mabravi.
1363. Na dhanena na vittena, labbhā amhaṃ Irandhatī.
Sace tuvaṃ hadayaṃ paṇḍitassa,
Dhammena laddhā idha māharesī.
Etena vittena kumāri labbhā, nā'ññaṃ dhanam uttari patthayāma.
1364. Yaṃ paṇḍitotye'ke vadanti loke,
Tameva bāloti punā'hu aññe.
Akkhāhi me vippavadanti ettha,
Kaṃ paṇḍitaṃ nāga tuvaṃ vadesi.
1365. Korabyarājassa Dhanañcayassa²,
Yadi te suto Vidhuro nāma kattā.
Ānehi taṃ paṇḍitaṃ dhammaladdhā,
Irandhatī padacarā³ te hotu.
1366. Idañca sutvā Varuṇassa vākyam,
Uṭṭhāya yakkho paramappatīto.
Tattheva santo purisaṃ asaṃsi,
Ānehi ājañña'midhe'va yuttaṃ.

1. Suhadaṃjanaṃ (Sī, I)

2. Dhanañjayassa (Sī, Syā, I)

3. Paddhacarā (Sī, I), paṭṭhacarā (Syā, Ka)

1367. Jātarūpamayā kaṇṇā, kācamhicamayā¹ khurā.
Jambonadassa pākassa, suvaṇṇassa uracchado.

1368. Devavāhavaham yānam, assamāruyha Puṇṇako.
Alaṅkato kappitakesamassu,
Pakkāmi vehāyasa'mantalikkhe².

1369. So Puṇṇako kāmarāgena³ giddho,
Irandhatim nāgakaññaṃ jigīsam⁴.
Gantvāna taṃ bhūtapatim yasassim,
Icca'bravī Vessavaṇaṃ Kuveraṃ.

1370. Bhogavatī nāma mandire,
Vāsā Hiraññavatīti vuccati.
Nagare nimmite kañcanamayē,
Maṇḍalassa uragassa niṭṭhitam.

1371. Aṭṭalakā oṭṭhāgīviyo,
Lohitaṅkassa masāragallino.
Pāsāde'ttha silāmayā,
Sovaṇṇaratanehi chādītā.

1372. Ambā tilakā ca jambuyo,
Sattapaṇṇā Mucalindaketakā.
Piyaṅgu⁵ uddālakā sahā,
Uparibhaddakā sinduvārakā⁶.

1373. Campeyyakā nāgamallikā,
Bhaginīmālā atha mettha koliyā.
Ete dumā pariṇāmitā,
Sobhayanti uragassa mandiraṃ⁷.

1. Kācamhamayā (Sī), kācamhamayā (I)

3. Kāmavegena (Sī, I)

5. Piyakā (Sī, I), piyaṅgukā (Syā)

7. Mandire (Syā, Ka)

2. Antalikkham (Ka)

4. Jigimsam (Sī, Syā, I)

6. Sinduvāritā (Syā, I), sindhavāritā(Ka)

1374. Khajjure'ttha silāmayā,
Sovaṇṇadhuvapupphitā bahū.
Yattha vasato papātiko,
Nāgarājā Varuṇo mahiddhiko.
1375. Tassa komārikā bhariyā,
Vimalā kañcanavelliviggahā.
Kālā taruṇāva uggatā,
Pucimandatthanī cārudassanā.
1376. Lākhārasarattasucchavī,
Kaṇikārāva nivātapupphitā¹.
Tidivokacarāva accharā,
Vijjuva'bbhaghanā vinissaṭā.
1377. Sā dohaḷinī suvimhitā,
Vidhurassa hadayaṃ dhaniyati.
Taṃ tesaṃ demi issara,
Tena te denti Irandhatim mamaṃ.
1378. So Puṇṇako bhūtapatiṃ yasassiṃ,
Āmantaya Vessavaṇaṃ Kuveraṃ.
Tattheva santo² purisaṃ asaṃsi,
Ānehi ājañña'midhe'va yuttaṃ.
1379. Jātarūpamayā kaṇṇā, kācamhicamayā khurā.
Jambonadassa pākassa, suvaṇṇassa uracchado.
1380. Devavāhavahaṃ yānaṃ, assāmāruyha Puṇṇako.
Alaṅkato kappitakesamassu,
Pakkāmi vehāyasa'mantalikkhe.

1. Kaṇikārova nivātapupphito (Sī, I)

2. Santaṃ (I)

1381. So aggamā Rājagahaṃ surammaṃ,
 Aṅgassa rañño nagaraṃ durāyutaṃ¹.
 Pahūtabhakkhaṃ bahu-annapānaṃ,
 Masakkasāraṃ viya Vāsavassa.
1382. Mayūraakoṇcāgaṇasampaghuṭṭhaṃ,
 Dijābhighuṭṭhaṃ dijaṇṇhasevitaṃ.
 Nāṇasakuntābhiraḍḍhaṃ suvaṇṇaṇaṃ²,
 Pupphābhikiṇṇaṃ Himavaṇva pabbataṃ.
1383. So Puṇṇako Vepula'mābhiraḍḍhi³,
 Siluccayaṃ kimpurisaṇuciṇṇaṃ.
 Anvesamāno maṇirataṇaṃ uḷāraṃ,
 Ta'maddasā pabbatakūṭamajjhe.
1384. Disvā maṇiṃ pabhassaraṃ jātimaṇaṃ⁴,
 Manoharaṃ⁵ maṇirataṇaṃ uḷāraṃ.
 Daddallaṃmaṇaṃ yasaṃ yasaṇṇaṃ,
 Obhāsatī vijjuraṇva'ntalikkhe.
1385. Tamaggahī veḷuriyaṃ mahaggaṃ,
 Manoharaṃ nāma mahānubhāvaṃ.
 Ājaṇṇamaṇuṇṇaṃ manomavaṇṇo,
 Pakkāmi vehāyasa'mantalikkhe.
1386. So aggamā⁶ nagara'mindapatthaṃ,
 Oruṇṇaṃ pāgaṇṇi sabhaṃ Kurūṇaṃ.
 Samāgate ekasataṃ samagge,
 Avhettha yakko avikampamaṇo.
1387. Ko nīdha raṇṇaṃ vara'mābhijeti,
 Ka'mābhijeyyāma varaddhanaṇa⁷.
 Ka'manuttaraṃ ratanavaraṃ jinaṃ,
 Ko vāpi no jeta varaddhanaṇa.

1. Durāsadaṃ (Syā)

3. Vepullamābhiraḍḍhi (Sī, I)

5. Dhanāharaṃ (Sī, I, Ka)

7. Varanidhanaṇa (Sī, I)

2. Subhaṇṇaṇaṃ (Sī, I)

4. Jātivantaṃ (Sī, Syā)

6. Agamā (Syā, I, Ka)

1388. Kuhiṃ nu raṭṭhe tava jātibhūmi,
Na Korabyasseva vaco tave'daṃ.
Abhītosī¹ no vaṇṇanibhāya sabbe,
Akkhāhi me nāmañca bandhave ca.

1389. Kaccāyano māṇavako'smi rāja,
Anūnanāmo iti ma'vhayanti.
Aṅgesu me ñātayo bandhavā ca,
Akkhena deva'smi idhānupatto.

1390. Kiṃ māṇavassa ratanāni atthi,
Ye taṃ jinanto hare akkhadhutto.
Bahūni rañño ratanāni atthi,
Te tvaṃ daliddo kathamavhayesi.

1391. Manoharo nāma maṇī mamā'yaṃ,
Manoharaṃ maṇiratanāṃ uḷāraṃ.
Imañca ājañña'mamittatāpanaṃ,
Etaṃ me jinitvā hare akkhadhutto.

1392. Eko maṇī māṇava kiṃ karissati,
Ājāniye'ko pana kiṃ karissati.
Bahūni rañño maṇiratanāni atthi,
Ājāniyā vātajavā anappakā.

Dohaḷakaṇḍaṃ nāma.

Maṇikaṇḍa

1393. Idañca me maṇiratanāṃ, passa tvaṃ dvipaduttama.
Itthīnaṃ viggahā cettha, purisānañca viggahā.

1394. Migānaṃ viggahā cettha, sakuṇānañca viggahā.
Nāgarājā supaṇṇa ca², maṇimhi passa nimmitaṃ.

1. Abhibhosi (Sī, I)

2. Nāgarāje supaṇṇe ca (Sī, Syā, I)

1395. Hatthānikam rathānikam, asse pattī ca vammīne¹.
Caturaṅgini'mam senam, maṇimhi passa nimmitam.
1396. Hatthārohe anīkaṭṭhe, rathike pattikārake.
Balaggāni viyūḷhāni², maṇimhi passa nimmitam.
1397. Puram uddhāpasampannam³, bahupākāratoraṇam.
Singhāṭakesu bhūmiyo, maṇimhi passa nimmitam.
1398. Esikā parikhāyo ca, palikham aggaḷāni ca.
Aṭṭālake ca dvāre ca, maṇimhi passa nimmitam.
1399. Passa toraṇamaggesu, nānādiḷagaṇā bahū.
Hamsā koṇcā mayūrā ca, cakkavākā ca kukkuhā.
1400. Kuṇḍalakā bahū citrā, sikhāṇḍī jīvajīvākā.
Nānādiḷagaṇākiṇṇam, maṇimhi passa nimmitam.
1401. Passa nāgaram supākāram, abbhutam lomahamsanam.
Samussitadhajam rammam, soṇṇavālukasanthatam.
1402. Passe'ttha⁴ paṇṇasālāyo, vibhattā bhāgasō mitā.
Nivesane niveśe ca, sandhibyūhe pathaddhiyo.
1403. Pānāgāre ca soṇḍe ca, sūnā⁵ odaniyā gharā.
Vesī ca gaṇikāyo ca, maṇimhi passa nimmitam.
1404. Mālākāre ca rajake, gandhike atha dussike.
Suvaṇṇakāre maṇikāre, maṇimhi passa nimmitam.
1405. Āḷārike ca sūde ca, naṭanāṭakagāyino.
Pāṇissare kumbhathūnike, maṇimhi passa nimmitam.
1406. Passa bherī mudinḡā ca, saṅkhā paṇavadindimā.
Sabbhaṇca tāḷāvacaram, maṇimhi passa nimmitam.

1. Dhajāni ca (I)

2. Viyūhāni (Syā, Ka)

3. Uddāpasampannam (Sī, I), aṭṭālasampannam (Syā)

4. Passa tvaṁ (Sī, I)

5. Sūṇā (Sī, I), suddā (Syā, Ka)

1407. Sammatālaṇca vīṇaṇca, naccagītāṃ suvāditaṃ.
Tūriyatālitasan̐ghuṭṭhaṃ, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1408. Laṅghikā muṭṭhikā cettha, māyākārā ca sobhiyā.
Vetālike¹ ca jalle ca, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1409. Samajjā cettha vattanti, ākiṇṇā naranāribhi.
Mañcātimañce bhūmiyo, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1410. Passa malle samajjasmiṃ, poṭente² diguṇaṃ bhujāṃ.
Nihate nihataṃe ca, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1411. Passa pabbatapādesu, nānāmigagaṇā bahū.
Sīhā byagghā varāhā ca, acchakokataracchayo.
1412. Palāsādā gavajā ca, mahimsā rohitā rurū.
Eṇeyyā ca varāhā³ ca, gaṇino nīka⁴ sūkarā.
1413. Kadalimigā bahū citrā, biḷārā sasakaṇṭakā.
Nānāmigagaṇākiṇṇaṃ, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1414. Najjāyo supatitthāyo, soṇṇavālukasan̐thata.
Acchā savanti ambūni, macchagumbanisevitā.
1415. Kumbhīlā makarā cettha, susumārā ca kacchapā.
Pāṭhīnā pāvusā macchā, balajā⁵ muñjarohitā.
1416. Nānādiagaṇākiṇṇā, nānādumagaṇāyutā.
Veḷuriyaka-rodāyo⁶, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1417. Passe'ttha pokkharāṇiyo, suvibhattā catuddisā.
Nānādiagaṇākiṇṇā, puthulomanisevitā.
1418. Samantodakasampannaṃ, mahiṃ sāgarakuṇḍalaṃ.
Upetaṃ vanarājehi, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1419. Purato Videhe passa, Goyāniye ca pacchato.
Kuruyo Jambudīpaṇca, maṇimhi passa nimmitaṃ.

1. Vettalike (Ka)

3. Sarabhā (Syā)

5. Valajā (Sī), vālajā (I)

2. Poṭhente (Sī, Syā, I)

4. Nīka (Sī, Syā, I)

6. Veḷuriyaphalakarodāyo (Sī)

1420. Passa candam̐ sūriyañca, obhāsante catuddisā.
Sinerum̐ anupariyante, mañimhi passa nimmitam̐.
1421. Sinerum̐ Himavantañca, sāgarañca mahītalām¹.
Cattāro ca mahārāje, mañimhi passa nimmitam̐.
1422. Ārāme vanagumbe ca, pāṭiye² ca siluccaye.
Ramme kimpurisākiṇṇe, mañimhi passa nimmitam̐.
1423. Phārusakam̐ Cittalataṃ, Missakam̐ Nandanam̐ vanam̐.
Vejayantañca pāsadam̐, mañimhi passa nimmitam̐.
1424. Sudhammam̐ Tāvatiṃsañca, pārīchattañca pupphitam̐.
Erāvaṇam̐ nāgarājam̐, mañimhi passa nimmitam̐.
1425. Passe'ttha devakaññāyo, nabhā vijjurivu'ggatā.
Nandane vicarantiyo, mañimhi passa nimmitam̐.
1426. Passe'ttha devakaññāyo, devaputtapalobhinī.
Devaputte ramamāne³, mañimhi passa nimmitam̐.
1427. Parosahassapāsāde, veḷuriyaphalasanthate.
Pajjalante ca⁴ vaṇṇena, mañimhi passa nimmitam̐.
1428. Tāvatiṃse ca Yāme ca, Tusite cāpi Nimmite.
Paranimmitavasavattino⁵, mañimhi passa nimmitam̐.
1429. Passe'ttha pokkharāṇiyo, vipasannodikā sucī.
Mandālakehi sañchannā, padumuppalakehi ca.
1430. Dase'ttha rājiyo setā, dasanīlā⁶ manoramā.
Cha piṅgalā pannarasa, haliddā ca catuddasa.
1431. Vīsati tattha sovaṇṇā, vīsati rajatāmayā.
Indagopakavaṇṇābhā, tāva dissanti tiṃsati.
1432. Dase'ttha kāḷiyo chacca, mañceṭṭhā pannavīsati.
Missā bandhukapupphehi, nīluppalavicittikā.

1. Mahiddhikam̐ (Sī, I), mahiddhiyam̐ (Syā)

3. Caramāne (Sī, I)

5. Paranimmitābhiratino (Sī, I)

2. Piṭṭhiye (Ka)

4. Pajjalantena (Sī, Syā, I)

6. Dassanīyā (Ka)

1433. Evaṃ sabbaṅgasampannaṃ, accimantaṃ pabhassaraṃ.
Odhisuṅkaṃ mahārāja, passa tvaṃ dvipaduttama.

Maṇikaṇḍaṃ nāma.

Akkhakaṇḍa

1434. Upāgataṃ rāja mupehi lakkhaṃ,
Ne'tādisaṃ maṇiratanāṃ tava'tthi.
Dhammena jissāma¹ asāhasena,
Jito ca no khippa'mavākarohi.

1435. Pañcāla Paccugata Sūrasena,
Macchā² ca maddā saha kekakebhi.
Passantu no'te assaṭhena yuddhaṃ,
Na no sabhāyaṃ na karonti kiñci.

1436. Te pāvisuṃ akkhamadena mattā,
Rājā Kurūnaṃ Puṇṇāko cāpi yakkho.
Rājā kaliṃ viccina'maggaheṣi,
Kaṭaṃ aggahī Puṇṇakonāma yakkho.

1437. Te tattha jūte ubhaye samāgate,
Raññaṃ sakāse sakhīnaṃca majjhe.
Ajesi yakkho naravīraseṭṭhaṃ,
Tatthappanādo tumulo babhūva.

1438. Jayo mahārāja parājayo ca,
Āyūhataṃ aññatarassa hoti.
Janinda jīno'si³ varaddhanena,
Jito ca me khippa'mavākarohi.

1. Jiyāma (Sī, Syā, I) 2. Majjhā (Ka) 3. Jinnosi (Syā), jitosi (I), jinomhi (Ka)

1439. Hatthī gavāssā maṇikuṇḍalā ca,
 Yañcāpi mayhaṃ¹ ratanaṃ pathabyā.
 Gaṇhāhi kaccāna varaṃ dhanānaṃ,
 Ādāya yenī'cchasi tena gaccha.
1440. Hatthī gavassā maṇikuṇḍalā ca.
 Yañcāpi tuyhaṃ ratanaṃ pathabyā.
 Tesam varo Vidhuro nāma kattā,
 So me jito taṃ me avākarohi.
1441. Atthā ca me so saraṇaṃ gatī ca,
 Dīpo ca leṇo ca parāyaṇo ca.
 Asantuleyyo mama so dhanena,
 Pāṇena me sādiso esa kattā.
1442. Ciraṃ vivādo mama tuyhañca'ssa,
 Kāmañca pucchāma tameva gantvā.
 Esova no vivaratu etamatthaṃ,
 Yaṃ vakkhatī hotu kathā² ubhinnaṃ.
1443. Addhā hi saccaṃ bhaṇasi, na ca māṇava sāhasaṃ.
 Tameva gantvā pucchāma, tena tussāmu'bho janā.
1444. Saccaṃ nu devā vidahū Kurūnaṃ,
 Dhamme ṭhitaṃ Vidhuraṃ nāma'maccaṃ.
 Dāsosi rañño uda vā'si ñāti,
 Vidhuroti saṅkhā katamā'si loke.
1445. Āmāyadāsāpi bhavanti heke,
 Dhanena kītāpi bhavanti dāsā.
 Sayampi heke upayanti dāsā,
 Bhayā paṇunnāpi bhavanti dāsā.

1. Aññaṃ (Ka)

2. Tathā (Syā, Ka)

1446. Ete narānaṃ caturova dāsā,
 Addhā hi yonito ahampi jāto.
 Bhavo ca rañño abhavo ca rañño,
 Dāsā'haṃ devassa parampi gantvā.
 Dhammena maṃ māṇava tuyha dajjā.

1447. Ayaṃ¹ dutiyo vijayo mama'jja,
 Puṭṭho hi kattā vivare'ttha² pañhaṃ.
 Adhammarūpo vata rājasetṭho,
 Subhāsitaṃ nānujānāsi mayhaṃ.

1448. Evaṃ ce no so vivare'ttha pañhaṃ,
 Dāsoha'masmi na ca kho'smi ñāti.
 Gaṇhāhi Kaccāna varam dhanānaṃ,
 Ādāya yenicchasi tena gaccha.

Akkhakaṇḍaṃ nāma.

Gharāvāsapañhā

1449. Vidhura vasamānassa, gahaṭṭhassa sakaṃ gharaṃ.
 Khemā vutti kathaṃ assa, kathannu assa saṅgaho.

1450. Abyābajjhaṃ³ kathaṃ assa, saccavādī ca māṇavo.
 Asmā lokā paraṃ lokam, kathaṃ pecca na socati.

1451. Taṃ tattha gatiṃ dhitimā, matimā atthadassimā.
 Saṅkhātā⁴ sabbadhammānaṃ, Vidhuro eta'dabravi.

1452. Na sādharmaṇadāra'ssa, na bhuñje sādu'mekako.
 Na seve lokāyatikaṃ, ne'taṃ paññāya vaḍḍhanaṃ.

1453. Sīlavā vattasampanno, appamatto vicakkhaṇo.
 Nivātavutti atthaddho, surato sakhilo mudu.

1. Ayampi (Syā, Ka)

3. Abyāpajjhaṃ (Sī, Syā, I)

2. Vivarittha (Sī, Syā, Ka)

4. Saṅkhāto (Ka)

1454. Saṅgahetā ca mittānaṃ, saṃvibhāgī vidhānavā.
Tappeyya annapānena, sadā samaṇabrāhmaṇe.
1455. Dhammakāmo sutādhāro, bhaveyya paripucchako.
Sakkaccaṃ payirupāseyya, sīlavante bahussute.
1456. Ghara'māvasamānassa, gahaṭṭhassa sakaṃ gharaṃ.
Khemā vutti siyā evaṃ, evaṃ nu assa saṅgaho.
1457. Abyābajjhaṃ siyā evaṃ, saccavādī ca māṇavo.
Asmā lokā paraṃ lokaṃ, evaṃ pecca na socati.
Gharāvāsapañhā nāma.

Lakkhaṇakaṇḍa

1458. Ehi dāni gamissāma, dinno no issarena me.
Mamevatthaṃ¹ paṭipajja, esa dhammo sanantano.
1459. Jānāmi māṇava tayāha'masmi,
Dinnoha'masmi tava issarena.
Tīhaṃ ca taṃ vāsayemu agāre,
Yena'ddhunā anusāseṃ putte.
1460. Taṃ me tathā hotu vāseṃ tīhaṃ,
Kurutaṃ bhava'jja gharesu kiccaṃ.
Anusāsataṃ puttadāre bhava'jja,
Yathā tayī pecca² sukhī bhaveyya.
1461. Sādhūti vatvāna pahūtakāmo,
Pakkāmi yakkho Vidhurena saddhim.
Taṃ kuṇḍarājaññahayānuciṇṇaṃ,
Pāvekkhi antepura'mariyaseṭṭho.

1. Tamevatthaṃ (I)

2. Pacchā (Sī, I)

1462. Koñcaṃ Mayūrañca Piyañca ketam,
Upāgami tattha surammarūpaṃ.
Pahūtabhakkhaṃ bahu-annapānaṃ,
Masakkasāraṃ viya Vāsavassa.
1463. Tattha naccanti gāyanti, avhāyanti varāvaram.
Accharā viya devesu, nāriyo samalaṅkatā.
1464. Samaṅgikatvā pamadāhi yakkhaṃ,
Annena pānena ca dhammapālo.
Atthattha¹ mevā'nu vicintayanto,
Pāvekkhi bhariyāya tadā sakāse.
1465. Taṃ candanagandharasānulittaṃ,
Suvaṇṇajambonadanikkhasādisaṃ.
Bhariyaṃ'vacā “chi suṇohi bhoti,
Puttāni āmantaya tambanette”.
1466. Sutvāna vākyam patino anujjā²,
Suṇisaṃ'vaca tambanakhim sunettaṃ.
“Āmantaya vammadharāni cete,
Puttāni indīvarapupphasāme”.
1467. Te āgate muddhani dhammapālo,
Cumbitvā putte avikampamāno.
Āmantayitvāna avoca vākyam,
Dinnā'haṃ raññā idha māṇavassa.
1468. Tassa'jja'haṃ attasukhī vidheyyo,
Ādāya yenī'cchati tena gacchati.
Ahañca vo sāsitu'māgatosmi³,
Kathaṃ ahaṃ aparittāya gacche.

1. Aggattha (Syā, Tṭha) 2. Anojā (Syā, Ka) 3. Anusāsituṃ āgatosmi (Syā, Ka)

1469. Sace vo rājā Kururaṭṭhavāsī¹,
 Janasandho puccheyya pahūtakāmo.
 Ki'mābhijānātha pure purāṇaṃ,
 Kim vo pitā anusāse puratthā.

1470. Samāsanā hotha mayāva sabbe,
 Konīdha rañño abbhatiko manusso.
 Tamañjaliṃ kariya vadetha evaṃ,
 “Mā hevaṃ deva na hi esa dhammo.
 Viyaggharājassa nihīnajacco,
 Samāsano deva kathaṃ bhaveyya”.

Lakkhaṇakaṇḍam² nāma.

Rājavasati

1471. So ca putte³ amacce ca, ñātayo suhadajjane.
 Alīnamasaṅkappo, Vidhuro eta'dabravi.

1472. Etha'yyo⁴ Rājavasatiṃ, nisīditvā suṇātha me.
 Yathā rājakulaṃ patto, yasaṃ poso nigacchati.

1473. Na hi rājakulaṃ patto, aññāto labhate yasaṃ.
 Nā'sūro nāpi dummedho, na ppamatto kudācanaṃ.

1474. Yadāssa sīlaṃ paññañca, soceyyaṃ cādhiḡacchati.
 Atha vissasate tyamhi, guyhañcassa na rakkhati.

1475. Tulā yathā paggaḡhitā, samadaṇḍā sudhāritā.
 Ajjhiṭṭho na vikampeyya, sa Rājavasatiṃ vase.

1476. Tulā yathā paggaḡhitā, samadaṇḍā sudhāritā.
 Sabbāni abhisambhonto, sa Rājavasatiṃ vase.

1477. Divā vā yadi vā rattim, rājakiccesu paṇḍito.
 Ajjhiṭṭho na vikampeyya, sa Rājavasatiṃ vase.

1. Kurukhettavāsī (Sī, I)

3. Mitte (Sī, I)

2. Pekkhaṇakaṇḍam (Sī, Ka)

4. Ethayyā (Syā)

1478. Divā vā yadi vā rattim, rājakiccesu paṇḍito.
Sabbāni abhisambhonto, sa Rājavasatim vase.
1479. Yo ca'ssa sukato maggo, rañño suppaṭiyādito.
Na tena vutto gaccheyya, sa Rājavasatim vase.
1480. Na rañño sadisaṃ bhuñje, kāmabhoge kudācanaṃ.
Sabbattha pacchato gacche, sa Rājavasatim vase.
1481. Na rañño sadisaṃ vatthaṃ, na mālaṃ na vilepanaṃ.
Ākappaṃ sarakuttiṃ vā, na rañño sadisa'mācare.
Aññaṃ kareyya ākappaṃ, sa Rājavasatim vase.
1482. Kīle rājā amaccehi, bhariyāhi parivārito.
Nā'macco rājabhariyāsu, bhāvaṃ kubbetha paṇḍito.
1483. Anuddhato acapalo, nipako saṃvutindriyo.
Manopaṇidhisampanno, sa Rājavasatim vase.
1484. Nā'ssa bhariyāhi kīleyya, na manteyya rahogato.
Nā'ssa kosā dhanāṃ gaṇhe, sa Rājavasatim vase.
1485. Na niddaṃ bahu maññeyya², na madāya suraṃ pive.
Nā'ssa dāye mige haññe, sa Rājavasatim vase.
1486. Nā'ssa pīṭhaṃ na pallaṅkaṃ, na kocchaṃ na nāvaṃ³ rathaṃ.
Sabbatomhīti ārūhe, sa Rājavasatim vase.
1487. Nā'tidūre bhaje⁴ rañño, nā'ccāsanne vicakkhaṇo.
Sammukhañcassa tiṭṭheyya, sandissanto sabhattuno.
1488. Na ve⁵ rājā sakhā hoti, na rājā hoti methuno.
Khippaṃ kujjhanti rājāno, sūkena'kkhīva ghaṭṭitaṃ.
1489. Na pūjito maññaṃ māno, medhāvī paṇḍito naro.
Pharusāṃ patimanteyya, rājānaṃ parisamgataṃ.

1. Samakaṃ (Sī, Syā, I)

2. Na niddannaṃ bahuṃ maññe (Sī, I)

3. Nāgaṃ (Sī, I)

4. Bhava (Sī, I)

5. Me (Syā, Ka)

1490. Laddhadvāro labhe dvāraṃ¹, neva rājūsu vissase.
Aggīva saṃyato tiṭṭhe², sa Rājavasatiṃ vase.
1491. Puttaṃ vā bhātaraṃ vā saṃ, sampaggaṇhāti khattiyo.
Gāmehi nigamehi vā, raṭṭhehi janapadehi vā.
Tuṇhībhūto upekkheyya, na bhaṇe chekapāpakaṃ.
1492. Hatthārohe anīkaṭṭhe, rathike pattikārake.
Tesaṃ kammāvadānena³, rājā vaḍḍheti vetanaṃ.
Na tesaṃ antaraṃ gacche, sa Rājavasatiṃ vase.
1493. Cāpovū' nudaro dhīro⁴, vaṃso vāpi pakampaye.
Paṭilomaṃ na vatteyya, sa Rājavasatiṃ vase.
1494. Cāpovū' nudaro assa, macchova'ssa ajivhavā⁵.
Appāsī nipako sūro, sa Rājavasatiṃ vase.
1495. Na bālhaṃ itthiṃ gaccheyya, sampassaṃ tejasāṅkhayaṃ.
Kāsaṃ sāsaṃ daraṃ balyaṃ, khīṇamedho nigacchati.
1496. Nā'tivelaṃ pabhāseyya, na tuṇhī sabbadā siyā.
Avikiṇṇaṃ mitaṃ vācaṃ, patte kāle udīraye.
1497. Akkodhano asaṃghaṭṭo, sacco saṇho apesuṇo.
Samphaṃ giraṃ na bhāseyya, sa Rājavasatiṃ vase.
1498. ⁶ Mātāpettibharo assa, kule jeṭṭhāpacāyiko.
Saṇho sakhilasambhāso⁷, sa Rājavasatiṃ vase⁶.
1499. Vinīto sippavā danto, katatto niyato mudu.
Appamatto suci dakkho, sa Rājavasatiṃ vase.
1500. Nivātavutti vuddhesu, sappatisso sagāravo.
Surato sukhasaṃvāso, sa Rājavasatiṃ vase.

1. Laddhavāro labhe vāraṃ (I)

3. Kammāpavādena (Syā)

5. Ajivhatā (Syā, Ka)

7. Hiri-ottappasampanno (Sī, Ka)

2. Aggīva yato tiṭṭheyya (Sī, I)

4. Cāpova oname dhīro (Syā)

6-6. Ayaṃ gāthā natthi I-potthake.

1501. Ārakā parivajjeyya, sahitum pahitam janam.
Bhattāraññevu'dikkheyya, na ca aññassa rājino.
1502. Samaṇe brāhmaṇe cāpi, sīlavante bahussute.
Sakkaccaṃ payirupāseyya, sa Rājivasatim vase.
1503. Samaṇe Brāhmaṇe cāpi, sīlavante bahussute.
Sakkaccaṃ anuvāseyya, sa Rājivasatim vase.
1504. Samaṇe brāhmaṇe cāpi, sīlavante bahussute.
Tappeyya annapānena, sa Rājivasatim vase.
1505. Samaṇe brāhmaṇe cāpi, sīlavante bahussute.
Āsajja paññe sevetha, ākaṅkham vuddhimattano.
1506. Dinnapubbaṃ na hāpeyya, dānaṃ samaṇabrāhmaṇe.
Na ca kiñci nivāreyya, dānakāle vanibbake.
1507. Paññavā buddhisampanno, vidhānavidhikovidō.
Kālaññū samayaññū ca, sa Rājivasatim vase.
1508. Uṭṭhātā kammadheyyesu, appamatto vicakkhaṇo.
Susamvihitakammanto, sa Rājivasatim vase.
1509. Khalaṃ sālāṃ pasuṃ khettaṃ, gantā cassa abhikkhaṇaṃ.
Mitaṃ dhaññaṃ nidhāpeyya, mitaṃva pācaye ghare.
1510. Puttaṃ vā bhātaraṃ vā saṃ, sīlesu asamāhitaṃ.
Anaṅgavā hi te bālā, yathā petā tatheva te.
Coḷaṇca nesaṃ piṇḍaṇca, āsīnānaṃ padāpaye.
1511. Dāse kammakare pesse, sīlesu susamāhite.
Dakkhe uṭṭhānasampanne, ādhipaccamhi ṭhāpaye.
1512. Sīlavā ca alolo¹ ca, anurakkho² ca rājino.
Āvī raho hito tassa, sa Rājivasatim vase.

1. Alobho (Syā, Ka)

2. Anuratto (Sī, I)

1513. Chandaññū rājino cassa, cittaṭṭho assa rājino.
Asaṅkusakavutti'ssa, sa Rājavasatiṃ vase.
1514. Uccādaye ca nhāpaye¹, dhove pāde adhosiraṃ.
Āhatopi na kuppeyya, sa Rājavasatiṃ vase.
1515. Kumbhampa'ñjaliṃ kariyā², cāṭaṇcāpi³ padakkhiṇaṃ.
Kimeva sabbakāmānaṃ, dātāraṃ dhīra'muttamaṃ.
1516. Yo deti sayanaṃ vatthaṃ, yānaṃ āvasathaṃ gharaṃ.
Pajjunnoriva bhūtāni, bhogehi abhivassati.
1517. Esa'yyo Rājavasati, vattamāno yathā naro.
Ārādhayati rājānaṃ, pūjaṃ labhati bhattusu.

Rājavasati nāma.

Antaraṭṭhapaṭṭhāna

1518. Evaṃ samanusāsivā, ñātisaṃghaṃ vicakkhaṇo.
Parikiṇṇo suhadehi, rājāna'mupasāṅkami.
1519. Vanditvā sirasā pāde, katvā ca naṃ padakkhiṇaṃ.
Vidhuro avaca rājānaṃ, paggaḥetvāna añjaliṃ.
1520. "Ayaṃ maṃ māṇavo neti, kattukāmo⁴ yathāmati.
Ñātina'tthaṃ pavakkhāmi, taṃ suṇohi Arindama.
1521. Putte ca me udikkhesi, yaṇca ma'ññaṃ ghare dhanāṃ.
Yathā pecca⁵ na hāyetha, ñātisaṃgho mayī gate.
1522. Yatheva khalatī bhūmyā, bhūmyāyeva patiṭṭhati.
Eve'taṃ khalitaṃ mayhaṃ, etaṃ passāmi accayaṃ.
1523. Sakkā na gantuṃ iti mayha hoti,
Chetvā⁶ vadhivā idha kāṭiyānaṃ.
Idheva hohī iti mayha ruccati,
Mā tvaṃ agā uttamabhūripaṇṇa.

1. Acchādane canhāpe ca (Syā, Ka)

2. Kuriyā (Sī)

3. Vāyasaṃ vā (Sī, I)

4. Gantukāmo (Ka)

5. Pacchā (Syā, Ka)

6. Jhatvā (Sī, I)

1524. Mā heva'dhammesu manañ paṇīdahi,
 Atthe ca dhamme ca yutto bhavassu.
 Dhiratthu kammañ akusalañ anariyañ,
 Yañ katvā pacchā nirayañ vajeyya.
1525. Neve'sa dhammo na pune'ta¹ kiccañ,
 Ayiro hi dāsassa janinda issaro.
 Ghātetuñ jhāpetuñ athopi hantuñ,
 Na ca mayha kodha'tthi vajāmi cā'ham''.
1526. Jeṭṭhaputtañ upaguyha, vineyya hadaye darañ.
 Assupunṇehi nettehi, pāvisī so mahāgharañ.
1527. Sālāva sammapatitā², mālutena pamadditā.
 Senti puttā ca dārā ca, Vidhurassa nivesane.
1528. Itthisahassañ bhariyānañ, dāsisattasatāni ca.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, Vidhurassa nivesane.
1529. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, Vidhurassa nivesane.
1530. Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, Vidhurassa nivesane.
1531. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, Vidhurassa nivesane.
1532. Itthisahassañ bhariyānañ, dāsisattasatāni ca.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, kasmā no vijahissasi.
1533. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, kasmā no vijahissasi.
1534. Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, kasmā no vijahissasi.

1. Puneti (Syā, Ka)

2. Sampamathitā (Sī, I)

1535. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi.
1536. Katvā gharesu kiccāni, anussāsivā sakam janam.
Mittā'macce ca bhacce ca¹, puttadāre ca bandhave.
1537. Kammantaṃ saṃvidhetvāna, ācikkhitvā ghare dhanam.
Nidhiṇca iṇadānaṇca, Puṇṇakam eta'dabravi.
1538. Avasī tuvaṃ mayha tīhaṃ agāre,
Katāni kiccāni gharesu mayham.
Anusāsītā puttadārā mayā ca,
Karoma kaccāna² yathāmatim te.
1539. Sace hi katte anusāsītā te,
Puttā ca dārā anujīvino ca.
Hande'hi dānī taramānarūpo,
Dīgho hi addhāpi ayam puratthā.
1540. Achambhitova³ gaṇhāhi, ājāneyyassa vāladhim.
Idam pacchimakam tuyham, jīvalokassa dassanam.
1541. Soham kissa nu bhāyissam, yassa me natthi dukkaṭam.
Kāyena vācā manasā, yena gaccheyya duggatim.
1542. So assarājā Vidhuraṃ vahanto,
Pakkāmi vehāyasa'mantalikkhe.
Sākhāsu selesu asajjamāno,
Kālāgirim khippa'mupāgamāsi.
1543. Itthisahassam bhariyānam, dāsisattasatāni ca.
Bāhā paggayha pakkandum, "yakkho brāhmaṇavaṇṇena.
Vidhuraṃ ādāya gacchati".

-pa-

1. Suhajje (I, Ka)

2. Kiccāni (Syā, Ka)

3. Asambhitova (Sī, I)

1544. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
Bāhā paggayha pakkandum, “yakkho brāhmaṇavaṇṇena.
Vidhuram ādāya gacchati”.
1545. Itthisahassam bhariyānam, dāsisattasatāni ca.
Bāhā paggayha pakkandum, “paṇḍito so kuhim gato”.
-pa-
1546. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
Bāhā paggayha pakkandum, “paṇḍito so kuhim gato”.
1547. Sace so sattarattena, nāgacchissati paṇḍito.
Sabbe aggim pavekkhāma¹, nattha’ttho jīvitena no.
1548. Paṇḍito ca viyatto ca, vibhāvī ca vicakkhaṇo.
Khippam mociya attānam, mā bhāyitthā’gamissati².
Antarapeyyālam nāma.

Sādhunaradhammakanda

1549. So tattha gantvāna vicintayanto,
Uccāvacā cetanakā³ bhavanti.
Nayimassa jīvena mamatthi kiñci,
Hantvāni’mam hadaya’mānayissam⁴.
1550. So tattha gantvā pabbatantarasmim⁵,
Anto pavisitvāna paduṭṭhacitto.
Asamvutasmiṃ jagatippadese,
Adhosiram dhārayi kātiyāno.
1551. So lambamāno narake papāte,
Mahabbhaye lomahamse vidugge.
Asantasanto Kurūnam kattuseṭṭho,
Iccabravi Puṇṇakam nāma yakkham.

1. Pavissāma (Syā) 2. Khippam mocessata’ttānam, mā bhātha āgamissati (Sī, I)
3. Cetanatā (Ka) 4. Ādiyissam (Sī, I)
5. Pabbatapādasmiṃ (Ka)

1552. “Ariyāvakāśosi anariyarūpo,
 Asaññato saññatasannikāso.
 Accāhitaṃ kammaṃ karosi ludraṃ,
 Bhāve ca te kusalaṃ natthi kiñci.
1553. Yaṃ maṃ papātasmiṃ papātumicchasi,
 Ko nu tava’ttho maraṇena mayhaṃ.
 Amānussasseva tava’jja vaṇṇo,
 Ācikkha me tvaṃ katamāsi devatā”.
1554. Yadi te suto Puṇṇako nāma yakkho,
 Rañño Kuverassa hi so sajjibbo¹.
 Bhūmindharo Varuṇo nāma nāgo,
 Brahā sucī vaṇṇabalūpapanno.
1555. Tassā’nujaṃ dhītaraṃ kāmāyāmi,
 Irandhatī nāma sā nāgakaññā.
 Tassā sumajjhāya piyāya hetu,
 Patārayiṃ tuyha vadhāya dhīra.
1556. Mā heva tvaṃ² yakkha ahosi mūḷho,
 Naṭṭhā bahū duggahītena loke³.
 Kiṃ te sumajjhāya piyāya kiccaṃ,
 Maraṇena me, iṅgha suṇomi⁴ sabbhaṃ.
1557. Mahānubhāvassa mahoragassa,
 Dhītukāmo ñātibhato⁵ ha’masmi.
 Taṃ yācamānaṃ sasuro avoca,
 Yathā ma’maññiṃsu sukāmanītaṃ.

1. Sajīvo (Sī, I)

2. Tc (Syā, Ka)

3. Lokā (Sī, Syā, Ka)

4. Suṇoma (Sī, I)

5. Ñātigato (I)

1558. Dajjemu kho te sutanuṃ sunettaṃ,
 Sucimhitaṃ candanalittagattaṃ.
 Sace tuvaṃ hadayaṃ paṇḍitassa,
 Dhammena laddhā idha māharesi.
 Etena vīttena kumāri labbhā,
 Na'ññaṃ dhanāṃ uttari patthayāma.
1559. Evaṃ na mūlho'smi suṇohi katte,
 Na cāpi me duggahita'tthi kiñci.
 Hadayena te dhammaladdhena nāgā,
 Irandhatiṃ nāgakaññaṃ dadanti.
1560. Tasmā ahaṃ tuyhaṃ vadhāya yutto,
 Evaṃ mamattho maraṇena tuyhaṃ.
 Idheva taṃ narake pātayitvā,
 Hantvāna taṃ hadaya'mānayissaṃ.
1561. Khippaṃ mamaṃ uddhara kātiyāna,
 Hadayena me yadi te atthi kiccaṃ.
 Ye keci'me sādhunarassa dhammā,
 Sabbeva te pātukaromi ajja.
1562. So Puṇṇako Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ,
 Nagamuddhani khippaṃ patiṭṭhapetvā.
 Assatthamāsīnaṃ samekkhiyāna,
 Paripucchi kattāra'manomapaññaṃ.
1563. “Samuddhaṭo mesi tuvaṃ papātā,
 Hadayena te ajja mamatthi kiccaṃ.
 Ye keci'me sādhunarassa dhammā,
 Sabbeva me pātukarohi ajja”.
1564. Samuddhaṭo tya'smi ahaṃ papātā,
 Hadayena me yadi te atthi kiccaṃ.
 Ye keci'me sādhunarassa dhammā,
 Sabbeva te pātukaromi ajja.

1565. Yātānuyāyī ca bhavāhi māṇava,
 Allañca¹ pāṇim parivajjayassu.
 Mā cassu mittesu kadāci dubbhī,
 Mā ca vasaṃ asatīnaṃ nigacche.
1566. Kathaṃ nu yātaṃ anuyāyī hoti,
 Allañca pāṇim dahate kathaṃ so.
 Asatī ca kā ko pana mittadubbho,
 Akkhāhi me pucchito etamatthaṃ.
1567. Asanthutaṃ² nopi ca diṭṭhapubbaṃ,
 Yo āsanenāpi nimantayeyya.
 Tasseva atthaṃ puriso kareyya,
 Yātānuyāyīti tamāhu paṇḍitā.
1568. Yasse'karattampi ghare vaseyya,
 Yattha'nnapānaṃ puriso labheyya.
 Na tassa pāpaṃ manasāpi cintaye,
 Adubbhapāṇim dahate mittadubbho.
1569. * Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā.
 Na tassa sākhaṃ bhañjeyya, mittadubbho hi pāpako.
1570. Puṇṇampi ce'maṃ pathaviṃ dhanena,
 Dajji'tthiyā puriso sammatāya.
 Laddhā khaṇaṃ atimaññeyya tampi,
 Tāsaṃ vasaṃ asatīnaṃ na gacche.
1571. Evaṃ kho yātaṃ anuyāyī hoti,
 Allañca pāṇim dahate pune'vaṃ.
 Asatī ca sā so pana mittadubbho,
 So dhammiko hoti jahassu adhammaṃ.

Sādhunaradhammakapaṇḍaṃ nāma.

1. Addaṇca (Sī, I)

2. Asandhavaṃ (Syā, Ka)

* Khu 5. 221, 299 piṭṭhesupi.

Kālāgirikanda

1572. Avasiṃ ahaṃ tuyha tīhaṃ agāre,
 Annena pānena upaṭṭhitosmi.
 Mitto mamā'sī visajjāma'haṃ taṃ,
 Kāmaṃ gharaṃ uttamapañña gaccha.
1573. Api hāyatu nāgakulā¹ attho,
 Alampi me nāgakaññāya hotu.
 So tvaṃ sakeneva subhāsitena,
 Muttosi me ajja vadhāya pañña.
1574. Handa tuvaṃ yakkha mamampi nehi,
 Sasuraṃ te² atthaṃ mayi carassu.
 Mayaṃ ca nāgādhipatiṃ vimānaṃ,
 Dakkhemu nāgassa adiṭṭhapubbaṃ.
1575. Yaṃ ve narassa ahitāya assa,
 Na taṃ pañño arahati dassanāya.
 Atha kena vaṇṇena amittagāmaṃ,
 Tuva'micchasi uttamapañña gantum.
1576. Addhā pajānāmi ahampi etaṃ,
 Na taṃ pañño arahati dassanāya.
 Pāpañca me natthi kataṃ kuhiñci,
 Tasmā na saṅke maraṇāgamāya.
1577. Handa ca ṭhānaṃ atulānubhāvaṃ,
 Mayā saha dakkhasi ehi katte.
 Yattha'cchathi naccagītehi nāgo,
 Rājā yathā Vessavaṇo Naḷiññaṃ³.

1. Nāgakulassa (Sī, Syā, I)

2. Sassuraṃ nu te (Sī, Syā, I, Ka)

3. Niḷiññaṃ (Syā), niḷaṇñaṃ (Ka)

1578. Taṃ nāgakaññā caritaṃ gaṇena,
 Nikīḷitaṃ nicca'maho ca rattiṃ.
 Pahūtamālyaṃ¹ bahupupphachannaṃ²,
 Obhāsati vijju'riva'ntalikkhe.

1579. Annena pānena upetarūpaṃ,
 Naccehi gītehi ca vāditehi.
 Paripūraṃ kaññāhi alaṅkatāhi,
 Upasobhati vatthapilandhanena³.

1580. So Puṇṇako Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ,
 Nisīdayi pacchato āsanasmim.
 Ādāya kattāra'manomapaññaṃ,
 Upānayi bhavanaṃ nāgarañño.

1581. Patvāna ṭhānaṃ atulānubhāvaṃ,
 Aṭṭhāsi kattā pacchato Puṇṇakassa.
 Sāmaggi'pekkhamāno⁴ nāgarājā,
 Pubbeva jāmātara'majjhabhāsatha.

1582. Yannu tuvaṃ agamā maccalokaṃ,
 Anvesamāno hadayaṃ paṇḍitassa.
 Kacci samiddhena idhānupatto,
 Ādāya kattāra'manomapaññaṃ.

1583. Ayaṃ hi so āgato yaṃ tva'micchasi,
 Dhammena laddho mama dhammapālo.
 Taṃ passatha sammukhā⁵ bhāsamānaṃ,
 Sukho have⁶ sappurisehi saṅgamo.

Kāḷāgirikaṇḍaṃ nāma.

1. Bahuttamallāṃ (Ka)

3. Vatthapilandhanehi (Ka)

5. Taṃ passa dhammaṃ samukhā (Ka)

2. Bahupupphasañchannaṃ (Ka)

4. Sāmaggipekkhī pana (Sī, Syā, I)

6. Bhave (I)

1584. Adiṭṭhapubbaṃ disvāna, macco maccubhayatṭito¹.
Byamhito nābhivādesi, nayidaṃ paññavatāmiva.
1585. Na camhi byamhito nāga, na ca maccubhayatṭito.
Na vajjho abhivādeyya, vajjhaṃ vā nābhivādaye.
1586. Kathaṃ no abhivādeyya, abhivādāpayetha ve.
Yaṃ naro hantumiccheyya, taṃ kammaṃ nupapajjati.
1587. Evametaṃ yathā brūsi, saccaṃ bhāsasi paṇḍita.
Na vajjho abhivādeyya, vajjhaṃ vā nābhivādaye.
1588. Kathaṃ no abhivādeyya, abhivādāpayetha ve.
Yaṃ naro hantumiccheyya, taṃ kammaṃ nupapajjati.
1589. Asassataṃ sassataṃ nu tavayidaṃ,
Iddhī jutī balavīriyūpapatti².
Pucchāmi taṃ nāgarāje'tamatthaṃ,
Kathaṃ nu te laddhamidaṃ vimānaṃ.
1590. Adhiccaladdhaṃ pariṇāmajaṃ te,
Sayamkataṃ udāhu devehi dinnam.
Akkhāhi me nāgarāje'tamatthaṃ,
Yatheva te laddhamidaṃ vimānaṃ.
1591. Nā'dhiccaladdhaṃ na pariṇāmajaṃ me,
Na sayamkataṃ nāpi devehi dinnam.
Sakehi kammehi apāpakehi,
Puññehi me laddhamidaṃ vimānaṃ.
1592. Kiṃ te vataṃ kiṃ pana brahmacariyaṃ,
Kissa suciṇṇassa ayaṃ vipāko.
Iddhī jutī balavīriyūpapatti,
Idaṃca te nāga mahāvimānaṃ.

1. Bhayaddito (Sī, I)

2. Iddhiṃ jutim balam vīriyūpapatti (Ka)

1593. Ahañca bhariyā ca manussaloke,
Saddhā ubho dānapatī ahumhā.
Opānabhūtaṃ me gharaṃ tadā'si,
Santappitā samaṇabrāhmaṇā ca.
1594. Mālañca gandhañca vilepanañca,
Padīpiyaṃ seyya'mupassayañca.
Acchādanaṃ sāyanamannapānaṃ,
Sakkacca dānāni adamha tattha.
1595. Taṃ me vataṃ taṃ pana brahmacariyaṃ,
Tassa suciṇṇassa ayaṃ vipāko.
Iddhī jutī balavīriyūpapatti,
Idaṅca me dhīra mahāvimānaṃ.
1596. Evaṃ ce te laddhamidaṃ vimānaṃ,
Jānāsi puññānaṃ phalūpapattiṃ,
Tasmā hi dhammaṃ cara appamatto,
Yathā vimānaṃ puna māvasesi.
1597. Nayidha santi samaṇabrāhmaṇā ca,
Yesa'nnapānāni dademu katte.
Akkhāhi me pucchito etamatthaṃ,
Yathā vimānaṃ puna māvasema.
1598. Bhogī hi te santi idhūpapannā,
Puttā ca dārā anujīvino ca.
Tesu tuvaṃ vacasā kammunā ca,
Asampaduṭṭho ca bhavāhi niccaṃ.
1599. Evaṃ tuvaṃ nāga asampadosaṃ,
Anupālaya vacasā kammunā ca.
Ṭhatvā idha yāvatāyukaṃ vimāne,
Uddhaṃ ito gacchasi devalokaṃ.

1600. Addhā hi so socati rājaseṭṭho,
Tayā vinā yassa tuvaṃ sajjibbo.
Dukkhūpanītopi tayā samecca,
Vindeyya poso sukha'māturopi.
1601. Addhā sataṃ bhāsasi nāga dhammaṃ,
Anuttaraṃ atthapadaṃ suciṇṇaṃ.
Etādisiyāsu hi āpadaṃsu,
Paññāyate mādisānaṃ viseso.
1602. Akkhāhi no tā'yaṃ mudhā nu laddho,
Akkhehi no tā'yaṃ ajesi jūte.
Dhammena laddho iti tā'ya'māha¹,
Kathaṃ nu tvaṃ hatthamimassa māgato.
1603. Yo mi'ssaro tattha ahosi rājā,
Ta'māya'makkhehi ajesi jūte.
So maṃ jito rājā imassa'dāsi,
Dhammena laddhosmi asāhasena.
1604. Mahorago attamano udaggo,
Sutvāna dhīrassa subhāsītāni.
Hatthe gahetvāna anomapaññaṃ,
Pāvekkhi bhariyāya tadā sakāse.
1605. Yena tvaṃ Vimale paṇḍu, yena bhattaṃ na ruccati.
Na ca me tādiso vaṇṇo, ayameso tamonudo.
1606. Yassa te hadayenattho, āgatāyaṃ pabhaṅkaro.
Tassa vākyāṃ nisāmechi, dullabhaṃ dassanaṃ puna.
1607. Disvāna taṃ Vimalā bhūripaṇñaṃ, dasaṅgulī añjaliṃ paggaheṭvā.
Haṭṭhena bhāvena patītarūpā, iccabravi Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ.
1608. Aditṭhapubbaṃ disvāna, macco maccubhayaṭṭito.
Byamhito nābhivādesi, nayidaṃ paññavatāmiva.

1. Mā'ya'māha (Syā)

1609. Na camhi byamhito nāgi, na ca maccubhayaṭṭito.
Na vajjho abhivādeyya, vajjhaṃ vā nābhivādaye.
1610. Kathaṃ no abhivādeyya, abhivādāpayetha ve.
Yaṃ naro hantumiccheyya, taṃ kammaṃ nupapajjati.
1611. Evametaṃ yathā brūsi, saccaṃ bhāsasi paṇḍita.
Na vajjho abhivādeyya, vajjhaṃ vā nābhivādaye.
1612. Kathaṃ no abhivādeyya, abhivādāpayetha ve.
Yaṃ naro hantumiccheyya, taṃ kammaṃ nupapajjati.
1613. Asassataṃ sassataṃ nu tavayidaṃ,
Iddhī jutī balavīriyūpapatti.
Pucchāmi taṃ nāgakaṇṇe'tamatthaṃ,
Kathaṃ nu te laddhamidaṃ vimānaṃ.
1614. Adhiccaladdhaṃ pariṇāmajaṃ te,
Sayamkataṃ udāhu devehi dinnam.
Akkhāhi me nāgakaṇṇe'tamatthaṃ,
Yatheva te laddhamidaṃ vimānaṃ.
1615. Nādhiccaladdhaṃ na pariṇāmajaṃ me,
Na sayam kataṃ nāpi devehi dinnam.
Sakehi kammehi apāpakehi,
Puññehi me laddhamidaṃ vimānaṃ.
1616. Kiṃ te vataṃ kiṃ pana brahmacariyaṃ,
Kissa suciṇṇassa ayaṃ vipāko.
Iddhī jutī balavīriyūpapatti,
Idaṇca te nāgi mahāvimānaṃ.
1617. Ahaṇca kho sāmiko cāpi mayhaṃ,
Saddhā ubho dānapatī ahumhā.
Opānabhūtaṃ me gharaṃ tadā'si.
Santappitā samaṇabrāhmaṇā ca.

1618. Mālañca gandhañca vilepanañca,
 Padīpiyaṃ seyyamupassayaṃ ca.
 Acchādanāṃ sāyanamannapānaṃ,
 Sakkacca dānāni adamha tattha.
1619. Taṃ me vataṃ taṃ pana brahmacariyaṃ,
 Tassa suciṇṇassa ayaṃ vipāko.
 Iddhī jutī balavīriyūpapatti,
 Idañca me dhīra mahāvimānaṃ.
1620. Evaṃ ce te laddhamidaṃ vimānaṃ,
 Jānāsi puññānaṃ phalūpapattiṃ.
 Tasmā hi dhammaṃ cara appamattā,
 Yathā vimānaṃ puna māvasesi.
1621. Nayidha santi samaṇabrāhmaṇā ca,
 Yesa'nnapānāni dademu katte.
 Akkhāhi me pucchito etamatthaṃ,
 Yathā vimānaṃ puna māvasema.
1622. Bhogī hi te santi idhūpapannā,
 Puttā ca dārā anujīvino ca.
 Tesu tuvaṃ vacasā kammunā ca,
 Asampaduṭṭhā ca bhavāhi niccaṃ.
1623. Evaṃ tuvaṃ nāgi asampadosaṃ,
 Anupālaya vacasā kammunā ca.
 Ṭhatvā idha yāvatāyukaṃ vimāne,
 Uddhaṃ ito gacchasi devalokaṃ.
1624. Addhā hi so socati rājasetṭho,
 Tayā vinā yassa tuvaṃ sajjibbo.
 Dukkūpanītopi tayā samecca,
 Vindeyya poso sukha'māturopi.

1625. Addhā sataṃ bhāsasi nāgi dhammaṃ,
Anuttaraṃ atthapadaṃ suciṇṇaṃ.
Etādisiyāsu hi āpadāsu,
Paññāyate mādisānaṃ viseso.
1626. Akkhāhi no tā'yaṃ mudhā nu laddho,
Akkhehi no tā'yaṃ ajesi jūte.
Dhammena laddho iti tā'ya'māha,
Kathaṃ nu tvaṃ hatthamimassa māgato.
1627. Yo mi'ssaro tattha ahosi rājā,
Ta'māya'makkhehi ajesi jūte.
So maṃ jito rājā imassa'dāsi,
Dhammena laddhosmi asāhasena.
1628. Yatheva Varuṇo nāgo, pañhaṃ pucchittha paṇḍitaṃ.
Tatheva nāgakaññāpi, pañhaṃ pucchittha paṇḍitaṃ.
1629. Yatheva Varuṇaṃ nāgaṃ, dhīro tosesi pucchito.
Tatheva nāgakaññampi, dhīro tosesi pucchito.
1630. Ubhopi te attamane veditvā,
Mahoragaṃ nāgakaññāñca dhīro¹.
Achambhī abhīto alomahaṭṭho,
Iccabravi Varuṇaṃ nāgarājānaṃ.
1631. Mā rodhayi² nāga āyā'ha'masmi,
Yena tavattho idaṃ sarīraṃ.
Hodayena maṃsena karohi kiccaṃ,
Sayāṃ karissāmi yathāmati te.
1632. Paññā have hadayaṃ paṇḍitānaṃ,
Te tya'mha paññāya mayaṃ sutuṭṭhā.
Anūnanāmo labhata'jja dāraṃ,
Ajjeva taṃ Kuruyo pāpayātu.

1. Vidhūro (Ka)

2. Mā heṭhayi (I)

1633. Sa Puṇṇako attamano udaggo,
 Irandhatim nāgakaññaṃ labhitvā.
 Haṭṭhena bhāvena patītarūpo,
 Iccabravi Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ.
1634. “Bhariyāya maṃ tvaṃ akari samaṅgiṃ,
 Ahañca te Vidhura karomi kiccaṃ.
 Idañca te maṇiratanam dadāmi,
 Ajjeva taṃ Kuruyo pāpayāmi”.
1635. Ajeyya’mesā tava hotu metti,
 Bhariyāya Kaccāna piyāya saddhiṃ.
 Ānandi vitto¹ sumano patīto,
 Datvā maṇim maṃ ca nayi’ndapatthaṃ.
1636. Sa Puṇṇako Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ,
 Nisīdayī purato āsanasmim.
 Ādāya kattāra’manomapaññaṃ,
 Upānayī nagaraṃ Indapatthaṃ.
1637. Mano manussassa yathāpi gacche,
 Tatopissa khippataram² ahosi.
 Sa Puṇṇako Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ,
 Upānayī nagaraṃ Indapatthaṃ.
1638. Eti’ndapatthaṃ nagaraṃ padissati,
 Rammāni ca ambavanāni bhāgaso.
 Ahaṃ ca bhariyāya samaṅgibhūto,
 Tvaṃ ca pattosi sakaṃ niketaṃ.
1639. Sa Puṇṇako Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ,
 Oropiya dhammasabhāya majjhe.
 Ājañña’mārūyha anomavaṇṇo,
 Pakkāmi Vehāyasa’mantalikkhe.

1. Ānandacitto (Syā, I)

2. Tatopi saṃkhippataram (Sī, I)

1640. Taṃ disvā rājā paramappatīto,
 Uṭṭhāya bāhāhi palissajitvā.
 Avikampayaṃ dhammasabhāya majjhe,
 Nisīdayī pamukhamāsanasmim.
1641. Tvaṃ no vinetāsi rathaṃva naddhaṃ,
 Nandanti taṃ Kuruyo dassanena.
 Akkhāhi me pucchito etamatthaṃ,
 Kathaṃ pamokkho ahu māṇavassa.
1642. Yaṃ māṇavotyā'bhivadī janinda,
 Na so manusso naravīraseṭṭha.
 Yadi te suto Puṇṇako nāma yakkho,
 Rañño Kuverassa hi so sajjibbo.
1643. Bhūmindharo Varuṇo nāma nāgo,
 Brahā sucī vaṇṇabalūpapanno.
 Tassā'nujaṃ dhītaraṃ kāmayaṇo,
 Irandhatī nāma sā nāgakaññā.
1644. Tassā sumajjhāya piyāya hetu,
 Patārayittha maraṇāya mayhaṃ.
 So ceva bhariyāya samaṅgibhūto,
 Ahañca anuññāto maṇi ca laddho.
1645. Rukkho hi mayhaṃ padvāre¹ Sujāto,
 Paññākkhandho sīlamaya'ssa sākḥā.
 Atthe ca dhamme ca ṭhito nipāko,
 Gavapphalo hatthigavāssachanno.
1646. Naccagītātūriyābhinādite,
 Ucchijja senaṃ² puriso ahāsi.
 So no ayaṃ āgato sanniketaṃ,
 Rukkhassi'massā'pacitīm karoṭha.

1. Gharadvāre (Syā)

2. Menam (Sī, I)

1647. Ye keci vittā mama paccayena,
 Sabbeva te pātukarontu ajja.
 Tibbāni katvāna upāyanāni,
 Rukkhassi'massā'pacitīm karotha.
1648. Ye keci baddhā mama atthi raṭṭhe,
 Sabbeva te bandhanā mocayantu.
 Yatheva yaṁ bandhanasmā pamutto,
 Evamete muñcare bandhanasmā.
1649. Unnaṅgalā māsamimaṁ karontu,
 Maṁsodanaṁ brāhmaṇā bhakkhayantu.
 Amajjapā majjarahā pivantu,
 Puṇṇāhi thālāhi palissutāhi.
1650. Mahāpathaṁ nicca samavhayantu,
 Tibbaṅca rakkhaṁ vidahantu raṭṭhe.
 Yathā'ññamaññaṁ na viheṭṭhayeyyūṁ,
 Rukkhassi'massā'pacitīm karotha.
1651. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
 Bahuṁ annaṅca pānaṅca, paṇḍitassābhīhārayūṁ.
1652. Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikāraḥ.
 Bahuṁ annaṅca pānaṅca, paṇḍitassābhīhārayūṁ.
1653. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
 Bahuṁ annaṅca pānaṅca, paṇḍitassābhīhārayūṁ.
1654. Bahujano pasannosi, disvā paṇḍitamāgate.
 Paṇḍitamhi anuppatte, celukkhepo pavattathāti.
 Vidhuraajātakam navamaṁ.

547. Vessantarajātaka (10)

Dasavarakathā

1655. Phussatī¹ varavaṇṇābhe, varassu dasadhā vare.
Pathabyā cārupubbaṅgi, yaṃ tuyhaṃ manaso piyaṃ.
1656. Devarāja namo tyatthu, kiṃ pāpaṃ pakataṃ mayā.
Rammā cāvesi maṃ ṭhānā, vātova dharaṇīruhaṃ.
1657. Na ceva te kataṃ pāpaṃ, na ca me tvamasi appiyā.
Puññaṃ ca te parikkhīṇaṃ, yena te'vaṃ vadāmahaṃ.
1658. Santike maraṇaṃ tuyhaṃ, vinābhāvo bhavissati.
Paṭigaṇhāhi me ete, vare dasa paveccato.
1659. Vamaṃ ce me ado Sakka, sabbabhūtānamissara.
Sivirājassa bhaddante, tattha assaṃ nivesane.
1660. Nīlanettā nīlabhamu, nilakkhī ca yathā migī.
Phusatī nāma nāmena, tatthapa'ssaṃ Purindada.
1661. Puttaṃ labhetha varadaṃ, yācayogaṃ² amacchariṃ.
Pūjitaṃ paṭirājūhi, kittimantaṃ yasassinaṃ.
1662. Gabbhaṃ me dhārayantiyā, majjhimaṅgaṃ anunnataṃ.
Kucchi anunnato assa, cāpaṃva likhitaṃ samaṃ.
1663. Thanā me nappapateyyuṃ, palitā na santu Vāsava.
Kāye rajo na limpetha, vajjhañcāpi pamocaye.
1664. Mayūraakoñcābhirude, nārivaragaṇāyute.
Khujjacelāpakākiṇṇe, sūtamāgadhavaṇṇite.
1665. Citraggaḷerughusite, surāmaṃsapabodhane.
Sivirājassa bhaddante, tattha'ssaṃ mahesī piyā.
1666. Ye te dasa varā dinnā, mayā sabbaṅgasobhane.
Sivirājassa vijite, sabbe te lacchasī vare.

1. Phusatī (Sī, I)

2. Yācayogin (Ka)

1667. Idam vatvāna Maghavā, devarājā Sujampati.
Phussatiyā varam datvā, anumodittha Vāsavo.
Dasavarakathā nāma.

Hemavanta

1668. Parūḷhakacchanakhalomā, paṅkadantā rajassirā.
Paggayha dakkhiṇam bāhum, kiṃ maṃ yācanti brāhmaṇā.
1669. Ratanam deva yācāma, Sivīnam raṭṭhavaḍḍhanam.
Dadāhi pavaram nāgam, īsādantam urūḷhavam.
1670. Dadāmi na vikampāmi, yaṃ maṃ yācanti brāhmaṇā.
Pabhinnam kuṇjaram dantiṃ, opavayham gajuttamam.
1671. Hatthikkhandhato oruyha, rājā cāgādhimānaso.
Brāhmaṇānam adā dānam, Sivīnam raṭṭhavaḍḍhano.
1672. Tadāsi yaṃ bhimsanakam, tadāsi lomahaṃsanam.
Hatthināge padinnamhi, medanī sampakampatha.
1673. Tadāsi yaṃ bhimsanakam, tadāsi lomahaṃsanam.
Hatthināge padinnamhi, khubhittha nagaram tadā.
1674. Samākulam puram āsi, ghoso ca vipulo mahā.
Hatthināge padinnamhi, Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
1675. Uggā ca rājaputtā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
1676. Kevalo cāpi nigamo, Sivayo ca samāgatā.
Disvā nāgam nīyamānam, te raṇṇo paṭivedayum.
1677. Vidhamam deva te raṭṭham, putto Vessantaro tava.
Katham no hatthinam dajjā, nāgam raṭṭhassa pūjitam.
1678. Katham no kuṇjaram dajjā, īsādantam urūḷhavam.
Khettaṇṇum sabbayuddhānam, sabbasetam gajuttamam.

1679. Paṇḍukambalasañchannaṃ, pabhinnaṃ sattumaddanaṃ.
Dantiṃ savālabhījanaṃ, setaṃ kelāsaśādisaṃ.
1680. Sasetacchattaṃ sa-upādheyyaṃ, sāthabbanāṃ sahatthipaṃ.
Aggayānaṃ rājavāhiṃ, brāhmaṇānaṃ adā gajaṃ¹.
1681. Annaṃ pānaṃ ca yo² dajjā, vatthasenāsanāni ca.
Etaṃ kho dānaṃ patirūpaṃ, etaṃ kho brāhmaṇārahaṃ.
1682. Ayaṃ te vaṃsarājā no, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhana³.
Kathaṃ Vessantara putto, gajaṃ bhājeti Saṃjaya.
1683. Sace tvaṃ na karissasi, Sivīnaṃ vacanaṃ idaṃ.
Maññe taṃ saha puttena, Sivī hatthe karissare.
1684. Kāmaṃ janapado mā'si, raṭṭhañcāpi vinassatu.
Nāhaṃ Sivīnaṃ vacanā, rājaputtaṃ adūsakaṃ.
Pabbājeyyaṃ sakā raṭṭhā, putto hi mama oraso.
1685. Kāmaṃ janapado mā'si, raṭṭhañcāpi vinassatu.
Nāhaṃ Sivīnaṃ vacanā, rājaputtaṃ adūsakaṃ.
Pabbājeyyaṃ sakā raṭṭhā, putto hi mama atrajo.
1686. Na cāhaṃ tasmīṃ dubbheyyaṃ, ariyasīlavato hi so.
Asilokopi me assa, pāpaṇca pasave bahuṃ.
Kathaṃ Vessantaraṃ puttaṃ, satthena ghātayāmaṃ.
1687. Mā naṃ daṇḍena satthena, na hi so bandhanāraho.
Pabbājehi ca naṃ raṭṭhā, Vaṅke vasatu pabbate.
1688. Eso ce Sivīnaṃ chando, chandaṃ na panudāmaṃ.
Imaṃ so vasatu rattiṃ, kāme ca paribhuñjatu.
1689. Tato ratyā vivasāne, sūriyassuggamaṇaṃ pati⁴.
Samaggā sivayo hutvā, raṭṭhā pabbājayantu naṃ.

1. Dhanam (Sī, I), dānam (Syā)

2. So (Sī, Syā, Ka)

3. Raṭṭhavaḍḍhanaṃ (Sī), raṭṭhavaḍḍhana (I)

4. Sūriyuggamaṇe sati (Ka)

1690. Uṭṭhehi katte taramāno, gantvā Vessantaram vada.
“Sivayo deva te kuddhā, negamā ca samāgatā.
1691. Uggā ca rājaputtā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Kevalo cāpi nigamo, sivayo ca samāgatā.
1692. Asmā ratyā vivasāne, sūriyassuggamanam pati.
Samaggā sivayo hutvā, raṭṭhā pabbājayanti tam”.
1693. Sa kattā taramānova, Sivirājena pesito.
Āmuttahaṭṭhābharaṇo, suvattho candanabhūsito.
1694. Sīsam nhāto udake so, āmuttamaṇikuṇḍalo.
Upāgami puram rammaṁ, Vessantaranivesanam.
1695. Tatthaddasa kumāram so, ramamānam sake pure.
Parikiṇṇam amaccehi, tidasānamva Vāsavam.
1696. So tattha gantvā taramāno, kattā Vessantaram’bravi.
“Dukkham te vedayissāmi, mā me kujjhi rathesabha”.
1697. Vanditvā rodamāno so, kattā rajānamabravi.
Bhattā me’si mahārāja, sabbakāmarasāharo.
1698. Dukkham te vadayissāmi, tattha assāsayantū mam.
Sivayo deva te kuddhā, negamā ca samāgatā.
1699. Uggā ca rājaputtā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Kevalo cāpi nigamo, sivayo ca samāgatā.
1700. Asmā ratyā vivasāne, sūriyassuggamanam pati.
Samaggā sivayo hutvā, raṭṭhā pabbājayanti tam.
1701. Kismim me sivayo kuddhā, nāham passāmi dukkaṭam.
Tam me katte viyācikkha, kasmā pabbājayanti mam.

1702. Uggā ca rājaputtā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
 Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
 Nāgadānena khiyyanti, tasmā pabbājayanti taṃ.
1703. Hadayaṃ cakkhumpa'haṃ dajjaṃ, kiṃ me bāhirakaṃ dhanāṃ.
 Hiraññaṃ vā suvaṇṇaṃ vā, muttā veḷuriyā maṇi.
1704. Dakkhiṇaṃ vāpa'haṃ bāhuṃ, disvā yācakamāgate.
 Dadeyyaṃ na vikampeyyaṃ, dāne me ramate mano.
1705. Kāmaṃ maṃ sivayo sabbe, pabbājentu hanantu vā.
 Neva dānā viramissaṃ, kāmaṃ chindantu sattadhā.
1706. Evaṃ taṃ sivayo āhu, negamā ca samāgatā.
 Kontimārāya tīrena, girimārañjaraṃ pati.
 Yena pabbājitaṃ yanti, tena gacchatu subbato.
1707. Sohaṃ tena gamissāmi, yena gacchanti dūsakā.
 Rattindivaṃ me khamatha, yāva dānaṃ dadāmahaṃ.
1708. Āmantayittha rājā naṃ, Maddiṃ sabbaṅgasobhanaṃ.
 Yaṃ te kiñci mayā dinnāṃ, dhanāṃ dhaññañca vijjati.
1709. Hiraññaṃ vā suvaṇṇaṃ vā, muttā veḷuriyā bahū.
 Sabbaṃ taṃ nidaheyyāsi, yaṃ ca te pettikaṃ dhanāṃ.
1710. Tamabravi rājaputtī, Maddiṃ sabbaṅgasobhanā.
 Kuhiṃ deva nidahāmi, taṃ me akkhāhi pucchito.
1711. Sīlavantesu dajjāsi, dānaṃ Maddi yathārahaṃ.
 Na hi dānā paraṃ atthi, patiṭṭhā sabbapāṇinaṃ.
1712. Puttesu Maddi dayesi, sassuyā sasuramhi ca.
 Yo ca taṃ bhattā maññeyya, sakkaccaṃ taṃ upaṭṭhahe.
1713. No ce taṃ bhattā maññeyya, mayā vipavasena te.
 Aññaṃ bhattāraṃ pariyesa, mā kisittho¹ mayā vinā.

1714. Ahaṃ hi vanaṃ gacchāmi, ghoraṃ vālamigāyutaṃ.
Samsayo jīvitaṃ mayhaṃ, ekakassa brahāvane.
1715. Tamabravi rājaṇi, Maddi sabbaṅgasobhanā.
Abhumme kathaṃ nu bhaṇasi, pāpakaṃ vata bhāsasi.
1716. Nesa dhammo mahārāja, yaṃ tvaṃ gaccheyya ekako.
Ahampi tena gacchāmi, yena gacchasi khattiya.
1717. Maraṇaṃ vā tayā saddhiṃ, jīvitaṃ vā tayā vinā.
Tadeva maraṇaṃ seyyo, yaṃ ce jīve tayā vinā.
1718. Aggim ujjaḥḥayitvāna¹, ekajālasamāhitaṃ.
Tattha me² maraṇaṃ seyyo, yaṃ ce jīve tayā vinā.
1719. Yathā ārañṇakaṃ nāgaṃ, dantiṃ anveti hatthinī.
Jessaṇṇaṃ giriduggesu, samesu visamesu ca.
1720. Evaṃ taṃ anuggacchāmi, putte ādāya pacchato.
Subharā te bhavissāmi, na te hessāmi dubbharā.
1721. Ime kumāre passanto, mañjuke piyabhāṇine.
Āsine³ vanagumbasmiṃ, na rajjassa sarissasi.
1722. Ime kumāre passanto, mañjuke piyabhāṇine.
Kīlante vanagumbasmiṃ, na rajjassa sarissasi.
1723. Ime kumāre passanto, mañjuke piyabhāṇine.
Assame ramaṇīyamhi, na rajjassa sarissasi.
1724. Ime kumāre passanto, mañjuke piyabhāṇine.
Kīlante assame ramme, na rajjassa sarissasi.
1725. Ime kumāre passanto, māladhārī alaṅkate.
Assame ramaṇīyamhi, na rajjassa sarissasi.
1726. Ime kumāre passanto, māladhārī alaṅkate.
Kīlante assame ramme, na rajjassa sarissasi.

1. Nijjaḥḥayitvāna (Sī, I)

2. Tattheva (Syā, Ka)

3. Āsane (Ka)

1727. Yadā dakkhisi naccante, kumāre māladhārine.
Assame ramaṇīyamhi, na rajjassa sarissasi.
1728. Yadā dakkhisi naccante, kumāre māladhārine.
Kīlante assame ramme, na rajjassa sarissasi.
1729. Yadā dakkhisi mātaṅgaṃ, kuñjaraṃ saṭṭhihāyanaṃ.
Ekaṃ araṇṇe carantaṃ, na rajjassa sarissasi.
1730. Yadā dakkhisi mātaṅgaṃ, kuñjaraṃ saṭṭhihāyanaṃ.
Sāyaṃ pāto vicarantaṃ, na rajjassa sarissasi.
1731. Yadā kareṇusaṅghassa, yūthassa purato vajaṃ.
Koṇcaṃ kāhati mātaṅgo, kuñjaro saṭṭhihāyano.
Tassa taṃ nadato sutvā, na rajjassa sarissasi.
1732. Dubhato vanavikāse, yadā dakkhisi kāmado.
Vane vāḷamigākīṇṇe, na rajjassa sarissasi.
1733. Migam disvāna sāyanhaṃ, pañcamālinamāgataṃ.
Kimpurise ca naccante, na rajjassa sarissasi.
1734. Yadā sossasi nigghosaṃ, sandamānāya sindhuyā.
Gītaṃ kimpurisānaṇca, na rajjassa sarissasi.
1735. Yadā sossasi nigghosaṃ, girigabbharacārino.
Vassamānassu'lūkassa, na rajjassa sarissasi.
1736. Yadā sīhassa byagghassa, khaggassa gavayassa ca.
Vane sossasi vāḷānaṃ, na rajjassa sarissasi.
1737. Yadā morīhi parikiṇṇaṃ, barihīnaṃ matthakāsinaṃ.
Moraṃ dakkhisi naccantaṃ, na rajjassa sarissasi.
1738. Yadā morīhi parikiṇṇaṃ, aṇḍajaṃ citrapakkhinaṃ.
Moraṃ dakkhisi naccantaṃ, na rajjassa sarissasi.
1739. Yadā morīhi parikiṇṇaṃ, nīlagīvaṃ sikhandaṇaṃ.
Moraṃ dakkhisi naccantaṃ, na rajjassa sarissasi.

1740. Yadā dakkhisi hemante, pupphite dharaṇīruhe.
Surabhiṃ sampavāyante, na rajjassa sarissasi.
1741. Yadā hemantike māse, haritaṃ dakkhisi medaniṃ¹.
Indagopakasañchannaṃ, na rajjassa sarissasi.
1742. Yadādakkhisi hemante, pupphite dharaṇīruhe.
Kuṭajaṃ bimbajālaṃ ca, pupphitaṃ loddapadmakaṃ².
Surabhiṃ sampavāyante, na rajjassa sarissasi.
1743. Yadā hemantike māse, vanaṃ dakkhisi pupphitaṃ.
Opupphāni ca padmāni, na rajjassa sarissasi.
Hemavantaṃ nāma.

Dānakaṇḍa

1744. Tesaṃ lālapitaṃ sutvā, puttassa suṇisāya ca.
Kalunaṃ³ paridevesi, rājaputtī yasassinī.
1745. Seyyo visaṃ me khāyitaṃ, papātā papateyya'haṃ.
Rajjuyā bajjha miyyā'haṃ, kasmā Vessantaraṃ puttaṃ.
Pabbājenti adūsakaṃ.
1746. Ajjhāyakaṃ dānapatiṃ, yācayogaṃ amacchariṃ.
Pūjitaṃ paṭirājuhi, kittimantaṃ yasassinaṃ.
Kasmā Vessantaraṃ puttaṃ, pabbājenti adūsakaṃ.
1747. Mātāpettibharaṃ jantaṃ, kule jeṭṭhāpacāyikaṃ.
Kasmā Vessantaraṃ puttaṃ, pabbājenti adūsakaṃ.
1748. Rañño hitaṃ devihitaṃ, ñātīnaṃ sakhinaṃ hitaṃ.
Hitāṃ sabbassa raṭṭhassa, kasmā Vessantaraṃ putthaṃ.
Pabbājenti adūsakaṃ.
1749. Madhūniva palātāni, ambāva patitā chamā.
Evaṃ hessati te raṭṭhaṃ, pabbājenti adūsakaṃ.

1. Mediniṃ (Sī, I)

2. Lomapaddhakaṃ (Sī, I)

3. Karuṇaṃ (Sī, I), kalūnaṃ (Syā, Ka)

1750. Haṃso nikhīṇapattova, pallalasmim anūdake.
Apaviddho¹ amaccehi, eko rājā vihiyyasi.
1751. Taṃ taṃ brūmi mahārāja, attho te mā upaccagā.
Mā naṃ Sivīnaṃ vacanā, pabbājesi adūsakaṃ.
1752. Dhammassāpacitīm kummi, Sivīnaṃ vinayaṃ dhajaṃ.
Pabbājemi sakaṃ puttaṃ, pāṇā piyataro hi me.
1753. Yassa pubbe dhajaggāni, kaṇikārāva pupphitā.
Yāyantamanuyāyanti, sva'jje'kova gamissati.
1754. Yassa pubbe dhajaggāni, kaṇikāravanāniva.
Yāyantamanuyāyanti, sva'jje'kova gamissati.
1755. Yassa pubbe anīkāni, kaṇikārāva pupphitā.
Yāyantamanuyāyanti, sva'jje'kova gamissati.
1756. Yassa pubbe anīkāni, kaṇikāravanāniva.
Yāyantamanuyāyanti, sva'jje'kova gamissati.
1757. Indagopakavaṇṇābhā, gandhārā paṇḍukambalā.
Yāyantamanuyāyanti, sva'jje'kova gamissati.
1758. Yo pubbe hatthinā yāti, Sivikāya rathena ca.
Svajja Vessantaro rājā, kathaṃ gacchati pattiko.
1759. Kathaṃ candanalittaṅgo, naccagītappabodhano.
Khurājinaṃ pharasuṇca, khārikājaṇca hāhiti².
1760. Kasmā nābhiharissanti, kāsāvā ajināni ca.
Pavisantaṃ brahāraññaṃ, kasmā cīraṃ na bajjhare.
1761. Kathaṃ nu cīraṃ dhārenti, rājapabbajitā janā.
Kathaṃ kusamayaṃ cīraṃ, Maddī paridahissati.
1762. Kāsiyāni ca dhāretvā, Khomakoṭumbarāni ca.
Kusacīrāni dhārentī, kathaṃ Maddī karissati.

1. Apaviṭṭho (Syā, Ka)

2. Hāriti (Syā, Ka)

1763. Vayhāhi pariyāyitvā, Sivikāya rathena ca.
Sā katha'jja anujjhaṅgī, pathaṃ gacchati pattikā.
1764. Yassā mudutalā hatthā, caraṇā ca sukhedhitā.
Sā katha'jja anujjhaṅgī, pathaṃ gacchati pattikā.
1765. Yassā mudutalā pādā, caraṇā ca sukhedhitā.
Pādukāhi suvaṇṇāhi, pīḷamānāva gacchati.
Sā katha'jja anujjhaṅgī, pathaṃ gacchati pattikā.
1766. Yā'ssu itthisahassānaṃ, purato gacchati mālinī.
Sā katha'jja anujjhaṅgī, vanaṃ gacchati ekikā.
1767. Yā'ssu Sivāya sutvāna, muhuṃ uttasate pure.
Sā katha'jja anujjhaṅgī, vanaṃ gacchati bhīrukā.
1768. Yā'ssu Indasagottassa, ulūkassa pavassato.
Sutvāna nadato bhītā, vāruṇīva pavedhati.
Sā katha'jja anujjhaṅgī, vanaṃ gacchati bhīrukā.
1769. Sakuṇī hataputtāva, suññaṃ disvā kulāvakaṃ.
Ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ, suññaṃ āgammi'maṃ purāṃ.
1770. Sakuṇī hataputtāva, suññaṃ disvā kulāvakaṃ.
Kisā paṇḍu bhavissāmi, piye putte apassatī.
1771. Sakuṇī hataputtāva, suññaṃ disvā kulāvakaṃ.
Tena tena padhāvissaṃ, piye putte apassatī.
1772. Kurarī¹ hatachāpāva, suññaṃ disvā kulāvakaṃ.
Ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ, suññaṃ āgammi'maṃ purāṃ.
1773. Kurarī hatachāpāva, suññaṃ disvā kulāvakaṃ.
Kisā paṇḍu bhavissāmi, piye putte apassatī.
1774. Kurarī hatachāpāva, suññaṃ disvā kulāvakaṃ.
Tena tena padhāvissaṃ, piye putte apassatī.

1. Kururī (Syā, Ka)

1775. Sā nūna cakkavākīva, pallalasmim anūdade.
Ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ, suññaṃ āgammi'maṃ puraṃ.
1776. Sā nūna cakkavākīva, pallalasmim anūdade.
Kisā paṇḍu bhavissāmi, piye putte apassatī.
1777. Sā nūna cakkavākīva, pallalasmim anūdade.
Tena tena padhāvissaṃ, piye putte apassatī.
1778. Evaṃ me vilapantiyā, rājā puttaṃ adūsakaṃ.
Pabbājesi vanaṃ raṭṭhā, maññaṃ hissāmi jīvitaṃ.
1779. Tassā lālapitaṃ sutvā, sabbā antepure bahū¹.
Bāhā paggayha pakkandūṃ, Sivikaññaṃ samāgatā.
1780. Sālāva sampamathitā, mālutena pamadditā.
Senti puttā ca dārā ca, Vessantaranivesane.
1781. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Bāhā paggayha pakkandūṃ, Vessantaranivesane.
1782. Hatthārohaṃ anikaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Bāhā paggayha pakkandūṃ, Vessantaranivesane.
1783. Tato ratyā vivasāne, sūriyassuggamaṇaṃ pati.
Atha Vessantaro rājā, dānaṃ dātuṃ upāgami.
1784. Vatthāni vatthakāmānaṃ, soṇḍānaṃ detha vāruṇiṃ.
Bhojanaṃ bhojanatthiṇaṃ, sammadeva paveccatha.
1785. Mā ca kañci vanibbake, heṭṭhayittha idhāgate.
Tappetha annapānena, gacchantu paṭipūjitā.
1786. Athettha vattatī saddo, tumulo bheravo mahā.
Dānena taṃ nīharanti, puna dānaṃ adā tuvaṃ².
1787. Te su mattā kilantāva, sampatanti vanibbakā.
Nikkhamante mahārāja, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.

1. Ahu (Syā, Ka)

2. Ayaṃ gāthā Sī-Syā-I-potthakesu na dissati.

1788. Acchecchum vata bho rukkham, nānāphaladharam dumaṃ.
Yathā Vessantaram raṭṭhā, pabbājenti adūsakaṃ.
1789. Acchecchum vata bho rukkham, sabbakāmadadaṃ dumaṃ.
Yathā Vessantaram raṭṭhā, pabbājenti adūsakaṃ.
1790. Acchecchum vata bho rukkham, sabbakāmarasāharam.
Yathā Vessantaram raṭṭhā, pabbājenti adūsakaṃ.
1791. Ye vuḍḍhā ye ca daharā, ye ca majjhimaporisā.
Bāhā paggayha pakkandum, nikkhamante mahārāje.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
1792. Atiyakkhā vassavarā, itthāgārā ca rājino.
Bāhā paggayha pakkandum, nikkhamante mahārāje.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
1793. Thiyopi tattha pakkandum, yā tamhi nagare ahu.
Nikkhamante mahārāje, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
1794. Ye brāhmaṇā ye ca samaṇā, aññe vāpi vanibbakā.
Bāhā paggayha pakkandum, “adhammo kira bho” iti.
1795. Yathā Vessantaro rājā, yajamāno sake pure.
Sivīnaṃ vacanatthena, samhā raṭṭhā nirajjati.
1796. Satta hatthisate datvā, sabbālaṅkārabhūsite.
Suvaṇṇakacche mātaṅge, hemakappanavāsase.
1797. Ārūlhe gāmaṇīyehi, tomarāṅkusapāṇibhi.
Esa Vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1798. Satta assasate datvā, sabbālaṅkārabhūsite.
Ājānīyeva jātiyā, sindhave sīghavāhane.
1799. Ārūlhe gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi.
Esa Vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1800. Satta rathasate datvā, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.

1801. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Esa Vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1802. Satta itthisate datvā, ekamekā rathe ṭhitā.
Sannaddhā nikkharajjūhi, suvaṇṇehi alaṅkatā.
1803. Pītālaṅkāra pītavasanā, pītābharaṇabhūsitā.
Aḷārapamhā hasulā, susaṇṇā tanumajjhimā.
Esa Vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1804. Satta dhenusate datvā, sabbā kaṁsupadhāraṇā¹.
Esa Vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1805. Satta dāsisate datvā, satta dāsasatāni ca.
Esa Vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1806. Hatthī assarathe² datvā, nāriyo ca alaṅkatā.
Esa Vessantero rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1807. Tadāsi yaṁ bhimsanakam, tadāsi lomahamsanam.
Mahādāne padinnamhi, medanī sampakampatha.
1808. Tadāsi yaṁ bhimsanakam, tadāsi lomahamsanam.
Yaṁ pañjalikato rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1809. Athettha vattatī saddo, tumulo bheravo mahā.
Dānena taṁ nīharanti, puna dānaṁ adā tuvaṁ.
1810. Te su mattā kilantāva, sampatanti vanibbakā.
Nikkhamante mahārāje, Sivīnaṁ raṭṭhavaḍḍhane.
1811. Āmantayittha rājānaṁ, Saṇjayaṁ dhamminam varam³.
Avaruddhasi maṁ deva, Vaṅkaṁ gacchāmi pabbataṁ.
1812. Ye hi keci mahārāja, bhūtā ye ca bhavissare.
Atittāyeva kāmehi, gacchanti yamasādhanaṁ.

1. Kusumadhārine (Ka) 2. Asse rathe (Syā) 3. Dhammikaṁvaram (Syā, Ka)

1813. Svāhaṃ sake abhissasiṃ, yajamāno sake pure.
Sivīnaṃ vacanatthena, saṃhā raṭṭhā nirajja'haṃ.
1814. Aghaṃ taṃ paṭisevissaṃ, vane vālamigākīṇṇe.
Khaggadīpinisevite, ahaṃ puññāni karomi.
Tumhe paṅkamhi sīdatha.
1815. Anujānāhi maṃ amma, pabbajjā mama ruccati.
Svāhaṃ sake abhissasiṃ, yajamāno sake pure.
Sivīnaṃ vacanatthena, saṃhā raṭṭhā nirajja'haṃ.
1816. Aghaṃ taṃ paṭisevissaṃ, vane vālamigākīṇṇe,
Khaggadīpinisevite, ahaṃ puññāni karomi.
Tumhe paṅkamhi sīdatha¹.
1817. Anujānāmi taṃ putta, pabbajjā te samijjhatu.
Ayaṅca Maddī kalyāṇī, susaṇṇā tanumajjhimā.
Acchataṃ saha puttehi, kiṃ araṇṇe karissati.
1818. Nāhaṃ akāmā dāsimpi, araṇṇaṃ netumussahe.
Sace icchatī anvetu, sace nicchatī acchatu.
1819. Tato suṇhaṃ mahārājā, yācituṃ paṭipajjatha.
Mā candanasamācāre, rajojallaṃ adhārayi.
1820. Mā kāsiyāni dhāretvā², kusacīraṃ adhārayi.
Dukkho vāso araṇṇasmim, mā hi tvaṃ lakkhaṇe gami.
1821. Tamabravi rājaputtī, Maddī sabbaṅgasobhanā.
Nāhaṃ taṃ sukhamiccheyyaṃ, yaṃ me Vessantaraṃ vinā.
1822. Tamabravi mahārājā, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
Iṅgha Maddi nisāmehi, vane ye honti dussahā.
1823. Bahū kīṭā paṭaṅgā ca, makasā madhumakkhikā.
Tepi taṃ tattha himseyyuṃ, taṃ te dukkhataṃ siyā.

1. Vaṅkaṃ gacchāmi pabbataṃ (Ka)

2. Kāsiyāni ca dhāretvā (Ka)

1824. Apare passa santāpe, nadīnu'panisevite.
Sappā ajagarā nāma, avisā te mahabbalā.
1825. Te manussam migam vāpi, api māsannamāgataṃ.
Parikkhipitvā bhogehi, vasa'mānenti attano.
1826. Aññepi kaṇhajaṭino¹, acchā nāma aghammigā.
Na tehi puriso diṭṭho, rukkhamaṛuyha muccati.
1827. Saṅghaṭṭayantā siṅgāni, tikkhaggā'tippahārino².
Mahimsā vicarantettha, nadim sotumbaram pati.
1828. Disvā migānam yūthānam, gavam sañcarataṃ vane.
Dhenuva vacchagiddhāva, katham Maddi karissasi.
1829. Disvā sampatite ghore, dumaggesu plavaṅgame.
Akhettanñāya te Maddi, bhavissate mahabbhayaṃ.
1830. Yā tvaṃ Sivāya sutvāna, muhum uttasayī³ pure.
Sā tvaṃ vaṅka'manuppattā, katham Maddi karissasi.
1831. Ṭhite majjhanhike⁴ kāle, sannisinnesu pakkhisu.
Saṇateva brahāraññaṃ, tattha kim gantumicchasi.
1832. Tamabravi rājaputtī, Maddī sabbaṅgasobhanā.
Yāni etāni akkhāsi, vane paṭibhayāni me.
Sabbāni abhisambhossam, gacchaññeva rathesabha.
1833. Kāsam kusam poṭakilaṃ, usiram muñjapabbajam⁵.
Urasā panudahissāmi, na'ssa hessāmi dunnayā.
1834. Bahūhi vata cariyāhi, kumārī vindate patim.
Udarassuparodhena, gohanuveṭhanena ca.
1835. Aggissa pāricariyāya, udakummujjanena ca.
Vedhabyam⁶ kaṭukam loke, gacchaññeva rathesabha.

1. Kaṇhajaṭilā (Ka)

3. Uttasase (Sī, Syā, Ka)

5. Muñcababbajam (Sī)

2. Tikkhaggāni pahārino (Sī, Syā)

4. Majjhantike (Sī, Syā, I)

6. Vedhabbam (Sī, I)

1836. Apissā hoti appatto, ucchiṭṭhamapi bhuñjitum.
Yo naṃ hatthe gahetvāna, akāmaṃ parikaḍḍhati.
Vedhabyaṃ kaṭukaṃ loke, gacchaññeva rathesabha.
1837. Kesaggahaṇamukkhepā, bhūmyā ca parisumbhanā.
Datvā ca nopakkamati, bahuṃ dukkhaṃ anappakaṃ.
Vedhabyaṃ kaṭukaṃ loke, gacchaññeva rathesabha.
1838. Sukkacchavī vedhaverā, datvā subhagamānino.
Akāmaṃ parikaḍḍhanti, ulūkaññeva vāyasā.
Vedhabyaṃ kaṭukaṃ loke, gacchaññeva rathesabha.
1839. Api ñātikule phīte, kaṃsapajjotane vasaṃ.
Nevābhivākyāṃ na labhe, bhātūhi sakhinīhipi¹.
Vedhabyaṃ kaṭukaṃ loke, gacchaññeva rathesabha.
1840. Naggā nadī anudakā, naggāṃ raṭṭhaṃ arājakaṃ.
Itthīpi vidhavā naggā, yassāpi dasa bhātaro.
Vedhabyaṃ kaṭukaṃ loke, gacchaññeva rathesabha.
1841. Dhajo rathassa paññāṇaṃ, dhūmo paññāṇamaggino.
Rājā raṭṭhassa paññāṇaṃ, bhattā paññāṇamitthiyā.
Vedhabyaṃ kaṭukaṃ loke, gacchaññeva rathesabha.
1842. Yā daliddī daliddassa, aḍḍhā aḍḍhassa kittimā.
Taṃ ve devā vasaṃsanti, dukkaraṃ hi karoti sā.
1843. Sāmikaṃ anubandhissaṃ, sadā kāsāyavāsini.
Pathabyāpi abhijjantyā², vedhabyaṃ kaṭukitthiyā.
1844. Api sāgarapariyantaṃ, bahu vittadharaṃ mahiṃ.
Nānāratanaṃpūraṃ, nicche Vessantaraṃ vinā.
1845. Kathaṃ nu tāsāṃ hadayaṃ, sukharā vata itthiyo.
Yā sāmike dukkhitamhi, sukhamicchanti attano.

1. Sakhikāhi ca (Sī, I)

2. Abhejjantyā (Sī, I)

1846. Nikkhamante mahārāje, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
Tamahaṃ anubandhissaṃ, sabbakāmadado hi me.
1847. Tamabravi mahārājā, Maddiṃ sabbaṅgasobhanaṃ.
Ime te daharā puttā, Jālī Kaṇhājīnā cubho.
Nikkhippa lakkhaṇe gaccha, mayaṃ te posayāma¹.
1848. Tamabravi rāja²puttī, Maddī sabbaṅgasobhanā.
Piyā me puttakā deva, Jālī Kaṇhājīnā cubho.
Tya'mhaṃ tattha ramessanti, araṇṇe jīvasokinaṃ.
1849. Tamabravi mahārājā, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
Sālīnaṃ odanaṃ bhutvā, suciṃ maṃsūpasēcanaṃ.
Rukkaphalāni bhuñjantā, kathaṃ kāhanti dāra²kā.
1850. Bhutvā satapale kaṃse, sovaṇṇe satarājīke.
Rukkhapattesu bhuñjantā, kathaṃ kāhanti dāra²kā.
1851. Kāsiyāni ca dhāretvā, Khomakoṭumbarāni ca.
Kusacīrāni dhārentā, kathaṃ kāhanti dāra²kā.
1852. Vayhāhi pariyāyitvā, Sivikāya rathena ca.
Pattikā paridhāvanta, kathaṃ kāhanti dāra²kā.
1853. Kūṭāgāre sayitvāna, nivāte phusitaggale.
Sayantā rukkhamaṇasmim, kathaṃ kāhanti dāra²kā.
1854. Pallaṅkesu sayitvāna, gonake cittasanthate.
Sayantā tiṇasanthāre, kathaṃ kāhanti dāra²kā.
1855. Gandhakena vilimpitvā, agarucandanena ca.
Rajojallāni dhārentā, kathaṃ kāhanti dāra²kā.
1856. Cāmaramora²hatthehi, bījitaṅgā sukhedhitā².
Phuṭṭhā ḍaṃsehi makasehi, kathaṃ kāhanti dāra²kā.

1. Posiyāma²se (Sī, I, Ka)

2. Sukhe ṭhitā (Syā, I)

1857. Tamabravi rājaputtī, Maddī sabbaṅgasobhanā.
Mā deva paridevesi, mā ca tvaṃ vimano ahu.
Yathā mayaṃ bhavissāma, tathā hessanti dārakā.
1858. Idam vatvāna pakkāmi, Maddī sabbaṅgasobhanā.
Sivimaggena anvesi, putte ādāya lakkhaṇā.
1859. Tato Vessantaro rājā, dānaṃ datvāna khattiyo.
Pitu mātu ca vanditvā, katvā ca naṃ padakkhiṇaṃ.
1860. Catuvāhiṃ rathaṃ yuttaṃ, sīghamārūya sandanaṃ.
Ādāya puttadāraṇa, Vaṅkaṃ pāyāsi pabbataṃ.
1861. Tato Vessantaro rājā, yenāsi bahuko jano.
Āmanta kho taṃ gacchāma, arogā hontu ñātayo.
1862. Ingha Maddi nisāmehi, rammarūpaṃva dissati.
Āvāsaṃ Siviseṭṭhassa, pettikaṃ bhavanaṃ mama.
1863. Taṃ brāhmaṇaṃ anvagamuṃ, te naṃ asse ayācisuṃ.
Yācito paṭipādesi, catunnaṃ caturo haye.
1864. Ingha Maddi nisāmehi, cittarūpaṃva dissati.
Migarohiccavaṇṇena, dakkhiṇassā vahanti maṃ.
1865. Athettha pañcamo āgā, so taṃ rathamayācatha.
Tassa taṃ yācito'dāsi, na cassu'pahato mano.
1866. Tato Vessantaro rājā, oropetvā¹ sakaṃ janaṃ.
Assāsayaṃ assarathaṃ, brāhmaṇassa dhanesino.
1867. Tvaṃ Maddi Kaṇhaṃ gaṇhāhi, lahu esā kaniṭṭhikā.
Ahaṃ Jāliṃ gahessāmi, garuko bhātiko hi so.
1868. Rājā kumāramādāya, rājaputtī ca dārikaṃ.
Sammodamānā pakkāmuṃ, aññaṃaññaṃ piyaṃvadā.

Dānakaṇḍaṃ nāma.

Vanapavesana

1869. Yadi keci manujā enti, anumagge paṭipathe.
Maggam te paṭipucchāma, “kuhiṃ Vaṅkatapabbato”.
1870. Te tattha amhe passitvā, kalunaṃ paridevayum.
Dukkham te paṭivedenti, “dūre Vaṅkatapabbato”.
1871. Yadi passanti pavane, dārakā phaline¹ dume.
Tesaṃ phalānaṃ hetumhi, uparodanti dārakā.
1872. Rodante dārake disvā, ubbiddhā² vipulā dumā.
Sayamevonamitvāna, upagacchanti dārake.
1873. Idaṃ accherakaṃ disvā, abbhutaṃ lomahaṃsanaṃ.
Sādhukāraṃ pavattesi, Maddī sabbaṅgasobhanā.
1874. Accheram vata lokasmim, abbhutaṃ lomahaṃsanaṃ.
Vessantarassa tejena, sayamevonatā dumā.
1875. Saṅkhipimsu pathaṃ yakkhā, anukampāya dārake.
Nikkhantadivaseneva, Cetaraṭṭhaṃ upāgamum.
1876. Te gantvā dīghamaddhānaṃ, Cetaraṭṭhaṃ upāgamum.
Iddhaṃ phītaṃ janapadaṃ, bahumaṃsasurodanaṃ.
1877. Cetiyo parivārimsu, disvā lakkhaṇamāgataṃ.
Sukhumālī vata ayyā, pattikā paridhāvati.
1878. Vayhāhi pariyāyitvā, Sivikāya rathena ca.
Sā’jja Maddī araṇṇasmim, pattikā paridhāvati.
1879. Taṃ disvā Cetapāmokkhā, rodamānā upāgamum.
Kaci nu deva kusalaṃ, kacci deva anāmayaṃ.
Kacci pitā arogo te, Sivīnaṃ ca anāmayaṃ.
1880. Ko te balaṃ mahārāja, ko nu te rathamaṇḍalaṃ.
Anassako arathako, dīghamaddhānamāgato.
Kaccā’mittehi pakato, anuppatto’si’maṃ disaṃ.

1. Phalite (Sī, Syā, I)

2. Ubbiggā (Sī, Syā, I)

1881. Kusalaṃ ceva me sammā, atho sammā anāmayaṃ.
Atho pitā arogo me, Sivīnaṃ ca anāmayaṃ.
1882. Ahañhi kuñjaraṃ dajjaṃ, īsādantaṃ urūḷhavaṃ.
Khettaññuṃ sabbayuddhānaṃ, sabbasetāṃ gajuttamaṃ.
1883. Paṇḍukambalasañchannaṃ, pabhinnaṃ sattumaddanaṃ.
Dantiṃ savālabījanaṃ, setāṃ kelāsaśādisaṃ.
1884. Sasetaçchattaṃ sa-upādheyyaṃ, sāṭhabbanaṃ sahatthiparāṃ.
Aggayānaṃ rājavāhiṃ, brahmaṇānaṃ adāsa'haṃ.
1885. Tasmiṃ me Sivayo kuddhā, pitā cupahatomano.
Avaruddhasi maṃ rājā, Vaṅkaṃ gacchāmi pabbataṃ.
Okāsaṃ sammā jānātha, vane yattha vasāmase.
1886. Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ.
Issarosi anuppatto, yaṃ idhatthi pavedaya.
1887. Sākaṃ bhisāṃ madhuṃ maṃsaṃ, suddhaṃ sālīnamodanaṃ.
Paribhuñja mahārāja, pāhuno no'si āgato.
1888. Paṭiggahitaṃ yaṃ dinnāṃ, sabbassa agghiyaṃ kataṃ.
Avaruddhasi maṃ rājā, Vaṅkaṃ gacchāmi pabbataṃ.
Okāsaṃ sammā jānātha, vane yattha vasāmase.
1889. Idheva tāva acchassu, Cetaraṭṭhe rathesabha.
Yāva cetā gamissanti, rañño santika yācituṃ.
1890. Nijjhāpetuṃ mahārājaṃ, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhanaṃ.
Taṃ taṃ cetā purakkhatvā, patītā laddhapaccayā.
Parivāretvāna gacchanti, evaṃ jānāhi khattiya.
1891. Mā vo ruccittha gamanaṃ, rañño santika yācituṃ.
Nijjhāpetuṃ mahārājaṃ, rājāpi tattha nissaro.
1892. Accuggatā hi Sivayo, balaggā negamā ca ye.
Te vidhaṃsetumicchanti, rājānaṃ mama kāraṇā.

1893. Sace esā pavattettha, raṭṭhasmiṃ raṭṭhavaḍḍhana.
Idheva rajjaṃ kārehi, Cetehi parivārito.
1894. Iddhaṃ phītañcidaṃ raṭṭhaṃ, iddho janapado mahā.
Matim karohi tvaṃ deva, rajjassa manusāsituṃ.
1895. Na me chando mati atthi, rajjassa anusāsituṃ.
Pabbājitassa raṭṭhasmā, Cetaputtā suṇātha me.
1896. Atuṭṭhā Sivayo āsuṃ, balaggā negamā ca ye.
Pabbājitassa raṭṭhasmā, Cetā rajje'bhisecayum.
1897. Asammodiyampi vo assa, accantaṃ mama kāraṇā.
Sivīhi bhaṇḍanaṃ cāpi, viggaho me na ruccati.
1898. Athassa bhaṇḍanaṃ ghoraṃ, sampahāro anappako.
Ekassa kāraṇā mayhaṃ, himseyya bahuko jano.
1899. Paṭiggahitaṃ yaṃ dinnam, sabbassa aggiyaṃ kataṃ.
Avaruddhasi maṃ rājā, Vaṅkaṃ gacchāmi pabbataṃ.
Okāsaṃ sammā jānātha, vane yattha vasāmase.
1900. Taggha te mayamakkhāma, yathāpi kusalā tathā.
Rājisi yattha sammanti, āhuttaḃgi samāhitā.
1901. Esa selo mahārāja, pabbato Gandhamādano.
Yattha tvaṃ saha puttehi, saha bhariyāya ca'cchasi.
1902. Taṃ Cetā anusāsimsu, assunettā rudaṃmukhā.
Ito gaccha mahārāja, ujum yenuttarā mukho.
1903. Atha dakkhisi bhaddante, Vepullaṃ nāma pabbataṃ.
Nānādumagaṇākiṇṇaṃ, sītacchāyaṃ manoramaṃ.
1904. Tamatikkamma bhaddante, atha dakkhisi āpagaṃ.
Nadiṃ Ketumatiṃ nāma, gambhīraṃ girigabbharaṃ.
1905. Puthulomamacchākiṇṇaṃ, supatitthaṃ mahodakaṃ.
Tattha nhatvā pivitvā ca, assāsetvā saputtake.

1906. Atha dakkhisi bhaddante, nigrodhaṃ madhupipphalaṃ.
Rammake sikhare jātaṃ, sītacchāyaṃ manoramaṃ.
1907. Atha dakkhisi bhaddante, Nāḷikaṃ nāma pabbataṃ.
Nānādiḷagaṇākiṇṇaṃ, selaṃ kimpurisāyutaṃ.
1908. Tassa uttarapubbena, Mucalindo nāma so saro.
Puṇḍarīkehi sañchanno, setasogandhikehi ca.
1909. So vanaṃ meghasaṅkāsaṃ, dhuvaṃ haritasaddalaṃ.
Sīhovāmisapekkhīva, vanasaṇḍaṃ vigāhaya.
Puppharukkhehi sañchannaṃ, phalarukkhehi cūbhayaṃ.
1910. Tattha bindussarā vaggū, nānāvaṇṇā bahū dijā.
Kūjantamupakūjanti, utusaṃpupphite dume.
1911. Gantvā girividuggānaṃ, nadīnaṃ pabhavāni ca.
So dakkhisi¹ pokkharaṇiṃ, karaṇjakakudhāyutaṃ.
1912. Puthulomamacchākiṇṇaṃ, supatitthaṃ mahodakaṃ.
Samaṃ ca caturaṃsañca, sāduṃ appaṭṭigandhiyaṃ.
1913. Tassā uttarapubbena, paṇṇasālaṃ amāpaya.
Paṇṇasālaṃ amāpetvā, uñchācariyāya ihatha.
Vanapavesanaṃ nāma.

Jūjakapabba

1914. Ahu vāsī Kaliṅgesu, Jūjako nāma brāhmaṇo.
Tassāsi daharā bhariyā, nāmenāmittatāpanā.
1915. Tā naṃ tattha gatā'vocaṃ, nadiṃ udakahāriyā.
Thiyo naṃ paribhāsiṃsu, samāgantvā kutūhalā.
1916. Amittā nūna te mātā, amitto nūna te pitā.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim.

1. Dakkhasi (Sī, I), addasa (Syā, Ka)

1917. Ahitaṃ vata te ñātī, mantayim̐su rahogaṭā.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim̐.
1918. Amittā vata te ñātī, mantayim̐su rahogaṭā.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim̐.
1919. Dukkaṭaṃ vata te ñātī, mantayim̐su rahogaṭā.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim̐.
1920. Pāpakaṃ vata te ñātī, mantayim̐su rahogaṭā.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim̐.
1921. Amanāpaṃ vata te ñātī, mantayim̐su rahogaṭā.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim̐.
1922. Amanāpavāsaṃ vasi, jiṇṇena patinā saha¹.
Yā tvaṃ vasasi jiṇṇassa, mataṃ te jīvitā varaṃ.
1923. Na hi nūna tuyhaṃ kalyāṇi, pitā mātā ca sobhane.
Aññaṃ bhattāraṃ vindiṃsu, ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu.
Evaṃ dahariyaṃ satim̐.
1924. Duiṭṭhaṃ te navamiyaṃ, akataṃ aggihuttakaṃ.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim̐.
1925. Samaṇe brāhmaṇe nūna, brahmacariyaparāyaṇe.
Sā tvaṃ loke abhisapi, sīlavante bahussute.
Yā tvaṃ vasasi jiṇṇassa, evaṃ dahariyā satī.
1926. Na dukkhaṃ ahinā daṭṭhaṃ, na dukkhaṃ sattiyā hataṃ.
Taṃ ca dukkhaṇca tibbaṇca, yaṃ passe jiṇṇakaṃ patim̐.
1927. Natthi khiḍḍā natthi rati, jiṇṇena patinā saha.
Natthi allāpasallāpo, jagghitampi² na sobhati.
1928. Yadā ca daharo daharā, mantayanti³ rahogaṭā.
Sabbe'saṃ sokā nassanti, ye keci hadayassitā.

1. Evaṃ dahariyā satī (Sī, I)

2. Jagghitumpi (Syā, Ka)

3. Mantayim̐su (Syā, Ka)

1929. Daharā tvaṃ rūpavatī, purisānaṃ' bhipatthitā.
Gaccha ñātikule accha, kiṃ jiṇṇo ramayissati.
1930. Na te brāhmaṇa gacchāmi, naḍiṃ udakahāriyā.
Thiyo maṃ paribhāsanti, tayā jiṇṇena brāhmaṇa.
1931. Mā me tvaṃ akarā kammaṃ, mā me udakamāhari.
Ahaṃ udakamāhissaṃ, mā bhoti kupitā ahu.
1932. Nāhaṃ tamhi kule jātā, yaṃ tvaṃ udakamāhare.
Evaṃ brāhmaṇa jānāhi, na te vacchāmahaṃ ghare.
1933. Sace me dāsaṃ dāsiṃ vā, nāyayissasi brāhmaṇa.
Evaṃ brāhmaṇa jānāhi, na te vacchāmi santike.
1934. Natthi me sippaṭṭhānaṃ vā, dhaṇaṃ dhaññaṃ ca brāhmaṇi.
Kutohaṃ dāsaṃ dāsiṃ vā, āyayissāmi bhotiyā,
Ahaṃ bhotiṃ upaṭṭhissaṃ, mā bhoti kupitā ahu.
1935. Ehi te ahamakkhissaṃ, yathā me vacanaṃ sutam.
Esa Vessantaro rājā, Vaṅke vasati pabbate.
1936. Taṃ tvaṃ gantvāna yācassu, dāsaṃ dāsiṃca brāhmaṇa.
So te dassati yācito, dāsaṃ dāsiṃca khattiyō.
1937. Jiṇṇohamasmi dubbalo¹, dīgho caddhā suduggamo.
Mā bhoti paṭidevesi, mā ca tvaṃ² vimaṇā ahu.
Ahaṃ bhotiṃ upaṭṭhissaṃ, mā bhoti kupitā ahu.
1938. Yathā agantvā saṅgāmaṃ, ayuddhova parājito.
Evameva tuvaṃ brahme, agantvāva parājito.
1939. Sace me dāsaṃ dāsiṃ vā, nāyayissasi brāhmaṇa.
Evaṃ brāhmaṇa jānāhi, na te vacchāmahaṃ ghare.
Amanāpaṃ te karissāmi, taṃ te dukkhaṃ bhavissati.
1940. Nakkhatte utupubbesu, yadā maṃ dakkhisi' laṅkataṃ.
Aññehi saddhiṃ ramamānaṃ, taṃ te dukkhaṃ bhavissati.

1. Abalo (Sī, I, Ka)

2. Mā bhoti (Syā, Ka)

1941. Adassanena mayhaṃ te, jiṇṇassa paridevato.
Bhiyyo Vaṅkā ca palitā, bahū hessanti brāhmaṇa.
1942. Tato so brāhmaṇo bhīto, brāhmaṇiyā vasānugo.
Aṭṭito kāmarāgena, brāhmaṇiṃ etadabravi.
1943. Pātheyyaṃ me karoḥi tvaṃ, saṃkulyā saṅgūṇāni ca¹.
Madhupiṇḍikā ca sukatāyo, sattubhattaṇca brāhmaṇi.
1944. Ānayissaṃ methunake, ubho dāsakumārake.
Te taṃ paricarissanti, rattindivamatanditā.
1945. Idaṃ vatvā brahmabandhu, paṭimuñci upāhanā.
Tato so mantayitvāna, bhariyaṃ katvā padakkhiṇaṃ.
1946. Pakkāmi so ruṇṇamukho, brāhmaṇo sahitabbato.
Sivīnaṃ nagaraṃ phītaṃ, dāsapariyesanaṃ caraṃ.
1947. So tattha gantvā avaca², ye tatthāsuṃ samāgatā.
Kuhīṃ Vessantaro rājā, kattha passemu khattiyaṃ.
1948. Te janā taṃ avaciṃsu, ye tatthāsuṃ samāgatā.
Tumhehi brahme pakato, atidānena khattiyo.
Pabbājito sakā raṭṭhā, Vaṅke vasati pabbate.
1949. Tumhehi brahme pakato, atidānena khattiyo.
Ādāya puttadāraṃ ca, Vaṅke vasati pabbate.
1950. So codito brāhmaṇiyā, brāhmaṇo kāmagiddhimā.
Aghaṃ taṃ paṭisevittha, vane vālamigākīṇṇe.
Khaggadīpinisevite.
1951. Ādāya beḷuvaṃ daṇḍaṃ, aggihuttaṃ kamaṇḍalum.
So pāvisi brahāraññaṃ, yattha assosi kāmadaṃ.
1952. Taṃ pavitṭhaṃ brahāraññaṃ, kokā naṃ parivārayum.
Vikkandi so vippanaṭṭho, dūre panthā apakkamī.

1. Saṅkulā saṅgūṇāni ca (Syā), saṅgūḷā sakalāni ca (Ka)

2. Avacāsi (Syā, Ka)

1953. Tato so brāhmaṇo gantvā, bhogaluddho asaṇṇato.
Vaṅkasso'rohaṇe natṭhe, imā gāthā abhāsatha.
1954. Ko rājaputtaṃ nisabhaṃ, jayantamaparājitaṃ.
Bhaye khemassa dātāraṃ, ko me Vessantaraṃ vidū.
1955. Yo yācataṃ patiṭṭhāsi, bhūtānaṃ dharaṇīriva.
Dharaṇūpamaṃ mahārājaṃ, ko me Vessantaraṃ vidū.
1956. Yo yācataṃ gatī āsi, savantīnaṃva sāgaro.
Sāgarūpamaṃ¹ mahārājaṃ, ko me Vessantaraṃ vidū.
1957. Kalyāṇatitthaṃ sucimaṃ, sītūdakaṃ manoramaṃ.
Puṇḍarīkehi saṇchannaṃ, yuttaṃ kiṇṇakkhareṇunā.
Rahadūpamaṃ² mahārājaṃ, ko me Vessantaraṃ vidū.
1958. Assatthaṃva pathe jātaṃ, sītacchāyaṃ manoramaṃ.
Santānaṃ visametāraṃ, kilantānaṃ paṭiggahaṃ.
Tathūpamaṃ mahārājaṃ, ko me Vessantaraṃ vidū.
1959. Nigrodhaṃva pathe jātaṃ, sītacchāyaṃ manoramaṃ.
Santānaṃ visametāraṃ, kilantānaṃ paṭiggahaṃ.
Tathūpamaṃ mahārājaṃ, ko me Vessantaraṃ vidū.
1960. Ambaṃ iva pathe jātaṃ, sītacchāyaṃ manoramaṃ.
Santānaṃ visametāraṃ, kilantānaṃ paṭiggahaṃ.
Tathūpamaṃ mahārājaṃ, ko me Vessantaraṃ vidū.
1961. Sālaṃ iva pathe jātaṃ, sītacchāyaṃ manoramaṃ.
Santānaṃ visametāraṃ, kilantānaṃ paṭiggahaṃ.
Tathūpamaṃ mahārājaṃ, ko me Vessantaraṃ vidū.
1962. Dumaṃ iva pathe jātaṃ, sītacchāyaṃ manoramaṃ.
Santānaṃ visametāraṃ, kilantānaṃ paṭiggahaṃ.
Tathūpamaṃ mahārājaṃ, ko me Vessantaraṃ vidū.

1. Udadhūpamaṃ (Sī, Syā, I), tathūpamaṃ (Ka)

2. Sarūpamaṃ (Ka)

1963. Evañca me vilapato, pavittṭhassa brahāvane.
Ahaṃ jāna'nti yo vajjā, nandiṃ so janaye mama.
1964. Evañca me vilapato, pavittṭhassa brahāvane.
Ahaṃ jāna'nti yo vajjā, tāya so ekavācāya.
Pasave puññaṃ anappakaṃ.
1965. Tassa ceto paṭissosi, araññe luddako caraṃ.
Tumhehi brahme pakato, atidānena khattiyo.
Pabbājito sakā raṭṭhā, Vaṅke vasati pabbate.
1966. Tumhehi brahme pakato, atidānena khattiyo.
Ādāya puttadāraṃ ca, Vaṅke vasati pabbate.
1967. Akiccakārī dummedho, raṭṭhā pavanamāgato.
Rājaputtaṃ gavesanto, bako macchamivodake.
1968. Tassa tyāhaṃ na dassāmi, jīvitaṃ idha brāhmaṇa.
Ayaṃ hi te mayā nunno¹, saro pissati lohitaṃ.
1969. Siro te vajjhayitvāna, hadayaṃ chetvā sabandhanaṃ.
Panthasakuṇaṃ² yajissāmi, tuyhaṃ maṃsena brāhmaṇa.
1970. Tuyhaṃ maṃsena medena, matthakena ca brāhmaṇa.
Āhataṃ paggaheṣṣāmi, chetvāna hadayaṃ tava.
1971. Taṃ me suyittṭhaṃ suhutaṃ, tuyhaṃ maṃsena brāhmaṇa.
Na ca tvaṃ rājaputtassa, bhariyaṃ putte ca nessasi.
1972. Avajjho brāhmaṇo dūto, Cetaputta suṇohi me.
Tasmā hi dūtaṃ na hanti, esa dhammo sanantano.
1973. Nijjhasmā Sivayo sabbe, pitā naṃ daṭṭhumicchati.
Mato ca dubbalā tassa, acirā cakkhūni jīyare.
1974. Tesāhaṃ pahito dūto, Cetaputta suṇohi me.
Rājaputtaṃ nayissāmi, yadi jānāsi saṃsa me.

1. Mayā'ruḷho (Ka)

2. Bandhasakuṇaṃ (Ka)

1975. Piyassa me piyo dūto, puṇṇapattaṃ dadāmi te.
 Imañca madhuno tumbaṃ, migasatthiñca brāhmaṇa.
 Tañca te desamakkhissaṃ, yattha sammati kāmado.
 Jūjakapabbaṃ nāma.

Cūḷavanavaṇṇanā

1976. Esa selo mahābrahme, pabbato Gandhamādano.
 Yattha Vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
1977. Dhārento brāhmaṇavaṇṇaṃ, āsadañca¹ masaṃ jaṭaṃ.
 Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
1978. Ete nīlā padissanti, nānāphaladharā dumā.
 Uggatā abbhakūṭāva, nīlā Añjanapabbatā.
1979. Dhavassakaṇṇā khadirā, sālā phandanamāluvā.
 Sampavedhanti vātena, sakiṃ pītāva māṇavā.
1980. Upari dumapariyāyesu, saṅgītiyova suyyare.
 Najjuhā kokilasāṅghā², sampatanti dumā dumaṃ.
1981. Avhayanteva gacchantam, sakhāpattasamīritā.
 Ramayanteva āgantaṃ, modayanti nivāsinaṃ.
 Yattha Vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
1982. Dhārento brāhmaṇavaṇṇaṃ, āsadañca masaṃ jaṭaṃ.
 Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
1983. Ambā kapitthā panasā, sālā jambū vibhītakā.
 Harītakī āmalakā, assatthā badarāni ca.
1984. Cārutimbarukkhā cettha, nigrodhā ca kapitthanā.
 Madhumadhukā thevanti, nīce pakkā cudumbarā.
1985. Pārevatā bhavyeyā ca, muddikā ca madhutthikā.
 Madhuṃ anelakaṃ tattha, sakamādāya bhuñjare.

1. Āsaṭaṇca (Ka)

2. Kokilā singhā (Ka)

1986. Aññettha pupphitā ambā, aññe tiṭṭhanti dovilā.
Aññe āmā ca pakkā ca, bhekavaṇṇā tadūbhayaṃ.
1987. Athettha heṭṭhā puriso, ambapakkāni gaṇhati.
Āmāni ceva pakkāni, vaṇṇagandharasuttame.
1988. Ate'va me acchariyaṃ, hiṅkāro paṭibhāti maṃ.
Devānamiva āvāso, sobhati Nandanūpamo.
1989. Vibhedikā Nāḷikerā, khajjurīnaṃ brahāvane.
Mālāva ganthitā ṭhanti, dhajaggāneva dissare.
Nānāvaṇṇehi pupphehi, nabhaṃ tārācitāmiva.
1990. Kuṭajī kuṭṭhatagarā, pāṭaliyo ca pupphitā.
Punnāgā giripunnāgā, koviḷārā ca pupphitā.
1991. Uddālakā somarukkhā, agaruphalliyā¹ bahū.
Puttajīvā² ca kakudhā, asanā cettha pupphitā.
1992. Kuṭajā salaḷā nīpā³, kosambā labujā dhavā.
Sālā ca pupphitā tattha, palālakhalasannibhā.
1993. Tassāvidūre pokkharāṇī, bhūmibhāge manorame.
Padumuppalasañchannā, devānamiva Nandane.
1994. Athettha puppharasamattā, kokilā mañjubhāṇikā.
Abhinādenti pavanaṃ, utusampupphite dume.
1995. Bhassanti makarandehi, pokkhare pokkhare madhū.
Athettha vātā vāyanti, dakkhiṇā atha pacchimā.
Padumakiṇṇajakkhareṇūhi, okiṇṇo hoti assamo.
1996. Thulā siṅghāṭakā cettha, saṃsāriyā pasādiyā⁴.
Macchakacchapabyāviddhā, bahū cettha mupayānakā.
Madhuṃ bhisehi savati, khirasappimuḷālibhi.

1. Agarubhalliyā (Sī, Syā, I)

3. Nimbā (Ka)

2. Puṭtajīvā (Ka)

4. Saṃsāriyā pasāriyā (Ka)

1997. Surabhī taṃ vanam vāti, nānāgandhasamoditam¹.
Sammaddateva² gandhena, pupphasākhāhi taṃ vanam.
Bhamarā pupphagandhena, samantā mabhināditā.
1998. Athettha sakuṇā santi, nānāvaṇṇā bahū dijā.
Modanti saha bhariyāhi, aññamaññaṃ pakūjino.
1999. Nandikā jīvaṇṇa ca, jīvaṇṇa piyā ca no.
Piyā ṇṇa piyā nandā, dijā pokkharāṇigharā.
2000. Mālāva ganthitā ṭhanti, dhajaggāneva dissare.
Nānāvaṇṇehi pupphehi, kusaleheva suganthitā³.
Yattha Vessanero rājā, saha ṇṇa sammati.
2001. Dhārento brāhmaṇavaṇṇaṃ, āsadaṇca masaṃ jaṭaṃ.
Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
2002. Idaṇca me sattubhattaṃ, madhunā paṭisaṃyutaṃ.
Madhupiṇḍikā ca sukatāyo, sattubhattaṃ dadāmi te.
2003. Tuyheva sambalaṃ hotu, nāhaṃ icchāmi sambalaṃ.
Itopi brahme gaṇhāhi, gaccha brahme yathāsukhaṃ.
2004. Ayaṃ ekapadī eti, ujum gacchati assamaṃ.
Isīpi Accuto tattha, paṇkadanto rajassiro.
Dhārento brāhmaṇavaṇṇaṃ, āsadaṇca masaṃ jaṭaṃ.
2005. Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
Taṃ tvaṃ gantvāna pucchassu, so te maggaṃ pavakkhati.
2006. Idaṃ sutvā brahmabandhu, cetaṃ katvā padakkhiṇaṃ.
Udaggaṇṇito pakkāmi, yenāsi Accuto isi.

Cūḷavanavaṇṇanā.

1. Nānāgandhasameritaṃ (Sī, Syā, I) 2. Samodateva (Ka) 3. Suganthikā (Sī, I)

Mahāvanavaṇṇanā

2007. Gacchanto so Bhāradvājo, addassa Accutaṃ isinṃ.
Disvāna taṃ Bhāradvājo, sammodi isinā saha.
2008. Kacci nu bhoto kusalaṃ, kacci bhoto anāmayam.
Kacci uñchena yāpesi, kacci mūlaphalā bahū.
2009. Kacci ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākiṇṇe, kacci hiṃsā na vijjati.
2010. Kusalaṃ ceva me brahme, atho brahme anāmayam.
Atho uñchena yāpemi, atho mūlaphalā bahū.
2011. Atho ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākiṇṇe, hiṃsā mayhaṃ na vijjati.
2012. Bahūni vassapūgāni, assame vasato mama.
Nābhijānāmi uppannaṃ, ābādhāṃ amanoramaṃ.
2013. Svāgataṃ te mahābrahme, atho te adurāgataṃ.
Anto pavisa bhaddante, pāde pakkhālayassu te.
2014. Tindukāni piyālāni, madhuke kāsūmāriyo.
Phalāni khuddakappāni, bhuñja brahme varaṃ varaṃ.
2015. Idampi pānīyaṃ sītaṃ, ābhataṃ girigabbharā.
Tato piva mahābrahme, sace tvaṃ abhikaṅkhasi.
2016. Paṭiggahitaṃ yaṃ dinnam, sabbassa agghiyaṃ kataṃ.
Sañjayassa sakaṃ puttaṃ, Sivīhi vippavāsitaṃ.
Tamahaṃ dassanamāgato, yadi jānāsi saṃsa me.
2017. Na bhavaṃ eti puññatthaṃ, Sivrājassa dassanaṃ.
Maññe bhavaṃ patthayati, rañño bhariyaṃ patibbataṃ.
Maññe Kaṇhājinaṃ dāsiṃ, Jāliṃ dāsaṃ ca icchasi.
2018. Atha vā tayo mātāputte, araṇṇā netumāgato.
Na tassa bhogā vijjanti, dhanam dhaññaṃ ca brāhmaṇa.

2019. Akuddharūpohaṃ bhoto¹, nāhaṃ yācitumāgato.
Sādhu dassanamariyānaṃ, sannivāso sadā sukho.
2020. Adiṭṭhapubbo Sivirājā, Sivīhi vippavāsito.
Tamahaṃ dassanamāgato, yadi jānāsi saṃsa me.
2021. Esa selo mahābrahme, pabbato Gandhamādano.
Yattha Vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
2022. Dhārento brāhmaṇavaṇṇaṃ, āsadañca masaṃ jaṭaṃ.
Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
2023. Ete nīlā padissanti, nānāphaladharā dumā.
Uggatā abbhakūṭāva, nīlā Añjanapabbatā.
2024. Dhavassakaṇṇā khadirā, sālā phandanamāluva.
Sampavedhanti vātena, sakiṃ pītāva māṇava.
2025. Upari dumapariyāyesu, saṃgītiyova suyyare.
Najjuhā kokilasaṅghā, sampatanti dumā dumaṃ.
2026. Avhayanteva gacchantam, sakhāpattasamīritā.
Ramayanteva āgantam, modayanti nivāsinaṃ.
Yattha Vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
2027. Dhārento brāhmaṇavaṇṇaṃ, āsadañca masaṃ jaṭaṃ.
Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
2028. Karerimālā vitatā, bhūmibhāge manorame.
Saddalāharitā bhūmi, na tatthu'ddhaṃsate rajo.
2029. Mayūragīvasaṅkāśā, tūlaphassasamūpamā.
Tiṇāni nātivattanti, samantā caturaṅgulā.
2030. Ambā jambū kapitthā ca, nīce pakkā cudumbarā.
Paribhogehi rukkhehi, vanaṃ taṃ rativaḍḍhanaṃ.

2031. Veḷuriyavaṇṇasannibham, macchagumbanisevitam.
Sucim sugandham salilam, āpo tatthapi sandati.
2032. Tassāvidūre pokkharanī, bhūmibhāge manorame.
Padumuppalasañchannā, devānamiva Nandane.
2033. Tīṇi uppalajātāni, tasmim sarasi brāhmaṇa.
Vicittam nīlānekāni, setā lohitaṇi ca.
2034. Khomāva tattha padumā, setasogandhikehi ca.
Kalambakehi sañchanno, Mucalindo nāma so saro.
2035. Athettha padumā phullā, apariyantāva dissare.
Gimhā hemantikā phullā, jaṇṇutagghā upattharā.
2036. Surabhī sampavāyanti, vicittapupphasanthatā.
Bhamarā pupphagandhena, samantā mabhinādita.
2037. Athettha udakantasmim, rukkhā tiṭṭhanti brāhmaṇa.
Kadambā pāṭalī phullā, koviḷārā ca pupphita.
2038. Aṅkolā kacchikārā ca, pārijañṇā ca pupphita.
Vāraṇā vayanā¹ rukkhā, Mucalindamubhato² saram.
2039. Sirīsā setapārisā³, sādhu vāyanti padmakā.
Nigguṇḍī sirīnigguṇḍī⁴, asanā cettha pupphita.
2040. Paṅgurā⁵ bahulā selā, sobhañjanā ca pupphita.
Ketakā kaṇikārā ca, kaṇaverā ca pupphita.
2041. Ajjunā ajjukaṇṇā ca, mahānāmā ca pupphita.
Supupphitagga tiṭṭhanti, pajjalanteva kimsukā.
2042. Setapaṇṇī sattapaṇṇā, kadaliyo kusumbharā.
Dhanutakkārī pupphehi, sīsapāvaraṇāni ca.
2043. Acchivā sallavā⁶ rukkhā, sallakiyo ca pupphita.
Setageru ca tagarā, maṁsikuṭṭhā kulāvarā.

1. Sāyanā (Sī, I), vuyhanā (Syā)

3. Setavārisā (Sī, I)

5. Paṅkurā (Syā), paṅgulā (Ka)

2. Mucalindamabhito (Sī, I)

4. Saranigguṇḍī (Ka)

6. Sabalā (Sī), simalā (I)

2044. Daharā rukkhā ca vuddhā ca, akuṭṭilā cettha pupphitā.
Assamaṃ ubhato ṭhanti, agyāgāraṃ samantato.
2045. Athettha udakantasmiṃ, bahujaṭo phaṇijjako.
Muggatiyo karatiyo, sevālasīsakā bahū.
2046. Uddāpavattaṃ¹ ulluḷitaṃ, makkhikā hiṅgujālikā.
Dāsimaṇṇako² cettha, bahū nīcekalambakā.
2047. Elamphurakasañchannā³, rukkhā tiṭṭhanti brāhmaṇa.
Sattāhaṃ dhāriyamānānaṃ, gandho tesāṃ na chijjati.
2048. Ubhato saraṃ Mucalindaṃ, pupphā tiṭṭhanti sobhanā.
Indīvarehi sañchannaṃ, vanaṃ taṃ upasobhati.
2049. Aḍḍhamāsaṃ dhāriyamānānaṃ, gandho tesāṃ na chijjati.
Nīlapupphī setavārī, pupphitā girikaṇṇikā.
Kalerukkhehi⁴ sañchannaṃ, vanaṃ taṃ tulasīhi ca.
2050. Sammaddateva gandhena, pupphasākhāhi taṃ vanaṃ.
Bhamarā phupphagandhena, samantā mabhināditā.
2051. Tīṇi kakkārujātāni, tasmim̐ sarasi brāhmaṇa.
Kumbhamattāni cekāni, murajamattāni tā ubho.
2052. Athettha sāsapo bahuko, nādiyo⁵ haritāyuto.
Asī tālāva tiṭṭhanti, chejjā indīvarā bahū.
2053. Apphoṭā suriyavallī ca, kāḷiyā⁶ madhugandhiyā.
Asokā mudayantī ca, vallibho khuddapupphiyo.
2054. Korandakā anojā ca, pupphitā nāgamallikā⁷.
Rukkhamaṛuyha tiṭṭhanti, phullā kiṃsukavalliyo.

1. Uddāpavattaṃ (Syā, I)

2. Dāsimo koṇjako (Ka)

3. Elambarakasañchannā (Sī, I), eḷambakehi sañchannā (Syā)

4. Kaṭerukehi (Sī), kaṭerukkhehi (I)

5. Nāriyo (Ka)

6. Koḷiyā (Ka)

7. Nāgavallikā (Sī, I)

2055. Kaṭeruhā ca vāsantī, yūthikā madhugandhiyā.
Niliyā sumanā bhaṇḍī, sobhati padumuttaro.
2056. Pāṭalī samuddakappāsī, kaṇikārā ca pupphitā.
Hemajālāva dissanti, ruciraggi sikhūpamā.
2057. Yāni tāni ca pupphāni, thalajānudadakāni ca.
Sabbāni tattha dissanti, evaṃ rammo mahodadhi.
2058. Athassā pokkharāṇiyā, bahukā vārigocarā.
Rohitā naḷapī¹ siṅgū, kumbhilā makarā susū.
2059. Madhu ca madhulaṭṭhi ca, tālisā ca piyaṅgukā.
Kuṇḍajā bhaddamuttā², setapupphā ca lolupā.
2060. Surabhī ca rukkhā tagarā, bahukā tuṅgavaṇṭakā³.
Padmakā naradā kuṭṭhā, jhāmākā ca hareṇukā.
2061. Haliddakā gandhasilā, hiriverā ca guggulā.
Vibhedikā corakā kuṭṭhā, kappūrā ca kaliṅgukā.
2062. Athettha sīhabyagghā ca, purisālū ca hatthiyo.
Eṇeyyā pasadā ceva, rohiccā sarabhā migā.
2063. Koṭṭhasuṇā suṇopi ca, tuliyā naḷasannibhā.
Cāmarī calanī laṅghī, jhāpitā makkaṭā picu.
2064. Kakkaṭā kaṭamāyā ca, ikkā goṇasirā bahū.
Khaggā varāhā nakulā, kāḷakettha bahūtasā.
2065. Mahimsā soṇasiṅgālā, pampakā ca samantato.
Ākucchā pacalākā ca, citrakā cāpi dīpiyo.
2066. Pelakā ca vighāsādā, sīhā gogaṇisādakā.
Aṭṭhapādā ca morā ca, bhassarā ca kukutthakā.
2067. Caṅkorā kukkuṭā nāgā, aññamaññaṃ pakūjino.
Bakā balākā najjuhā, dindibhā kuṇjavājita⁴.

1. Naḷape (Ka)

3. Tuṅgavallikā (Ka)

2. Unnakā bhaddamuṭṭhā ca (Ka)

4. Kuṇcavādikā (Si, I)

2068. Byagghinasā lohapiṭṭhā, pammakā¹ jīvajīvākā.
Kapiñjarā tittirāyo, kulā ca paṭikutthakā.
2069. Mandālakā celakeṭu, bhaṇḍutittiranāmākā.
Celāvākā piṅgalāyo², goṭakā aṅgahetukā.
2070. Karaviyā ca saggā ca, uhuṅkāra ca kukkuhā.
Nānādi jagaṇākiṇṇaṃ, nānāsaranikūjitaṃ.
2071. Athettha sakuṇā santi, nīlakā³ mañjubhāṇakā.
Modanti saha bhariyāhi, aññamaññaṃ pakūjino.
2072. Athettha sakuṇā santi, dijā mañjussarā sitā.
Setacchikūṭā bhadraṅkhā, aṇḍajā citrapekhuṇā.
2073. Athettha sakuṇā santi, dijā mañjussarā sitā.
Sikhaṇḍī nīlagīvāhi, aññamaññaṃ pakūjino.
2074. Kukutthakā kuḷīrakā, koṭṭhā pokkharasātakā.
Kālāmeyyā baliyakkhā, kadambā suvasālikā.
2075. Haliddā lohitā setā, atthettha nalakā bahū.
Vāraṇā bhiṅgarājā ca, kadambā suvakokilā.
2076. Ukkusā kurarā haṃsā, āṭā parivadantikā.
Pākahaṃsā atibalā, najjuhā jīvajīvākā.
2077. Pārevatā ravihaṃsā, cakkavākā nadīcarā.
Vāraṇābhīrudā rammā, ubho kālūpakūjino.
2078. Athettha sakuṇā santi, nānāvaṇṇā bahū dijā.
Modanti saha bhariyāhi, aññamaññaṃ pakūjino.
2079. Athettha sakuṇā santi, nānāvaṇṇā bahū dijā.
Sabbe mañjū nikūjanti, Mucalindamubhato saraṃ.
2080. Athettha sakuṇā santi, karaviyā nāma te dijā⁴.
Modanti saha bhariyāhi, aññamaññaṃ pakūjino.

1. Pampakā (Sī, I), cappakā (Syā), pabbakā (Ka)
3. Sālikā (Ka)

2. Piṅgulāyo (Sī, I)
4. Karavī nāma te dijā (Sī, I)

2081. Athettha sakuṇā santi, karaviyā nāma te dijā.
Sabbe mañjū nikūjanti, Mucalindamubhato saram.
2082. Eṇeyyapasadākiṇṇam, nāgasamsevitam vanam.
Nānālatahi sañchannam, kadalīmigasevitam.
2083. Athettha sāsapo bahuko¹, nīvāro varako bahu.
Sāli akaṭṭhapāko ca, ucchu tattha anappako.
2084. Ayaṃ ekapadī eti, ujuṃ gacchati assamam.
Khudam² pipāsam aratim, tattha patto na vindati.
Yattha Vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
2085. Dhārento brāhmaṇavaṇṇam, āsadañca masam jaṭam.
Cammavāsī chamā seti, jātavedam namassati.
2086. Idam sutvā brahmabandhu, isim katvā padakkhiṇam.
Udaggaṇitto pakkāmi, yattha Vessantaro ahu.

Mahāvanavaṇṇanā.

Dārakapabba

2087. Uṭṭhehi Jāli patiṭṭha, porāṇam viya dissati.
Brāhmaṇam viya passāmi, nandiyo mā'bhikīrare.
2088. Ahampi tāta passāmi, yo so brahmāva dissati.
Addhiko viya³ āyāti, atithī no bhavissati.
2089. Kacci nu bhoto kusalam, kacci bhoto anāmayam.
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.
2090. Kacci ḍamsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākiṇṇe, kacci himsā na vijjati.
2091. Kusalam ceva no brahme, atho brahme anāmayam.
Atho uñchena yāpema, atho mūlaphalā bahū.

1. Sāmā bahukā (Syā, Ka)

2. Khuddam (Syā, Ka)

3. Atthiko viya (Sī, I)

2092. Atho ḍaṁsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākiṇṇe, himsā amhaṁ¹ na vijjati.
2093. Satta no māse vasataṁ, araṇṇe jīvasokinaṁ².
Imampi paṭṭhamaṁ passāma, brāhmaṇaṁ devavaṇṇinaṁ.
Ādāya veḷuvaṁ daṇḍaṁ, aggihuttaṁ kamaṇḍaluṁ.
2094. Svāgataṁ te mahābrahme, atho te adurāgataṁ.
Anto pavisa bhaddante, pāde pakkhālayassu te.
2095. Tindukāni piyālāni, madhuke kāsūmāriyo.
Phalāni khuddakappāni, bhuñja brahme varaṁ varaṁ.
2096. Idampi pāṇīyaṁ sītaṁ, ābhataṁ girigabbharā.
Tato piva mahābrahme, sace tvaṁ abhikaṅkhasi.
2097. Atha tvaṁ kena vaṇṇena, kena vā pana hetunā.
Anupatto brahāraṇṇaṁ, taṁ me akkhāhi pucchito.
2098. Yathā vārivaho pūro, sabbakālaṁ na khīyati.
Evaṁ taṁ yācitā'gacchiṁ, putte me dehi yācito.
2099. Dadāmi na vikampāmi, issaro naya brāhmaṇa.
Pāto gatā rājaputtī, sāyaṁ uñchāto ehi.
2100. Ekarattiṁ vasitvāna, pāto gacchasi brāhmaṇa.
Tassā nhāte upaghāte, atha ne māladhārine.
2101. Ekarattiṁ vasitvāna, pāto gacchasi brāhmaṇa.
Nānāpupphehi sañchanne, nānāgandhehi bhūsite.
Nānāmūlaphalākiṇṇe, gaccha svā'dāya brāhmaṇa.
2102. Na vāsa'mabhirocāmi, gamanaṁ mayha ruccati.
Antarāyopi me assa, gacchaññeva rathesabha.
2103. Na he'tā yācayogī naṁ, antarāyassa kāriyā.
Itthiyo mantam³ jānanti, sabbaṁ gaṇhanti vāmato.

1. Mayhaṁ (Syā, Ka)

2. Jīvisokinaṁ (Syā)

3. Itthikāmantam (Ka)

2104. Saddhāya dānaṃ dadato, mā'saṃ adakkhi mātaraṃ.
Antarāyampi sā kayirā, gacchaññeva rathesabha.
2105. Āmantayassu te putte, mā te mātara'maddasum.
Saddhāya dānaṃ dadato, evaṃ puññaṃ pavaḍḍhati.
2106. Āmantayassu te putte, mā te mātara'maddasum.
Mādisassa dhanam datvā, rāja saggaṃ gamissasi.
2107. Sace tvaṃ nicchase daṭṭhum, mama bhariyaṃ patibbataṃ.
Ayyakassapi dassehi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2108. Ime kumāre disvāna, mañjuka piyabhāṇine.
Patīto sumano vitto, bahuṃ dassati te dhanam.
2109. Acchedanassa bhāyāmi, rājaputta suṇohi me.
Rājadaṇḍāya maṃ dajjā, vikkīṇeyya haneyya vā.
Jino dhanañca dāse ca, gārayhassa brahmabandhuyā.
2110. Ime kumāre disvāna, mañjuka piyabhāṇine.
Dhamme ṭhito mahārājā, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
Laddhā pītisomanassaṃ, bahuṃ dassati te dhanam.
2111. Nāhaṃ tampi karissāmi, yaṃ maṃ tvaṃ anusāsasi.
Dārakeva ahaṃ nessaṃ, brāhmaṇyā paricārake.
2112. Tato kumārā byathitā¹, sutvā luddassa bhāsitaṃ.
Tena tena padhāviṃsu, Jālī Kaṇhājinaṃ cubho.
2113. Ehi tāta piyaputta, pūretha mama pāramiṃ.
Hadayaṃ me'bhisīncetha, karotha vacanaṃ mama.
2114. Yānā nāvā ca me hotha, acalā bhavasāgare.
Jātipāraṃ tarissāmi, santāressaṃ sadevakaṃ.
2115. Ehi amma piyadhīti, pūretha mama pāramiṃ².
Hadayaṃ me'bhisīncetha, karotha vacanaṃ mama.

1. Byadhita (Sī, I, Ka)

2. Piya me dānapāramī (Syā, Ka)

2116. Yānā nāvā ca me hotha, acalā bhavasāgare.
Jātipāraṃ tarissāmi, uddharissaṃ sadevakam.
2117. Tato kumāre ādāya, Jālim Kaṇhājinaṃ cubho.
Brāhmaṇassa adā dānaṃ, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
2118. Tato kumāre ādāya, Jālim Kaṇhājinaṃ cubho.
Brāhmaṇassa adā vitto, puttake dānamuttamaṃ.
2119. Tadāsi yaṃ bhiṃsanakaṃ, tadāsi lomahaṃsanaṃ.
Yaṃ kumāre paḍinnamhi, medanī sampakampatha.
2120. Tadāsi yaṃ bhiṃsanakaṃ, tadāsi lomahaṃsanaṃ.
Yaṃ pañcalikato rājā, kumāre sukhavacchite.
Brāhmaṇassa adā dānaṃ, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
2121. Tato so brāhmaṇo luddo, lataṃ dantehi chindiya.
Latāya hatthe bandhitvā, latāya anumajjatha¹.
2122. Tato so rajjumādāya, daṇḍaṇcādāya brāhmaṇo.
Ākoṭayanto te neti, Sivirājassa pekkhato.
2123. Tato kumārā pakkāmuṃ, brāhmaṇassa pamuñciya.
Assupuṇṇehi nettehi, pitaraṃ so udikkhati.
2124. Vedha'massatthapattaṃva, pitu pādāni vandati.
Pitu pādāni vanditvā, idaṃ vacanamabravi.
2125. Ammā ca tāta nikkhantā, tvaṃ ca no tāta dassasi.
Yāva ammampi passemu, atha no tāta dassasi.
2126. Ammā ca tāta nikkhantā, tvaṃ ca no tāta dassasi.
Mā no tvaṃ tāta adadā, yāva ammāpi etu no.
Tadāyaṃ brāhmaṇo kāmaṃ, vikkiṇātu hanātu vā.
2127. Balaṅkapādo² andhanakho³, atho ovaddhapiṇḍiko⁴.
Dīghuttaroṭṭho capalo, kaḷāro bhaggaṇāsako.

1. Anupajjatha (Ka)

2. Balaṅkapādo (Ka)

3. Addhanakho (Sī, Syā, I)

4. Obandhapiṇḍiko (Ka)

2128. Kumbhodaro bhaggapiṭṭhi, atho visamacakkhuko.
Lohamassu haritakeso, valīnaṃ tilakāhato.
2129. Piṅgalo ca vinato ca, vikaṭo ca brahā kharo.
Ajināni ca sannaddho, amanusso bhayānako.
2130. Manusso udāhu yakkho, maṃsalohitabhojano.
Gāmā araṇṇamāgamma, dhanāṃ taṃ tāta yācati.
2131. Nīyamāne pisācena, kinnu tāta udikkhasi.
Asmā nūna te hadayaṃ, āyasaṃ daḷhabandhanāṃ.
2132. Yo no baddhe na jānāsi, brāhmaṇena dhanesinā.
Accāyikena luddena, yo no gāvova sumbhati.
2133. Idheva acchataṃ kaṇhā, na sā jānāti kismiñci.
Migīva khīrasammattā, yūthā hīnā pakandati.
2134. Na me idaṃ tathā dukkhaṃ, labbhā hi pumunā idaṃ.
Yañca ammaṃ na passāmi, taṃ me dukkhatarāṃ ito.
2135. Na me idaṃ tathā dukkhaṃ, labbhā hi pumunā idaṃ.
Yañca tātāṃ na passāmi, taṃ me dukkhatarāṃ ito.
2136. Sā nūna kapaṇā amma, cirarattāya rucchati¹.
Kaṇhājinaṃ apassantī, kumārīṃ cārudassaniṃ.
2137. So nūna kapaṇo tāto, cirarattāya rucchati.
Kaṇhājinaṃ apassanto, kumārīṃ cārudassaniṃ.
2138. Sā nūna kapaṇā amma, ciraṃ rucchati assame.
Kaṇhājinaṃ apassantī, kumārīṃ cārudassaniṃ.
2139. So nūna kapaṇo tāto, ciraṃ rucchati assame.
Kaṇhājinaṃ apassanto, kumārīṃ cārudassaniṃ.
2140. Sā nūna kapaṇā amma, cirarattāya rucchati.
Aḍḍharatte va ratte vā, naḍīva avasucchati.

1. Rujjati (Syā, Ka)

2141. So nūna kapaṇo tāto, cirarattāya rucchati.
Aḍḍharatte va ratte vā, nadīva avasucchati.
2142. Ime te jambukā rukkhā, vedisā sinduvārakā¹.
Vividhāni rukkhajātāni, tāni ajja jahāmase.
2143. Assatthā panasā ce'me, nigrodhā ca kapitthanā.
Vividhāni phalajātāni, tāni ajja jahāmase.
2144. Ime tiṭṭhanti ārāmā, ayaṃ sītūdakā² nadī.
Yatthassu pubbe kīlāma, tāni ajja jahāmase.
2145. Vividhāni pupphajātāni, asmiṃ uparipabbate.
Yāna'ssu pubbe dhārema, tāni ajja jahāmase.
2146. Vividhāni phalajātāni, asmiṃ uparipabbate.
Yāna'ssu pubbe bhuñjāma, tāni ajja jahāmase.
2147. Ime no hatthikā assā, balībaddā ca no ime.
Yehissu pubbe kīlāma, tāni ajja jahāmase.
2148. Nīyamānā kumārā te, pitaraṃ etadabravuṃ.
Ammaṃ ārogyaṃ vajjāsi, tvaṅca tāta sukhī bhava.
2149. Ime no hatthikā assā, balībaddā ca no ime.
Tāni ammāya dajjesi, sokaṃ tehi viñessati.
2150. Ime no hattikā assā, balībaddā ca no ime.
Tāni ammā udikkhantī, sokaṃ paṭivīnessati.
2151. Tato Vessantaro rājā, dānaṃ datvāna khattiyo.
Paṇṇasālaṃ pavisitvā, kalunaṃ paridevayī.
2152. Kaṃ nva'jja chātā tasitā, uparucchanti dārakā.
Sāyaṃ saṃvesanākāle, ko ne dassati bhojanaṃ.
2153. Kaṃ nva'jja chātā tasitā, uparucchanti dārakā.
Sāyaṃ saṃvesanākāle, “ammā chātamha detha no”.

1. Sindhuvārītā (bahūsu)

2. Sītodikā (Sī, I)

2154. Kathaṃ nu pathaṃ gacchanti, pattikā anupāhanā.
Santā sūnehi pādehi, ko ne hatthe gahessati.
2155. Kathaṃ nu so na lajjeyya, sammukhā paharaṃ mama.
Adūsakānaṃ puttānaṃ, alajjī vata brāhmaṇo.
2156. Yopi me dāsīdāsa'ssa, añño vā pana pesiyo.
Tassāpi suvihīnassa, ko lajjī paharissati.
2157. Vārijasseva me sato, baddhassa kumināmukhe.
Akkosati paharati, piye putte apassato.
2158. Adu cāpaṃ gahetvāna, khaggaṃ bandhiya vāmato.
Ānessāmi sake putte, puttānaṃ hi vadho dukho.
2159. Aṭṭhānametaṃ¹ dukkharūpaṃ, yaṃ kumārā vihaññare.
Sataṃ ca dhammamaññāya, ko datvā anutappati.
2160. Saccam kirevamāhaṃsu, narā ekacciyā idha.
Yassa natthi sakā mātā, yathā natthi² tatheva so.
2161. Ehi Kaṇhe marissāma, nattha'ttho jīvitena no.
Dinnamhāti³ janindena, brāhmaṇassa dhanesino.
Accāyikassa luddassa, yo no gāvova sumbhati.
2162. Ime te jambukā rukkhā, vedisā sinduvārakā.
Vividhāni rukkhajātāni, tāni Kaṇhe jahāmase.
2163. Assatthā panasā ce'me, nigrodhā ca kapitthanā.
Vividhāni phalajātāni, tāni Kaṇhe jahāmase.
2164. Ime tiṭṭhanti ārāmā, ayaṃ sītūdakā nadī.
Yatthassu pubbe kīlāma, tāni Kaṇhe jahāmase.
2165. Vividhāni pupphajātāni, asmiṃ uparipabbate.
Yānassu pubbe dhārema, tāni Kaṇhe jahāmase.

1. Addhā hi metaṃ (I)

2. Pitā atthi (Ka)

3. Dinnamhāpi (Sī, Syā), dinnamāsi (Ka)

2166. Vividhāni phalajātāni, asmiṃ uparipabbate.
Yānassu pubbe bhuñjāma, tāni Kaṇhe jahāmase.
2167. Ime no hattikā assā, balibaddā ca no ime.
Yehissu pubbe kīlāma, tāni Kaṇhe jahāmase.
2168. Nīyamānā kumārā te, brāhmaṇassa pamuñciya.
Tena tena padhāvimsu, Jālī Kaṇhājīnā cubho.
2169. Tato so rajjumādāya, daṇḍañcādāya brāhmaṇo.
Ākoṭayanto te neti, Sivirājassa pekkhato.
2170. Taṃ taṃ Kaṇhājīnā'voca, ayaṃ maṃ tāta brāhmaṇo.
Laṭṭhiyā paṭikoṭeti, ghare jātaṃva dāsiyaṃ.
2171. Na cāyaṃ brāhmaṇo tāta, dhammikā honti brāhmaṇa.
Yakkho brāhmaṇavaṇṇena, khādituṃ tāta neti no.
Nīyamāne pisācena, kinnu tāta udikkhasi.
2172. Ime no pādakā dukkhā, dīgho caddhā suduggamo.
Nīce co'lambate sūriyo, brāhmaṇo ca dhāreti¹ no.
2173. Okandāmase² bhūtāni, pabbatāni vanāni ca.
Sarassa sirassa vandāma, supatitthe ca āpake³.
2174. Tiṇalatāni osadhyo, pabbatāni vanāni ca.
Ammaṃ ārogyaṃ vajjātha, ayaṃ no neti brāhmaṇo.
2175. Vajjantu bhonto ammañca, Maddiṃ asmāka mātaraṃ.
Sace anupatitukāmāsi, khippaṃ anupatīyāsi no.
2176. Ayaṃ ekapadī eti, ujum gacchati assamaṃ.
Tamevānupateyyāsi, api passesi ne lahum.
2177. Aho vata re jaṭinī, vanamūlaphalahārike⁴.
Suññaṃ disvāna assamaṃ, taṃ te dukkhaṃ bhavissati.

1. Tareti (Sī, Syā, I)

3. Āvake (Ka)

2. Okkantāmasi (Ka)

4. Hāriyā (Syā, Ka)

2178. Ativelam̐ nu am māya, uñchā laddho anappako¹.
Yā no baddhe na jānāsi, brāhmaṇena dhanesinā.
2179. Accāyikena luddena, yo no gāvova sumbhati.
Apa'jja ammaṃ passemu, sāyaṃ uñchāto āgataṃ.
2180. Dajjā am mā brāhmaṇassa, phalaṃ khuddena missitaṃ.
Tadāyaṃ asito dhāto, na bālhaṃ dhārayeyya² no.
2181. Sūnā ca vata no pādā, bālhaṃ dhāreti brāhmaṇo.
Iti tattha vilapiṃsu, kumārā mātugiddhino.
Dārakapabbaṃ nāma.

Maddīpabba

2182. Tesam̐ lālappitaṃ sutvā, tayo vālā vane migā.
Sīho byaggho ca dīpi ca, idaṃ vacanamabravuṃ.
2183. Mā heva no rājaputtī, sāyaṃ uñchāto āgamā.
Mā hevamhāka nibbhoge, heṭhayittha vane migā.
2184. Sīho ce naṃ viheṭheyya, byaggho dīpi ca lakkhaṇaṃ.
Neva Jālīkumāra'ssa, kuto Kaṇhājina siyā.
Ubhayeneva jīyetha, patim̐ putte ca lakkhaṇā.
2185. Khaṇittikaṃ me patitaṃ, dakkhiṇakkhi ca phandati.
Aphalā phalino rukkhā, sabbā muyhanti me disā.
2186. Tassā sāyanhakālasmiṃ, assamāgamaṇaṃ pati.
Atthaṅgataṃhi sūriye, vālā panthe upatṭhaham̐.
2187. Nīce co'lambate sūriyo, dūre ca vata assamo.
Yañca nesaṃ ito hassam̐³, taṃ te bhuñjeyyu bhojanaṃ.
2188. So nūna khattiyo eko, paṇṇasālāya acchati.
Tosento dārake chāte, mamaṃ disvā anāyatiṃ.

1. Uñchāladdham̐ anappakam̐ (Syā) 2. Tarayeyya (Sī, Syā, I) 3. Hissam̐ (Ka)

2189. Te nūna puttakā mayham, kapaṇāya varākiyā.
Sāyaṃ saṃvesanākāle, khīrapītāva acchare.
2190. Te nūna puttakā mayham, kapaṇāya varākiyā.
Sāyaṃ saṃvesanākāle, vāripītāva acchare.
2191. Te nūna puttakā mayham, kapaṇāya varākiyā.
Paccuggatā maṃ tiṭṭhanti, vacchā bālāva mātaram.
2192. Te nūna puttakā mayham, kapaṇāya varākiyā.
Paccuggatā maṃ tiṭṭhanti, haṃsāvu'paripallale.
2193. Te nūna puttakā mayham, kapaṇāya varākiyā.
Paccuggatā maṃ tiṭṭhanti, assamassāvidūrato.
2194. Ekāyano ekapatho, sarā sobbhā ca passato.
Aññaṃ maggaṃ na passāmi, yena gaccheyya assamaṃ.
2195. Migā namatthu rājāno, kānanaśmiṃ mahabbalā.
Dhammena bhātaro hotha, maggaṃ me detha yācitā.
2196. Avaruddhassāhaṃ bhariyā, rājaputtassa sirīmato.
Taṃ cāhaṃ nātimaññaṃ, rāmaṃ sītāva'nubbatā.
2197. Tumhe ca putte passatha, sāyaṃ saṃvesanaṃ pati.
Ahaṃ ca putte passeyyaṃ, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2198. Bahuṃ cidaṃ mūlaphalaṃ, bhakkho cāyaṃ anappako.
Tato upaḍḍhaṃ dassāmi, maggaṃ me detha yācitā.
2199. Rājaputtī ca no mātā, rājaputto ca no pitā.
Dhammena bhātaro hotha, maggaṃ me detha yācitā.
2200. Tassā lālappamānāya, bahuṃ kāruññaśaṇhitā.
Sutvā nelapatiṃ vācaṃ, vālā panthā apakkamuṃ.
2201. Imamhi naṃ padesaṃhi, puttakā paṃsukuṇṭhitā.
Paccuggatā maṃ tiṭṭhanti, vacchā bālāva mātaram.

2202. Imamhi naṃ padesamhi, puttakā paṃsukuṇṭhitā.
Paccuggatā maṃ tiṭṭhanti, haṃsāvu'paripallale.
2203. Imamhi naṃ padesamhi, puttakā paṃsukuṇṭhitā.
Paccuggatā maṃ tiṭṭhanti, assamassāvidūrato.
2204. Dve migā viya¹ ukkaṇṇā², samantā mabhidhāvino.
Ānandino pamuditā, vaggamānāva kampare.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2205. Chakalīva migī chāpaṃ, pakkhī muttāva pañjarā.
Ohāya putte nikkhamiṃ, sīhivāmisagiddhinī.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2206. Idaṃ nesaṃ padakkantaṃ, nāgānamiva pabbate.
Citakā parikiṇṇāyo, assamassāvidūrato.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2207. Vālikāyapi okiṇṇā, puttakā paṃsukuṇṭhitā.
Samantā mabhidhāvanti, te na passāmi dārake.
2208. Ye maṃ pure paccuṭṭhenti³, araññā dūramāyatiṃ.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2209. Chakalimva migiriṃ chāpā, paccuggantuna mātaraṃ.
Dūre maṃ pavilokenti⁴, te na passāmi dārake.
2210. Idaṃ nesaṃ kīḷanakaṃ, patitaṃ paṇḍubeḷuvaṃ.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2211. Thanā ca mayhime pūrā, uro ca sampadālati.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2212. Ucchaṅge'ko vicināti, thanamekāvalambati.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.

1. Te migā viya (Sī, Syā, I)

2. Okkaṇṇā (Ka)

3. Paccudenti (Sī, Syā, I)

4. Apalokenti (Ka), paṭivilokenti (Syā)

2213. Yassu sāyanhasamayam, puttakā paṃsukunṭhitā.
Ucchaṅge me vivattanti, te na passāmi dārake.
2214. Ayaṃ so assamo pubbe, samajjo paṭibhāti maṃ.
Tyajja putte appassantyā, bhamate viya assamo.
2215. Kimidaṃ appasaddova, assamo paṭibhāti maṃ.
Kākolāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2216. Kimidaṃ appasaddova, assamo paṭibhāti maṃ.
Sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2217. Kimidaṃ tuṇhibhūtosī, api ratteva me mano.
Kākolāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2218. Kimidaṃ tuṇhibhūtosī, api ratteva me mano.
Sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2219. Kacci nu me ayyaputta, migā khādimṣu dārake.
Araññe iriṇe vivane, kena nītā me dārakā.
2220. Adu te pahitā dūtā, adu suttā piyaṃvadā.
Adu bahi no nikkhantā, khiḍḍāsu pasutā nu te.
2221. Nevāsaṃ kesā dissanti, hatthapādā ca Jālino.
Sakuṇānaṃ ca opāto, kena nītā me dārakā.
2222. Idaṃ tato dukkhataṃ, sallaviddho yathā vaṇo.
Tyajja putte na passāmi, Jālīm Kaṇhājinaṃ cubho.
2223. Idampi dutiyaṃ sallam, kampeti hadayaṃ mama.
Yañca putte na passāmi, tvañca maṃ nābhibhāsasi.
2224. Ajjeva¹ me imaṃ rattim, rājaputta na saṃsasi.
Maññe okkantasantam² maṃ, pāto dakkhisi no matam.
2225. Nūna Maddī varārohā, rājaputtī yasassinī.
Pāto gatāsi uñchāya, kimidaṃ sāyamāgatā.

1. Ajja ce (Syā)

2. Ukkantasattam (Sī, I)

2226. Nanu tvaṃ saddamassosi, ye saraṃ pātumāgatā.
Sīhassapi nadantassa, byagghassa ca nikujjitāṃ.
2227. Ahu pubbanimittāṃ me, vicarantya brāhāvane.
Khaṇitto me hatthā patito, uggīvañcāpi¹ aṃsato.
2228. Tadāhaṃ byathitā bhītā, puthu katvāna pañjalim.
Sabbadisā namassissāṃ, api sotthi ito siyā.
2229. Mā heva no rājaputto, hato sīhena dīpinā.
Dārakā vā parāmaṭṭhā, acchakokataracchihi.
2230. Sīho byaggho ca dīpi ca, tayo vālā vane migā.
Te maṃ pariyāvaruṃ maggaṃ, tena sāyamhi āgatā.
2231. Ahaṃ patiṇca putte ca, āceramiva māṇavo.
Anuṭṭhitā divārattim, jaṭinī brahmacārini.
2232. Ajināni paridahitvā, vanamūlaphalahāriyā.
Vicarāmi divārattim, tumhaṃ kāmā hi puttakā.
2233. Ahaṃ suvaṇṇahaliddim, ābhataṃ paṇḍubeḷuvaṃ.
Rukkhapakkāni cāhāsim, ime vo putta kīḷanā.
2234. Imaṃ mūlāḷivattakaṃ, sālukaṃ ciñcabhedakaṃ.
Bhuñja khuddehi saṃyuttaṃ, saha puttehi khattiya.
2235. Padumaṃ Jālino dehi, kumudaṃ ca kumāriyā.
Māline passa naccante, Sivi puttāni avhaya.
2236. Tato Kaṇhājīnāyapi, nisāmehi rathesabha.
Mañjussarāya vagguyā, assamaṃ upayantiyā².
2237. Samānasukhadukkha'mhā, raṭṭhā pabbājita ubho.
Api Sivi putte passesi, Jālim Kaṇhājīnaṃ cubho.

1. Uṅgīvañcāpi (Ka)

2. Upaganthiyā (Syā, Ka)

2238. Samaṇe brāhmaṇe nūna, brahmacariyaparāyaṇe.
Ahaṃ loke abhissapiṃ, sīlavante bahussute.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2239. Ime te jambukā rukkhā, vedisā sinduvārakā.
Vividhāni rukkhajātāni, te kumārā na dissare.
2240. Assatthā panasā ce'me, nigrodhā ca kapitthanā.
Vividhāni phalajātāni, te kumārā na dissare.
2241. Ime tiṭṭhanti ārāmā, ayaṃ sītūdakā nadī.
Yattha'ssu pubbe kīlīṃsu, te kumārā na dissare.
2242. Vividhāni pupphajātāni, asmiṃ uparipabbate.
Yāna'ssu pubbe dhārīṃsu, te kumārā na dissare.
2243. Vividhāni phalajātāni, asmiṃ uparipabbate.
Yāna'ssu pubbe bhuñjīṃsu, te kumārā na dissare.
2244. Ime te hatthikā assā, balībaddā ca te ime.
Yehi'ssu pubbe kīlīṃsu, te kumārā na dissare.
2245. Ime sāmā sasolūkā, bahukā kadalīmigā.
Yehi'ssu pubbe kīlīṃsu, te kumārā na dissare.
2246. Ime haṃsā ca koṇcā ca, mayūrā citrapekhuṇā.
Yehi'ssu pubbe kīlīṃsu, te kumārā na dissare.
2247. Imā tā vanagumbāyo, pupphitā sabbakālikā.
Yatthassu pubbe kīlīṃsu, te kumārā na dissare.
2248. Imā tā pokkharāṇī rammā, cakkavākūpakūjitā.
Mandālakehi sañchannā, padumuppalakehi ca.
Yatthassu pubbe kīlīṃsu, te kumārā na dissare.
2249. Na te kaṭṭhāni bhinnāni, na te udakamāhaṭaṃ.
Aggipi te na hāpito, kinnu mandova jhāyasi.

2250. Piyo piyena saṅgama, samo me¹ byapahaññati.
Tyajja putte na passāmi, Jālim Kaṇhājinaṃ cubho.
2251. Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā.
Kākolāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2252. Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā.
Sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2253. Sā tattha paridevitvā, pabbatāni vanāni ca.
Punadeva'ssamaṃ gantvā, rodi sāmikasantike².
2254. Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā.
Kākolāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2255. Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā.
Sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2256. Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā.
Vicarantī rukkhamaṇesu, pabbatesu guhāsu ca.
2257. Iti Maddī varārohā, rājaputtī yasassinī.
Bāhā paggayha kanditvā, tattheva patitā chamā.
2258. Ka'majjhappattaṃ rājaputtim, udakenābhisiṅcatha.
Assatthaṃ naṃ viditvāna, atha naṃ etadabravi.
2259. Ādiyeneva te Maddi, dukkhaṃ na'kkhātu'micchisaṃ.
Daliddo yācako vuḍḍho, brāhmaṇo gharamāgato.
2260. Kassa dinnā mayā puttā, Maddi mā bhāyi assasa.
Maṃ passa Maddi mā putte, mā bālhaṃ paridevasi.
Lacchāma putte jīvantā, arogā ca bhavāmase.
2261. Putte pasuṇa dhaññaṇa, yaṇa aññaṃ ghare dhaṇaṃ.
Dajjā sappuriso dānaṃ, disvā yācakamāgataṃ.
Anumodāhi me Maddi, puttake dānamuttamaṃ.

1. Samohaṃ (Syā), sammohaṃ (Ka)

2. Sāmikasantike rodi (Sī, Syā, I)

2262. Anumodāmi te deva, puttake dānamuttamaṃ.
Datā cittaṃ pasādehi, bhiyyo dānaṃ dado bhava.
2263. Yo tvaṃ maccherabhūtesu, manussesu janādhipa.
Brāhmaṇassa adā dānaṃ, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
2264. Ninnāditā te pathavī, saddo te tidivaṅgato.
Samantā vijjutā āgum, girīnaṃva patissutā.
2265. Tassa te anumodanti, ubho Nāradapabbatā.
Indo ca brāhmā pajāpati, Somo Yamo Vessavaṇo.
Sabbe devānumodanti, Tāvatiṃsā sa-indakā.
2266. Iti Maddī varārohā, rājaputtī yasassinī.
Vessantarassa anumodi, puttake dānamuttamaṃ.
Maddīpabbaṃ nāma.

Sakkapabba

2267. Tato ratyā vivasāne, sūriyassuggamaṇaṃ pati.
Sakko brāhmavaṇṇena, pāto tesaṃ adissatha.
2268. Kacci nu bhoto kusalaṃ, kacci bhoto anāmayāṃ.
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.
2269. Kacci ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākīṇṇe, kacci himsā na vijjati.
2270. Kusalaṃ ceva no brāhme, atho brahme anāmayāṃ.
Atho uñchena yāpema, atho mūlaphalā bahū.
2271. Atho ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākīṇṇe, himsā mayhaṃ na vijjati.
2272. Satta no māse vasataṃ, araṇṇe jīvasokinaṃ.
Idaṃ dutiyaṃ passāma, brāhmaṇaṃ devavaṇṇinaṃ.
Ādāya veḷuvaṃ daṇḍaṃ, dhārentaṃ ajinakkhipaṃ.

2273. Svāgataṃ te mahābrahme, atho me adurāgataṃ.
Anto pavisa bhaddante, pāde pakkhālayassu te.
2274. Tindukāni piyālāni, madhuke kāsumāriyo.
Phalāni khuddakappāni, bhuñja brahme varaṃ varaṃ.
2275. Idampi pāṇiyaṃ sītaṃ, ābhataṃ girigabbharā.
Tato piva mahābrahme, sace tvaṃ abhikaṅkhasi.
2276. Atha tvaṃ kena vaṇṇena, kena vā pana hetunā.
Anuppatto brahāraññaṃ, taṃ me akkhāhi pucchito.
2277. Yathā vārivaho pūro, sabbakālaṃ na khīyati.
Evaṃ taṃ yācitā'gacchiṃ, bhariyaṃ me dehi yācito.
2278. Dadāmi na vikampāmi, yaṃ maṃ yācasi brāhmaṇa.
Santaṃ nappaṭiguyhāmi, dāne me ramatī mano.
2279. Maddiṃ hatthe gahetvāna, udakassa kamaṇḍalum.
Brāhmaṇassa adā dānaṃ, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
2280. Tadāsi yaṃ bhimsanakam, tadāsi lomahaṃsanam.
Maddiṃ paricajantassa, medanī sampakampatha.
2281. Neva'ssa Maddī bhākuṭi, na sandhīyati na rodati.
Pekkhatevassa tuṇhī sā, eso jānāti yaṃ varaṃ.
2282. Komārī yassāhaṃ bhariyā, sāmiko mama issaro.
Yassicche tassa maṃ dajjā, vikkiṇeyya haneyya vā.
2283. Tesam saṅkappamaññāya, Devindo ekadabravi.
Sabbe jitā te paccūhā, ye dibbā ye ca mānūsā.
2284. Ninnādītā te pathavī, saddo te tidivaṅgato.
Samantā vijjutā āgum, girīnaṃva patissutā.
2285. Tassa te anumodanti, ubho Nāradapabbatā.
Indo ca brahmā pajāpati, Somo Yamo Vessavaṇo.
Sabbe devānumodanti, dukkaraṃ hi karoti so.

2286. Duddadaṃ dadamānānaṃ, dukkaraṃ kamma kubbataṃ.
Asanto nānukubbanti, sataṃ dhammo durannayo.
2287. Tasmā satañca asataṃ, nānā hoti ito gati.
Asanto nirayaṃ yanti, santo sagga-parāyaṇā.
2288. Yametaṃ kumāre adā, bhariyaṃ adā vane vasaṃ.
Brahmayānamanokkamma, sagge te taṃ vipaccatu.
2289. Dadāmi bhoto bhariyaṃ, Maddiṃ sabbaṅgasobhanaṃ.
Tvañceva Maddiyā channo, Maddī ca patinā saha.
2290. Yathā payo ca saṅkho ca, ubho samānavañṇino.
Evaṃ tuvaṃ ca Maddī ca, samānamanacetasā.
2291. Avaruddhettha araṇṇasmim, ubho sammatha assame.
Khattiyā gottasampannā, sujātā mātupettito.
Yathā puñṇāni kayirātha, dadantā aparāparaṃ.
2292. Sakkohamasmi Devindo, āgatosmi tavantike.
Varaṃ varassu rājisi, vare aṭṭha dadāmi te.
2293. Varaṃ ce me ado Sakka, sabbabhūtānamissara.
Pitā maṃ anumodeyya, ito pattaṃ sakaṃ gharaṃ.
Āsanena nimanteyya, paṭhametaṃ varaṃ vare.
2294. Purisassa vadhaṃ na roceyyaṃ, api kibbisakārakaṃ.
Vajjhaṃ vadhamhā moceyyaṃ, dutiyetaṃ varaṃ vare.
2295. Ye vuḍḍhā ye ca daharā, ye ca majjhimaporisā.
Mameva upajīveyyūṃ, tatiyetaṃ varaṃ vare.
2296. Paradāraṃ na gaccheyyaṃ, sadārapasuto siyaṃ.
Thīnaṃ vasaṃ na gaccheyyaṃ, catutthetaṃ varaṃ vare.
2297. Putto me Sakka jāyetha, so ca dīghāyuko siyā.
Dhammena jine pathaviṃ, pañcametaṃ varaṃ vare.
2298. Tato ratyā vivasāne, sūriyassuggamanaṃ pati.
Dibbā bhakkhā pātubhaveyyūṃ, chaṭṭhametaṃ varaṃ vare.

2299. Dadato me na khīyetha, datvā nānutapeyyaṃ.
Dadaṃ cittaṃ pasādeyyaṃ, sattametaṃ varaṃ vare.
2300. Ito vimuccamānāhaṃ, saggagāmī visesagū.
Anivatti tato assaṃ, aṭṭhametaṃ varaṃ vare.
2301. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā, Devindo etadabravi.
Aciraṃ vata te tato, pitā taṃ daṭṭhumessati.
2302. Idaṃ vatvāna Maghavā, devarājā Sujampati.
Vessantare varaṃ datvā, saggakāyaṃ apakkami.
Sakkaṃ abbaṃ nāma.

Mahārājapabba

2303. Kassetāṃ mukhamābhāti, hemaṃvu'ttatta'magginā.
Nikkhaṃva jātarūpassa, ukkāṃ mukhapahaṃsitaṃ.
2304. Ubho sadisapaccaṅgā, ubho sadisalakkhaṇā.
Jālissa sadiso eko, ekā Kaṇhājina yathā.
2305. Sīhā bilāva nikkhantā, ubho sampatirūpakā.
Jātarūpamayāyeva, ime dissanti dārakā.
2306. Kuto nu bhavaṃ Bhāradvāja, ime ānesi dārake.
Ajjā raṭṭhaṃ anupatto, kuhiṃ gacchasi brāhmaṇa¹.
2307. Mayhaṃ te dārakā deva, dinnā vittena Sañjaya.
Ajjā pannarasā ratti, yato laddhā² me dārakā.
2308. Kena vā vācapeyyena, sammāñāyena saddahe.
Ko te'taṃ dānamadadā, puttake dānamuttamaṃ.
2309. Yo yācataṃ paṭiṭṭhā'si, bhūtānaṃ dharaṇīriva.
So me Vessantaro rājā, putte'dāsi vane vasāṃ.
2310. Yo yācataṃ gatī āsi, savantīnaṃva sāgaro.
So me Vessantaro rājā, putte'dāsi vane vasāṃ.

1. Idaṃ gāthaddhaṃ I-potthake natthi.

2. Dinnā (Sī, I)

2311. Dukkaṭaṃ vata bho raññā, saddhena gharamesinā.
Kathaṃ nu puttake dajjā, araññe avaruddhako.
2312. Imaṃ bhonto nisāmeta, yāvantettha samāgatā.
Kathaṃ Vessantaro rājā, putte'dāsi vane vasam.
2313. Dāsim dāsam ca¹ so dajjā, assaṃ ca'ssatarīrathaṃ.
Hatthiṇca kuñjaraṃ dajjā, kathaṃ so dajja dārake.
2314. Yassa na'ssa² ghare dāso, asso ca'ssatarīratho.
Hatthi ca kuñjaro nāgo, kiṃ so dajjā pitāmaha.
2315. Dānamassa pasamsāma, na ca nindāma puttakā.
Kathaṃ nu hadayaṃ āsi, tumhe datvā vanibbake.
2316. Dukkha'ssa hadayaṃ āsi, atho uṇhampi passasi.
Rohiṇīheva tambakkhī, pitā assūni vattayi.
2317. Yaṃ taṃ Kaṇhājinā'voca, ayaṃ maṃ tāta brāhmaṇo.
Laṭṭhiyā paṭikoṭeti, ghare jātaṃva dāsiyaṃ.
2318. Na cāyaṃ brāhmaṇo tāta, dhammikā honti brāhmaṇā.
Yakkho brāhmaṇavaṇṇena, khādituṃ tāta neti no.
Nīyamāne pisācena, kinnu tāta udikkhasi.
2319. Rājaputtī ca vo mātā, rājaputto ca vo pitā.
Pubbe me aṅkamāruiya, kinnu tiṭṭhatha ārakā.
2320. Rājaputtī ca no mātā, rājaputto ca no pitā.
Dāsā mayaṃ brāhmaṇassa, tasmā tiṭṭhāma ārakā.
2321. Mā samme'vaṃ avacuttha, ḍayhate hadayaṃ mama.
Cītakāyaṃva me kāyo, āsane na sukhaṃ labhe.
2322. Mā samme'vaṃ avacuttha, bhiyyo sokaṃ janetha maṃ.
Nittiṇissāmi dabbena, na vo dāsā bhavissatha.

1. Dāsam dāsim ca (Sī, I)

2. Natthi (Sī, I)

2323. Kimagghiyaṃ hi vo tāta, brāhmaṇassa pitā adā.
Yathābhūtaṃ me akkhātha, paṭipādentu brāhmaṇaṃ.
2324. Sahassagghaṃ hi maṃ tāta, brāhmaṇassa pitā adā.
Atha¹ Kaṇhājinaṃ kaññaṃ, hatthinā ca satena ca².
2325. Uṭṭhehi katte taramāno, brāhmaṇassa avākara.
Dāsisataṃ dāsasataṃ, gavaṃ hatthusabhaṃ sataṃ.
Jātarūpasahassaṃ ca, puttānaṃ dehi nikkayaṃ.
2326. Tato kattā taramāno, brāhmaṇassa avākari.
Dāsisataṃ dāsasataṃ, gavaṃ hatthusabhaṃ sataṃ.
Jātarūpasahassaṃ ca, puttānaṃ dāsi nikkayaṃ.
2327. Nikkiṇṭvā nahāpetvā, bhojayitvāna dārake.
Samalaṅkaritvā bhaṇḍena, ucchaṅge upavesayaṃ.
2328. Sīsaṃ nhāte sucivatthe, sabbābharaṇabhūsite.
Rājā aṅke karitvāna, ayyako paripucchatha.
2329. Kuṇḍale ghusite māle, sabbābharaṇabhūsite.
Rājā aṅke karitvāna, idaṃ vacanamabravi.
2330. Kacci ubho arogā te, Jāli mātāpitā tava.
Kacci uñchena yāpenti, kacci mūlaphalā bahū.
2331. Kacci ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākīṇṇe, kacci himsā na vijjati.
2332. Atho ubho arogā me, deva mātāpitā mama.
Atho uñchena yāpenti, atho mūlaphalā bahū.
2333. Atho ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākīṇṇe, himsā nesaṃ na vijjati.
2334. Khaṇantā'lukalambāni, bilāni takkalāni ca.
Kolaṃ bhallātakaṃ bellaṃ, sā no āhatva posati.

1. Acchaṃ (Sī, Syā, Ka)

2. Hatthi-ādisatena ca (Syā), hatthinādisatena ca (Ka)

2335. Yañceva sā āharati, vanamūlaphalahāriyā.
Taṃ no sabbe samāgantvā, rattiṃ bhuñjāma no divā.
2336. Ammāva no kisā paṇḍu, āharantī dumapphalaṃ.
Vātātapena sukhumālī, padumaṃ hatthagatāmiva.
2337. Ammāya patanū kesā, vicarantī brahāvane.
Vane vālamigākiṇṇe, khaggadīpinisevite.
2338. Kesesu jaṭaṃ bandhitvā, kacche jallamadhārayi.
Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
2339. Puttā piyā manussānaṃ, lokasmiṃ udapajjisum.
Na hi nūna'mhākaṃ ayassa, putte sneho ajāyatha.
2340. Dukkatañca hi no putta, bhūnahaccaṃ kataṃ mayā.
Yohaṃ Sivīnaṃ vacanā, pabbājesi'madūsakaṃ.
2341. Yaṃ me kiñci idha atthi, dhanāṃ dhaññaṃ ca vijjati.
Etu Vessantaro rājā, Siviraṭṭhe pasāsatu.
2324. Na deva mayhaṃ vacanā, chiti Siviuttamo.
Sayameva devo gantvā, siñca bhogehi atrajaṃ.
2343. Tato senāpatiṃ rājā, Sañjāyo ajjhabhāsatha.
Hatthī assā rathā pattī, senā sannāhayantu naṃ.
Negamā ca maṃ anventu, brāhmaṇā ca purohitā.
2344. Tato saṭṭhisahassāni, yodhino¹ cārudassanā.
Khippamāyantu sannaddhā, nānāvaṇṇehi'laṅkatā.
2345. Nīlavatthadharā neke², pītāne'ke nivāsītā.
Aññe lohita-uṇhīsā, suddhāne'ke nivāsītā.
Khippamāyantu sannaddhā, nānāvaṇṇehi'laṅkatā.
2346. Himavā yathā gandhadharo, pabbato Gandhamādano.
Nānārukkhehi sañchanno, mahābhūtagaṇālayo.

1. Yuthino (Ka)

2. Nīlavaṇṇadharā neke (Sī, I), nīlavattharo eke (?)

2347. Osadhehi ca dibbehi, disā bhāti pavāti ca.
Khippamāyantu sannaddhā, disā bhantu pavantu ca.
2348. Tato nāgasahassāni, yojayantu catuddasa.
Suvaṇṇakacchā mātaṅgā, hemakappanavāsasā.
2349. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, tomarāṅkusapāṇibhi.
Khippamāyantu sannaddhā, hatthikkhandhehi dassitā.
2350. Tato assasahassāni, yojayantu catuddasa.
Ājānīyāva jātiyā, sindhavā sīghavāhanā.
2351. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi.
Khippamāyantu sannaddhā, assapiṭṭhehi'laṅkatā.
2352. Tato rathasahassāni, yojayantu catuddasa.
Ayosukatanemiyo, suvaṇṇacitapakkhare.
2353. Āropentu dhaje tattha, cammāni kavacāni ca.
Vippārentu¹ ca cāpāni, daḷhadhammā pahārino.
Khippamāyantu sannaddhā, rathesu rathajīvino.
2354. Lājā-olopiya² pupphā, mālāgandhavilepanā.
Agghiyāni ca tiṭṭhantu, yena maggena ehi.
2355. Gāme gāme sataṃ kumbhā, merayassa surāya ca.
Maggamhi patitiṭṭhantu³, yena maggena ehi.
2356. Maṃsā pūvā saṅkuliyo, kummāsā macchasaṃyutā.
Maggamhi patitiṭṭhantu, yena maggena ehi.
2357. Sappi telaṃ dadhi khīraṃ, kaṅgubījā⁴ bahū surā.
Maggamhi patitiṭṭhantu, yena maggena ehi.
2358. Āḷārikā ca sūdā ca, naṭanaṭṭakagāyino.
Pāṇissarā kumbhathūṇiyo, mandakā sokajjhāyikā⁵.

1. Vipphārentu (Sī, Syā, I)

3. Patitā ṭhantu (Syā, Ka)

5. Sokacchāyikā (Ka)

2. Lājā olokirā (Ka)

4. Kaṅguvīhi (Sī, I) kaṅguviṭṭhā (Syā)

2359. Āhaññantu sabbavīṇā, bheriyo dindimāni ca.
Kharamukhāni dhamentu¹, nadantu ekapokkharā.
2360. Mudiṅgā paṇavā saṅkhā, godhā parivadantikā.
Dindimāni ca haññantu, kutumpa² dindimāni ca.
2361. Sā senā mahatī āsi, uyyuttā Sivivāhinī.
Jālinā magganāyena, vaṅkaṃ pāyāsi pabbataṃ.
2362. Koṇcaṃ nadati mātango, kuṇcaro saṭṭhihāyano.
Kacchāya baddhamānāya, koṇcaṃ nadati vāraṇo.
2363. Ājānīyā hasiyanti³, nemighoso ajāyatha.
Abbhaṃ rajo acchādesi, uyyuttā Sivivāhinī.
2364. Sā senā mahatī āsi, uyyuttā hārahārinī.
Jālinā magganāyena, vaṅkaṃ pāyāsi pabbataṃ.
2365. Te pāviṃsu brahāraññaṃ, bahuśakhaṃ mahodakaṃ⁴.
Puppharukkhehi sañchannaṃ, phalarukkhehi cūbhayaṃ.
2366. Tattha bindussarā vaggū, nānāvaṇṇā bahū dijā.
Kūjantamupakūjanti, utusampupphite dume.
2367. Te gantvā dīghamaddhānaṃ, ahorattānamaccaye.
Padesaṃ taṃ upāgacchurū, yattha Vessantaro ahu.
Mahārājapabbaṃ nāma.

Chakhattiyākamma

2368. Tesāṃ sutvāna nigghosaṃ, bhīto Vessantaro ahu.
Pabbataṃ abhiruhitvā, bhīto senaṃ udikkhati.
2369. Ingha Maddi nisāmehi, nigghoso yādiso vane.
Ājānīyā hasiyanti, dhajaggāni ca dissare.

1. Vadantu (Sī, I)

3. Hasissimsu (Sī, I)

2. Kuṭumbā (Sī, Syā, I)

4. Bahudijaṃ (I)

2370. Ime nūna araññasmiṃ, migasaṅghāni luddakā.
Vāgurāhi parikkhippa, sobbhaṃ pātetvā tāvade.
Vikkosamānā tībbaḥi, hanti nesaṃ varaṃ varaṃ.
2371. Yathā mayaṃ adūsakā, arañṇe avaruddhakā.
Amittahatthattaṃ gatā, passa dubbalaghātakaṃ.
2372. Amittā nappasāheyyuṃ, aggīva udakaṇṇave.
Tadeva tvaṃ vicintehi, api sotthi ito siyā.
2373. Tato Vessantaro rājā, orohitvāna pabbatā.
Nisīdi paṇṇasālāyaṃ, daḷhaṃ katvāna mānasaṃ.
2374. Nivattayitvāna rathaṃ, vuṭṭhapetvāna seniyo.
Ekaṃ arañṇe viharantaṃ, pitā puttaṃ upāgami.
2375. Hatthikkhandhato oruyha, ekaṃso pañjalikato.
Parikiṇṇo¹ amaccehi, puttaṃ siñcitumāgami.
2376. Tatthaddasa kumāraṃ so, rammarūpaṃ samāhitaṃ.
Nisinnaṃ paṇṇasālāyaṃ, jhāyantaṃ akutobhayaṃ.
2377. Tañca disvāna āyantaṃ, pitaraṃ puttagiddinaṃ.
Vessantaro ca Maddī ca, paccuggantvā avandisuṃ.
2378. Maddī ca sirasā pāde, sasurassābhivādayi.
Maddī ahaṃ hi te deva, pāde vandāmi te suṇhā².
Te su tattha palisajja, pāṇinā parimajjatha.
2379. Kacci vo kusalaṃ putta, kacci putta anāmayāṃ.
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.
2380. Kacci ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākīṇṇe, kacci himsā na vijjati.
2381. Atthi no jīvikā deva, sā ca yādisakīdisā.
Kasirā jīvikā homa³, uñchācariyāya jīvitaṃ.

1. Parikkhitto (Sī, I)

2. Husā (Sī, Syā, I)

3. Ahosi (?)

2382. Aniddhinaṃ mahārāja, dameta'ssaṃva sārathi.
Tyamhā aniddhikā dantā, asamiddhi dameti no.
2383. Api no kisāni maṃsāni, pitu mātu adassanā.
Avaruddhānaṃ mahārāja, araṇṇe jīvasokinaṃ.
2384. Yepi te Siviseṭṭhassa, dāyādā'pattamānasā.
Jālī Kaṇhājinā cubho, brāhmaṇassa vasānugā.
Accāyikassa luddassa, yo ne gāvova sumbhati.
2385. Te rājaputtiyā putte, yadi jānātha saṃsatha.
Pariyāpuṇātha no khippaṃ, sappadaṭṭhaṃva māṇavaṃ.
2386. Ubho kumārā nikkītā, Jālī Kaṇhājinā cubho.
Brahmaṇassa dhanam datvā, putta mā bhāyi assasa.
2387. Kacci nu tāta kusalam, kacci tāta anāmayaṃ.
Kacci nu tāta me mātu, cakkhu na parihāyati.
2388. Kusalam ceva me putta, atho putta anāmayaṃ.
Atho ca putta te mātu, cakkhu na parihāyati.
2389. Kacci arogaṃ yoggaṃ te, kacci vahati vāhanaṃ.
Kacci phīto janapado, kacci vuṭṭhi na chijjati.
2390. Atho arogaṃ yoggaṃ me, atho vahati vāhanaṃ.
Atho phīto janapado, atho vuṭṭhi na chijjati.
2391. Icchevaṃ mantayantānaṃ, mātā nesaṃ adissatha.
Rājaputtī giridvāre, pattikā anupāhanā.
2392. Taṃ ca disvāna āyantim, mātaraṃ puttagindhinim.
Vessantaro ca Maddī ca, paccuggantvā avandisum.
2393. Maddī ca sirasā pāde, sassuyā abhivādayi.
Maddī ahaṃ hi te ayye, pāde vandāmi te suṇhā.
2394. Maddiṇca puttakā disvā, dūrato sotthimāgatā.
Kandantā mabhidhāvimsu, vacchabālāva mātaraṃ.

2395. Maddī ca puttake disvā, dūrato sotthimāgate.
Vāruṇīva pavedhentī, thanadhārā'bhisīncatha.
2396. Samāgatānaṃ ṇātīnaṃ, mahāghoso ajāyatha.
Pabbatā samanādiṃsu, mahī pakampitā ahu.
2397. Vuṭṭhidhāraṃ pavattento, devo pāvassi tāvade.
Atha Vessantaro rājā, ṇātīhi samagacchatha.
2398. Nattāro suṇisā putto, rājā devī ca ekato.
Yadā samāgatā āsuṃ, tadāsi lomahaṃsanaṃ.
2399. Pañjalikā tassa yācanti, rodantā bherave vane.
Vessantaraṇca Maddiṃ ca, sabbe raṭṭhā samāgatā.
Tvaṃ nosi issaro rājā, rajjaṃ kāretha no ubho.
Chakhattiyakammaṃ nāma.
2400. Dhammena rajjaṃ kārentaṃ, raṭṭhā pabbājayittha maṃ.
Tvaṃ ca jānapadā ceva, negamā ca samāgatā.
2401. Dukkaṭaṃ ca hi no putta, bhūnahaccaṃ kataṃ mayā.
Yohaṃ Sivīnaṃ vacanā, pabbājesi'madūsakaṃ.
2402. Yena kenaci vaṇṇena, pitu dukkhaṃ udabbahe.
Mātu bhaginiyā cāpi, api pāṇehi attano.
2403. Tato Vessantaro rājā, rajojallaṃ pavāhayi.
Rajojallaṃ pavāhetvā, saṅkhavaṇṇaṃ¹ adhārayi.
2404. Sīsaṃ nhāto sucivattho, sabbābharaṇabhūsito.
Paccayaṃ nāgamāruyha, khaggaṃ bandhi parantapaṃ.
2405. Tato saṭṭhisahassāni, yodhino cārudassanā.
Sahajātā pakiriṃsu, nandayantā rathesabhaṃ.

1. Saccavaṇṇaṃ (Sī, Syā)

2406. Tato Maddimpi nhāpesuṃ, Sivikaññā samāgatā.
Vessantaro taṃ pāletu, Jālī Kaṇhājina cubho.
Athopi taṃ mahārājā, Saṇjayo abhirakkhatu.
2407. Idam ca paccayaṃ laddhā, pubbe saṃklesamattano.
Ānandiyaṃ ācarimsu, ramaṇīye giribbaje.
2408. Idam ca paccayaṃ laddhā, pubbe saṃklesamattano.
Ānandi vittā sumanā, putte saṅgamma lakkhaṇā.
2409. Idam ca paccayaṃ laddhā, pubbe saṃklesamattano.
Ānandi vittā patitā, saha puttehi lakkhaṇā.
2410. Ekabhattā pure āsiṃ, niccaṃ thaṇḍilasāyini.
Iti metaṃ vataṃ āsi, tumhaṃ kāmā hi puttakā.
2411. Taṃ me vataṃ samiddha'jja, tumhe saṅgamma puttakā.
Mātujaṃpi taṃ pāletu, pitujaṃpi ca puttaka.
Athopi taṃ mahārājā, Saṇjayo abhirakkhatu.
2412. Yaṃ kiñci'tthi kataṃ puññaṃ, mayhaṃ ceva pitucca te.
Sabbena tena kusalena, ajaro amaro bhava.
2413. Kappāsikaṇca Koseyyaṃ, Khomakoṭumbarāni ca.
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi Maddī asobhatha.
2414. Tato hemaṇca kāyūraṃ, gīveyyaṃ ratanāmayam.
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi Maddī asobhatha.
2415. Tato hemaṇca kāyūraṃ, aṅgadaṃ maṇimekhalaṃ.
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi Maddī asobhatha.
2416. Uṇṇataṃ mukhaphullaṇca, nānāratte ca māṇike¹.
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi Maddī asobhatha.
2417. Uggatthanaṃ giṅgamakaṃ, mekhalaṃ pāṭipādakaṃ².
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi Maddī asobhatha.

1. Māṇiye (Sī, I)

2. Paṭipādukaṃ (Sī, Syā), pālipādakaṃ (I)

2418. Suttaṃ ca suttavajjaṃ ca, upanijjhāya seyyasi.
Asobhatha rājaputtī, devakaññāva Nandane.
2419. Sīsaṃ nhātā sucivatthā, sabbālaṅkārabhūsitā.
Asobhatha rājaputtī, Tāvatiṃseva accharā.
2420. Kadalīva vātacchupitā, jātā Cittalatāvane.
Dantāvaraṇasampannā, rājaputtī asobhatha.
2421. Sakuṇī mānusinīva, jātā cittapattā patī.
Nigrodhapakkabimboṭṭhī, rājaputtī asobhatha.
2422. Tassā ca nāgamānesuṃ, nātibaddhaṃva kuñjaraṃ.
Sattikkhamaṃ sarakkhamaṃ, īsādantaṃ urūḷhavaṃ.
2423. Sā Maddī nāgamāruhi, nātivaddhaṃva¹ kuñjaraṃ.
Sattikkhamaṃ sarakkhamaṃ, īsādantaṃ urūḷhavaṃ.
2424. Sabbamhi taṃaraññaṃhi, yāvantettha migā ahuṃ.
Vessantarassa tejena, na'ññaṃaṃñaṃ viheṭṭhayuṃ.
2425. Sabbamhi taṃaraññaṃhi, yāvantettha dijā ahuṃ.
Vessantarassa tejena, na'ññaṃaṃñaṃ viheṭṭhayuṃ.
2426. Sabbamhi taṃaraññaṃhi, yāvantettha migā ahuṃ.
Ekajjhaṃ sannipātimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2427. Sabbamhi taṃaraññaṃhi, yāvantettha dijā ahuṃ.
Ekajjhaṃ sannipātimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2428. Sabbamhi taṃaraññaṃhi, yāvantettha migā ahuṃ.
Nāssu mañjū nikūjimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2429. Sabbamhi taṃaraññaṃhi, yāvantettha dijā ahuṃ.
Nāssu mañjū nikūjimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.

1. Nātibaddhaṃva (Ka)

2430. Paṭiyatto rājamaggo, vicitto pupphusanthato.
Vasi Vessantaro yattha, yāvatāva Jetuttarā.
2431. Tato saṭṭhisahassāni, yodhino cārudassanā.
Samantā parikirimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2432. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Samantā parikirimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2433. Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Samantā parikirimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2434. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
Samantā parikirimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2435. Karoṭiyā cammadharā, illīhatthā¹ suvammino.
Purato paṭipajjimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2436. Te pāvisuṃ purāṃ rammaṃ, mahāpākāratoraññaṃ.
Upetaṃ annapānehi, naccagītehi cūbhayaṃ.
2437. Vittā jānapadā āsuṃ, negamā ca samāgatā.
Anuppatte kumāramhi, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2438. Celukkhepo avattittha, āgate dhanadāyake.
Nandiṃ pavesi² nagare, bandhanā mokkho aghosatha.

1. Indihatthā (Syā, Ka), khaggahatthā (Sī, I)

2. Nandi-ppavesi (Sī, Syā, I)

2439. Jātarūpamayaṃ vassaṃ, devo pāvassi tāvade.
Vessantare pavitṭhamhi, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.

1440. Tato Vessantaro rājā, dānaṃ datvāna khattiyo.
Kāyassa bhedaṃ sappañño, saggaṃ so upapajjatthāti. (6652)
Vessantaraajātakam dasamaṃ.

Jātakapāḷi niṭṭhitā.

Jātakapāliyā dutiyabhāge

Lakkhitabbānaṃ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Aṃsaṃ asaṃphusaṃ	75	Anāmayāṃ	87
Aggaṃ paññābalaṃ	3	Anileritā	108
Aggaḥī	16	Anusikkhāmi	86
Aṅgati	257	Apacitī	179
Acchinnaraṭṭhā	204	Appapañño	55
Accherarūpaṃ	269	Appaseno	214
Ajamukhī	229	Aparicārako	81
Ajjhabhāseyya	89	Abhayadakkhiṇaṃ	92
Aññāpi accharā	12	Abhipārako	41
Aṭṭha mahānirayā	60	Amassujāto	34
Aḍḍhalābusamā	14	“Arindamo”	54, 184
Aḍḍhummatto	92	Ariyamaggāvaro	78
Aṇḍajo	89	Alampāno	228
Antalikkhecarā	95	Alāto	257
Atthaṃ jānanti	55	Avakiriya daṇḍakī	61
Atthacintakaṃ	96	Avalokayantī	40
Atthadhammavidū	258	Avāvaṭā	39
Atthasandassanī	56	Avuṭṭhahi rājaputtī	69
Aduṭṭhacitto	61	Assachakaṇāni	244
Adūsakā	245	Asappurisadhammo	48
Adūsiyaṃ	43	Asappurisasamsaggo	50
Adhammacārī	52	Assavā	97
Adhammaṭṭhā	186	Ahetuvādo	50
Adhammasīlo	270	[Ā]	
Andhabālā	28	Āmāyadāsī	196
Anariyarūpo	205	Āmaṃ chindati	51

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]		[E]	
Āyāgavatthūni	233	Etaṃ khantiṃ	8
Āsanūdakam	105	Evaṃ karo	10
Āḷambarā	197	Evaṃ vaṇṇā	70
Āḷāriko	67	Ehi samma	14
[I]		Eḷamūgā	205
Icehālobhaṇca	53	[O]	
Isisiṅgo	31	Odātapāvāro	241
Isisiṅgam	12	Orabbhikā	191
[U]		Osadhī	105
Ujūṃ gacchati	46	Ohārinī	204
Ujuvaṃsā	53	[Ka]	
Uttamabhaṇḍathenā	194	Kaṇṇasukham	87
Uttamarūpavaṇṇinī	107	Kaṇḍuvāyati	32
Uttamasattavo	89	Kadariyā	100
Udīraṇā	48	Kadalīdhajapaññāṇo	31
Uddayhate	31	Kambalassatarā	221
Upakkhaṭo	248	Karohi puññāni	24
Upajūtaṇca	228	Kassapo	259
Upamāya midhekacce	55, 264	Kākapattanakam	218
Uposatham	22	Kākolasaṅghā	188
Ummādanṭī	39	Kākova dummedho	56
[Ū]		Kāca nāma	25
Ūruṃ jaghanena	36	Kāmaduho	237
Ūrūnamantarasmim	32	Kāmavaṇṇinī	13
Ūhaññate rajagam	29	Kāmaṃ chindantu	67
[E]		Kālapariyāyam	92
Ekapadī	177	Kāliṅgarājā	5
Ekapadī rāja	76	Kāluṭṭhāyī	4
Ekūsunā	177	Kāḷāyasaṃ	98

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]		[Gha]	
Kicchā	179	Ghaṭassito	94
Kiṃ nu daṇḍaṃ	47	Ghaṭṭe mudukena	33
Kimpurisābhigītaṃ	33	Gharaṇiyo	247
Kimeva dāṭhāvudha	22	[Ca]	
Kisavaccho	12	Cajanto	94
Kīvanto	75	Cattālīsāya ṭhānehi	121
Kiṃ sū vadhivā na	7	Catukkaṇṇā	60
Kukkuhā	109	Cittaṅgaḍā	106
Kuṇḍalinī	2	Citrakūṭo	202
Kuṇḍalino	248	Cullasītiyā	260
Kumbhiṃ dhovati	71	Celukkhepo	221
Kurārī	227	[Cha]	
Kekā ca	108	Chandavasānugā	97
Kekāti makaruṃ	98	Chamāgirī	109
Keyyo	224	[Ja]	
Kodhaṃ vadhivā na	7	Jaṭilo	34
[Kha]		Janettī ca	75
Khaṇḍahālo	245	Jātā urajā	14
Khaṇḍahālaṃ	242	Jāmātaro	73
Khamāpito kuso	72	Jimhaṃ	45
Kharājino	229	Jūhatu'ttama	105
Khemānadī	33	Jeṭṭhāpacāyiko	181
[Ga]		[Ña]	
Gaccha kaññe	16	Ñātigaṇā	90
Gambhīrarūpo	32	Ñātimajjhe	91
Gavaṃ cetaramānānaṃ	51	Ñātivissāsanā	89
Gāmāsītiṇca	219	Ñātisaṅghassa	89
Goghātako	260		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]		[Dha]	
Tadīṅgha abhipāraka	45	Dhataratṭho	221
Tavānusāsaniṃ	11	Dhanakāmānaṃ	81
Timbarutthanī	218	Dhanamicchatā	88
Tīṇi vassāni	15	Dhanāharo	24
Tumulo	271	Dhammacārī	181
Tuyheva sattavo	73	Dhammo ciṇṇo	5
Tosentī	80	Dhammaṃ raṭṭhapatī	65
Tvamasi caṇḍālī	71	Dhīrasammato	258
[Tha]		Dhīro satta	73
Thīghātakā	104	Dhotapādova	268
[Da]		[Na]	
Daṇḍakī	8	Naṅgalakoṭivaddho	205
Dasasatāni	111	Nāgarājā	18
Dānapatī	198	Nāgaṃ maṇḍūkavaṇṇena	72
Dānaṃ sīlaṃ	97	Nārado	268
Dārāni	194	Nāvakaṅkhanti	88
Dijādhipo	224	Nāhaṃ dukkhakkhamā	31
Dukhudrayo	3	Nāhaṃ rajjena	66
Dugandharūpo	192	Ninditumarahati	93
Dundubhī	220	Niddesakārī	49
Dudīpopi	232	Nimirājā	184
Dummocayā	239	Niraṃkato	97
Duyyodhano	21	Nīcattiṇā	19
Dulladdhaṃ	26	[Pa]	
Devakaññūpamā	73	Pakatā	269
Devakaññāṃ	12	Pakiracārī	186
Devakuñjaro	184	Pakkaṃ chindati	52
Devavaṇṇī	72	Pañca kakudhāni	59
Devarā	253	Pañcacūḷako	53
Dohaḷinī	80		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]		[Pa]	
Pañcathūpaṃ	195	Pīliyakkhoti	178
Pañca satāni	270	Puttakāmāyo	247
Pañcālacandī	213	Puttatthikāpi	252
Pañcālo	204	Puthusaddo	90
Paññavantam	9	Pubbekatahetu	49
Paṭhameneva vithatam	1	Purisanāvutyo	215
Patthodano	99	Purisabyagghā	231
Panujja mam	32	Pekhuṇahatthāni	241
Pabyadhitā	222	Posentī	81
Pabhāvatī	66	[Pha]	
Pamadādhipā	101	Pharātha kāyaṃ	11
Paratthaddho	224	Phārusaṃ giraṃ	98
Paradārasevinī	107	Phārusaṃ vācaṃ	98
Paramapakopitā	102	Phuliṅgāni	8
Paramasukhī	32	[Ba]	
Paripakko	26	Balaṃ pañcavidham	3
Paripanthamakāsi	27	Bahūpi bhadra	54
Palissaji	15	Bālā	49
Paluddhabālā	237	Bālūpasevī	264
Pavaddhakāyo	17	Bindutthanī	40
Pahaṭṭhalomo	91	Bindussaro	36
Pahūtatoṃyā	190	Bījako	265
Pāṭhīnavanṇā	215	Bījako nāma	261
Pāṇissarā	100	Bīraṇī	196
Pātukarī	225	Buddhaparisā	12
Pāpakammantā	187	Brahmacārī	181
Piyatara	181	[Bha]	
Piyabhāṇinī	88	Bhakkhaparikkhīṇo	55
Pīṭhaṅca	96	Bhaginī	229
Pītālankārā	215	Bhattugāravo	85

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]		[Ma]	
Bhattuttama	104	Mā nam rūpena	68
Bhattū patino	20	Mā me kujjha	72
Bharyāyo	248	Migādhamā	216
Bharyāsataṅca	219	Mittamāpade	83
Bhātupariyesanam	228	Missitumicchantī	14
Bhāturajjhāvarā	79	Mujakindo	185
Bhāradha	74	Mettacittaṅca	30
Bhītena	93	[Ya]	
Bhīmaratho	5	Yathodhikāni	101
Bhūtapatī	6	Yassa rukkhassa	50
Bhūnahatā	251	Yācayogī	231
Bhūridattoti	222	Yūpussane	237
Bherī	70	[Ra]	
Bhojaputtā	17	Ratṭhapālo	46, 253
[Ma]		Rasadadī	80
Magadhānamissaro	21	Rahado	192
Maghavā	238	Rājakañṇā	262
Maṇḍukachāpiyā	228	Rājakali	255
Maṇimajjhagā	224	Rājaputtī	213
Mantapadāni	226	Rājīsayo	34
Manussayoniṃ	23	Rucā	264
Manojavo	269	Rūcā toseti	268
Manojo	77	Rucāya vacanam	263
Masakkasāraṃ	19	Rudam assūni	15
Mahānasā	83	Rosako	101
Mahāsamghā	85	[La]	
Mā ca vegena	3	Lābhamettha	66
Mātāpettibharo	182	Lābho	85
Mā tvaṃ bhāyi	72		
Mādharo	206		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[La]		[Sa]	
Luñcanti gīvaṃ	190	Satṭhigāmasahassāni	56
Luddehi	18	Sataporisaṃ	63
Lokasmiṃ	93	Satavaṅkā	109
Loṇakarā	234	Sattamattiyo	207
Loṇūdakā	239	Sattasatā	25
[Va]		Satthumaddano	71
Vacchadantamukhā	214	Sappurisaṃ	10
Vatuttamaṃ	104	Sabbalokagū	101
Vanacetyāni	222	Sabhattu itthiyo	112
Vammikaggagato	226	Samatulyāni	260
Vāricaraṃ	193	Samuddajā	222
Vijambhamānā	40	Sayanapālako	206
Vijayo	257	Sādisī	97
Vidaṃsayantī	31	Sādhu dhammaruci	45
Vinaṭṭhapābhata	106	Samuddikā	55
Vibhemi	13	Sālissaro	12
Vimaṭṭhā	14	Sālikā	206
Vimaṭṭhimaṃ	36	Simbaliyo	63
Vimado	15	Sivirājā	41
Vihaṅgamo	55	Sīmantiniyo	247
Vemātā	229	Sīlavantaṃ	9
Veyyāvaṭikaṃ	255	Sīhanādaṃ	73
Vellālino	215	Sīhassarā	67
Vessantaraṃ	1	Sukhudrayo	85
Vohārakusalā	262	Sukhaṃ manussā	45
[Sa]		Sughorarūpā	195
Saggūpagaṃ	44	Sudassano	233
Saṅghāṭipāruto	53	Sunāmo	257
Saccavādī	181	Supaciṇṇo	224
Saññatūrū	13	Sumāpitaṃ	95

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Ha]	
Surattapādā	218	Hatthārohā	73
Suvaṇṇatharusampannā	215	Hatthichakaṇāni	244
Suhato vānaro	49	Hareṇukā	109
Sūnaggavellitā	178	Hasitakīḷitaṃ	81
Seṭṭhataraṃ	10	Hirīmanā	112
Soṇadinno	196	Hemavaṇṇa	90
Soṇako	53	Haṃsagaggarabhāṇinī	218
Somadatto	226	Haṃsarājā	86
Seḷasitthisahassāni	57	Haṃsūpakūjitā	222
Soḷassussadā	60		
Soḷārapaññāṇo	71		

Jātakapāliyā dutiyabhāge

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapoththakaṃ, Syā = Syāmapoththakaṃ,
Kaṃ = Kambojapoththakaṃ, I = Iṅgalisapoththakaṃ, Ka = kesuci
Marammapoththakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapoththakesu
dissamānapāṭho, Ṭṭha = Aṭṭhakathā.

Jātakapāliyā

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[A]

Akatti = Akitti (Sī, I) Akanti (Syā)	185
Akantaṃ kattu = Akanto kanta (Sī, Syā, I)	66
Akkuddho = Akkuṭṭho (I)	2
Akkhobhaṇī = Akkhobhanī (Sī) Akkhobhinī (Syā)	77
Agacchittha = Atha gañchittha (Sī, Syā, I)	30
Agaruphalliyā = Agarubhalliyā (Sī, Syā, I)	340
Aṅgati = Aṅgāti (Sī) evamuparipi.	257
Aṅgapāvuraṇena = Aṅgapāpuraṇena (I)	80
Aggiṇāriva = Aggajātiva (Sī) Aggiṇātiva (I)	108
Aggisikhūpamaṃ = Aggisamodakaṃ (Ka)	187
Aggīva saṃyato tiṭṭhe = Aggīva yato tiṭṭheyya (Sī, I)	292
Accācarati = Accāvadati (Sī, Syā, I)	121
Aciraṃ = Acirā (Sī, Syā, I)	254
Accimantā = Accimantī (Sī)	215
Accimanto = Accimantā (I)	60
Achambhitova = Asambhitova (Sī, I)	296
Ajamukhī = Accimukhī (Sī, Syā, I)	229
Ajikaṃ = Ajiyaṃ (Sī, Syā, I)	50
Ajivhavā = Ajivhatā (Syā, Ka)	292

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[A]

Ajuṭṭhamārīva = Ajaddhumārīva (Sī) Ajjuṭṭhamārīva (Syā)	
Ajaddhumārīva (I) Ma 1. 245 piṭṭhe; Am 3. 287 piṭṭhe	
ca passitabbari.	172
Ajjetam̐ ñāmi = Ajjahaññāmi (Ka)	177
Ajeyam̐ = Ajjiyyam̐ (Sī)	255
Ajjhagāhāsi = Ajjhagāhayi (I)	55
Ajjhappatto = Ajjhāpatto (I)	14
Aññoññam̐ = Aññamaññam̐ (Sī, Syā)	61
Atṭhānametaṃ = Addhā hi metaṃ (I)	354
Atṭhikatvā = Atṭhimkatvā (Ka)	12
Atikassa = Antakassa (Ka)	22
Atigāḷhayanti = Atigāḷayanti (Sī, I)	237
Aticārā = Aticāriniyo (Sī, Syā, I)	64
Atīraṇeyya yamidaṃ = Atīraṇeyyamidaṃ kammaṃ (Sī, Syā, I)	170
Atricca = Atriccha (Sī, Syā, I)	110
Atthattha = Aggattha (Syā-Ṭṭha)	289
Athaddhatānatīsāko = Atthaddhatānatīsāko (Sī, I)	274
Atha yīme = Addhā ime (Sī, I) Addhāyime (Syā)	185
Atthā = Attho (Ka) Duggahitova'natthā (?)	264
Adanti = Adenti (Sī, Syā, I) evamuparipi.	181
Adu = Ādu (Sī, Syā)	74
Andhakaveṇḍayo = Veṇhuyo (Sī, I) Viṇhayo (?)	61
Adhammasīlo = Akammasīlo (I)	270
Andhabālā = Atha bālā (Sī, Syā, I)	28
Andhabālā pabhāsasi = Ādu bālāva bhāsasi (Sī, I)	71
Addhiko viya = Atthiko viya (Sī, I)	348
Adhigamā = Adhigatamhā (Sī) Adhigamhā (Syā) Adhigatamha (I)	79
Adhicca = Aticca (Sī, I)	103
Adhīyanti mahārāja = Adhiyanti ve mahārāja (Syā, Ka)	219
Anavayoti = Anavajjoti (Sī, I)	173

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[A]

Anariyadhamma'vassito = Anariyadhammamavassito (Sī)	96
Anāyatana = Nā'nāyatana (I)	4
Anigādhakūlā = Anikhātakūlā (Sī, Syā, I)	190
Anilūpamasamuppātā = Anilūpamasamuppādā (Ka)	258
Anujjā = Anojā (Syā, Ka)	289
Anupaghātaṃ = Apāpānaṃ (Sī, I)	255
Anupādano = Anupādino (Syā) Anupādāno (I)	53
Anuyantā = Anuyuttā (I)	77
Anurakkho = Anuratto (Sī, I)	293
Anindriyabaddha'masaññakāyaṃ = Nirindriyaṃ antaṃ asaññakāyaṃ (Sī, I) Anindriyaṃ santamasaññakāyaṃ (Syā)	235
Apakkama = Samakkama (Sī, I)	112
Apatitā = Appatītā (Sī, Syā, I)	14
Apaccisaṃ = Apaccasiṃ (Syā) Appaccayim (I)	152
Api candasamamhipi = Api candasamampi te (Ka)	263
Apucchimha kosiyaḡottaṃ = Apucchimhā kosiyaḡottaṃ (Syā) Apucchimhāpi kosikaṃ (I)	3
Aporāṇaṃ = Apurāṇaṃ (Sī, I)	160
Abbahi = Abbuhi (Syā, Ka)	32
Abbahe = Abbhahe (Syā, Ka)	50
Abyābajjhaṃ = Abyāpajjhaṃ (Sī, Syā, I)	287
Abrāhmaṇaṃ = Na brāhmaṇā (Sī, Syā)	237
Abbatikkantā = Nābbhacikkhantā (Ka)	96
Abhicchitā = Abhiijhitā (Sī, Syā, I)	213
Abhiijigīsati = Abhiijigimsati (Sī, Syā, I)	228
Abhitosi = Abhibhosi (Sī, I)	281
Abhiijantyā = Abhejjantyā (Sī, I)	327
Abhuttaparibhogena = Avuttaparibhogena (Sī, I) Ayuttaparibhogena (Syā)	34
Abbhūti = Abbhū hi (Sī) Abbhūti (Syā) Abbhū hi (I)	66

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[A]

Amaññittha = Amaññittho (Sī, Syā, I)	170
Amittahatthattagate = Amittassa hatthagate (Ka)	220
Arahante sītibhūte = Arahantesu sītibhūtesu (Ka)	197
Alamettha = Alamatthu (Sī, I)	253
Alaṅkato = Analaṅkato (Ka)	253
Alampānoti = Ālambānoti (Sī, I) Ālambāyanoti (Syā)	225
Allaṅca = Addaṅca (Sī, I)	300
Avaca = Avacāsi (Syā, Ka)	336
Avahāya = Apāhāya (Sī)	265
Avatṭhitam = Suvaḍḍhitam (Sī)	16
Avassajim = Avissajim (Syā)	175
Avasucchatī = Avasussati (Syā)	176
Avācarī = Accācarī (Syā) Anācarī (Ka)	123
Avuṭṭhitāya = Avuṭṭhikāya (Sī, I)	106
Avhayesi = Avhayāsi (Ka)	43
Avhāyassu = Avhayassu (Sī, I)	152
Assakāvantī = Assakāvantim (Sī, Syā, I)	74
Assaratanampi = Assatarampi (Sī, I) Assaratanampi me (Syā)	243
Assarathe = Asse rathe (Syā)	324
Asandhitā = Asatthitā (Sī)	151
Asanthutam = Asandhavam (Syā, Ka)	300
Assāruhā = Assārohā (Syā, I)	138
Asipattācitā dumā = Asipattanirayā dukhā (Sī, I)	273
Asiddhabhojano = Asitṭhabhojano (Ka)	34
Asso ca sisati = Asso hasisati (Sī) Asso hasiyati (Syā)	
Asso ca simṣati (I)	70
Ahāpitaggīsi = Ahāpitaggīpi (Ka)	34
Ahidassanam = Abhidassanam (Sī, I)	228
Ahīratha = Ahāratha (Sī, Syā)	54

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[A]

Ahetuñca pavadanti = Hetuñca apavadanti (Sī, Syā, I)	51
Ālāra = Ālāra (Ka) evamuparipi.	18

[Ā]

Āceraputto = Ācariyaputto (I, Ka)	7
Ādimajjhakathāpariyosānaṃ = Ādimajjhagāthāpariyosānaṃ (Syā, Ka)	125
Ānandi vitto = Ānandacitto (Syā, I)	309
Āpake = Āvake (Ka)	335
Āpatasi = Āgamasi (Syā) Ātapasi (Ka)	215
Āpatī = Āpadī (Ka)	91
Ābhūjino ca = Ābhujinopi (Sī, Syā)	109
Ābhenti = Ābhanti (Syā, Ka)	196
Āmuttamaṇikuṇḍalā = Āmukkamaṇikuṇḍalā (?)	13
Āyaṃ vayaṃ = Āyavayaṃ (I)	3
Āveṇikaṃ = Āveṇiyaṃ (Sī, Syā, I) Āvenikaṃ (Ka)	203
Āsadañca = Āsaṭaṇca (Ka)	339
Āsādayim = Assādayim (Ka)	32
Āsīsikāni = Assāsakāni (Sī, I) Āsāsakāni (Syā)	252
Āsītiyā nāvutiyā = Asītiyā navutiyā (I)	137
Āsīsetheva = Āsimsetheva (Sī, Syā, I)	160

[I]

Icevaṃ = Iceva (Sī, I)	91
Itarītarāpatiṭṭhā = Itarītarānaṃ patiṭṭhā (Syā)	
Ittarītarappatiṭṭhā (?)	118
Itthiyo mantāṃ = Itthikāmantāṃ (Ka)	349
Indikhaggadharā = Indakhaggadharā (Sī) Itṭhikhaggadharā (I)	258
Irandaṭṭī = Irandaṭṭī (Sī, I)	276
Illiyācāpadhāribhi = Indiyācāpadhāribhi (Ka)	57
Illīhatthā = Indihatthā (Syā, Ka) Khaggahatthā (Sī, I)	377

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[I]

Isippalobhane = Isipalobhike (Sī, Syā) Isim palobhike (I) 12

[Ī]

Īsadharo = Isindharo (Syā) Īsandharo (Ka) 201

Īsaṃ khaggaṃ pamuñcati = Īso khaggaṃva muñcati (Sī, I) 241
Ante khaggaṃ pamuñcati (Syā)

[U]

Ukkaṇṇā = Okkaṇṇā (Ka) 358

Uggīvañcāpi = Uṅgīvañcāpi (Ka) 360

Ucchādaye ca nhāpaye = Acchādane ca nhāpe ca (Syā, Ka) 294

Uñchāladdho anappako = Uñchāladdhaṃ anappakaṃ (Syā) 356

Ujjālayitvāna = Nijjālayitvāna (Sī, I) 317

Ujjhitānaṃ = Ujjhiṭṭhānaṃ (Ka) 168

Uṭṭhānaṃ = Uṭṭhāhakaṃ (Sī) 270

Uṭṭhāhato = Uṭṭhahato (Syā, I) 2

Uḍḍetuṃ = Oḍḍetuṃ (Sī) 39

Uḍḍenti = Ḍenti (Sī, I) evamuparipi. 113

Uttasayī = Uttasase (Sī, Syā, Ka) 326

Uttarimajjhabhāsīm = Uttari paccabhāsīm (Sī, Syā) 20
Uttarimpaccabhāsīm (I)

Uttamaṃ javamanvāya = Uttamajavamattāya (Sī, I) 90

Utumhi nhātāya = Utusinātāya (I) 80

Otrāsayingvā = Citrā sayitvā (Sī, I) 50

Udakavantam = Udaññavantam (Sī, I) 108

Udapatvā = Uppatitvā (Sī, Syā) Udāpatvā (I) 55

Udahārāya = Uдахārassa (Sī, Syā, I) 75

Udaṇhasamayaṃ = Udayasamayaṃ (Syā) Udantasamayaṃ (Ka) 13

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[U]

Uddayhate = Uḍḍayhate (Sī, I)	31
Uddhampādo = Uddhapādo (Syā) Addhapādo (I)	9
Udāhu = Uda (Sī, I)	135
Uddāpavattaṃ = Uddhāpavattaṃ (Syā, I)	345
Udīritā = Udirayi (Ka)	110
Uddhāpasampannaṃ = Uddāpasampannaṃ (Sī, I)	
Aṭṭālasampannaṃ (Syā)	282
Upakāriyasādisaṃ = Upakiriyasādisaṃ (Sī, Syā, I)	111
Upaghātuṃ = Upaghāyituṃ (Sī)	80
Upanayāmase = Upaniyyāmase (Ka)	257
Upalapenti = Uparamanti (Sī, I) Palāpenti (Ka)	129
Upalepabhayā = Upalimpabhayā (Ka)	265
Upayantiyā = Upaganthiyā (Syā, Ka)	360
Upantikaṃ = Upantikā (Sī, Ka)	207
Upasaṅkamma = Upasaṅkamitvā (Sī, Syā, I)	132
Upahato = Upagato (Sī, I)	130
Upasenaṃ = Upasenim (Sī) Upaseṇim (I)	242
Upāratā = Upārutā (Syā, Ka)	161
Upādhiratha'māruya = Upādiratha'māruya (Sī)	
Upādhī ratha'māruya (Syā)	155
Ubbāhetthāti = Ubbāhethāti (Syā, Ka)	113
Ubbiddhā = Ubbiggā (Sī, Syā, I)	330
Umaṅgajātakam = Mahāummaggajātakam (Sī, I)	
Mahosadhajātakam (Syā, Ka)	221
Usindaro = Usīnaro (Sī, I)	185
Uhasanti = Ūhasanti (Sī, I) Ohasanti (Syā)	129

[E]

Ekanīvaro = Ekanīdhuro (Sī, I)	173
Ekāsnamariyapūjitaṃ = Ekāsanam ariyapūjitaṃ (Sī, I)	104

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[E]

Eko ekāya pamadāya nā'lape = Eko ekapamadaṃ hi nālape (I)	
Eko ekapamadāya nālape (?)	128
Ekaṃ daṇḍaṃ ujum kataṃ = () Natthi bahūsu.	173
Ete naro = Etena so (I)	125
Ediso mā = Nediso te (Sī)	207
Erāvatiṃ = Ekapatiṃ (I) Erāpatiṃ (Ka)	242
Elamburakasañchannā = Elambarakasañchannā (Sī, I)	
Eḷambakehi sañchannā (Syā)	345
Evameva = Evamevaṃ (I)	45, 51
Evamāpadiyā sati = Evamāpadi saṃsati (Sī, I)	88
Eḷikakumāraṃ = Eḷamāraṃ (Sī) Eḷakakumāraṃ (Syā)	
Eḷakamāraṃ (I)	118

[O]

Okkantasantaṃ = Ukkantasattaṃ (Sī, I)	359
Okkantasattaṃ = Okkantasantaṃ (Syā, I, Ka)	207
Okandāmase = Okkantāmasi (Ka)	355
Oṭṭhaṃ upalikhati = Oṭṭhaṃ palikhati jivhaṃ palikhati (Sī, I)	121
Orakūlaṃ = Orakulaṃ (Sī) evamuparipi.	125
Oraso tassa atrajo = Tassa orasa atrajo (Sī) Tassa atraja oraso (I)	133
Oropetvā = Otāretvā (Ka)	329
Ovaddhapiṇḍiko = Obandhapiṇḍito (Ka)	351
Orena sattarattassa = Orena dasarattassa (Sī, I)	228
Osiñciye = Osañciyā (Sī, I)	128
Ohārituṃ = Ohātuṃ (Sī, I)	230

[Ka]

Kaṅgubijā = Kaṅguvīhi (Sī, I) Kaṅgupiṭṭhā (Syā)	370
Kaṅcanadepiṇcha = Kaṅca depiccha (Sī, I) Kaṅcana dvepiccha (Syā)	83

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kañcanamaṇidaṇḍāni = Tapaññamaṇidaṇḍāni (Sī, I)	
Suvaṇṇamaṇidaṇḍāni (Syā, Ka)	241
Kaccāna = Kiccāni (Syā, Ka)	296
Kacci amajjapo = Kaccissa'majjapo (Sī, I)	155
Kaccikāra = Kacchikāra (Ka)	115
Kacci nā'nāgataṃ = Kacci nunāgataṃ (Syā, Ka)	97
Kacci nu taṃ ḍaṃsī tāta = Kacci taṃ nu ḍasī tāta (Sī) Kacci nu ḍaṃsito tāta (Syā) Kaccitānuḍasī tāta (I)	228
Kañci = Kiñci (Sī, I, Ka)	221
Kañcinaṃ = Kiñcinaṃ (Ka) Kiñcanaṃ (I)	40
Kaṇṭakanicitā = Kaṇṭakāpacitā (Sī, I) Kaṇṭakā hi citā (Syā)	272
Kaṭhalena vā = Kathalāya vā (Ka)	114
Kaṇḍarīkinnarānaṃ = Kinnarakinnarīnaṃ (Syā)	
Kinnarīkinnarānaṃ (Ka)	123
Kaṇḍum = Kaṇḍukaṃ (I)	33
Kaṇḥajaṭino = Kaṇḥajaṭilā (Ka)	326
Kaṇikārāva nivātapupphitā = Kaṇikārova nivātapupphito (Sī, I)	279
Katanissame = Kataniyame (Ka)	52
Katamasmiṃ = Katarasmiṃ (Sī, Syā, I)	53
Katā me kārā = Katūpakāro (Syā, Ka)	140
Katāya = Katāyaṃ (Sī, I)	11
Kate = Bhavo (Syā, Ka)	144
Kattha Soṇakamaddakkhi = Kattha te Soṇako diṭṭho (Sī, I)	53
Kathā = Gāthā (Sī, Syā, I)	173, 273
Kalāpine = Kalāpino (Syā, Ka)	165
Kathinā = Kaṭhinā (Sī, Syā, I)	126
Kadariyatāpanā = Kadariyatapanā (Sī, I)	60
Kanakabyā = Kanakaggā (I)	14
Kapaṇā = Kapaṇaṃ (Sī, I)	247

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kapilaye tyamha = Kappiliye tyamhā (Syā) Kampilliye tyamhā (Sī)	
Kampilliyaraṭṭhe (I)	220
Kapiliyaṁ = Kampilliyaṁ (Sī, I)	208
Kappesi = Kampesi (I)	25
Kabandhe = Kavandhe (Sī, I)	118
Kammāvadānena = Kammāpavādena (Syā)	292
Karaviyā nāma te diḷā = Karavī nāma te diḷā (Sī)	347
Kariyā = Kuriyā (Sī)	294
Kareṇu = Kaṇeru (Sī, I)	113
Kalunaṁ = Karuṇaṁ (Sī, I) Kalūnaṁ (Syā, Ka)	319
Kalūnaṁ = Karuṇaṁ (Sī, I)	180
Kalerukkhehi = Kaṭerukehi (Sī) Kaṭerukkhehi (I)	345
Kassa kādambayo = Kassa kādambamayo (Ka)	75
Kassapo ca = Aṭṭhako ca (Sī, I) Atthako ca (Syā)	185
Kasirā'bhaṭaṁ = Kasirenābhaṭaṁ (Sī)	122
Kākapaññāva = Kākapaññāya (Sī, Syā, I)	56
Kākavatī = Kākātī (Sī) Kākāti (I)	118
Kākolasaṅghehi vikassamānaṁ = Kākoḷasaṅghehipi	
kaḍḍhamānaṁ (Sī, I)	270
Kācamhicamayā = Kācamhamayā (Sī) Kācambhamayā (I)	278
Kāje = Kāce (I)	86
Kāmarāgena = Kāmavegena (Sī, I)	278
Kāmavaṇṇinī = Varavaṇṇinī (Ka)	267
Kāmā hi = Kāmehi (Sī, Syā, I)	66
Kāmindāṁ = Kāvindaṁ (Sī, I)	211
Kāme giddhā = Kāmesu giddhā (Sī, I)	55
Kāmesi = Kāmehi (Sī, I)	66
Kāyo padissati = Kāya'ssa dissati (Sī, I)	226
Kārayasi = Kārayantī (Sī, Syā, I)	172
Kālapurakkhato = Kālikarikkhiyo (Sī, I)	185

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kālāgataṃ = Kālābhataṃ (I)	9
Kāsikamatthannaṃ = Kāsikapatthiṇṇaṃ (Sī) Kāsikavatthinaṃ (Syā, I)	96
Kāsikuttamadhārino = Kāsikavatthadhārino (I)	77
Kāsiyāni dhāretvā = Kāsiyāni ca dhāretvā (Ka)	325
Kāsissa = Kaṃsassa (Sī, I)	230
Kāsumāriyo = Kāsamāriyo (Sī, Syā)	78
Kāḷiyā = Koḷiyā (Ka)	345
Kikibyagghadīpiyo = Kimpurisabyagghadīpiyo (Ka)	111
Kiñcitthi = Kiñcatthi (Sī, I)	182
Kibbisakārakaṃ = Kibbisakārinaṃ (I)	64
Kimatthamakārī = Kimattha'kāsi (Sī, I) Kimatthakārī (Syā)	236
Ki'mabhañña'māhu = Kimabhiññamāhu (Sī, I)	202
Kimeva tvaṃ = Kimo nu tvaṃ (Sī, I)	135
Kim dhanena yaṃ khīyetha = Kim dhanena yaṃ jīyetha (Sī)	
Kim maṃ dhanena khīyetha (Syā, Ka)	158
Kim patthayaṃ = Kimatthiyaṃ (Sī, Syā, I)	23
Kujjha = Kujjhi (I)	16
Kuñjavājitā = Kuñjavādikā (Sī, I)	346
Kuṇḍajā bhaddamuttā = Unnakā bhaddamuṭṭhā ca (Ka)	346
Kuṭhāriyā = Kudhāriyā (Ka)	37
Kuḍḍamukhī = Kuṭṭamukhī (Sī, I)	263
Kutumpa = Kuṭumbā (Sī, Syā, I)	371
Kunthito = Kuṇṭhito (Sī, Syā, I) evamuparipi.	180
Kudā'ssu = Kadāssu (Sī, I) Kadāsu (Syā)	161
Kurarī = Kururī (Syā, Ka)	321
Kuruṅgadevī = Kuraṅgadevī (Sī, I)	118
Kururaṭṭhavāsī = Kurukhettavāsī (Sī, I)	290
Kulitthiyāsupi = Kuladhītiyāsupi (Sī, I)	107
Kuveru = Kākaneru (Sī, I) Kākaveru (Syā)	233
Kusaggenudakamādāya = Kusagge udakamādāya (Sī, I)	133

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kusasaddabhayatṭhitā = Kusasaddabhayatṭhitā (I)	73
Keṇu = Veṇu (Sī, I)	109
Kokilasaṅghā = Kokilā siṅghā (Ka)	339
Kontimantāsuniṭṭhitam = Kontimantīsuniṭṭhitam (Sī, I)	217
Kopitam = Kodhitam (I, Ka)	3
Ko nu me imināttho = Ko nu me iminā attho (Sī, Syā)	
Ko nu me nattho (I)	27
Komārakam = Komāratham (Ka)	157
Kolittiyāyo = Koliniyāyo (Sī, I)	194
Kosambaphalakasussoṇī = Kosumbaphalakasussoṇī (Sī, Syā, I)	218
Kamsupadhāraṇā = Kusumadhārine (Ka)	324

[Kha]

Khaṇḍam = Baddham (Sī) Bandham (I)	84
Khattabandhuni = Khattiyabandhunī (I)	2
Khattavidā = Khattavidhā (Sī, Syā, I)	49
Kharodakā = Khārodikā (Sī) Kharodikā (I)	273
Khaḷuṅkeneva = Khaḷuṅgeneva (Ka)	216
Khārāpatacchikam = Kharāpatīcchakam (Syā) Kharāpaṭīcchakam (Ka)	152
Khujjavāmanakena = Khujjavāmanena (I)	118
Khudam = Khuddam (Syā, Ka)	348
Khema'makārayi = Khemimakārayi (Sī, I)	95

[Ga]

Gacchamāline = Gacchamālino (Syā, Ka)	165
Gacchamālino = Gacchamālīnī (Syā, Ka)	168
Gacchasi = Gañchisi (Sī, I)	27, 70
Gabbhassa vakkamo = Gabbhassa vakkamo (Sī, Syā, I)	80
Gamanā kamanīyā = Kamanā kamanīyā (Sī, I)	13

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ga]

Gamittha = Apattha (Ka-Sī, Syā, I)	101
Garū hoti sagāraṇo = Garuko hoti gāraṇo (Ka)	150
Gāthaṃ ahaṃ atthavatiṃ = Gāthā ahaṃ atthavatī (Sī, I)	137
Gāmeva kilīyā = Gāme kilīyā (Sī)	170
Gijjhaṃ = Vijjhaṃ (Syā, Ka) Viñjhaṃ (?)	232
Giddhikatā = Giddhigatā (Ka)	239
Gilānavuṭṭhitaṃ = Gilānavuṭṭhitaṃ (Sī, Syā, I)	118
Guyhamāsajja = Gūḷhamāsajja (Sī, I)	85
Geṇḍukena'ssa = Bheṇḍukenassa (Sī, I)	31

[Gha]

Ghaṭṭikā uparikkhī ca	
pokkharāṇī ca bhārikā = Ghaṭṭiyā oparakkhī ca pokkharakkhī	
ca nāyikā (Sī) Ghaṭṭiyā oparakkhī ca	
pokkharakkhī ca gāyikā (I)	251

[Ca]

Cakkavākapakūjibhā = Cakkavākūpakūjitā (Sī, I)	163
Cattālīsāya = Cattālīsāhi (I, Ka)	121
Catupattharūpaṃ = Catumaṭṭharūpaṃ (Syā, I)	8
Caturaṅgiyā = Caturaṅginiyā (Ka)	208
Candakena = Candiyeṇa (Sī, I, Ka)	253
Candanamudukagattehi = Candanamarakatagattehi (Sī, I)	250
Candasmim̐ = Candiyaśmim̐ (Sī, I) Candasūriyaśmim̐ (Syā)	255
Campakadalamissāyo = Campakadalivītimissāyo (Sī, I)	
Campakadalimissāyo (Ka)	253
Cātumāsā = Cātumassa (Sī, I)	257
Cāturi'tthiyo = Caturitthiyo (Sī, I)	156
Cāpovū'nudaro dhīro = Cāpova oname dhīro (Syā)	292
Cittamataṃ = Cittam̐ matī (Ka)	257

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ca]

Ciraṭṭhitiko = Ciraṭṭhitikaṃ (Ka)	147
Cirappavutthosmi = Cirappavuttho asmi (I) Cirappavutṭhosmi (Sī, Syā)	23
Cirarattanivāsini = Ciraṃ rattaṃ nivāsini (Syā)	182
Cirānuvutṭhampi = Cirānuvutthampi (Sī, I)	124
Cūḷa = Culla (Sī, Syā, I)	90
Cetanakā = Cetanatā (Ka)	297

[Cha]

Chagalo uddhatapphalo = Chakalo uddhitapphalo (Sī, I)	266
Chaṭṭhā nigatiyo = Chaṭṭhāva gatiyo (Syā)	267
Chatta'māneti = Chatta'mādeti (Sī, Syā, I)	274
Chavakasamasadisampi = Chavakasamaṃ (Syā, I)	127
Chijjamānaṃ = Pabhijjamānaṃ (Ka)	272
Chinnālayattā = Santālayantā (Syā, Ka)	161
Chetvā = Jhatvā (Sī, I)	294

[Ja]

Jaghanantare = Jaghanavare (Sī, I)	35
Jagghitampi = Jagghitumpi (Syā, Ka)	334
Jacco = Jaccā (Syā, I)	267
Jaṭājinandharo = Jaṭājutindharo (Syā, Ka)	110
Janetti = Janettī (Sī, Syā, I)	80
Jape = Jappe (Ka)	15
Jātibhūmi = Jātabhūmi (Sī)	134
Jātimantaṃ = Jātivantaṃ (Sī, Syā)	280
Jātimāmapī = Jātimaṃ api (Sī)	105
Jātim jātim = Jātijātim (Sī, I)	268
Jātu = Jātaṃ (Ka)	197
Jātu cakkhubhi = Jātacakkhuhi (Sī, I)	103
Jātucche = Jātucca (Sī, I)	171

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ja]

Jānapadā = Janapadā (I)	78
Jigīsasi = Jigimsasi (Sī, I)	94
Jigīsaṃ = Jigimsaṃ (Sī, Syā, I)	278
Jiñjūka = Jiñjuka (Sī, Syā, I)	14
Jiṇṇena = Ciṇṇena (Sī, I) Vaṇṇena (Ka)	158
Jimhaṃ = Jimha (I)	51
Jirayetha = Jarayetha (Sī, I)	145
Jissāma = Jiyyāma (Sī, Syā, I)	285
Jino'si = Jinnosi (Syā) Jitosi (I) Jinomhi (Ka)	285
Jīyare = Jīrare (Syā, I)	48
Jīvaggāhaṃ = Jīvagāhaṃ (Sī, I)	73
Jīvatthi = Jīnatthi (Sī, Syā, I)	85
Jīvamānā = Jīvasino (Sī, I)	264
Jīvasokinaṃ = Jīvisokinaṃ (Syā)	349
Jīvitakkhayaṃ = Jīvitakkhaye (Sī, I)	157

[Ña]

Ñātakehi = Ñātakena (Syā, Ka)	151
Ñātibhato = Ñātigato (I)	298

[Tha]

Thitacittamupādhiyo = Dhiticittamupādhiyo (Ka)	274
--	-----

[Da]

Dayassu = Uyyassu (Syā, Ka)	249
Daṃsitvā = Dasitvā (Sī, I) evamuparipi.	113

[Ta]

Tatā = Katā (Syā, Ka)	85
Tatuttariṃ = Taduttariṃ (Ka)	20

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tatopissa khippataram = Tatopi saṁkhippataram (Sī, I)	309
Tataṁ = Tantaṁ (Sī, Syā, I) Taṁ taṁ (Ka)	161
Tadā'ssu'haṁ = Tadassahaṁ (I)	20
Tapaneyyasannibhaṁ = ...santikaṁ (Sī, I)	111
Tapokammaṁ = Tapekammaṁ (Sī, Syā, I)	1
Tamassavaṁ = Taṁ passavaṁ (Sī, Syā) Taṁ passutaṁ (I)	63
Tva'masi = Tvamahi (?)	179
Tava paddhacaro = Tavapaṭṭhacaro (Syā) Tava baddhañcaro (I)	
Tavupaṭṭhacaro (Ka)	79
Tava'mhasu = Tavasmasu (Sī, Syā)	85
Tassa bhattu pariyesanaṁ = Bhattupariyesanaṁ (Sī, I)	276
Tasmāha'mitthīnaṁ = Tasmā hi itthīnaṁ (Sī, I)	26
Tāpano = Tapano (Sī, I)	60
Tā putta paṭipajjassu = Tāsu putte paṭipajja (Ka)	156
Tyāmhā = Tyamhā (I)	89
Tāyati = Tāyate (Sī, Syā, I, Ka)	135
Tyā'yaṁ = Tā'yaṁ (Sī, I, Ka)	84
Tālavatthu = Tālavatthū (Syā) Tālāvatthu (I)	61
Tikkhaggā'tippahārino = Tikkhaggāni pahārino (Sī, Syā)	326
Titikkhaṁ = Titikkhiṁ (I)	22
Timiṅgalo = Timiṅgilo (Sī, I)	129
Tiriṭi = Ciriṭi (Sī, I)	35
Tirojanapade = Tirojanapadaṁ (I, Ka)	207
Tuṅgavaṇṭakā = Tuṅgavallikā (Ka)	346
Tuttaṭṭito = Tuttaddito (Sī)	62
Tuyhaṁ vāpi = Tumhañcāpi (Sī) Tuyhañcāpi (I)	48
Turittho = Turito (Syā)	262
Turiyehi = Tūriyehi (Ka)	20
Tulyā'smā = Tulyāmhā (Ka)	85
Tūriyatālasaṅghuṭṭhe = Turiyatālitasāṅghuṭṭhe (Sī, I)	171

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tejassī = Tejasī (Sī, Syā, I, Ka)	222
Tepi attamanā dajjūṃ = Tepi dajjūṃ patītā me (Sī, I)	151
Tesaṃ gati'māpaye = Nesaṃ gati pāpaye (Ka)	161
Tehi hantūṃ = Tebhihantūṃ (Syā, Ka)	22
Tvaṃ kassa vā putto = Tvaṃ ca kassa vā puttosi (Sī, I)	175
Tvaṃ pajānassu = Tvampi jānassu (Sī, I)	210
Taṃ passatha sammukhā = Taṃ passa dhammaṃ samukhā (Ka)	302
Taṃ baddhanena = Taṃ pattharena (Sī, I) Taṃ santhavena (Syā)	206

[Tha]

Thanakhīrena = Thanakkhīrena (Sī)	80
-----------------------------------	----

[Da]

Dakkhasi = Dakkhisi (I)	207
Daṭṭhā = Diṭṭhā (Sī, Syā, I, Ka)	41
Dandhaparakkamaṃ = Dandhapadakkamaṃ (Ka)	14
Dadhisannisinnaṃ = Dadhisannaṃ (Sī, I)	232
Daraklamaṃ = Darathaṃ kilam (Syā) Darathakkhamaṃ (Ka)	104
Dasanīlā = Dassanīyā (Ka)	284
Dassanesu = Dasaṇṇesu (Sī, I) Dasannesu (Syā)	267
Daharakāle = Daharake samāne (Sī, I)	245
Dāraṃ ullaṅghati ullaṅghāpeti = Dāraṃ ullaṅgheti olaṅgheti (Sī, I)	121
Dāsimakaṇjako = Dāsimo koṇjako (Ka)	345
Dāsiṃ dāsaṃ ca = Dāsaṃ dāsiṃ ca (Sī, I)	367
Dāso'vayyassa = Dāso ayyassa (Sī) Dāso ayirassa (I)	56
Dikkhitānaṃ = Dakkhitaṇaṃ (Syā, I)	6
Diṭṭha = Daṭṭhu (Sī, I)	53
Dittarūpā = Dhuttarūpā (Ka)	194

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Da]

Ditto = Datto (Sī, Syā, I)	228
Dindimā = Deṇḍimā (Sī, I)	76
Dinnamhāti = Dinnamhāpi (Sī, Syā) Dinnamāsi (Ka)	354
Dvipadādhipa = Dipadādhipa (Sī, I) evamuparipi.	133
Dvirattaṃ = Dirattaṃ (I)	41
Divākare = Divaṅkare (Ka)	216
Disā imāyo = Dasa disā imā (Sī, Syā, I)	111
Disvāna patimāgataṃ = Disvā patim āgataṃ (Sī, I)	122
Disaṃ = Disāyaṃ (Syā, I, Ka)	38
Dvirasaññu kayirā = Dirasañña kuriyā (Sī) Dirasaññu kuriyā (I)	233
Dīpe rakkhasigaṇova = Dīparakkhasigaṇāva (Sī)	128
Dukkhanto = Dukkaṭo (Sī)	50
Duggaṇho'si = Duggaṇho hi (Sī, Syā, I)	216
Dujivhā = Dujjivha (I)	119
Dudīpo = Dutipo (Ka)	185
Dunīvarā = Dunīdurā (Sī, I)	173
Dumagge vitacaṃ gattaṃ = Dumaggaviṭṭapaggataṃ (Sī)	272
Dummī = Rummī (Sī, Syā, I)	229
Durāyutaṃ = Durāsadaṃ (Syā)	280
Duhanti vīsatiṃ = Duyhanti vīsati (Sī, I)	71
Dve migā viya = Te migā viya (Sī, Syā, I)	358
Dveyamā = Dvepassa (Sī) Dvādasa (I)	34
Devaparisā = Devapurisā (Syā)	256
Devalo = Devilo (Syā, Ka)	12

[Dha]

Dhaṅko = Vako (I)	69
Dhataratṭho = Dhataratṭhā (Sī)	90
Dhanañcayassa = Dhanañjayassa (Sī, Syā, I)	277
Dhanattā = Dhanatthā (Syā)	127

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Dha]

Dhanahetu hi nāriyo = Dhanahetu ca nāriyo (Syā)	
Dhanahetunāriyo (I)	127
Dhanuggahā sikkhitarā = Tharuggahā sikkhitāro (Sī, I)	215
Dhanutakkāri = Dhanukāri (Sī) Dhanukārika (I)	115
Dhammagutto = Dhammagū (Syā, I, Ka)	45
Dhammacaritassa = Dhammassa ciṇṇassa (Sī)	259
Dhammayutto = Dhamme yutto (Sī, I)	86
Dhammināṃ varaṃ = Dhammikaṃ varaṃ (Syā, Ka)	324
Dhammūpasamhitaṃ = Dhammopasañhitaṃ (Ka)	93
Dhamentu = Vadantu (Sī, I)	371
Dhārayeyya = Tarayeyya (Sī, Syā, I)	356
Dhārine = Dhārino (Syā, Ka)	165
Dhāreti = Tareti (Sī, Syā, I)	355
Dhāresi = Vāresi (I)	70
Dhimhāmi = Vihāmi (Sī, I)	175

[Na]

Na kumbhiṃ na khaḷopiyaṃ = Na kumbhe na kaḷopiya (Syā, I)	54
Na ca vīkalo = Napi paṅgulo (Sī, I) Na ca piṅgalo (Syā)	149
Na cāpihaṃ = Na cāpahaṃ (Sī, I)	101
Na jīvitaṃ = Na hi jīvitaṃ (Sī)	135
Najjhagāgañchi = Na ajjhagañchi (Sī) Na ajjhagacchi (I)	55
Nantarā = Anantaraṃ (Sī)	96
Na te puttā = Puttā na te (Ka)	148
Na tappe = Na tappe aggi (Ka)	233
Na te santo = Santo na te (Ka)	148
Na taṃ tasa = Na taddasā (Sī, I)	175
Nandaṃ vo vadatha eko = Nandaṃva vadatha eke (I)	79
Nandiṃ pavesi = Nandippavesi (Sī, Syā, I)	377

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Na]

Nandiṃ pavesi nagaraṃ = Vādiṃsu nandipavesanagaraṃ (Syā)	
Nandiṃ pavesi nagare (Ka)	256
Na nandaraṃ = Na nandanaṃ (Syā, Ka)	64
Na niddaṃ bahumaññeyya = Na niddannaṃ bahuṃ maññe (Sī, I)	291
Na nūna = Naha nūna (Sī, I)	37
Nappajappāmi'nāgataṃ = Nappajappāma'nāgataṃ (Sī, Syā, I)	156
Nappavese = Na pāvisī (I)	80
Na byādhe = Na byathe (Sī, I)	96
Na mige = Na mage (Ka)	160
Na'mhi sakkā = Namhi sakko (Sī, I)	144
Nva'yaṃ = Nayaṃ (Sī, I) Nvāyaṃ (Syā)	39
Naradhīrehi = Naravīrehi (Sī, Syā, I)	215
Naravīraseṭṭha = Naravīriyaseṭṭha (Sī, I)	147
Na sañcalesu'māsanā = Na ca sañcesu'māsanā (Sī, I)	84
Naḷapī = Naḷape (Ka)	346
Nāgakulā = Nāgakulassa (Sī, Syā, I)	301
Nāgakhandhe nipātino = Nāgakhandhātipātino (Sī, I)	215
Nāgamallikā = Nāgavallikā (Sī, I)	345
Nāgarājā supaṇṇā ca = Nāgarāje supaṇṇe ca (Sī, Syā, I)	281
Nāgāna = Nāgāni (Syā, Ka)	154
Nā'jja nacce = Na ca nacce (Ka)	160
Nā'timaññanti khattiyā = Nātimaññetikhattiyo (Sī, Syā, I)	150
Nātivisaṭṭhavākyo = Nātivissaṭṭhavākyo (Sī, Syā, I)	36
Nādiyo = Nāriyo (Ka)	345
Nānāgandhasamoditaṃ = Nānāgandhasameritaṃ (Sī, Syā, I)	341
Nhāpakasunhāpitā = Nahāpakasunahātā (I)	248
Nhāpanena = Nahāpanena (Sī, I)	82
Nābhisapittha = Nābhisamsittha (Syā, I)	23
Nā'matthamāno = Nāmanthamāno (Sī, I)	234
Nārado udāyī thero = Nārado puṇṇo mantānīputto	12

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Na]

Nāsniye = Nāsmiye (Sī, I)	104
Nāḷāgirim accuggataṃ varuṇadantaṃ = Nāḷāgirim accutaṃ varuṇadantaṃ (Sī) Rājagirim accutavaruṇadantaṃ (I)	243
Nāḷikero = Nāḷikīro (Sī, Syā, I)	8
Nikūjati = Nikuñjati (I)	70
Niketaṃ = Niketanaṃ (I)	17
Nikhaññasi = Nighaññasi (Sī, I) Nikhañchasi (?)	149
Nigilati = Niggalati (Sī, I)	100
Niccañca sāmimhi = Niccaṃ sasāmimhi (I, Ka)	122
Niccayato = Niccayatto (Sī, I)	125
Niccasukhī = Niccasukhā (I)	240
Nitāḷesiṃ = Nitālemi (Sī, I) Nippāḷesiṃ (Ka)	255
Nimmajjhimaṃ = Nimajjhimaṃ (Sī, I, Ka)	94
Nimantayittha = Nimantayī ca (Sī, I)	203
Niyatiṃ = Niyataṃ (Syā)	262
Niyutāni = Nahutāni (Sī, Syā, I)	180
Nirayussadaṃ = Nirayaṃ adho (I)	64
Niraye = Niriyaṃ (Syā, Ka)	187
Niraṃkacca = Niraṃkatvā (Sī, Syā, I)	144
Niraṃkatvā = Nirākatvā (?)	54
Niluñcitaphalo = Nilicchitaphalo (Sī, I)	266
Nivātavuttiyottako = Nivātavuttiyottaṅgo (Ka)	274
Nivedako = Nivādako (Syā, Ka)	154
Nisippalobhikā = Na isipalobhikā (Syā) Na isipalobhiyaṃ (I)	16
Nisīthakāle = Nisīda kāle (Ka)	66
Nisīda tvaṃ = Nisīdāhi (Sī)	76
Nisīdassu = Nisinnassa (Sī, Syā, I) Nisinnassu (Ka)	156
Nīka = Niṅka (Sī, Syā, I)	283
Nīcattiṇā = Nīcā tiṇā (Syā, I)	19

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Na]

Nīpā = Nimbā (Ka)	340
Nīyati = Niyyati (Ka)	17
Niyyamsu = Niyimsu (Syā, Ka)	249
Nīlakā = Sālīkā (Ka)	347
Nīlavatthadharāneke = Nīlavaṇṇadharāneke (Sī, I)	
Nīlavatthadharā eke (?)	369
Nīlā pītā = Nīlā pītā (I)	35
Nu'ttasate = Nuttapate (I)	42
Nupanivattati = Na parivattati (Syā) Nuparivattati (Ka)	158
Negamesu = Nigamesu (Sī)	52
Nekāhitā = Netābhi tā (Sī)	46
Nettimsabandhā = Nettisabaddhā (Sī, I)	156

[Pa]

Paṅkamhi sīdatha = Vaṅkam gacchāmi pabbatam (Ka)	325
Pakkāmu = Pakkamu (Ka)	12
Pakriya = Pakiraparī (Sī, I) Pakiraharī (Syā)	230
Pakiritvāna = Parikiritvāna (Sī, I) Vikiritvāna (Syā, Ka)	248
Pakiledayitvā = Pakilotayitvā (Syā, Ka)	190
Pakkuthitamayogulaṅca = Pakkudhitamayogulaṅca (Ka)	62
Pakubbamāno = Pakrubbamāno (Syā, Ka)	235
Pakkhālayassu = Pakkhālayantu (Sī) Pakkhālayanti (I)	156
Pakkhino = Pakkhiyo (Sī, I)	111
Paṅgurā = Paṅkurā (Syā) Paṅgulā (Ka)	344
Paccakamittha = Paccakampittha (Sī, Syā, I)	84
Pañcavīsāya = Pañcavīsāhi (I, Ka)	121
Pañcāliyaṁ = Pañcālīnaṁ (bahūsu)	204
Pañcālo ca videho ca = Pañcālā ca videhā ca (Sī, I)	204
Pañcāvudho = Pañcahattho (Sī, I)	119
Pacurā = Pasurā (Sī, I, Ka)	242

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Paccuttarissāmi = Paṭicchissāmi (Sī, Syā) Paccupadissāmi (I)	44
Paccuṭṭhenti = Paccudenti (Sī, Syā, I)	358
Pajjalante ca = Pajjalantena (Sī, Syā, I)	284
Paññāpetvāna = Paññāpetvāna (Sī, Syā)	76
Paññāva sutam vinicchini = Paññā sutavinicchini (Syā, I)	4
Paṭaccarī = Paḷaccarī (Sī, I) Paṭajjarī (Ka)	261
Paṭākā = Patākā (Sī, I) Pathakā (Syā)	215
Paṭidassayi = Paṭidamsayi (I)	203
Paṭipanno'si = Paṭipanno (Sī, I)	113
Paṭibhāsi = Paṭibhāti (Ka)	92
Paṭimuñcatu = Paṭimuccatu (Ka)	251
Paṭiyatthataṃ = Paṭikatthataṃ (Sī)	15
Paṭilābhakosmi = Paṭilābhitosmi (I)	19
Paṭivāmagataṃ = Paṭidhammagataṃ (Sī, I)	175
Paṭisanthataṃ = Paṭisaṇṭhitaṃ (Syā, Ka)	155
Paṭhamuppattiko = Paṭhamuppattito (Sī, I)	157
Paṭṭhavasānugassa = Baddhavasānugassa (Sī, Syā)	
Pattavasānugatassa (Ka)	123
Paṇḍiccayaṃ = Paṇḍitiyaṃ (Sī) Paṇḍicciyaṃ (I)	149
Paṇḍitassā'nucārino = Paṇḍitassānusārino (Sī, Syā, I)	213
Pattakāle = Pattakālaṃ (Sī, Syā, I)	196
Pattapuṭasseva = Phalapuṭasseva (Sī, I)	265
Pattamādāya = Puttamādāya (Sī, Syā, Ka)	58
Patiṭṭhapentu = Patiṭṭhāpentu (Sī, Syā, I)	156
Patitiṭṭhantu = Patitā ṭhantu (Syā, Ka)	370
Pathavi = Puthuvi (I)	14
Pathaviṃ = Paṭhaviṃ (Sī, Syā, I)	61
Patthayāno = Patthayamāno (Syā, Ka)	253
Panthasakuṇaṃ = Bandhasakuṇaṃ (Ka)	338
Pathaṃ neti = Patha'nveti (Sī, I)	274
Panthānubandhamva = Pathānupannaṃva (Sī, Syā, I)	205

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Padacarā = Paddhacarā (Sī, I) Paṭṭhacarā (Syā, Ka)	277
Padassasi = Padassati (I, Ka)	70
Padampekaṃ = Padamekaṃ (Syā, Ka)	225
Padīpiyaṃ = Padīpayāṃ (Syā, Ka)	21
Paduṭṭho brahmadattena = Paduṭṭho te brahmadatto (Sī, Syā, I)	209
Padvāre = Gharadvāre (Syā)	310
Padhāvimsu anantarā = Upadhāvimsu anantarā (Sī, I)	227
Pannarasim = Pannarase (Syā, Ka)	257
Panu'ttare'ttha = Punuttarettha (Ka) evamuparipi.	118
Papatanti = Sampatanti (Ka)	64
Papatāmase = Papatemase (Sī, I)	211
Pabbantarasmim = Pabbatapādasim (Ka)	297
Pabyathayittha = Pabyāthayittha (Sī, I)	111
Pabhāvī = Pabhāti (Sī, I)	33
Pabhāsasi = Pabhāsi (Ka)	23
Pammakā = Pampakā (Sī, I) Cappakā (Syā) Pabbakā (Ka)	347
Pamādo = Pamādā (Syā, I)	15
Pammukho = Pāmukho (Ka)	134
Payirupāsema = Payirupāsaya (Sī, I)	258
Paranimmitavasavattino = Paranimmitābhiratino (Sī, I)	284
Parapesanāya = Parapessitāya (Sī, I)	235
Paramā = Paṭhamā (Sī, I)	218
Paramā ca = Paramāva (bahūsu) Khu 5. 147 piṭṭhe 81 gāthāya saṃsandetabbaṃ.	144
Paralokapattaṃ = Paraloke patantaṃ (Ka)	271
Paraloke = Salokā (Sī, Syā, Ka)	253
Parikaḍḍhissanti = Parikaḍḍhayanti (Sī, Syā, I)	69
Parikiṇṇo = Parikkhitto (Sī, I)	372
Parikīrenti = Parikiranti (Sī, Syā, I)	76
Paricārakānaṃ sataṃ = Paricārikānaṃ sattānaṃ (Sī, Syā, I)	48

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Paritāpesīti = Paritāpīti (Sī, I)	113
Paribyūḷhaṁ = Paribbūḷhaṁ (Sī)	155
Paribyūḷho = Paribbūḷho (Sī, I)	59
Pariyāga maṁ = Pariyāga taṁ (Sī) Pariyāgataṁ (Syā, I)	266
Pariyāpadānena = Pariyādānena (Ka)	91
Parivāriya = Parivāraya (Syā, I) Parivāritaṁ (Ka)	216
Parivārayim = Parivārayissaṁ (Sī, Syā)	220
Parivārimsu = Paricārimsu (Sī, I)	226
Parissaje = Pārisajje (Sī, Syā)	25
Palāyiti = Palāyati (Sī, Syā)	204
Paluddhabālā = Upaladdhabālā (Sī, I)	237
Palettha = Paletvā (Ka)	55
Palobhanā = Palobhikā (Syā, I)	13
Pavāsaṁ tassa vaṇṇeti, gataṁ	
tassa na socati = Pavāsa'massavaṇṇeti gatiṁ nānusocati (Sī, I)	122
Pavāsaṁ = Vip̐pavāsaṁ (Ka)	252
Pavilokenti = Apalokenti (Ka) Paṭivilokenti (Syā)	358
Pavekkhāma = Pavissāma (Syā)	297
Passasenāṁ = Passase'taṁ (Sī, I)	211
Pasāraya = Pahāraya (Syā, I, Ka)	171
Pasāsa = Pasāsatha (Sī, Syā, I)	88
Passemu'rindama = Passemarindama (Sī, I)	98
Pasobhim̐su = Asobhim̐su (Sī, Syā, I)	263
Pahaṭṭha = Brahattha (Sī, I)	113
Pahatvāna = Pahantvāna (Syā, Ka)	30
Pahantvāna = Pahatvāna (Sī, I)	55
Pahissasi = Pahassasi (Sī, Syā, I)	38
Pahu = Bahu (Syā) Bahū (I) Bahuṁ (Ka)	72
Pahūtabhakkho = Bahuttabhakkho (Ka)	150
Pahūtatagarā = Bahukā taggarā (Sī, Syā, I)	222

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Pahūtamālyaṃ = Bahuttamallam (Ka)	302
Pāṭalivanam = Pāṭalīvanam (Sī)	29
Pāṭipādakam = Paṭipādukam (Sī, Syā) Pālīpādakam (I)	375
Pāṭiye = Piṭṭhiye (Ka)	284
Pāṇine = Pāṇino (Syā, Ka)	164
Pāṇibhi = Pāṇahi (Sī)	93
Pātikam = Pākatikam (Sī, I)	88
Pādāsu'ssārayaddhaje = Pādesussārayam dhaje (Sī)	
Pādāsussārayam dhaje (I)	75
Pāpakārissa = Kūṭakārissa (Ka)	194
Pāpadiṭṭhim = Pāpadiṭṭhī (Sī, Syā) Pāpadiṭṭhīsu (I)	195
Pāpamidañca = Pāpamidanti (Sī, I)	41
Pāpaṃ, yo'ham = Pāpe, soham (Sī, I)	261
Pāmado = Pamādo (I, Ka)	5
Pāmucim = Pāmuñcim (I, Ka)	86
Pāricariyāya = Paricariyāya (I)	82
Pālite = Pallate (Sī, I) Pālayate (Syā)	51
Piṅgalaṃ = Piṅgiyam (Sī, Syā, I)	230
Piṅgalāyo = Piṅgulāyo (Sī, I)	347
Piṇḍayāpanam = Piṇḍiyāpanam (Syā, Ka)	259
Pitaram vā jīvaloke = Pitaramva jīvaloke (Sī) Pitaramva loka (I)	192
Pitvā visamissapānam = Pītvana visassa thālam (Sī, I) Pitvā	
visamissathālam (Syā, Ka)	144
Pitunañca = Pituno ca (Sī, I)	159
Pitu maman'tike = Pitu mama santikam (Ka)	276
Pidhīyare = Pithiyyati (Sī) Pithiyyare (Syā) Pithīyare (I)	61
Piyaṅgu = Piyakā (Sī, I) Piyaṅgukā (Syā)	278
Piyavācā ca = Peyyavajjañca (I, Ka)	81
Piyānurakkhī = Piyānukaṅkhī (Sī, I)	144

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Pissāmi = Pāyāmi (Sī, I)	253
Piḷandhatha = Piḷayhatha (Sī, I)	102
Pimsare = Samsare (Sī, Syā)	35
Puṇṇamāse = Puṇṇamāye (Ka)	40
Puttakali = Puttaka (Syā)	58
Puttajīvā = Puṭajīvā (Ka)	340
Pupphaphusitaggā = Pupphitagga (Sī, I)	113
Pupphavalliyā = Pupphāvaliyā (Sī, I)	250
Pubbakamhi ca = Pupphakamhi ca (Sī, I)	29
Pubbeva'ssa = Pubbe tassa (Sī, I)	265
Purakkhataṃ = Purakkhitaṃ (Ka)	59
Puratthato = Purakkhato (Syā, Ka)	268
Purisālu = Purisallu (Sī, I)	113
Pūgāya dhanassa = Pūgāyatanassa (Sī, I)	189
Pekkhavā = Pekhavā (I)	107
Pecca = Pacchā (Sī, I)	288
Petattaṃ = Petarṃ te (Sī, I)	185
Pessena = Pesena (Ka)	89
Pokkharañño = Pokkharaññā (Syā, I)	222
Porisādassa ñatte = Porisādassa kante (Sī, I) Porisādassupante (Ka)	138
Posyāmase = Posiyāmase (Sī, I, Ka)	328
Paṃsugataṃ = Paṅkagataṃ (Sī, I)	181

[Pha]

Phalikāsu sunimmitaṃ = Veḷuriyāsu nimmitaṃ (I)	198
Phaline = Phalite (Sī, Syā, I)	330
Phaliṃ = Phalaṃ (Sī, I, Ka)	171
Phassayaṃ = Phusayaṃ (Ka)	53

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pha]

Phuṭā = Pharitvā (Am 1. 140; Khu 2. 135 piṭṭhe.)	60
Phuṇanti = Thunanti (Sī, Syā) Phunanti (I)	189
Phussatī = Phusati (Sī, I)	312
Phoṭente = Poṭhente (Sī, Syā, I)	283

[Ba]

Baddhe = Bandhe (Syā, Ka)	83
Bandhā = Baddhā (I)	5
Balaṅkapādo = Bilaṅkapādo (Ka)	351
Balajā = Valajā (Sī) Vālijā (I)	283
Balibaddāni = Balivaddāni (I)	17
Bahudukkhā = Bahudukkhāṃ (Syā, Ka)	252
Bahudhaññā jānapadā = Bahū jānapadā caññe (Sī)	
Bahū janapadā caññe (I)	151
Bahupupphachannaṃ = Bahupupphasañchannaṃ (Ka)	302
Bahū ānanditā ahuṃ = Bahu ānandano ahu vaṃso (Sī)	
Bahu ānandito ahu vaṃso (I)	256
Bahūpi bhadrā = Bahūni samaṇabhadrāni (Sī) Bahūpi bhadrakā etc (I)	54
Bādhaye = Bandhaye (Syā, Ka)	125
Bāvarikassa = Pāvārikassa (Sī) Bāvariya (Syā)	123
Bāhuṃ = Bāhū (Sī, Ka)	149
Bile = Khaṇḍe (Sī, I)	69
Buddhasampannaṃ = Buddhisampanna (Sī, Syā, I)	84
Byathaṃ = Byadhaṃ (Ka)	91
Byathitamānaso = Byamhitamānaso (Sī, Syā, I)	268
Byathitā = Byathitaṃ (Sī) Byādhitaṃ (I)	143
Byathitā = Byadhitaṃ (Sī, I, Ka)	350
Byapahataṃ = Byapagataṃ (Sī, I)	257
Byasanī = Byasanaṃ (Ka)	58
Byādhe = Byathe (Sī, I)	96

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ba]

Byāvaṭo = Vāvaṭo (Ka)	262
Byāhareyyum = Byākareyyum (Sī, I)	95
Brahmacārino = Brahmacāriyo (Syā, I, Ka)	52
Brāhmaṇajjhoharaṇena = Brāhmaṇajjhohari tena (Ka)	239
Brāhmaṇa teva = Brāhmaṇaññeva (Sī)	170
Bruvāno = Brūhanto (Syā, Ka)	91

[Bha]

Bhakuṭim = Bhūkuṭim (Sī, I)	67
Bhajjati = Bhājati (I)	48
Bhajjaye = Bhājaye (I)	48
Bhañja = Bhañña (Sī, I) Bhuñja (Syā, Ka)	74
Bhaṇeti = Bhaṇāti (Sī, Syā, I)	9
Bhatako = Bhaṭako (Ka)	92
Bhattucca = Bhattuṇca (Ka)	80
Bhaddam vo = Bhaddante (Ka)	58
Bhayaṭṭito = Bhayaddito (Sī, I)	303
Bhariyābhipārakassa = Bhariyā ahipārakassa (Sī, I) Bhariyā abhipādakassa (Ka)	39
Bhavantam = Bhavam tu (Sī, I) Bhavannu (Syā)	88
Bhāgīrathodakam = Bhāgīrasodakam (Sī, Syā, I, Ka)	39
Bhātare = Bhātaro (Sī, Syā, I, Ka)	247
Bhāradha = Bhāratha (Syā)	79
Bhāradha = Bhārata (Ka)	74
Bhāramato = Bhāramatto (Sī, Syā)	79
Bhinnāgate = Bheṇṇākaṭe (Sī, I)	266
Bhūridatto padassati = Bhūridattam padissati (Ka)	225
Bhekā = Bhiṅgā (Syā)	236
Bhacce ca = Suhajje (I, Ka)	296
Bhetvāna = Chetvāna (Sī, I)	63

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Bha]

Bheraṇḍakā = Bhedaṇḍakā (Ka)	64
Bhesmā = Vesmā (Sī) Bhimsā (I) Bhīsā (Ka)	169
Bhokkhāma = Bhakkhāma (Syā)	17
Bhojanatthā = Bhojanattham (Sī, Syā, I)	17
Bhojaputte = Milācaputte (Sī, I)	17
Bhojetumaggim = Jetumaggim (Sī, I)	232

[Ma]

Magga'manuyāyisum = Maggamanuyanti (Sī, I)	
Maggamanuyāyanti (Syā)	248
Maccā gacchanti = Pecca gacchati (Sī, Syā, I)	259
Maccu'mupabbajanti = Maccumuppajanti (Syā)	160
Macchā = Majjhā (Ka)	285
Majjamaṁsaniratā = Majjamaṁsābhiratā (Ka)	129
Majjhanhike = Majjhantike (Sī, Syā, I)	326
Majjho = Mejjho (Ka)	61
Maññasi paṇḍita = Maññanti paṇḍitā (Sī, Syā, I)	219
Maññe hissāmi = Yañca hessāmi (Sī, I) Tam me hissāmi (Ka)	176
Maṇḍalam = Caṇḍalam (Sī, Syā, I)	127
Maṇivammena = Maṇicammena (Syā)	214
Matā = Mutā (Sī, I)	104
Matīmā = Mutīmā (Sī, I)	239
Maddassantepure = Maddassa thīpure (Sī, I) evamuparipi.	67
Mandamigāvalokayaṁ = Mandamivāvalokayaṁ (Sī, I)	108
Mandālaka = Mandālava (Sī, I) Mandārava (Ka)	115
Madhugandhika = Madhukabandhuka (Ka)	115
Madhussaroti = Madhurassaroti (Sī)	68
Manasābhicintayaṁ = Manasā vicintayaṁ (Sī)	9
Manoharam = Dhanāharam (Sī, I, Ka)	280
Mamevattham = Tamevattham (I)	288
Mayā nunno = Mayārulho (Ka)	338

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Mayhaṃ vā = Amhaṃ vā (Sī) Mayhañca (I)	48
Mahatthiyaṃ = Mahiddhiyaṃ (Sī, Syā, I)	11
Mahāpatāpaṃ = Mahābhitāpaṃ (I)	9
Mahito = Mānito (Ka)	224
Mahītaḷaṃ = Mahiddhikaṃ (Sī, I) Mahiddhiyaṃ (Syā)	284
Mahimsā = Mahisā (Sī, Syā, I)	109
Mahimsaṃ = Mahisaṃ (Sī, I)	191
Mahodakaṃ = Bahudijaṃ (I)	371
Mākisitto = Mā kilittha (Sī, I)	316
Māṇavohu = Māṇavāhu (Sī, Syā) Māṇavāhū (I)	36
Māṇavā = Mātiyā (Sī, I)	186
Māṇike = Māṇiye (Sī, I)	375
Mātāpettibharo = Mātāpettibharo (Syā) Mātāpittibharo (Ka)	181
Mātinaṃ = Mātinaṃ (Sī, I)	275
Mātucca = Mātu ca (Sī, Syā)	27
Mādharmaṃ = Maḍharaṃ (Sī) Mādhuraṃ (Syā) Māṭharaṃ (I)	206
Mānayissaṃ = Ādiyissaṃ (Sī, I)	297
Māpitaṃ = Niṭṭhitaṃ (Sī, Syā, I)	219
Mā bhakkhayī = Mā bhakkhasī (Sī, I)	133
Mābhivārayi = Mā vicārayi (Sī, I)	104
Māraṇantikā = Maraṇantikā (Syā)	117
Māraṇatthaṃ = Kāraṇatthaṃ (Sī, I)	205
Mārabhanti = Māharanti (Sī, Syā, I)	237
Mārayeyyūṃ = Mārabheyyūṃ (Ka)	236
Mā rodhayi = Mā heṭhayi (I)	308
Māvakappadese = Pāvakappadese (Sī, I)	115
Migājīnūpetapuraṃ = Migācirūpetapuraṃ (Sī, I)	147
Migānaṃ = Magānaṃ (Ka)	176
Mitapubbe = Mihitapubbe (Sī, I)	257

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Mittadubbho = Mittadūbhī (I)	50
Mittadubbho = Mittadūbho (Sī, I)	149
Mithilaṃ = Midhilaṃ (Ka)	161
Mithilaṃ gataṃ = Mithilaggahaṃ (Ka)	219
Milakkhū = Milakkhā (Sī, I)	234
Missitu = Missetu (Sī, Syā, I)	13
Mucalindamubhato = Mucalindamabhito (Sī, I)	344
Muccate = Muñcate (Sī, Syā)	49
Muñcatu = Muccatu (I, Ka)	254
Muñcetha = Muñcatha (Sī, I)	245
Mujakindo = Mucalindo (Sī, Syā, I) Mujakinto (Ka)	185
Muñjapabbajaṃ = Muñjababbajaṃ (Sī)	326
Mudiṅgā ca = Mutiṅgā ca (I)	76
Mudiṅgā ca = Mutiṅgā ca (Sī, Syā, I)	100
Mudukāḷakā = Mudukāḷakaṃ (Sī) Mudu kāḷikā (Syā)	241
Muducittakasanthate = Muducittakaḷandake (Sī, I)	259
Musalā = Musale (Sī, Syā, I)	61
Musāvajjamadena = Musāvañcanapadena (Ka)	236
Me kucchipaṭisandhiṃ = Maṃ kucchimatim̐ santim̐ (I)	26
Mettaṃ = Metta (Syā, Ka)	11
Medaniṃ = Mediniṃ (Sī, I)	319
Mediniṃ = Medaniṃ (Syā, Ka)	66
Me sammajja'mādāya = Ce sammajjanādāya (Sī)	
No sammajjanādāya (Syā)	
Me sammajjanādāya (I)	181
Mohamūḷho = Momuho (Sī, I)	264
Maṃsaṃ'vapātabyaṃ = Maṃsaṃ'va pātabbaṃ (Sī, I)	
Maṃsaṃ'va pātabyaṃ (Ka)	216
[Ya]	
Yajissāmi dadāmi = Yajissāma dadāma (Sī, I)	242
Yaññe = Yaññatthāya (Sī, I)	247

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ya]

Yathā tuvaṃ = Yameva tvaṃ (Sī)	132
Yadyā'yaṃ = Yadāyaṃ (Sī, Syā, I)	94
Yassā'bhinippataṃ = Yassā'bhinipphataṃ (Syā)	159
Yācayogaṃ = Yācayogim (Ka)	312
Yāna'smesu = Yānasmāsu (Sī, Syā, I)	98
Yāvanto'dakajā = Yāvatā odakā (Sī) Yāvatā udakajā (I)	230
Yāvadicchati = Yāvaticchati (Sī, I)	88
Yūpussane = Yūpassa te (Sī) Yūpassa ne (I)	237
Ye ca santi = Ye vasanti (Sī) Yehi santi (I)	78
Yo cāpi = Yopāyaṃ (Sī, I) Yo cāyaṃ (Syā, Ka)	260
Yo te sabbe vadhissati = Yo no dukkhā pamocaye (Sī)	
So no sabbe vadhissati (I)	71
Yodhino = Yuthino (Ka)	369
Yo'yaṃ kāme = Yaṃ yaṃ kāmī (Sī, I)	207
Yaṃ ūnaṃ = Yadūnaṃ (Sī, Syā, I)	171
Yaṃ te mudu tena = Ghaṭṭe mudukena (Ka) Yaṃ te mudū tena (I)	33
Yaṃ ya'devūpaviyyati = Yaṃ yaṃ devūpaviyyati (Sī, I)	157

[Ra]

Rajjā'bhisecayaṃ = Rajjebhisecayaṃ (Syā, Ka)	152
Rajje'bhisīṇcasi = Rajjena siṇcasi (Sī, I)	157
Rajjaṃ = Raṭṭhaṃ (Ka)	66
Raṭṭhavatī = Rathavatī (Sī, I) Ratanavatī (Syā)	207
Raṭṭhavaḍḍhanaṃ = Raṭṭhavaḍḍhanaṃ (Sī) Raṭṭhavaḍḍhana (I)	314
Rathehi = Rathikā (Syā) Pattikā (I)	249
Ramamāne = Caramāne (Sī, I)	284
Ramessanti = Ramissanti (Syā, Ka)	58
Rahadamogayha = Rahadoggayha (Ka)	63
Rahadūpamaṃ = Sarūpamaṃ (Ka)	337
Rāgadosavadhiyo = Rāgadosavatiyo (Sī, I)	129

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ra]

Rājaparisā = Rājapurisā (Syā)	256
Rājaputtī udikkhati = Rājaputti udikkhasi (Sī, I)	67
Rājānaṃ sakhā = Rājā sakhā (Sī, I)	126
Rājābhirājā = Rājādhirājā (Ka)	77
Rāhuggahaṃva = Rāhugahitaṃva (Sī, Syā, I)	212
Rucā = Rujā (Sī, I) evamuparipi.	262
Rucchati = Ruccati (Ka)	176
Rucchati = Rujjati (Syā, Ka)	352
Rujjanti = Nirujjhanti (Sī) Bhijjanti (Syā)	251
Rudantyā = Rudatyā (I)	27
Rudhiraṃ = Ruhiraṃ (I, Ka)	63
Rūpadhātuyā bhāvo = Rūpadhātuyā bhavo (Sī)	
Rūpadhātusambhavo (Syā)	131
Rūpiyapakkharaṃ = Rūpiyupakkharaṃ (Ka)	258
Rodanena = Roditena (Sī, I)	121
Rodantī paripucchi naṃ = Rodantī paripucchati (Sī, I), Rodantī naṃ paripucchati (Syā)	153
Rosako = Kosiyo (Syā, Ka)	101

[La]

Lakkhaṇakaṇḍaṃ = Pekkhaṇakaṇḍaṃ (Sī, Ka)	290
Lakkhaṇasammate = Lakkhaññāsammate (Sī, I)	94
Laddhadvāro labhe dvāraṃ = Laddhavāro labhe vāraṃ (I)	292
Lapanajātā = Lapanajā suddhā (Sī, I)	241
Lambissati = Lambahīti (I)	69
Lājāolopiyā = Lājā olokirā (Ka)	370
Lābhehi = Palābhehi (Sī, I)	151
Lippati = Limpati (Syā, Ka)	48
Luddhānaṃ = Khuddānaṃ (Sī, Syā, I)	124
Lodda padmaṇḍaṃ = Lomapaddhakaṇḍaṃ (Sī, I)	319

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[La]

Lomasuddharī = Lomasundarī (Sī, Syā, I)	118
Lomehi ca = Lomaggehi ca (Sī, Syā, I)	62
Lohitaṅko = Lohitaṅgo (Ka)	24
Lohitikā = Lohitakā (Syā, I, Ka)	35

[Va]

Vakkaṅgo = Vaṅkaṅgo (Syā)	85
Vakassu = Bakāsu (Sī, Syā) Vakāsu (I)	50
Vaṅkagatī = Vaṅkanadī (Ka)	123
Vajanti = Sajanti (Sī, I) Pajjanti (Syā)	64
Vaḍḍhanī = Vaddhanī (I)	4
Vaṇṇagandho = Pakkagandho (Sī) Paṇṇagandho (Syā, I)	32
Vatavante = Vatthavante (Sī, Syā, I)	165
Vattavataṃ = Vattavatiṃ (Syā, Ka)	222
Vattavā = Vataṅvā (Sī, Syā, I)	12
Vatthapilandhanena = Vatthapilandhanēhi (Ka)	302
Vadataṃ = Varataṃ (Sī, Syā, I)	74
Vadaññum = Vataññum (Ka)	270
Vadantaraṃ = Vadaṃ naraṃ (Sī)	157
Vanamallika = Navamallika (Sī, I)	115
Vanibbakānaṃ = Vaṇibbakānaṃ (Sī)	22
Vammitā = Vammikā (Syā, Ka)	209
Vayanā = Sāyanā (Sī, I) Vuyhanā (Syā)	344
Varaddhanena = Varamdhanena (Sī, I)	280
Varapuññaṣṣa = Varapuññaṣṣa (Sī, I)	76
Varāhā = Sarabhā (Syā)	283
Vasato = Vusito (I)	23
Vasamanvagaṃ = Vasamannagā (I)	56
Vassasahassāni = Vassasahassānaṃ (Sī, Syā)	62
Vaseyya = Va seyyo (I)	24

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Va]

Vākaraṃ = Vāguraṃ (Syā)	130
Vāṇijā = Vaṇijja (Ka)	17
Vāṇijānaṃ = Vaṇijānaṃ (Ka)	14
Vātānamaviyaggatā = Vātānamavisaggatā (Sī, I)	
Vātānamaviyattatā (Syā)	259
Vādantu = Vadantu (Sī) Nadantu (Syā, Ka) Vadataṃ (I)	154
Vā puna = Vā pana (Syā)	130
Vāhayissāmi = Bāhayissāmi (Syā) Vārayissāmi (Ka)	213
Vāḷabījani = Vāḷa vījani (Sī, I)	59
Vāḷchi = Phālehi (I)	63
Vikantanaṃ = Vikattanaṃ (Sī, I)	221
Vikantā = Vikattā (Sī, I)	191
Vikatthissaṃ = Vikattissaṃ (I)	91
Vikandantiyo = Vikkandantiyo (Sī)	26
Viggayha = Niggayha (Syā, Ka)	214
Vigetu = Vihetu (Sī, I)	133
Vicittahatthābharaṇā = Vicittavatthābharaṇā (Sī)	13
Vicitraphullaṃ = Vicitrapupphaṃ (Sī, I)	38
Vijānāsi = Pajānāsi (Sī)	79
Vitate = Vitante (Syā, Ka)	157
Vittoti = Vittosmi (Syā, Ka)	224
Vidaḍḍhakāyaṃ = Viduṭṭhakāyaṃ (I)	272
Vidhamantassa = Vidhamentassa (sabbattha)	72
Vinassati = Panassati (Sī, I)	267
Vinasā dhanāṃ = Vinassā dhanāṃ (Syā, Ka)	170
Vinipātiko = Vinipātako (I)	3
Vipakkhakaṃ = Vipakkhinaṃ (Sī, I) Vipakkhikaṃ (Syā)	55
Vipariyattaṃ = Vipariyatthaṃ (I)	94
Viparivattāyo = Parivattāyo (I) Viparivattāro (Ka)	119
Vippārentu = Vipphārentu (Sī, Syā, I)	370

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Va]

Viphaleyya = Vipateyya (Sī, I)	141
Vibandha = Vibaddha (Sī) Vibhajja (Syā, I)	62
Viyūḷhāni = Viyūhāni (Syā, Ka)	282
Vilaggā = Vilākā (Sī, Syā, I)	13
Vilāsitanayano mattakkho = Savilāsitanayanamattakkho (Ka)	115
Vilikhati = Likhati (Sī, I)	121
Vilumpamānamhi = Viluppamānamhi (Ka)	54
Vivara'modahati = Vivarati tamodahati (I)	121
Vivare'ttha = Vivarittha (Sī, Syā, Ka)	287
Vivasāne = Vivasane (Sī, Syā, I)	64, 132
Vivādappatto = Vivādamatto (I)	174
Visajji = Vissaji (Sī, I)	98
Visujjhanti = Samijjhanti (Sī, I)	112
Vihaṅgagaṇasatata = Vihaṅgasata (Sī, I)	113
Vihaṅgā = Vihagā (Sī, I)	86
Viheṭṭhitattha = Viheṭṭhitamhā (Syā, Ka)	146
Vīthimatī = Piṭṭhimatī (Sī, I) Viddhimatī (Syā)	204
Vīṇaṃ'varujjako = Vīṇarujjako (Syā) Vīṇaṃ virujjako (Ka)	169
Vuṭṭhaṃ = Vaṭṭaṃ (Sī, I)	147
Vuḍḍhe = Vaddhe (Ka)	61
Veṭṭhayitvā = Aviveṭṭhayitvā (Ka)	190
Vetaraṇiṃ = Vettaraṇiṃ (Syā, Ka)	63
Vetasā = Vedisā (Ka)	109
Vetālike = Vettalike (Ka)	283
Vedisa vaṇjula = Vetasamañjula (Sī)	115
Vedīva = Vellīva (Sī, I)	218
Vedhabyaṃ = Vedhabbaṃ (Sī, I)	326
Vepula'mābhirūhi = Vepullamābhirucchi (Sī, I)	280
Vehāyasaṃ = Vehāsayaṃ (Sī, I)	39
Vehāyasā = Vehāsaya (Sī, I)	210

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Va]

Veḷuriyamaṇisanthataṃ = Veḷuriyamaṇisannibhaṃ (Syā)	216
Veḷuriyaka-rodāyo = Veḷuriyaphalakarodāyo (Sī)	283
Vossaggavibhaṅga'māhu = Vossaggavibhāgamāhu (Sī)	239

[Sa]

Sa-indā = Indo (I) Sindā (Ka)	5
Sa-indānaṃ = Indānaṃ (Syā, Ka)	223
Sakammunā = Sakammanā (Sī, I)	105
Sakāse = Sakāsaṃ (Ka)	102
Saṅgaraṃ = Saṅkaraṃ (Ka)	135
Saṅgaraṃ = Saṅkaraṃ (Syā, Ka) Ma 3. 226 piṭṭhe ca.	159
Sake te raṭṭhe paṭipādayāmi = Sakena raṭṭhena paṭipādayāmi te (Sī)	143
Saṅkhavaṇṇaṃ = Saccavaṇṇaṃ (Sī, Syā)	374
Sakkharāhi vā = Sakkharāya vā (Sī)	114
Sakhyaṃ = Sakkhi (Sī, Syā, I)	142
Saṅkhātum = Saṅkhyātum (Sī)	28
Sakhinīhipi = Sakhikāhi ca (Sī, I)	327
Sakkhi = Paccakkhaṃ (Ka)	264
Saṅgamesī'ti = Saṅgāmesīti (Sī, I)	114
Saggavisayaṃ = Sakkavisayaṃ (Sī, I)	273
Saṅgacchi = Saṅgañchi (Sī, Syā, I)	74
Saṅgayha = Paggayha (Syā, Ka)	92
Saṅgahā = Saṅgahe (Dī 3. 156; Am 1. 341 piṭṭhe.) Tadaṭṭhakathāyo oloketabbā.	81
Saggāna maggamaṇicikkha = Saggamaggamaṇicikkha (Sī, I)	242
Saṅge = Saññate (Sī, I) Laṅkate (Syā)	146
Saṅghāto = Saṅghāto (Syā, Ka)	60
Saṅghātā = Saṅghaṭṭā (Syā, Ka)	173
Saccatapāpī = Saccatapāvī (Sī, I) Pañcatapāvī (Syā)	118

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sace tvaṃ saddahasi = Sacepi sahasi (Sī, I)	134
Sajantaṃ = Siñcantaṃ (Ka)	233
Sajibbo = Sajīvo (Sī, I)	298
Saññate = Saṇyame (Syā, Ka)	52
Sanṭhapessati = Santhapessati (Ka)	181
Sanho sakhilasambhāso = Hiri-ottappasampanno (Sī, Ka)	292
Sataraṃsīva = Sataraṃsā viya (Sī)	215
Santase = Santasiṃ (Syā)	97
Sattāhasammeghe = Sattāhaṃ meghe (Sī, Syā)	168
Santoti maṃ = Santo mamaṃ (Syā) Santo ca maṃ (Sī, I, Ka)	137
Santhare = Santace (Sī) Santacaṃ (I) Santare (Ka)	35
Satthuraṃ = Saṭṭhuraṃ (Sī, I) Yuṭṭhuraṃ (Syā) Sutturaṃ (Ka)	226
Sadvāraṭṭhāyinī = Padvāraṭṭhāyinī (Sī, Syā, I)	120
Sadisitthiyo = Sarisitthiyo (Syā, I)	15
Sa devo = Sudevo (Syā, Ka)	238
Sadhanāṃ sabhogāṃ = Sadhanā sabhogā (Sī, Syā, I, Ka)	233
Sandhānagatā = Santhānagatā (Sī, I) Saṇṭhānagatā (Syā)	193
Sandhāpitā = Santhambhitā (Sī, I) Sandhābhitā (Syā)	
Santāpitā (Ka)	235
Sandhāvamānampi = Sandhāvamānaṃ taṃ (Sī, I)	272
Sadhūmikā'va = Sadhūmakā ca (Syā)	138
Saddheyya = Saddaheyya (Sī)	41
Sandhīyanti = Sandhiyanti (Syā, Ka)	38
Sanno = Satto (Sī)	171
Sapatte = Sāmante (Sī, Syā, I)	52
Sampaddavī = Sampaddayī (Sī)	169
Sampavisanti = Saṃcavayanti (Sī, Syā, I)	62
Sampamathitā = Sampamadditā (Syā, Ka)	227
Sabbakāmadade = Sabbakāmade (Sī, I)	276
Sabbakiccesu = Rattaṃ kiccesu (Sī, I)	120

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sabbajanapadassa = Sabbadā janapadassa (Sī, I)	247
Sabbattha gantvā = Sabbahaṃ ṭhānaṃ (Sī) Sabbaṇhaṃ gantvā (Syā)	
Sabbāhaṃ ṭhānaṃ (I) Sabbatṭhānaṃ (Ka)	169
Sabbatthanāpītikarāpi = Sabba'ttanā'pītikārāpi (Sī, I)	123
Sabba'tthi'ssariyaṃ tava = Sabbatthissariyaṃ bhavataṃ (Sī, Syā, I)	
Sabbissariyaṃ bhavataṃ (Syā, Ka)	88
Sabbadā = Samvareṃ (Sī, I)	64
Sabbaparisāya samanupariyāyi = Sabbaparisamanupariyāsi (Sī, I)	
Sabbaparisantaramanupariyāsi (Syā)	255
Sabbabhaddaṃ = Sabbagattaṃ (Sī, Syā, I)	40
Sabbabhāvo = Saccabhāvo (Syā)	125
Sabbavaṇīsva'haṃ = Sabbavaṇīsvahaṃ (Syā, Ka)	263
Sambādhapakkhandaṃ = Sambādhapakkhantaṃ (Sī, I)	213
Sabbeva tesāṃ catunnaṅga = Sabbe te sabbesaṃ catunna (Sī, I)	240
Sabbo paramappamodito = Sabbā paramappamoditā (Syā)	105
Sabhāyaṃ = Sabhāya (Sī, Syā, I)	150
Sambhutaṃ = Sambhataṃ (I)	15
Samajjantā = Pavaṭṭantā (I)	179
Samaṇateva = Samaṇaññeva (Sī, I) Samaṇatveva (Syā)	170
Sammakkhitā = Samakkhitā (Syā) Samakkhikā (Ka)	193
Sammataṃ = Vasato (Sī)	77
Sammapekkhanti = Samavekkhanti (Sī, Syā, I) Am 1. 341 piṭṭhe ca.	85
Samantānupariyanti = Samantā anupariyāti (I)	77
Sammapatitā = Sampamathitā (Sī, I)	295
Samapekkhassu = Samavekkhasu (Sī, I)	85
Sammaddateva = Samodateva (Ka)	341
Samānattatā = Samānattā (I)	81
Sammāsambuddhasāsane = Sammāsambuddhasāvakā (Syā)	
Sammāsambuddhasāsaṇaṃ (I)	201
Samūha = Samupā (Sī, I) Sammukhā (Syā)	243

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sammū'pajīvasi = Samupajīvasi (Sī, I)	149
Samotataṃ = Samonataṃ (Syā, Ka)	18
Samo me = Samohaṃ (Syā) Sammohaṃ (Ka)	362
Sarīsapā = Sirīmsapā (Sī, Syā, I)	77
Sarīrassu'patāpanā = Sarīrassupatāpiyā (Syā, Ka)	155
Sarīrassu'patāpiyā = Sarīrassupatāpikā (Sī, I)	
Sarīrassupatāpanā (?)	259
Sallavā = Sabalā (Sī) Simalā (I)	344
Savasamānayissasi = Vasamānāpayissasi (Syā), Vasamānāmayissasi (I) Taṃ	
vasamānayissasi (Ka)	13
Svajja jhāyāmi = Svajjajjhāyāmi (Sī, I)	15
Sva'jje'vāhaṃ gato = Svājjevaṅgato (Syā) Svajjevaṅgate (Ka)	175
Sasakaṇṇikā = Sasakaṇṇakā (Sī)	109
Sasuraṃ te = Sassuraṃ nu te (Sī, Syā, I, Ka)	301
Sahadevo = Sīhadevo (Ka)	118
Sahassiyā = Sahassiyo (Sī, I)	137
Sahitabbato = Sahitaṃ vato (I)	75
Sahindadevā = Sahindā ca devā (Sī, I)	110
Sājīvā = Sañjīvā (I)	2
Sādhuvittaṃ = Sādhucittaṃ (I)	224
Sāmena = Sāmā na (Sī, I)	182
Sāvaṃ = Sāmaṃ (Sī, I)	226
Sāsapo bahuko = Sāmā bahukā (Syā, Ka)	348
Sakkhisi tvaṃ = Sakkhī tvaṃ (Sī, Syā, I)	2
Siṅgālo = Sigālo (Sī, Syā, I)	69
Sinduvārakā = Sindhuvāritā (bahūsu)	353
Sinduvārakā = Sinduvāritā (Syā, I) Sindhavāritā (Ka)	278
Sirīnigguṇḍī = Saranigguṇḍī (Ka)	344
Sivissa = Sibbissa (Sī, I)	207
Sītūdakā = Sītodikā (Sī, I)	353

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sīlavantaṃ = Sīlavaṃ (I) Sukhaseyyo (Ka)	189
Sukhasseyyā = Sukhā seyyā (I)	54
Sukhippameva = Sa khippameva (Sī, I)	103
Sukhedhitā = Sukhe ṭhitā (Syā, I)	328
Suganthitā = Suganthikā (Sī, I)	341
Suggatimāsamānā = Suggatimāsasānā (Sī, I)	
Suggatāsisamānā (Ka)	100
Sucodayantaṃ = Sucodiyantaṃ (Sī, I)	272
Suṇhā = Husā (Sī, Syā, I)	372
Suṇoma = Suṇomi (Sī) Suṇāma (I)	138
Sudhāsaṃ = Sudhāya (Syā, I, Ka)	107
Sunisito = Pītanisito (Sī, I)	254
Supāpadhammā = Supāpadhammino (Ka)	188
Supine = Suppante (Syā, I)	80
Subhamhi = Sucimhi (Sī, I)	146
Subhogo = Subhago (Sī, I)	227
Surakkhitaṃ = Purakkhitaṃ (Syā, Ka)	202
Surādhuttakena = Tulāputtakena (Sī, I) Sā surādhuttakena (Ka)	118
Suriyo ca = Sūriyo ca (Ka)	100
Suvaṇṇaṇaṃ = Subhaṇṇaṇaṃ (Sī, I)	280
Suvaḍḍhito = Subāḷhiko (I)	39
Suvaṇṇakhacite = Suvaṇṇavikate (Sī, I)	263
Suvaṇṇatindukanibhā = Suvaṇṇapindūpanibhā (Sī)	
Suvaṇṇatiṇḍusannibhā (Syā)	
Sovaṇṇapiṇḍūpanibhā (I)	34
Susaññatānaṃ isīnaṃ = Susaññatānisīnaṃ (I)	5
Susobhanā = Susobhaṇī (Syā, Ka)	15
Suhadajjane = Suhadaṃ janaṃ (Sī, I)	277
Sūdaṃ kāpurisadhamāṃ = Sūdakaṃ purisādhamāṃ (Sī, I)	147
Sūnagga = Sonagga (Ka)	178
Sūnā = Sūṇā (Sī, I) Suddā (Syā, Ka)	282

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sūyati = Suyyati (Ka)	113
Sūriyassuggamanam pati = Sūriyuggamane sati (Ka)	314
Setapārisā = Setavārisā (Sī, I)	344
Senakehi = Soṇakehi (Syā, Ka)	270
Seyyassa = Sayanassa (Sī, Syā, I, Ka)	146
Sve'va mitto = Sā ca metti (I)	38
Sokajjhāyikā = Sokacchāyikā (Ka)	370
Soṇṇabyamhanilayā = Suvaṇṇabyamhanilayā (Syā, Ka)	
Sovaṇṇabyamhanilayā (I)	131
Soṇṇamayaṃ = Sovaṇṇamayaṃ (Syā, Ka)	232
Soṇṇamayā = Sovaṇṇamayā (Sī, Syā, I)	19
Soṇṇarathā = Sovaṇṇarathā (I, Ka)	166
So'papajjati = So upapajjati (Sī, Syā, I)	79
Somayāmo = Somayāgo (Sī, Syā, I)	185
Soṇṇapallaṅke = Suvaṇṇapallaṅke (Sī, Syā, I)	162
Sovaṇṇamayāya = Sovaṇṇamayā (I)	20
Sossi = Sossasi (Sī)	207
Saṅgiddhā = Pagiddhā (Sī, Syā, I)	63
Saṇṇyamano = Saṇṇyamāno (I)	92
Saṇvāsassa = Sambhāsassa (Sī, I)	85
Saṃsādiyā pasādiyā = Saṃsāriyā pasāriyā (Ka)	340
Saṃkulyā saṅgulāni ca = Saṅkulā saṅgulāni ca (Syā)	
Saṅgulā sakalāni ca (Ka)	336

[Ha]

Hañṇamānaṃ = Tujjamānaṃ (Sī) Tudamānaṃ (Syā) Taddamānaṃ (I)	
Hatamānaṃ (Ka)	171
Hañṇe yevāpi = Hañṇare vāpi (Sī, Syā, I)	260
Hatthattataṃ = Hatthattataṃ (Sī, Syā, I)	88
Hatthatta'māgatā = Hatthatta'māgatā (Sī, Syā, I)	86

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ha]

Hatthatta = Hatthattha (Sī, Syā, I)	22
Hatthārohā = Hatthārūhā (Sī, I) evamuparipi.	151
Hatthinā ca satena ca = Hatthi-ādisatena ca (Syā)	
Hatthinādisatena ca (Ka)	368
Hatthi-assarathapatti = Hatthī assā rathā pattī (Sī)	77
Hadayantarassitā = Hadayantanissitā (Ka)	
Hadayantaranissitā (Syā)	129
Haneyyum chindeyyum	
chedāpeyyumpi = Haneyyu chindeyyumpi chedayeyyum (Sī, I)	
Haneyyumpi chinneyyumpi chedāpeyyumpi (Syā)	126
Harita = Harī (I)	15
Haritapakkha = Harīpakkha (Sī, I)	206
Haritapakkho = Harīpakkho (Sī, I)	206
Hassam = Hissam (Ka)	356
Hasiyanti = Hasissimsu (Sī, I)	371
Hāpito = Hāsito (Sī, Syā)	34
Hārakam = Hārikam (Syā) Hāriyam (Ka)	174
Hārike = Hāriyā (Syā, Ka)	355
Hāhiti = Hāriti (Syā, Ka)	320
Himavati = Hemavato (Sī, Syā, I)	241
Himavantapassani = Himavantapasmani (Sī, I, Ka)	103
Hissāmi = Hessāmi (Sī, Syā) Hassāmi (I)	133
Homa = Ahosi (?)	372
Haṃsakājena = Haṃsakācena (I)	93

Jātakapāliyā dutiyabhāge

Jātakasūcipattam

Jātaka	Piṭṭhaṅka	Jātaka	Piṭṭhaṅka
[A]		[Bha]	
Alambusājātaka	12	Bhūridattajātaka	221
[U]		[Ma]	
Umaṅgajātaka	204	Mahājanakajātaka	159
Ummādanījātaka	39	Mahānāradakassapajātaka	257
[Ka]		Mahābodhijātaka	47
Kuṇārajātaka	113	Mahāsutasomajātaka	131
Kusajātaka	66	Mahāhaṃsajātaka	90
[Ca]		Mūgapakkhajātaka	149
Candakumārajātaka	242	[Va]	
Cūḷasutasomajātaka	25	Vidhuraajātaka	275
Cūḷahaṃsajātaka	83	Vessantaraajātaka	312
[Ta]		[Sa]	
Tesakuṇajātaka	1	Saṅkhapārajātaka	16
[Na]		Sarabhaṅgajātaka	5
Nimiājātaka	184	Sudhābhōjanaajātaka	99
Niḷinikājātaka	31	Suvaṇṇasāmajātaka	174
		Soṇakajātaka	53
		Soṇanandaajātaka	74
		Samkiccaajātaka	59

Jātakapāliyā dutiyabhāge

Gāthāsūci

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]		[A]	
Akakkasaṅgo na ca dīgha-		Aggi yathā pajjalati	150
lomo	37	Aggissa pāricariyāya	326
Akakkasaṁ aggaḷitaṁ muhuṁ		Aggiṁ ujjālayitvāna	317
muduruṁ	36	Aggiṁ vā dvārato dema	211
Akatvā'maccassa vacanaṁ	209	Aggaṇaṁ dhanu ñātikule ca	
Akallametaṁ vacanaṁ sugatte	102	bharyā	120
Akāmaṁ vā sakāmaṁ vā	66	Aghaṁ taṁ paṭisevissaṁ	325
Akārayi lokamimaṁ paraṇca	232	Accābhikkhaṇasaṁsaggā	48
Akāsiyā rājūhivā'nusiṭṭhā	238	Accāyikena luddena	356
Akiccakārī dummedho	338	Acintitampi bhavati	160
Akuddharūpohaṁ bho	343	Aciraṁ vata nettimso	254
Akkuddho sagharaṁ eti	150	Accuggatā hi sivayo	331
Akkodhana manugghātī	274	Achambhitova gaṇhāhi	296
Akkodhanaṁ asaṁghaṭṭo	292	Acchivā sallavā rukkhā	344
Akkodhanassa vijite	45	Acchecchuṁ vata bho	
Aṅkolā kacchikārā ca	344	rukkhāṁ	323
Akkhāhi no tā'yaṁ		Accherakaṁ maṁ paṭibhāti	156
mudhānūladdho	305	Accherarūpaṁ tava yādisaṇca	269
Akhīlakāni ca avaṇṭakāni	35	Accheraṁ vata lokasmiṁ	184, 330
Akkheyyaṁ te ahaṁ ayye	153	Accho ca kho tassa vaṇaṁ	
Agamāsi so rahadaṁ		akāsi	37
vippasannaṁ	18	Ajja ce me imaṁ rattiṁ	227
Aṅgapaccaṅgasampanno	154	Ajja me sattamā ratti	94
Aṅgārakāsuṁ apare		Añjaliṁ te paggaṇhāmi	177
phuṇanti	189	Ajjāpi santānamayaṁ	267
Aggi yathā tiṇakaṭṭhaṁ			
dahanto	137		

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Ajināni paridahitvā	360
Ajinamhi haññate dīpi	172, 175
Ajjunā ajjukañṇā ca	344
Ajeyya'mesā tava	
hotu metti	309
Ajjeva kiccaṃ ātapaṃ	159
Ajjeva me imaṃ rattim	359
Ajjhattaṅca payuttassa	4
Ajjhāyako yācayogī	231
Ajjhāyakaṃ dānapatim	319
Ajjhāyakaṃ	
mantaguṇūpapannaṃ	233, 239
Ajjhāvaramhā Nandassa	78
Ajjhena'mariyā pathaviṃ	
janindā	231, 235
Aññā ca tassa saṃyamāni	
catasso	35
Aññā ca nārī taramānarūpā	20
Aññātaṃ sāmikehī padinnaṃ	42
Aññettha pupphitā ambā	340
Aññepi kaṇhajaṭṭino	326
Aññe bahū isayo	
sādhurūpā	34
Añño nu te koci	
naro pathabyā	41-2
Aṭaviyo samuppannā	170
Aṭṭalakā oṭṭhagīviyo	278
Aṭṭhānametaṃ dukkharūpaṃ	354

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Aṭṭhaṃsā sukatā	
thambhā	203, 223
Aḍḍhamāsaṃ	
dhāriyamānānaṃ	345
Aḍḍhummatto udīresi	92
Aḍḍhaṃ ñatvā purisaṃ	
mahaddhanaṃ	129
Attanā'yaṃ cajitvāna	86
Attano ce hi vādassa	48-50
Atra cassa hutaṃ hoti	99
Attā ca me so saraṇaṃ	
gaṭī ca	286
Attānurakkhāya bhavanti	
he'te	138
Attānaṃ ñātī udāhu	
puttadāraṃ	135
Atikkantavanathā dhīrā	161
Atikāyo mahissāso	61
Aticiraṃ nivāsena	48
Atidānaṃ daditvāna	242
Atiyakkhā vassavarā	323
Ativelaṃ nu ammayā	356
Atītaṃ nānusocāmi	156
Atītaṃ mānusaṃ	
kammaṃ	210, 211
Atīradassī puriso	211
Atuṭṭhā sivayo āsum	332
Ate'va me acchariyaṃ	340
Ato matā devavarena	
pesitā	104
Atha atthe samuppanne	50
Atha kissa jano pubbe	245
Atha kiṃ dāni sumukha	94

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Atha ce hi ete na	
karonti puññaṃ	234
Athajjuno niraye	
sattisūle	9
“Atha’jjuno nakulo	
bhīmaseno	118
Atha’ttakārāni karonti	
bhattusu	106
Atha tvaṃ kena vaṇṇena	220, 364
Atha dakkhisi bhaddante	332-3
Atha pāpāna kammānaṃ	266
Athabravī māṇavako	53
Atha bravi brahā Indo	12
Atha va’ṅge vā Magadhe	74
Atha vā tayo	
mātāputte	342
Athassa pada’maddakkhim	94
Athassa bhaṇḍanaṃ ghoraṃ	332
Athassā pokkharaṇiyā	346
Athāgamā brahmalokā	268
Athāyaṃ isinā satto	61
Athā’yaṃ bhassaro pakkhī	94
Athāsanamhā oruyha	268
Atthi Jampāvati nāma	207
Atthi te daharo putto	56
Atthi nesaṃ usāmatthaṃ	176
Atthi no jīvikā deva	372
Atthi me taṃ atisāraṃ	98
Atthi me pāniyaṃ sītaṃ	183

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Atthīti ce Nārada	
saddahāsi	270
Athettha udakantasmiṃ	344-5
Athe’tthe’kasataṃ khatyā	204
Attheva devā pitaro ca	
atthi	270
Athettha pañcamo āgā	329
Athettha padumā phullā	344
Athettha puppharasamattā	340
Athettha sakuṇā santi	341, 347
Athettha sāsapo	
bahuko	345, 347
Athettha sīhabyagghā ca	346
Athettha vattatī saddo	322
Athettha heṭṭhā puriso	340
Atho antā ca me phītā	155
Atho arogaṃ yoggaṃ	
me	155, 373
Atho ubho arogā	
me	368
Atho ḍaṃsā makasā ca	342, 368
Athopi me amaccesu	88, 97
Atho raṭṭhaṃ anuppīlaṃ	97
Atho me sādīsī	
bhariyā	88, 97
Atho’sadhehi dibbehi	226
Atthaṃ devamanussānaṃ	203
Atthaṃ atthena vedeha	220

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[A]

Adassanena mayhaṃ te	336
Adiṭṭhapubbo Sivirājā	343
Adiṭṭhapubbaṃ disvāna	303, 305
Aduñca nuna sumahā	89
Adu cāpaṃ gahetvāna	354
Adu te pahitādūtā	359
Adu paññā kimatthiyā	213
Adūsiyaṃ ce Abhipāraka tvaṃ	43
Adese vata no vuṭṭhaṃ	212
Adhammacārino rāja	60
Adhammiko tvaṃ porī-	
sādakā'si	139
Adhammikassa luddassa	139
Adhammaṃ paṭipannassa	60
Addhā aññepi dāyāde	133
Addhā apacitā tya'mhā	98
Addhā idaṃ mantapadaṃ	
sududdasaṃ	205
Addhā eso sataṃ dhammo	83
Addhā tuvaṃ katte hitesī	
mayhaṃ	44
Addhā tuvaṃ mahārāja	46
Addhā Nanda vijānāsi	79
Addhā pajānāmi ahampi etaṃ	301
Addhā pajānāsi tuvampi tāta	38
Addhā piyā mayha janinda esā	42
Addhā sataṃ bhāsasi nāga	
dhammaṃ	305, 308
Addhā have sevitaḍḍhā	
sapaññā	24
Addhā hi saccaṃ bhaṇasi	13, 286

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[A]

Addhā hi sabbaṃ Abhipāraka	
tvam	45
Addhā hi maṃ vo hitakāmā	101
Addhā hi no bhakkho ayaṃ	
manāpo	18
Addhā hi so socati	
rājasetṭho	305, 307
Addhā hi so bhakkho mama	
manāpo	143, 145
Addhā' haṃ vipulaṃ pītiṃ	89
Andhā mātāpitā mayhaṃ	176
Andhā sirī maṃ paṭibhāti	
mātali	112
Adhigamā tame ñāṇaṃ	79
Adhiccaladdhaṃ	
pariṇāmajaṃ te	303, 306
Adhippāyaphalaṃ eke	159
Adhīyanti mahārāja	219
Andhaṃ tamaṃ tattha na	
candasūriyā	270
Anaṇo ñātināṃ hoti	159
Anatthaṃ tassa carati	
asaññatā	122
Anariyarūpo puriso	
janinda	205, 210
Analā mudusambhāsā	128
Annāpānañca khajjañca	257
Annahatthā ca te byamhe	273
Anāgatappajappāya	156
Anāyatanaśīlassa	4
Anāvakuḷā veḷuriyūpanīlā	19
Annañca pānañca pasannacitto	20

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[A]

Anittarā ittarasampayuttā	231
Aniddhinaṃ mahārāja	373
Anindriyabaddha' masañña- kāyaṃ	235
Annena pānena upetarūpaṃ	302
Annaṃ pānaṇca yo dajjā	314
Anukampikā patiṭṭhā ca	80
Anujānāmi taṃ putta	325
Anujānāhi maṃ amma	325
Anujjubhūtena hamaṃ mahantaṃ	66
Anuññāto ahaṃ matyā	151
Anuddhato acapalo	291
Anupubbāva te ūrū	14
Anupubbena no suddhi	260
Anumodāmi te deva	363
Anulittā candanena	77
Anusisso ca Ānando	12
Aneke nirayaṃ pattā	13
Anekarūpaṃ ruciraṃ	202
Api ñātikule phīte	327
Apaṇḍarā lohitaṇṭā	14
Aparā pana sokena	248
Aparā ca nārī taramānarūpā	20
Aparādhaṃ mahārāja	72
Apare passa santāpe	326
Appamhā appakaṃ dajjā	99
Appasenopi ce mantī	214
Appaseno mahāseṇaṃ	214
Appānubhāvā taṃ mahānubhāvaṃ	22
Apāraṇeyya'maccantaṃ	159

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[A]

Apāraṇeyyaṃ yaṃ kammaṃ	159
Api ataramānānaṃ	151-2
Api ce labhati mando	4
Api jīvaṃ mahārāja	183
Api tveva mahāpañña	85
Api tvevaṃ gate kāle	84
Api nā'yaṃ tayā saddhiṃ	85
Api no kisāni maṃsāni	373
Apisāgarapariyantaṃ	327
Apissā hoti appatto	327
Api hāyatu nāgakuḷā attho	301
Apucchimha Kosiyagottaṃ	3
Apuññalābhaṃ ayaṃ akittiṃ	144
Apetalomaṃsassa	3
Appēva'tthavatiṃ vācaṃ	95
Aporāṇaṃ vata bho rājā	160
Apphoṭā suriyavallī ca	345
Ambā kapitthā panasā	339
Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo	33
Ambā jambū kapitthā ca	343
Ambā tilakā ca jambuyo	278
Ambaṃiva pathe jātāṃ	337
Abyābajjhaṃ kathaṃ assa	287
Abyābajjhaṃ siyā evaṃ	288
Abyāyiko hoti sataṃ samāgamo	148
Abbhakūṭasamā uccā	272

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[A]

Abbhantaram pure āsi	47
Abhayam samma te dammi	153
Abhayamkarampi me hatthim	243
Abhikkhaṇam tiṭṭhati	
dvāramūle	123
Abhijaccabalam ceva	3
Abhijātopi ce hoti	4
Abhinnakaṭṭhosi anābhato	
dako	34
Abhirūḷham ratham dibbam	187
Abbhuto vata lokasmiṃ	186
Abhumme katham nu bhaṇasi	25
Abbhūti tassa bho hoti	66
Ambho ambho nāmamidaṃ	
imissā	40
Ambho ko nāma so rukkho	31
Amma assāsa mā soci	227-8
Amacce tāta jānāhi	2
Amajjapo aham putta	155
Amanāpavāsam vasi	334
Amanāpaṃ vata te ñāti	334
Amanussā atibālā	63
Amassujāto apurāṇa-	
vaṇṇi	34
Ammā ca tāta nikkhantā	351
Ammāya patanūkesā	369
Ammāva no kisā paṇḍu	369
Amhākañceva tāsāṇa	73
Amhākañceva so seṭṭho	89
Amittā nūna te mātā	333
Amittā nūna nandanti	153

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[A]

Amittā nappasāheyyum	372
Amittā vata te ñāti	334
Ayañca te māluvapaṇṇasanthatā	37
Aya'massa assaratho	250
Ayamassa asokavanikā	29
Aya'massa pāsādo	249
Ayamassa asokavanikā	29
Ayamassa pāsādo	29
Assamassa ca sādvaṇe	31
Ayamassa pokkharāṇi	30
Ayaṃ isi Sarabhaṅgo tapassī	7
Ayaṃ ekapadī rāja	76, 177
Ayaṃ ekapadī eti	341, 355
Aya'massa pokkharāṇi	250
Ayaṃ te sasuro deva	213
Ayaṃ te vaṃsa rājā no	314
Ayaṃ so assamo pubbe	359
Ayaṃ Ajamukhī nāma	229
Ayaṃ dutiyo vijayo	
mamajja	287
Ayaṃ dvedhāpatho bhadde	173-4
Ayaṃ nāgo mahiddhiko	229
Ayaṃ pañcālacandī te	213
Ayaṃ maṃ māṇavo neti	294
Ayaṃ so Puṇṇako yakkho	277
Ayaṃ so sārathi eti	153
Ayaṃ hi so āgato yaṃ	
tva'micchasi	302

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[A]

Ayomayā simbaliyo	63
Arajaṃ rajasā vacchaṃ	61
Araññe me viharato	15
Arindamoti me nāmaṃ	54
Ariyassa ariyena sameti sakhyaṃ	142
Ariyākāsosi pasannanetto	16
Ariyāvakāsosi anariyarūpo	298
Ariyavatta'si vakkaṅga	92
Alaṅkatā kuṇḍalino suvatthā	5
Alaṅkatā suvasanā	276
Alampāno hi nāgena	228
Alaṅkarotha maṃ khippaṃ	262
Alātassa vaco sutvā	257-8
Alāto Devadatto'si	275
Alīnacittasanthāro	274
Alaṃ me tena rajjena	151
Avacāsi Puṇṇakaṃ Irandhatī	276
Avaruddhettha araṇṇasmim	365
Avajjho brāhmaṇo dūto	338
Avaruddhassāhaṃ bhariyā	357
Avasī tuvaṃ mayha tīhaṃ agāre	296
Avasiṃ ahaṃ tuyha tīhaṃ agāre	301
Avhayanteva gacchantāṃ	339, 343
Avinicchayaññu atthesu	92
Avuṭṭhahi rājaputtī	69

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[A]

Assatthasseva taruṇaṃ	179
Assatthā panasā ce'me	353-4
Asanthutaṃ nopi ca diṭṭhapubbaṃ	300
Assatthasseva taruṇaṃ	80
Assatthaṃva pathe jātaṃ	337
Assamassa mama brahme	32
Asmā ratyā vivasāne	315
Asammodiyampi vo assa	332
Assamaṃ parimajjitvā	76
Assaratanampi kesim	243
Asassataṃ sassataṃ nu tavayidaṃ	303, 306
Asā loki'tthiyo nāma	127
Assāsa hessāmi te pati	276
Assāsayitvā janataṃ	172
Asiṅca sattiṅca parāmasāmi	136
Assitthiyo ratanaṃ maṇikaṅca	46
Asu brahāraññacarō mahāmuni	103
Asū hi yo sammati dakkhiṇaṃ disaṃ	103
Asse ca sārathī yutte	154
Asso ca sisati dvāre	70
Asaṃsayāṃ imaṃ disvā	86-7
Ahaṅca kho sāmiko cāpi mayhaṃ	306
Ahaṅca taṃ "dehi varan"ti vajjaṃ	142
Ahaṅca bhariyā ca manussa- loke	304

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[A]

Ahañca miga'mesāno	223
Ahañca paṭipannosmi	58
Ahampi tāta jānāmi	227
Ahampi jātiyo satta	266
Ahampi tāta passāmi	348
Ahamatṭhako bhīmaratho	
panāyaṃ	5
Ahampi nātimaññāmi	229
Ahampi pabbajjissāmi	152
Ahampi pubbe kalyāṇo	262
Ahampi purimaṃ jātīm	260, 261
Ahampi sabbasetena	221
Ahañhi kuñjaraṃ dajjaṃ	331
Ahitaṃ vata te ñātī	334
Ahi mahānubhāvopi	221
Ahu esa kato doso	47
Ahu rājā Videhānaṃ	257
Ahu pubbanimittaṃ me	359
Ahu vāsī Kaliṅgesu	333
Ahetuvādo puriso	50
Aho vata re jaṭinī	355
Ahosiraṃ Sivirājassa	206
Ahaṃ khalu mahārāja	89
Ahaṃ te pāricariyāya	15
Ahaṃ taṃ avadhiṃ sāmaṃ	178
Ahaṃ mahindena mahesi	
pesito	104
Ahaṃ vane mūlaphalesanaṃ	
caraṃ	32
Ahaṃ sahissaṃ upavādametaṃ	43
Ahaṃ seṭṭho'smi dānena	186

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[A]

Ahaṃ suvaṇṇahaliddiṃ	360
Ahaṃ Soṇo mahārāja	75
Ahaṃ hi vanaṃ gacchāmi	317
Ahaṃ hi vasumā aḍḍho	228
Ahaṃ hi jānāmi janinda etaṃ	39
Ahaṃ hi devato idāni emi	269
Aḷāra nāññatra manussalokā	23
Aḷārapamhehi subhehi	
vaggubhi	40

[Ā]

Ākaṅkhamānā puttaphalaṃ	80
Āguṃ kira mahārāja	177
Ācariya samanunñātā	98
Ācariyānaṃ vacanā	244
Ājānīyā hasiyanti	371
Ādāya beḷuvaṃ daṇḍaṃ	336
Ādiccavaṇṇasaṅkāsa	13
Āditte vārimajjhaṃva	273
Ādiyeneva te maddi	362
Ādiyitvā garuṃ bhāraṃ	79
Ānando ca pamodo ca	81
Ānando te mahārāja	220
Ānando sabbamacchānaṃ	132
Ānayitvāna Vedehaṃ	207
Ānayissaṃ methunake	336
Āmantayassu te putte	350
Āmantayāmi nigamaṃ	25
Āmantayittha rājā naṃ	316, 324

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ā]

Āmantaye Bhūridattaṃ	223
Āmāyadāsāpi bhavanti heke	286
Āmoti so paṭissutvā	206
Āyāgavatthūni puthū pathabyā	233
Ārakā parivajjeyya	293
Āraññikassa isino	225
“Ārāmasilā ca uyyānaṃ	120
Ārāme vanagumbe ca	284
Āruyha nāvaṃ taramāno	213
Āruyha pavaraṃ nāgaṃ	214
Ārūḷhā gāmaṇīyehi	166-7
Ārūḷhe gāmaṇīyehi	163-4
Āropentu dhaje tattha	370
Ārohapariṇāhena	85
Āvaṭṭanī mahāmāyā	128
Āvatti parivatti ca	247
Āvudhabalavantānaṃ	215
Āsajja kho naṃ jaññāsi	229
Āsāya khettāni kasanti	
kassakā	106
Āsāya yanti vāṇijā	
dhaneṣino	106
Āsā viṣaṃvādikasammata	
ime	107
Āsītiyā nāvutiyā ca	
gāthā	137
Āsīviṣaṃva kupitaṃ	61
Āsīsikāni karonti	252
Āsīsetheva puriso	160

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ā]

Āhaññantu sabbavīṇā	220, 371
Āharantu'dakaṃ pajjaṃ	96
Āhu khattavidā loke	49
Āhuneyyo mesi	
hitānukampī	45
Āḷambarā mudiṅgā ca	197, 199
Āḷārikā ca sūdā ca	370
Āḷārike ca sūde ca	282

[I]

Iṅgha maddi nisāmeḥi	329, 371
Iṅgha antepuraṃ mayhaṃ	218
Iṅgha passa mahārāja	218-9
Iṅghā'nucintesi sayampi deva	268
Iccete aṭṭha nirayā	60
Iccete kusale dhamme	97
Iccevaṃ pitaraṃ kaññā	268
Iccevaṃ	
mantayantānaṃ	84, 91, 373
Iccevaṃ vutto Nesādo	92
Icchāma assamaṃ gantuṃ	75
Iti kammāni anventi	267
Icchāmi vo'haṃ sutavuddhi'-	
mattano	137
Iti maddī varārohā	362
Ito ujum uttarāyaṃ disāyaṃ	33
Ito nu bhoto katamena	
assamo	33
Ito gatā mahārāja	218
Ito cuto dakkhasi	
tattha rāja	270

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[I]

Ito nītā mahārāja	218
Ito mayam gantvā sakam niketaṃ	17
Ito vimuccamānāhaṃ	365-6
Itthāgāraṃpi te dammi	158
Itthisahassaṃ bhariyānaṃ	296-7
Indagopakavaṇṇābhā	320
Indassa bāhārasi dakkhiṇāti	238
Indassa vākyam nisāmehi kosiya	111
Idaṅca madhuno tumbaṃ	339
Idaṅca me sattubhattaṃ	341
Idaṅca sumukheneva	88
Idaṅca me maṇiratanam	281
Idaṅca sutvā garuṇassa vākyam	277
Idampi dutiyam sallam	176, 359
Idampi paṇṇakaṃ mayham	156
Idampi pāniyam sītaṃ	78, 178, 342
Idamassa ambavanaṃ	30, 253
Ida'massa assaratanam	250
Ida'massa asokavanam	250
Idamassa uyyānaṃ	29, 250
Ida'massa kaṇikāraṇam	29, 250
Ida'massa kūṭāgāraṃ	29, 249
Ida'massa pāṭalivanam	29, 250
Ida'massa hatthiratanam	250
Idam accherakaṃ disvā	330
Idam ca tuyham rucitaṃ	28
Idam ca paccayam laddhā	375

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[I]

Idam tato dukkhataṃ	359
Idam te raṭṭhaṃ sadhanaṃ sayoggaṃ	66, 138
Idam te sutvāna vigetu chando	133
Idam nesaṃ kīḷānakaṃ	358
Idam nesaṃ padakkantaṃ	358
Idam vatvāna pitaraṃ	226
Idam vatvā brahmabandhu	336
Idam vatvā Dhataratṭho	90
Idam vatvāna pakkāmi	56, 329
Idam vatvā Bhūridatto	224
Idam vatvāna Vedeho	262
Idam vatvāna so sāmo	177
Idam vatvā Nimirājā	203
Idam vatvāna Maghavā	186, 313, 366
Idam sutvā Kāsipati	96
Idam sutvāna nigghosaṃ	95, 227
Idam sutvā brahmabandhu	341, 348
Idhāgamā jaṭilo brahmacārī	34
Idheva acchataṃ kaṇhā	352
Idheva tāva acchassu	153, 331
Idheva te nisīdassu	156
Idheva yo hoti adhammasīlo	270
Idheva so sattumaddano	71
Iddho ca phīto ca suvaḍḍhito ca	39

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[I]

Iddhaṃ phītañcidaṃ raṭṭhaṃ	332
Ibbhehi ye te samakā	
bhavanti	240
Imamhi naṃ padesaṃhi	357
Imasmā'haṃ jotirase vanamhi	38
Imasmiṃ me samakā hatthe	173
Imassa hatthe pāde ca	216
Imā tā vanagumbāyo	361
Imā tā pokkharāṇi rammā	361
Imā te dhītaro satta	73
Imāni kira maṃ tāto	15
Iminā nūna asinā	70
Ime āyanti rājāno	76
Ime kumāre disvāna	350
Ime kumāre passanto	317
Ime tiṭṭhanti ārāmā	353, 361
Ime te jambukā	
rukkhā	353, 360
Ime tepi mayhaṃ puttā	254
Ime te hatthikā assā	361
Ime nūna araṇṇasmiṃ	372
Ime sāmā sasolūkā	361
Ime haṃsā ca koṇḍā ca	361
Ime no pādakā dukkhā	355
Ime no hatthikā	
assā	155, 355
Imaṃ gale gahetvāna	205, 210
Imaṃ bhonto	
nisāmetha	186, 367
Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ	251

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[I]

Imaṃ mūlālivattakaṃ	360
Imaṃ maṃsaṃ'va pātabyaṃ	216
Imaṃ vākyaṃ nisāmetvā	53
Issatthe ca'smi	
kusalo	176, 178
Issaro sabbalokassa	49
Isi avaca Saṃkicco	592
Isiṃ pucchāma Saṃkiccaṃ	59

[U]

Ukkaṇṭhitosmi bālhaṃ	28
Ukkāmukhapahaṭṭhaṃva	76, 241
Ukkusā kurarā haṃsā	347
Uggatthanaṃ giṅgamakaṃ	375
Uggā ca rājaputtā ca	315, 316
Uccāvaca'me vividhā	
upakkamā	194
Ucchaṅge maṃ nisādetvā	152
Ucchaṅge ko vicināti	358
Ucchādaye ca nhāpaye	294
Ucchijjati ayaṃ loko	49
Uṭṭhātā kammadheyyesu	293
Uṭṭhānapādacariyāya	176
Uṭṭhānapāricariyāya	78
Uṭṭhāhakaṃ cepi alīnavuttiṃ	126
Uṭṭhehi katte taramāno	315
Uṭṭhehi jāli patiṭṭha	348
Uṭṭhehi tvaṃ cāti	27
Uṇṇataṃ mukhaphullaṅca	375

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[U]

Uṇho ca vāto nirayamhi	
dussaho	271
Uttarena nadī sīdā	186
Udake ce nisiñcissam	230
Udaggihuttaṃ upatiṭṭhato hi	
me	103
Uddayhate janapado	31
Uddāpavattaṃ ulluḷitaṃ	345
Uddālakā somarukkā	340
Udīraṇā ce saṃgatyā	48
Uddhaggā ca adhaggā ca	14
Uddham ce pāṭayissāmi	230
Uddham tārakajātāva	204
Unnaṅgalā māsamimam	
karontu	311
Upacāravipannassa	224
Upajūtaṇca me assa	228
Upaḍḍham vāpi rajjassa	74
Uppathena vajantassa	60
Upanīyatidaṃ maññe	28
Upamaṃ te karissāmi	55, 264
Upayācitakena puttaṃ	
labhanti	252
Upari dumapariyāyesu	339, 343
Uppalasseva kiṇjakkhā	14
Upasaṅkamitvā Vedeham	269
Upasaṅkamitvā so rājā	59
Upahaccaṃ manam majjho	61
Upāgataṃ rāja mupehi	
lakkham	285
Upāyanaṇca te deva	87
Upetaṃ annapānehi	198-9

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[U]

Upasathe vasaṃ niccaṃ	196, 263
Uposathaṃ upavasī	196, 198-201
Uposathaṃ upavasum	198
Ubbedhati me hadayaṃ	209, 212
Ubhato saraṃ Mucalindaṃ	345
Ubhayeneva maṃ nehi	187
Ubho kumārā nikkītā	373
Ubho pi te attamane	
viditvā	308
Ubho sadisapaccaṅgā	366
Umaṅgā nikkhamitvāna	213
Ummattikā nu bhaṇasi	71
Ummattikā bhavissāmi	251
Ummāḍantimahaṃ daṭṭhā	41
Uyyānabhūmiṃ gantvāna	53
Uyyānasampannaṃ	
pahūtamālyam	147
Urabbharūpena vakassu pubbe	58
Uruveḷakassapo rājā	275
Ure gaṇḍāyo bujjhesi	15
Usabhampi yūthapatiṃ anojam	243
Usūyake duhadaye	2
Usūhi sattīhi ca tomarehi	191
Usūhi sattīhi ca sunisitāhi	271
Uḷāravaṇṇā vata brāhmaṇā	
ime	100

[Ū]

Ūrū bāhum ca me passa	149
Ūhaññate rajaggaṃ	29

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[E]

Ekañca cakkhum niggayha	174
Ekamantaṃ nisinnova	59
Ekarattim vasitvāna	349
Ekabhaddā pure āsi	375
Ekamekassa ekekaṃ	73
Ekavācampi dvivācam	56
Ekā ca nārī taramānarūpā	20
Ekāyane taṃ pathe	
addasaṃsu	23
Ekāyano ekapatho	357
Ekāmekāya itthiyā	127
Eko maṇī māṇava kim	
karissati	281
Eko rāja nipajjāmi	156
Ekaṃva baddhamāsīnaṃ	84
Eṇeyyapasadākiṇṇaṃ	347
Etañca saccaṃ vacanaṃ	
bhaveyya	235
Etadatthāya rājāne	93
Etā ca aññā ca akaṃsu	
pāpaṃ	118
Etādischi parikkhitto	215
Etāni sutvā nirayāni	
paṇḍito	9
Eti'ndapattham nagaraṃ	
padissati	309
Etū bhavaṃ assāmi'maṃ adetu	32
Ete asappurisā loke	50
Ete caññe ca rājāno	185
Ete ca saṅgahā nā'ssu	81
Ete narānaṃ caturova dāsā	287
Ete nāgā upatthaddhā	69

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[E]

Ete nīlā padissanti	339, 343
Ete patanti niraye	60
Ete vajanti niraye	64
Ete sīdantare nagā	202
Etehi sabbehi guṇe-	
hupeto	10
Ete haṃsā pakkamanti	90
Etaṃ te anumodāma	46, 98
Etha māṇavā uṭṭhetha	213
Etha'yyo rājavasatiṃ	290
Ediso kho arahati	96
Elamphurakasañchannā	345
Ediso mā amittānaṃ	207
Evañca me vilapato	338
Evañca me dadato	
sabbakālaṃ	101
Evampi duggato santo	261
Evamāpajjati poso	70
Evametassa vacanā	87
Evametaṃ yathā brūsi	303, 306
Eva'metaṃ mahārāja	220
Evametaṃ paracittavedi	11
Evameva ahaṃ kāḷa	133
Evameva tathā kāḷa	132
Evameva tuvaṃ rāja	56, 134, 205
Evameva naro pāpaṃ	264
Evameva naro puññaṃ	265

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[E]		[E]	
Evameva nūnamhepi	172	Evam me vilapantiyā	321
Evameva manussesu	45, 46	Evam mahanto lokassa	92
Evamevāyaṃ puttakali	58	Evam mittavataṃ atthā	90, 99
Evassakaṇṇākhadirā	339	Evam me yācamānassa	79
Evam aggapakatimā	89	Evam luddaka nandassu	85, 87
Evam amhaṃ ca raso ca	211	Evam vaggukatho santo	151
Evam kicchā bhato poso	81	Evam visujjhanti	
Evam kho yātaṃ anuyāyī		apāpakammīno	112
hoti	300	Evam vutte candā attānaṃ	253
Evam ce te laddhamidaṃ		Evam sabbaṅgasampannaṃ	285
vimānaṃ	304	Evam samanūsāsivā	294
Evam ce'taṃ jano jaññā	229	Evam hi so vañcīto	
Evam ce no viharataṃ	48	brāhmaṇehi	238
Evam ce no so vivare'ttha		Esa bhiyyo pamuyhāmi	183
pañhaṃ	287	Esa'yyo rājavasati	294
Evam taṃ vitanitvāna	216	Esa Selo mahārāja	332
Evam ce yācamānāya	72	Esa Selo mahābrahme	339
Evam ce yācamānānaṃ	48	Esāha'majjeva upāramāmi	101
Evam jānanto khaṇḍahālo	246	Esā te upamā rāja	56
Evam no sādhu passasi	173	Esikā parikhāyo ca	282
Evam tuvaṃ nāga		Eso aggissa saṅkhāto	31
asampadosaṃ	304	Eso ālāriko poso	71
Evam te yācamānāya	72	Eso ce Sivīnaṃ chando	314
Evam taṃ anugacchāmi	58, 317	Eso te vasula pitā	247
Evam taṃ sivayo āhu	316	Eso hi dhammo Sumukha	91
Evam divā ca ratto ca	64	Eso hi vata me chando	223
Evam na mūlho'smi suṇohi		Ehi amma piyadhīti	350
katte	299	Ehi kaṇhe marissāma	354
Evam tuvaṃ nāgi		Ehi tāta piyaputta	350
asampadosaṃ	307	Ehi taṃ anusikkhāmi	87, 172
Evam pamatto rasagārave			
ratto	132		
Evam putta aduṃ putta	81		

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[E]		[Ka]	
Ehi taṃ paṭinessāmi	150	Kacci arogaṃ yoggaṃ te	155
Ehi dāni gamissāma	288	Kacci nu tāta kusalaṃ	373
Ehi'maṃ rathamāruyha	186	Kacci te sādīsī bhariyā	97
Ehi samma nivattassu	153	Kacci nu bhoto kusalaṃ	77
Ehi samma haritapakkha	206	Kacci santo apacitā	97
[O]		Kacci nu tāta kusalaṃ	155
Okandāmase bhūtāni	355	Kacci te sughare khamanīyaṃ	206
Ogayha te pokkharaṇiṃ	95	Kacci nu tenā'bhisasi	226
Orabbhikā sūkarikā	64, 191	Kacci nu te jānapadā	171
Oruyha rājā yānamhā	59	Kacci nā'nāgataṃ dīghaṃ	97
Orodhā ca kumārā ca	151,	Kacci bahavidhaṃ mālyaṃ	263
	154, 220, 322	Kacci nu bhoto kusalaṃ	342
Ossajitva kusalaṃ tapogūṇaṃ	130	Kacci bhoto amaccesu	87
Osadhehi ca dibbehi	370	Kacci tuyhampi Vedeha	259
Ohare'taṃ dhanuṃ cāpaṃ	216	Kacci yantā patitvāna	88
Ohāya maṃ ñātigaṇā	90	Kacci ramasi pāsāde	263
Ohāya'haṃ pitaraṃ mātaraṇca	144	Kacci raṭṭhaṃ anuppīlaṃ	97
[Ka]		Kacci vo kusalaṃ puttaṃ	372
Kakkaṭā kaṭamāyā ca	346	Kacci nu me ayyaputta	359
Kaccāyano māṇavako'smi		Kaccinnu bhoto kusalaṃ	96
rāja	281	Kaṭeruhā ca vāsantī	346
Kacci akasirā vutti	259	Kaṇhadīpāyanā sajja	61
Kacci ḍaṃsā makasā ca	77, 342	Katamasmiṃ so janapade	53
Kacci te sādīsī bhariyā	88	Katamaṃ taṃ vanāṃ sāma	176
Kacci antā ca te phītā	155	Katarūpamidaṃ bhoto	74
Kacci amajjapo tāta	155	Katā me kalyāṇā	
Kacci arogaṃ yoggaṃ te	373	anekarūpā	140
Kacci ubho arogā te	368	Katāvakaśā pucchantu	
		bhonto	7
		Katāya vacchassa kisassa pūjā	11

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Katvā gharesu kiccāni	296
Kato mayā saṅkaro	
brāhmaṇena	135, 138
Kathaṃ careyya vuḍḍhesu	259
Kathaṅca kira putta kāmāyo	
	246-7
Kathaṃ nāma sāma	
samasundarehi	250-251
Kathaṃ candanalittaṅgo	320
Kathaṃ nāma	
samasamasundarāhi	250-251
Kathaṃ ahaṃ vikatthissaṃ	91
Kathaṃ nu patataṃ seṭṭha	83
Kathaṃ nu cīraṃ dhārenti	320
Kathaṃ hi lokāpacito	
samāno	234
Kathaṃ nu tāsāṃ hadayaṃ	327
Kathaṃ no abhivādeyya	303
Kathaṃ hatthehi pādehi	153
Kathaṃ no kuṇjaraṃ dajjā	313
Kathaṃ nu Kevaṭṭa	
Mahosadhena	204
Kathaṃ nu so na lajjeyya	353
Kathaṃ nu pathaṃ gacchanti	353
Kathaṃ panime vihaṅgā	86
Kathaṃ panāyaṃ vihaṅgo	84
Kathaṃ ruci majjhagataṃ	94
Kathaṃ dhammaṃ care macco	259
Kathaṃ nu yātaṃ anuyāyī	
hoti	300
Kathaṃ dhammaṃ caritvāna	259

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kadalimigā bahū citrā	283
Kadalīva vātacchupitā	376
Kadariyatāpanā ghorā	60
Kadalīdhajapaṇṇāṇo	31
Kadā'ssu maṃ ariyagaṇā	168
Kadā'ssu maṃ amaccagaṇā	168
Kadā'ssu maṃ migarathā	167
Kadā'ssu maṃ sattasatā	
bhariyā	168
Kadā'ssu maṃ rathārohā	168
Kadā'ssu maṃ assārohā	167
Kadā'ssu maṃ sattasatā	
bhariyā	168
Kadā'ssu maṃ hatthārohā	167
Kadā'ssu maṃ dhanuggahā	168
Kadā'ssu maṃ rājaṇṇatā	168
Kadā'ssu maṃ hatthigumbā	166
Kadā'ssu maṃ assagumbā	166
Kadā'ssu maṃ meṇḍarathā	167
Kadā'ssu maṃ ajarathā	167
Kadā'ssu maṃ sajjhurathā	166
Kadā'ssu maṃ sottharathā	166
Kadā'ssu maṃ goṇarathā	167
Kadā'ssu maṃ assarathā	166
Kadā'ssu maṃ rathasenī	166
Kadā'ssu maṃ oṭṭharathā	167
Kadā'ssu	
lākhārasarattasucchavī	40
Kadā'ssu maṃ	
kañcanaṇḍaluracchadā	40
Kadā'ssu maṃ tambanakhā	
sulomā	40

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kadā'ham vīṇaṃ'varujjako	169
kadā'ham sabbattha gantvā	169
Kadā'ham rathakāro'va	169
Kadā'ham giriduggesu	169
Kadā'ham pattam gahetvāna	168
Kadā'ham paṃsukūlānaṃ	168
Kadā'ham sattāhasammeghe	168
Kadā'ham migarathe ca	164
Kadā'ham amaccagaṇe ca	165
Kadā'ham sattasatā bhariyā	165
Kadā'ham hatthārohe ca	164
Kadā'ham satapalaṃ kaṃsaṃ	166
Kadā'ham rathārohe ca	165
Kadā'ham dhanuggahe ca	165
Kadā'ham rājaputte ca	165
Kadā'ham ariyagaṇe ca	165
Kadā'ham oṭṭharathe ca	164
Kadā'ham rathaseniyo	163
Kadā'ham sovaṇṇarathe	163
Kadā'ham goṇarathe ca	164
Kadā'ham sajjhurathe ca	163
Kadā'ham ajarathe ca	164
Kadā'ham meṇḍarathe ca	164
Kadā'ham assarathe ca	164
Kadā'ham assārohe ca	165
Kadā'ham sattasatā bhariyā	165
Kadā'ham Vedehe phīte	162
Kadā'ham soṇṇapallaṅke	162
Kadā'ham mithilaṃ phītaṃ	161

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kadā'ham antepuraṃ rammaṃ	162
Kadā'ham kūṭāgāre ca	162
Kadā'ham maṇipallaṅke	162
Kadā'ham assagumbe ca	163
Kadā'ham kappāsakoseyyaṃ	163
Kadā'ham pokkharāṇi rammā	163
Kadā'ham hatthigumbe ca	163
Kapaṇā vīlapati selā	247
Kapaṇe vata'yaṃ bhikkhu	53
Kappāsapicurāsīva	226
Kappāsikaṇca koseyyaṃ	375
Kambalassatarā uṭṭhentu	221
Kammantaṃ saṃvidhetvāna	296
Kammāsapādena viheṭṭhitattha	146
Kammāsapādena	
viheṭṭhita'mhā	146
Kammārānaṃ yathā ukkā	
	209, 212, 227
Kasmā tuvaṃ rasaka edisāni	131
Kasmā nābhiharissanti	320
Karaviyā ca saggā ca	347
Karerimālā vitatā	343
Karoṭiyā cammadharā	377
Karoti ce dāruṭiṇena	
puññaṃ	234
Karomi okāsamanuggahāya	11
Karomi te taṃ vacanaṃ	
	75, 149, 153
Kalyāṇa vata maṃ bhavaṃ	170
Kalyāṇa titthaṃ sucimaṃ	337
Kalimeva nūna gaṇhāmi	261

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kalī hi dhīrāna kaṭaṃ magānaṃ	233
Kassa aṅgaṃ pariggayha	76, 241
Kassa ekasataṃ catyā	77
Kassa etāni akkhīni	241
Kassa kañcana paṭṭena	76, 240
Kassa kādambayo kājo	75
Kassa jambonadaṃ chattaṃ	241
Kassa nu eso padasaddo	178
Kassapassa vaco sutvā	260, 261
Kassa paggaḥitaṃ chattaṃ	76
Kassa bherī mudiṅgā ca	76, 240
Kassa pekhuṇaḥatthāni	241
Kassa setāni chattaṇi	76
Kassa lākhārasasamā	241
Kassa vātena chupitā	241
Kassa sutvā sataṃ dammi	53
Kasiraṅca parittaṅca	152
Kasse'te lapanajātā	241
Kassetāṃ mukhamābhāti	366
Kasse'sā mahatī senā	77
Kahaṃ nu so sattumaddano	71
Kākā ulūkaṃva raho labhitvā	238
Kā nu pāsena baddhassa	83
Kāmadhātu samatikkamā gati	131
Kāmaṃ maṃ sivayo sabbe	316
Kāmaṃ janapado mā'si	314
Kāme giddhā kāmaratā	55
Kāyena vācā manasā	268

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kāyena vācāya ca yo'dha- saññato	9
Kāyo te rathasaññato	274
Kālaññutā cittasāro	274
Kālā nidāgheriva aggijāriva	108
Kāsikasucivatthadharā	254
Kāsiyāni ca dhāretvā	320, 328
Kāsaṃ kusaṃ poṭakilaṃ	326
Kā sukkadāṭhā paṭimukkakuṇḍalā	106
Kālapakkhe yathā cando	147
Kicchāladdho piyo putto	179
Kicchena laddhaṃ kasirā'bhaṭaṃ dhaṇaṃ	122
Kiṅca tuyhaṃ asaccassa	95
Kinnu tā'yaṃ dijo hoti	91
Kinnu tāta tuvaṃ pajjhāyasi	275
Kim nu daṇḍaṃ kimajinaṃ	47
Kinnu tyā'yaṃ dijo hoti	84
Kinnu tuyhaṃ balaṃ atthi	224
Kim dhanena yaṃ khīyetha	158
Kinnu'mā na ramāpeyyuṃ	251
Kinnu mūgo kinnu pakkho	153
Kimhe'so mahato ghoso	170
Kinnu santaramānova	149, 215
Kimagghiyaṃ hi vo tāta	368

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kimidaṃ appasaddova	359
Kimidaṃ tuṇhibhūtosī	359
Kismiṃ nu raṭṭhe tava jātibhūmi	334
Kismiṃ me sivayo kuddhā	115
Kisaṃ hi vacchaṃ avakiriya daṇḍakī	8
Kiṃ sū vadhivā na kadāci socati	7
Kiṃte vataṃ kiṃpana brahmacariyaṃ	21, 306
Kiṃte idaṃ ūrūnamantarasmim	33
Kiṃ pana taṃ atidānaṃ	242
Kiṃ māṇavassa ratanāni atthi	281
Kīṭa paṭaṅgā uragā ca bhekā	236
Kīle rājā amaccehi	291
Kukutthakā kuḷirakā	347
Kuṭajāsalaḷānīpā	340
Kuṭajī kuṭṭhatagarā	340
Kuṇḍale ghusite māle	368
Kuṇḍalakā bahū citrā	282
Kuṇalohaṃ tadā āsim	131
Kuto ca yūpe maṇisaṅkhamuttaṃ	237
Kuto nu āgacchasi devavaṇṇi	269
Kuto nu sāma āgamma	175
Kuto nu bhavaṃ bhāradvāja	366
Kuto nu samma āgamma	206
Kumbhampa'ñjaliṃ kariyā	294
Kumbhīlā makarā cettha	283
Kumbhodaro bhaggapiṭṭhi	352
Kumārike upaseniye	173

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kumāriyo yāci'mā gottarakkhitā	112
Kumāriyopi vadetha	242
Kurarī hatachāpāva	227, 321
Kulaputtampi jahanti akiñcanaṃ	127
Kusaggenudakamādāya	133
Kusalañceva no rāja	77
Kusalañceva me samma	206
Kusalañceva me haṃsa	87, 97
Kusalañceva me putta	155
Kusalaṃ ceva me samma	331
Kusalaṃ ceva me putta	73
Kusalaṃ ceva no brahme	348
Kusalaṃ paṭinandāmi	223
Kusalaṃ ceva me brahme	342
Kusalā naccagītassa	156
Kuhiṃ nu raṭṭhe tava jātibhūmi	281
Kūṭāvāre sayitvāna	328
Kena vā vikalaṃ tuyhaṃ	263
Ke gandhabbe rakkhase ca nāge	276
Kena taṃ paṭhamaṃ nemi	187
Kena vā vācpeyyena	366
Kena mabbhāhato loko	157
Kena dukūla mantesi	179
Kevalo cāpi nigamo	313
Kesaggahaṇamukkhepā	327
Kesalūnanakhachinnatajjitā	130
Kesesu jaṭaṃ bandhitvā	369
Koñcaṃ nadati mātaṅgo	371

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Koñcam mayūraṇca	
piyaṇcaketam	289
Kocchaṇca sabbasovaṇṇam	96
Koṇḍañña pañhāni viyākarohi	7
Koṭṭhake usukārassa	173
Koṭṭhasuṇa suṇopi ca	346
Koṭṭhāgāraṇca kosaṇca	158
Ko tam amma kopesi	27
Ko te imam kosiyaḍiṭṭhi'-	
modahi	112
Ko te diṭṭho rājakali	255
Ko te balaṁ mahārāja	330
Ko tvaṁ brahābāhu vanassa	
majjhe	222
Ko dāni nhāpayissati	181
Ko dāni bhojayissati	181
Kodham vadhitvā na kadāci	
socati	7
Ko nāme'so dhammo	25
Ko nīdha raññaṁ	
vara'mābhijeti	280
Ko nu te Bhagavā Satthā	171
Ko nu maṁ usunā vijjhi	174
Ko nu me rājakattāro	56
Ko nu me paripanthassa	170
Ko nu brāhmaṇavaṇṇena	228
Ko nu brāhmaṇavaṇṇena	224
Ko ne'vi'mesaṁ idha	
paṇḍitānaṁ	6
Ko panthe chatta'māneti	274
Komārī yassāham	
bhariyā	364

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Ko me sammajja'mādāya	181
Ko yaṁ majjhe samuddasmiṁ	159
Korabyarājassa Dhanañcayassa	277
Koraṇḍakā Anojā ca	345
Ko rājaputtam nisabham	337
Kolitthiyā yo idha	
jīva loke	194
Ko vā tvaṁ kassa vā putto	175
Ko vā tvaṁ kassa vā putto	174
Kosambiyam seṭṭhikule	266
Koso ca tuyham vipulo	28
Koso ca mayham vipulo	28
Kaṁ nva'jja chātā tasitā	353
Kaṁ vā tvaṁ passase attham	83
Kaṁ gatiṁ pecca gacchanti	59

[Kha]

Khajjurettha silāmayā	279
Khaṇantā'lukalambāni	368
Khaṇittikaṁ me patitaṁ	356
Khatyā hi vessānaṁ balim	
haranti	236
Khattiyamantā ca tayo ca	
vedā	240
Khadiraṅgāraṇṇābhā	241
Kharā kharodakā tattā	273
Kharājino jaṭi dummī	229
Khalaṁ sālaṁ pasuṁ khettaṁ	293

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Kha]

Khādaṃ nāgassa maṃsāni	55
Khiḍḍa paṇihitā tyāsu	93
Khippamantepuraṃ netvā	86-7
Khippaṃ kumāramānetha	56
Khippaṃ gīvaṃ pasārehi	231
Khippaṃ mamaṃ uddhara kātiyāna	299
Khīyate cassa taṃ pāpaṃ	265
Khīyate cassa taṃ puññaṃ	265
Khuradhāra manukkamma	63
Khettāni amma kāretvā	70
Khema'māsi mahārāja	88
Khomāva tattha padumā	344

[Ga]

Gaṅgāya kuṇapaṃ disvā	55
Gaccha bāle khamāpehi	72
Gacchanto so bhāradvājo	342
Gacchatha vadetha kumāre	242
Gacchatha vo gharaṇiyo	247
Gaccheva kho tvaṃ taramānarūpo	18
Gacche vāhaṃ na vā gacche	83
Gaṇhāmase maṇiṃ tāta	223
Gaṇhāhe'taṃ mahānāgaṃ	226
Gantvā girividuggānaṃ	333
Gantvāna pācīnamukho muhuttaṃ	18
Gatene'tā palobhenti	126
Gandhakena vilimpitvā	328
Gandhabbā pitaro devā	2
Gandho isīnaṃ ciradikkhitānaṃ	6
Gambhīrapaṇhaṃ manasābhicintayaṃ	9

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ga]

Gambhīrarūpo te vaṇo salohito	32
Gambhīre appameyyasmiṃ	159
Gabbhaṃ me dhārayantiyā	312
Gavaṃ ce taramānānaṃ	45-6, 51
Gahapatayo ca vadetha	243
Gāthā imā atthavatī subyañjanā	12, 142
Gāthā catasso dharaṇīma- hissara	134
Gāmaṇavaṃ nigaṃavaṃ dadanti	245
Gāme gāme sataṃ kumbhā	370
Gāvo tassa pajāyanti	150
Gīvāya baddhā kissa ime puneke	191
Guṇo Kassapa gottā'yaṃ	258
Goṇaṃ dhenuṃ ca yānaṇca	120
Gomaṇḍalapariḃyūlho	158

[Gha]

Ghatāsanasaṃ etā	125
Ghatāsaṇaṃ kuṇjaraṃ kaṇhasappaṃ	125
Ghara'māvasaṃānassa	288

[Ca]

Caṅkorā kukkuṭā nāgā	346
Cakkhumāpi hi cakkhū hi	63
Caje dhanāṃ aṅgavarassa hetu	145
Caṇḍālaputtopi adhicca vede	239
Candake me vimānasmim	262

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ca]

Candaṃ kho tvaṃ dohaḷāyasi	275
Cando ca suriyo ca ubho	
idhāgatā	100
Cattā mayā jānapadā	172
Cattāro'me na pūrenti	127
Catukkaṇā catudvārā	60
Catutthampi bhadramadhanassa	54
Catunnaṃyevupādāya	49
Catuppadaṃ sakuṇaṇcāpi	
maṃsaṃ	146
Catuvāhiṃ rathaṃ yuttaṃ	329
Campeyyakā nāgamallikā	278
Cammavāsī chamā seti	341
Caritvāpi bahuṃ bhadraṃ	260
Cātuddasiṃ pañcadasiṃ aḷāra	22
Cātuddasiṃ pañcadasiṃ	
	196, 199-200
Cāpovū'nudaro assa	292-3
Cāpovū'nudaro dhīro	292
Cāmaramorahatthehi	328
Cārutimbarukkhā cettha	339
Citraggalerughusite	312
Cirassaṃ vata maṃ tāto	1
Cirānuvuṭṭhampi piyaṃ	
manāpaṃ	124
Ciraṃ vivādo mama	
tuyhaṇca'ssa	286
Cīvaraṃ piṇḍapātaṇca	198-200
Cullāsīti mahākappe	260
Cetiyo parivārimsu	330
Celukkhepo avattittha	377
Corā dhanassa patthenti	159

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ca]

Coriyo kathinā he'tā	126
Corīnaṃ bahubuddhīnaṃ	128

[Cha]

Chakalimva migimchāpā	358
Chakalīva migichāpaṃ	358
Chaṭṭhampi bhadramadhanassa	54
Chandaññū rājino cassa	294
Channaṃ hi ekāva matī sameti	205
Chamāgiri	
pupphavicitrasanthatā	109
Chamāyaṃ ce nisiṇcissaṃ	229
Chiddaṃ te raṭṭhaṃ byathitā	
bhayā hi	143
Chinnaṃ nu tuyhaṃ hadayaṃ	26

[Ja]

Jaṭā ca tassa bhusadassa-	
neyyā	35
Jaṭaṃ valinaṃ paṃsugataṃ	181
Janinda jānāsi piyā mame'sā	43
Janinda nāññatra tayā mayā vā	41
Jayo mahārāja parā-	
jayo ca	285
Jātarūpamaṇimuttabhūsitā	129
Jātarūpamayaṃ vassaṃ	378
Jātarūpamayā kaṇṇā	278
Jātarūpamayā kaṇṇā	279
Jātimantaṃ ajaccaṇca	186
Jānāmi dhanāṃ pahūtaṃ	28
Jānāmi māṇava tayā	
ha'masmi	288

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ja]

Jānāsi kho rāja	
mahānubhāvo	205
Jiguccham kuṇapaṃ pūtiṃ	63
Jighañṇarattiṃ aruṇasmi'	
mūhate	107
Jiṇṇohamasmi dubbalo	335
Jiṇṇaṃ posaṃ gavassaṇca	274
Jivhaṃ ca passa baḷisena	
viddhaṃ	193
Jīvaggāhaṃ gahetvāna	73
Jīvitaṃ nūna te cattam	221
Jīranti ve rājarathā	
sucittā	136, 141
Jeṭṭhaputtaṃ upaguyha	295

[Ña]

Ñātīsu mittesu katā	
me kārā	141
Ñātīsu mittesu katā	
me kāro	140

[Tha]

Ṭhite majjhanhike kāle	326
Ṭhitoha'masmī sadhammesu	
rāja	134

[Da]

Ḍayhamānena gattena	60-62
---------------------	-------

[Ta]

Tagaraṇca palāsena	265
Taggha te dukkaṭaṃ bāle	72
Taggha te mayamakkhāma	332
Taṇca otaraṇī Gaṅgā	55

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Taṇca tattha udikkhimṃsu	72
Taṇca disvāna āyantaṃ	76,
	155, 372
Taṇca disvāna āyantiṃ	31, 227
Taṇca disvāna kīlantiṃ	31
Taṇca disvāna Vedeho	263
Taṇca sāmuddikā macchā	55
Taṇca senāpatiṃ dhīraṃ	96
Taṇca sovaṇṇaye piṭṭhe	263
Tatrā'suṃ kumudāyuttā	258
Tatiyampi bhadrāmadhanassa	54
Tato andhāna'mādāya	180
Tato assasahassāni	370
Tato kattā taramāno	368
Tato kaṇhājīnāyapi	360
Tato kumāra mānesuṃ	56
Tato kumārā pakkāmuṃ	351
Tato kumārā byathitā	350
Tato kumāre ādāya	351
Tato kumāraṃ pāpesuṃ	58
Tato ca kho so gantvāna	206, 208
Tato catasso	
kanakattacūpamā	101
Tato ca pāyāsi pure	
Mahosadho	208
Tato ca Maghavā sakko	7
Tato ca rājā taramāno	59
Tato ca rājā pāyāsi	53, 75, 208

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tato ca rājā Vedeho	208
Tato ca so apakkamma	206
Tato cutā'haṃ Vedeha	261, 267
Tato cuto idha jāto	261
Tato dve sattarattassa	262
Tato nāgasahassāni	370
Tato nikkhantamattaṃ taṃ	273
Tato patiṭṭhā pāsāde	268
Tato phītāni raṭṭhāni	74
Tato maddimpi nhāpesuṃ	375
Tato maṃ urago hatthe gahetvā	20
Tato ratyā vivasāne	64, 98, 132, 262, 322
Tato ratyā vivasāne	314, 363, 365
Tato rathasahassāni	370
Tato rājā taramāno	155, 187
Tato vātātape ghore	74, 81
Tato Vessantaro rājā	329, 353, 372, 374, 378,
Tato saṭṭhisahassāni	369, 374, 377
Tato sa rājā pāyāsi	155
Tatosuṇhaṃ mahārājā	325
Tato senāpati rañño	257
Tato senāpatiṃ rājā	369

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tato so paṇḍito dhīro	212
Tato so brāhmaṇo	336
Tato so brāhmaṇo luddo	351
Tato so brāhmaṇo gantvā	337
Tato so mudukā bhisiyā	259
Tato so varuṇo nāgo	277
Tato so vimatoyeva	84
Tato so rajjumādāya	351, 355
Tato hemaṅca kāyūraṃ	375
Tattaṃ pakkuthitamayogulaṅca	62
Tattha kambusahatthāyo	58
Tattha kā nandi kā khiḍḍā	158
Tattha ṭhitāhaṃ Vedeha	267
Tattha te purisabyagghā	231
Tattha te so pāturahu	230
Tatthaddasa kumāraṃ so	315, 372
Tattha naccanti gāyanti	289
Tattha pakkhī sanniratā	109
Tattha patto sānucaro	222
Tattha pānāya māyanti	109
Tattha bindhussarā vaggū	333, 371
Tattha macchā sanniratā	109
Tattha mittāṃ asevissaṃ	266
Tattha sañchinnagattaṃ taṃ	273

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tattha'ssarājaharayo ayojayum	111
Tathā karissāmi aham bhadante	132
Tathāvidhe'ke samaṇa- brāhmaṇāse	50
Attheva isayo hiṃsam	52
Tattheva te vattapadā	2-3
Attheva negame hiṃsam	52
Attheva santi manujā	78
Tadassu te bandhanā mocayimsu	18
Tadāsi yaṃ bhiṃsanakam	313, 324, 351, 364
Tadā hi brahatī sāmā	40
Tadāhaṃ byathitā bhītā	359
Tadīṅha abhipāraka	45
Tadīṅha samapekkhassu	85
Tapanti ābhanti virocāre ca	36
Tambūpadhāne bahugonakamhi	146
Tamaggahī veḷuriyaṃ mahagghaṃ	280
Ta'maggihutthaṃ saraṇaṃ pavissa	237
Ta'majjhapaṭṭaṃ rājaputtim	362
Tamatikkamma bhaddante	332
Ta'manupucchi Vedeho	261
Ta'manupucchi Vedeho	257
Ta'manuyāyimsu bahavo	258
Ta'māpatantaṃ disvāna	91
Tamabravi rājaputtī	316, 317, 325, 326, 328, 329

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tamassavaṃ sakā gattā	63
Ta'māruhanti nāriyo	272
Ta'māruhantaṃ asipattapādapaṃ	272
Ta'māruhantaṃ khurasañcitaṃ giriṃ	272
Ta'māruhantaṃ nirayaṃ	272
Ta'māruhantaṃ pabbatasannikāsaṃ	272
Tamudāvatta kalyāṇī	15
Tamena sakkopi tadā apūjayi	110
Tamenaṃ kimayo tattha	63
Tamenaṃ tattha dhāresi	15
Tvameva gaccha kalyāṇī	13
Tvameva saddhe paradārasevinī	107
Tameva saṃsī punadeva Mātalim	110
Tamokkamiva āyantiṃ	16
Tayā tāta anuññātā	80
Tava kāmā hi sussoṇi	72
Taveva deva vijjite	53
Tassa aggisikhā kāyā	62
Tassa uttarapubbena	333
Tassa komārikā bhariyā	279
Tassa ceto paṭissosi	338
Tassa'jja'haṃ attasukhī vidheyyo	289
Tassa tyāhaṃ na dassāmi	338
Tassa te anumodanti	363, 364
Tassa tejaṃ vīriyañca	16
Tassa te sabbo Ānando	171
Tassa te svāgataṃ rāja	59

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tassa taṃ vacanaṃ sutvā	76, 86, 88, 91, 213, 221, 224, 366
Tassa taṃ dadato dānaṃ	186
Tassa taṃ nadato sutvā	73
Tassa dinnā mayā puttā	362
Tassa pāde gahetvāna	16, 153
Tassa pāde samajjantā	179
Tassa puṭṭho viyākāsi	196, 202
Tassa bhattu pariyesanaṃ cara	276
Tassa me'kā dutiyā'si	206
Tassa yānaṃ ayojesuṃ	258
Tassa rajjassa so bhīto	154
Tassa rañño ahaṃ putto	149
Tassa rajjassa'haṃ bhīto	152
Tassa saṅkappa'maññāya	184
Tassā uttarapubbenā	333
Tassā utumhi nhātāya	80
Tassā kāmā hi sammatto	206
Tassā ca nāgamānesuṃ	376
Tassā tadā kocchagatāya kosiya	110
Tassā tālappitaṃ sutvā	322
Tasmā nābhikkhaṇaṃ gacche	48
Tassā'nujaṃ dhītaraṃ kāmayāmi	298
Tassā mātā udatṭhāsi	70
Tassā mālyaṃ abhiharimsu	262
Tassā lālappamānāya	357

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tassā vaṅkena jivhaggaṃ	64
Tassā vidūre pokkharanī	340, 344
Tasmā sataṅca asataṃ	365
Tassā sāyaṇhakālasimī	356
Tassā sumajjhāya piyāya hetu	310
Tasmā nābhikkhaṇaṃ gacche	48
Tasmā ahaṃ tuyhaṃ vadhāya	299
Tasmā pattapuṭasseva	265
Tasmā hi chandāgamaṇaṃ	61
Tasmā hi ne namasseyya	82
Tassāhaṃ vacanaṃ nākaṃ	15
Tasmiṃ me sivayo kuddhā	331
Tasmiṃ saṅgāmasāsasmiṃ	73
Tyassu ekarathe yantā	74
Tassevu'ttarapassena	109
Tasse'sā mahatī senā	77
Tā upenti vividhena chandasā	129
Tā kulesu visikhantaresu vā	130
Tā khattiyā vallivilāka majjhā	146
Tā ca sattasatā bhariyā	169
Tā disvā āyattamaṇā Purindado	102
Tā disvā sabbo paramappa- modito	105
Tādisaṃ pāsamāsajja	86

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tā Nāradena paramappa-	
kopitā	102
Tā naṃ tattha gatāvocum	333
Tā nūna me tambanakhā	
sulomā	69
Tāya naṃ pāricariyāya	82
Tāya senāya Mithilā	204
Tāyā'haṃ pharusam sutvā	152
Tālā ca mūlā ca phalā ca	
me'ttha	33
Tāvatimsā ca ye devā	16
Tāvadeva ca te lābho	85
Tāvatimse ca yāme ca	284
Tyā'haṃ mante paratthaddho	225
Tiṭṭhanti meghasamānā	53
Tiṭṭhāhī'ti mayā vutto	134
Tiṇalatāni osadhyo	355
Tiṇṇo hiyyo rājā gaṅgam	216
Tindukāni piyālāni	78, 178,
	183, 342, 349, 364
Timsa me purisanāvutyo	215
Tiṇi uppalajātāni	344
Tiṇi kakkārujātāni	345
Tuṭṭhosmi vo pakatiyā	89
Tumhe ca putte passatha	357
Tumhehi brahme pakato	336, 338
Tuyheva sattavo ete	73
Tuyheva sambalam hotu	341
Tuyham maṃsena medena	138

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Turiyehi maṃ bhārata	
bhuttavantam	20
Tulā yathā paggaḥitā	265, 290
Tuvaṃ nu seṭṭho tvamanutta-	
rosi	45
Tuvaṃ hi mātā ca pitā ca	
mayham	42
Tūriyatāḷasaṅghuṭṭhe	171
Te accimanto tiṭṭhanti	63
Te aroge anuppatte	90, 98
Te āgate muddhani	
dhammapālo	289
Te gantvā	
dīghamaddhānam	330, 371
Te chetvā maccuno jālam	161
Te janā tam avacimsu	336
Tejavāpi hi naro	
vicakkhaṇo	130
Te tattha amhe passitvā	318
Te tattha gahapatayo	243
Te tattha jūte ubhaye	
samāgate	285
Te disvā puññasamkāse	94
Te nūna tālūpanibhe	
alambe	69
Te nūna puttakā mayham	357
Te nūna me asite	
vellitagge	69
Te pañjaragate pakkhī	92
Te patanti adhokkhandhā	64
Te patitā pamuttana	90, 99

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Te pāvimsu brahāraññaṃ	371
Te pāvisuṃ akkhamadena mattā	285
Te pāvisuṃ puraṃ rammaṃ	377
Te bhūnahuno paccanti	60
Te manussaṃ migarṃ vāpi	326
Te rājaputtiyā putte	373
Te vaḍḍhayanti nirayaṃ	28
Te vassapūgāni bahūni tattha	194
Te sattumabhisamcikkha	84
Tesaṃ pahito dūto	338
Tesaṃ haṃ pubbācariyesu	75
Tesu disvāna lambante	222
Tesu mattā kilantāva	322, 324
Tesaṃ ayomayā bhūmi	60
Tesaṃ ubhinnaṃ bhaṇataṃ	89
Tesaṃ kañcanapattehi	96
Tesampi tādisānaṃ	245
Tesaṃ lālappitaṃ sutvā	319, 356
Tesaṃ lālappamānānaṃ	183
Tesaṃ vanānaṃ naradevamajjhe	19
Tesaṃ saṅkappamaññāya	364
Tesaṃ sutvāna nigghosaṃ	371
Tesaṃ sokavighātāya	89
Taṃ kammaṃ nihitaṃ aṭṭhā	266
Taṃ khajjamānaṃ niraye vasantaṃ	271
Taṃ guṇo paṭisammodi	259
Taṃ candana gandharasānulittaṃ	289
Taṃ ca disvāna āyantaṃ	373

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tvaṃ ca devāsi sappañño	264
Taṃ cetā anusāsimsu	332
Taṃ ceva tucchaṃ Maghavā samaṅgī	238
Taṃ tattha avacuṃ kaññā	58
Taṃ tattha gatimā dhitimā	287
Taṃ taṃ asaccaṃ avibhajja sevinim	105
Taṃ taṃ Kaṇhājinaṃ voca	355
Taṃ tvaṃ gantvāna yācassu	335
Taṃ tvaṃ daṭṭhuṃ mahārāja	228
Taṃ tvaṃ patitamaddakkhi	230
Taṃ taṃ pitāpi avaca	244
Taṃ taṃ brūmi mahārāja	65, 320
Taṃ taṃ mātā avaca	243
Taṃ taṃ vadāmi kosiya	99-100
Taṃ daḍḍhataḷaṃ paribhinnagattaṃ	63
Taṃ disvā cetapāmokkhā	330
Taṃ devā paṭinandimsu	203
Taṃ disvā rājā paramappaṭito	310
Taṃ nāgakaññā caritaṃ gaṇena	302
Taṃ nūna kakkūpanisevitaṃ mukhaṃ	69
Taṃ nūna soṇim puthulaṃ sukoṭṭitaṃ	69
Taṃ pavittaṃ brahāraññaṃ	336
Taṃ bandhanena ³ pucchassu	206
Taṃ balānaṃ balaṃ seṭṭhaṃ	3
Taṃ brāhmaṇānaṃ vacanā	95
Taṃ brāhmaṇā anvagamuṃ	329
Taṃ bhāvitattaṃ ṇṇataraṃ	225

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Taṃ bhūmibhāgehi upetarūpaṃ	19
Taṃ me tathā hotu vasemu	
tīhaṃ	288
Taṃ me vataṃ taṃ pana	
brahmacariyaṃ	22, 307
Taṃ me vataṃ samiddha'jjaṃ	375
Taṃ me suyitthaṃ suhutaṃ	338
Taṃ maṃ upaṭṭhitaṃ santaṃ	79
Taṃ yācamānābhisamekkha-	
Nārado	102
Taṃ yānasetthaṃ abhiruyha	
Mātali	111
Taṃ vimānaṃ abhijjhāya	223
Taṃ sutvā antepure	242
Taṃ sutvā amanusso	255
Taṃ sutvā Khaṇḍahālo	255
Taṃ suvatthaṃ udatārayī	
rathaṃ	111
Taṃ haññaṃ mānaṃ niraye	
vajantaṃ	271
Taṃ hi me pekkhamānassa	91
Tvaṃ no'ttamevābhisamekkha	
nārada	102
Tvaṃ no pitā'va puttānaṃ	98
Tvaṃ no vinetāsi rathaṃva	
naddhaṃ	310
Tvaṃ nosi ñāti purimāsu	
jātisu	101
Tvaṃ maddikaṇhaṃ gaṇhāhi	329
Tvaṃ meva na'ñño sumukha	93
Tvaṃ mesi mātā ca pitā	
aḷāra	19

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tvaṃ maṃ nāgena ālampa	228
Tvaṃ lohitakkho viha-	
tantaramso	23

[Tha]

Thanakhīrena gītena	80
Thanā ca mayhime pūrā	358
Thanā me nappapateyyuṃ	312
Thale yathā vāri janinda	
vuṭṭhaṃ	147
Thiyopi tattha pakkandūṃ	323
Thīghātakā ye ci'me	
pāradārikā	104
Thīnañhi cittaṃ yathā	
vānarassa	124
Thūlā javena hāyanti	154
Thūlā siṅghātakā cettha	340

[Da]

Dakkhañca posāṃ manuḷā	
viditvā	270
Dakkhiṇaṃ vāpa'haṃ bāyuṃ	316
Dajjā amma brāhmaṇassa	356
Dajjemu kho pañca satāni	
bhoto	270
Dajjemu kho te sutanuṃ	
sunettaṃ	299
Dantā ca tassa	
bhusadassaneyyā	36
Dadato me na khīyetha	365-6
Daddallamānā ābhenti	196
Daddallamānā yasaṃ	
yasassinī	107
Dadāmi dāni te bhariyaṃ	209

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Da]

Dadāmi na vikampāmi	313, 349
Dadāmi bhoto bhariyaṃ	365
Dadāhi dāni me bhariyaṃ	208-9
Dammi nikkhasahassaṃ te	219
Darito pabbatāto vā	150
Daliddaṃ āturañcāpi	120
Dase'ttha kāliyo chacca	284
Dase'ttha paṇḍitā āhu	204
Dase'ttha rājiyo setā	284
Dassesi Mātali rañño	187
Daharasseva me tāta	58
Daharā tvaṃ rūpavatī	335
Daharāpi hi miyyanti	157
Daharā rukkhā ca vuddhā ca	345
Daharā sattasatā etā	248
Daharo yuvā nātibrahā	178
Dvādasetaṇi vassāni	47
Dānañca peyyavajjañca	81
Dānatthaṃ upabhottuṃ vā	89
Dānamassa paṇṇasāma	367
Dānāni dehi Koṇḍañña	244
Dānaṃ damaṃ cāga'mathopi	
saṃyamaṃ	107
Dānaṃ sīlaṃ pariccāgaṃ	97
Dvāraṃ nappaṭipassāmi	262
Dāsiṃ dāsaṃ ca so dajjā	367
Dāse kammakare pesse	293
Diṭṭhā mayā mānusakāpi	
kāmā	24
Dinnapubbaṃ na hāpeyya	293
Dinnaṃ nikkhasahassaṃ me	220

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Da]

Dinnaṃ me dānaṃ bahudhā	
bahūnaṃ	141
Dibyakhiḍḍaratiyo ca Nandane	131
Dibyakhiḍḍaratiyo na dullabhā	131
Dibbaṃ adhīyase māyaṃ	218
Dibbaṃ deva upayācanti	252
Divā vā yadi vā rattim	290-291
Disvā abhihaṭaṃ aggaṃ	96
Disvāna taṃ vimalaṃ	
bhūripaṇṇaṃ	305
Disvāna patitaṃ sāmaṃ	180-182
Disvāna lokavattantaṃ	171
Disvā nisinnaṃ rājānaṃ	59, 87
Disvā maṇiṃ pabhassaraṃ	
jātimantaṃ	280
Disvā luddaṃ pasannattaṃ	94
Disvā sampatite ghore	326
Disvā migānaṃ yūthānaṃ	326
Dīgha'ssa kesā asitā	178
Dīghā kambutalābhāsā	14
Dīpaṃ so najjhagāgañchi	55
Dvīhi samaṇacakkhūhi	174
Dukkaṭaṃ te bho rañña	367
Dukkaṭaṃ vata te ñātī	334
Dukkhaṃ kho me	
janayatha	245-6
Dukkhaṃ te vedayissāmi	315
Dukkha'ssa hadayaṃ āsi	367
Dukkaṭaṃ hi no putta	369
Dukkaṭaṃ ca hi no putta	374
Dukkhūpanītopi naro	
sapaṇṇa	160
Dutiyampi bhadramadhanassa	54

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Da]

Duddadaṃ dadamānānaṃ	365
Dubhato vanavikāse	318
Dumaṃ iva pathe jātāṃ	337
Duyiṭṭhaṃ te navamiyaṃ	335
Dūre sutā no isayo samāgatā	6
Dūdīpo sāgaro selo	185
Dumassa tūlūpanibhā pabhassarā	37
Dulladdhaṃ me āsi suta soma	25, 198
Duvidhā jātā urajā	14
Detha luddassa vatthāni	94
Dve migāviya ukkaṇṇā	358
Dveva tāta padakāni	2
Devatā nu'si gandhabbo	58, 74, 149
Devaputto mahiddhiko	106
Devarāja kimeva tvaṃ	12
Devarāja nāmo tyatthu	312
Devavāhavahaṃ yānaṃ	278-9
Deviddhipattosi mahānu- bhāvo	23

[Dha]

Dhaṅkā bheraṇḍakā gijjhā	64
Dhajo rathassa paññāṇaṃ	327
Dhataratṭhā mahārāja	86-7
Dhataratṭhā hi te nāgā	242
Dhataratṭhe ca disvāna	84
Dhanāpi dhanakāmānaṃ	81
Dhammakāmo sutādhāro	288

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Dha]

Dhammassāpacitiṃ kummi	320
Dhammātisāraṇca manovighātāṃ	44
Dhammena kira Nesādo	89
Dhammena ñāyena sugatte lacchasi	108
Dhammena rajjaṃ karentaṃ	374
Dhammo patho mahārāja	60
Dhammo manujesu mātīnaṃ	275
Dhammaṃ cara mahārāja	4, 46, 47
Dhammaṃ care jānapade	52
Dhammaṃ Nesāda bhaṇatha	179
Dhavassakaṇṇā khadirā	343
Dhātā vidhātā varuṇo kuvero	231
Dhārayi'maṃ maṇiṃ dibya	223
Dhārento brāhmaṇa- vaṇṇaṃ	339, 341, 343
Dhītānva'yaṃ kassa Sunanda hoti	39

[Na]

Na attahetū na dhanassa kāraṇā	132
Na iṭṭhakā honti silā cirena	239
Na imaṃ akusalo dibyaṃ	224
Na kappatī Mātali mayha bhuñjitum	104
Na kāma kāmā na bhayā na dosā	17
Nakkhatte utu pubbesu	335

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Na]

Na kho no deva passāmi	365
Naggānadī anūdakā	327
Naccagītātūriyābhinādite	310
Na'ccantavaṇṇā na bahūnaṃ	
kantā	125
Na ca te tādīsā mittā	85
Na ca nettimsabandhā me	156
Na ca mayhaṃ chinnaṃ	
hadayaṃ	26
Na ca myā'yaṃ maṇi keyyo	224
Na camhi byamhito nāgi	306
Na camhi byamhito nāga	303
Na ca me tādiso vaṇṇo	185
Na'cāpāhaṃ adhammena	46
Na cāyaṃ brāhmaṇo tāva	355
Na cāyaṃ brāhmaṇo tāta	367
Na cāha' meta' micchāmi	203
Na' cāhametaṃ abhiro-	
cayāmi	45
Na cāhaṃ tasmim	
dubbheyyaṃ	314
Na cāhaṃ paṇṇaṃ bhuñjāmi	156
Na ceva te kataṃ pāpaṃ	312
Na ceva me tvaṃ baddhosi	85
Najjāyo supatitthāyo	283
Na juhe na jape mante	15
Na tā ekassa na dvinnaṃ	125
Na tā evaṃ pajānanti	13
Na tā pajānanti kataṃ	
na kiccaṃ	124
Nattāro suṇisā putto	374
Na tāva bhāro paripūro	264
Na te abhisaraṃ passe	94

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Na]

Na te kaṭṭhāni bhinnāni	34, 361
Na te brāhmaṇa gacchāmi	335
Na te samasamaṃ passe	14
Na taṃ tassa migo sāma	175
Na taṃ varaṃ arahati jantu	
dātuṃ	142, 145
Natthi khiḍḍā natthi rati	334
Natthi tāsāṃ vinayo na	
saṃvaro	129
Natthi'tthīnaṃ piyo nāma	127
Natthi deva pitaro vā	260
Natthi dhammacaritassa	259
Natthi me sippaṭṭhānaṃ vā	335
Natthi hantā va chettā vā	260
Nandāya nūna maraṇena	218
Nandikā jīvaṇṇa ca	341
Na dissatī aggi manuppaviṭṭho	234
Na dukkhaṃ ahinā datṭhaṃ	334
Na deva mayhaṃ vacanā	369
Na dhanena na vittena	277
Na niddaṃ bahu maññeyya	291
Nanu tvaṃ saddamassosi	359
Na nūna so khārividhaṃ ahāsi	37
Na no vivāho nāgehi	221
Na pañhakālo bhaddante	14
Na paṇḍitā diguṇa'māhu	
vākyaṃ	144
Na pīlita attadukhena dhīrā	42
Na puttahetū na dhanassa hetu	23
Na pūjito maññaṃāno	291

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Na badhiro na mūgo'si	149
Na bālham itthim gaccheyya	292
Na bhavam eti puññattham	342
Nabham ca dūre pathavī ca dūre	137, 142
Nabham phaleyya udadhīpi susse	136
Na ma'jja mantā paṭibhanti tāta	37
Na majjetha yasaṃ patto	96
Na mantayogā na kasāyayogā	33
Na mikhalam muñjamayaṃ dhāreti	35
Na migājina jātucche	171
Na mige napi uyyāne	160
Namhi devo na gandhabbo	58, 149
Namhi veṇī na caṇḍālī	71
Na me akāsi vacanaṃ	70
Na me atthopi rajjena	75
Na me abhisarena'ttho	95
Na me idam tathā dukkham	176, 352
Na me chando mati atthi	332
Na me dutiyo idhamatthi kosiya	106
Na me bhayaṃ anvagataṃ mahantaṃ	22
Na me maṃsāni khajjāni	174
Na me sutam vā diṭṭham vā	91
Namo katvāna bhūtānaṃ	78
Namo te Kāsi rāja'tthu	177, 179
Na maṃ migā uttasanti	175

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nayidha santi samaṇa- brāhmaṇa ca	304, 307
Na rañño sadisaṃ bhuñje	291
Na rañño sadisaṃ vattham	291
Narāna, mārāmakarāsu nārisu	123
Naruttame girivare Gandhamādane	101
Navapattavanaṃ phullam	15
Na vāsa'mabhirocāmi	349
Na vāham na gamissāmi	13
Na vissase "icchatī man'ti poso	126
Na vissase rāmakarāsu nārisu	126
Na vissase sākhaṇḍaṇa santhataṃ	126
Na ve "piyaṃ me'ti janinda tādiso	144
Na ve rāja, sakhā hoti	261
Na ve rudanti matimanto sapaññā	134
Na sādhaṇadāra'ssa	287
Na sā sabhā yattha nasanti santo	148
Na sirī taramānassa	207
Na so mūgo na so pakkho	153
Na so rājā yo ajeyyaṃ jināti	148
Na hāyate khāditaṃ mayham pacchā	138

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Na]

Na hi nūna tuyhaṃ kalyāṇi	335
Na hi nūnā'yaṃ Raṭṭhapālo	253
Na hi nūnāyaṃ rājaputtī	67
Na hi nūnāyaṃ sā khujjā	67
Na hi nūni'massa rañño	254
Na hi rājakulaṃ patto	290
Na hiraññaṃ suvaṇṇaṃ vā	95
Na hi sakkā pabbajitum	28
Na hi so sakkā hantum	27
Na hetadhammaṃ Sivirāja	
vajjum	44
Na hetamatthaṃ mahatīpi senā	8
Na he'tā yācayogī naṃ	349
Na hete dullabhā deva	257
Na he'te sulabhākāyā	185
Nāganāsūru kalyāṇī	218
Nāgavara vaco suṇohi me	276
Nāgā ca kappitā dantī	215
Nāgo ayaṃ nīyati	
bhojanatthā	17
Nāgoḥa'masmi iddhimā	222
Nātidīghā susammaṭṭhā	14
Nā'ti dūre bhaje rañño	291
Nāti maññāmi rājānaṃ	221
Nā'ti velaṃ pabhāseyya	292
Nā'dhicaladdhaṃ na	
pariṇāmajaṃ me	21, 303, 306
Nānādijagaṇākiṇṇā	283
Nāparajjhāma Sumukha	95
Nāpi devo na gandhabbo	74

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Na]

Nā'bhāsamānaṃ jānanti	148
Nārado iti me nāmaṃ	170
Nārī imā samparibhinnagattā	193
Nā'laṃ andhā vane duṭṭhum	178
Nā'ssa corā pasāhanti	150
Nā'ssa pīṭhaṃ na pallaṅkaṃ	291
Nā'ssa bhariyāhi kiḷeyya	291
Nāhaṃ akāmā dāsimpi	325
Nāhaṃ anāgataṃ dīghaṃ	87
Nā'haṃ asandhitā pakkho	151
Nāhaṃ evaṃ gataṃ jātu'	197, 199
Nāhaṃ Kāsipati bhīto	94
Nāhaṃ gamissāmi ito	
kusāvatim	66
Nāhaṃ tampi karissāmi	350
Nāhaṃ tamhi kule jātā	335
Nā'haṃ dijādhipo homi	224
Nāhaṃ dukkhakkhamā rāja	31
Nāhaṃ dukkhaparetopi	90
Nikkīṇitvā nahāpetvā	368
Nikkhantapādā visikhānucārinī	122
Nikkhamante mahārāje	328
Nikkhittasatthā paccatthā	257
Nikkhippa pañca kakudhāni	59
Nigrodhaṃva pathe jātaṃ	337
Nicca'mabbhāhato loko	157
Nijjhataṃ sivayo sabbe	338
Nijjhāpetum mahārājaṃ	331
Niddā tandī vijambhitā	170
Ninnāditā te pathavī	363, 364

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Na]

Nimī have Mātalimajjha-	
bhāsatha	187
Niyyāma deva yuddhāya	257
Niraye tāva passāmi	187
Nirayaṃ nūna gacchāmi	177
Nivattayitvāna rathaṃ	372
Nivātavutti vuddhesu	292
Nivesanamhi te deva	214
Nivesanāni māpetvā	208
Nivesanesu sobbhesu	221
Nivesanaṃ kassa nu'daṃ	
Sunanda	39
Nisajja rājā sammodi	259
Nisamma vattaṃ lokassa	159
Nihanti so rukkhaphalaṃ	
pathabyā	36
Nīce co'lambate sūriyo	356
Nīyamānā kumārā te	353, 355
Nīyamāne pisācena	352
Nīlanettā nīlabhamu	312
Nīlavatthadharā neke	369
Nūna maddī varārohā	359
Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ	67
Netā hitā uggato	
Raṭṭhapālo	46
Neva kiṇāmi napi vikkiṇāmi	99
Neva taṃ atimaññāmi	229
Neva bhītā Kāsipati	95
Neva mayhaṃ ayaṃ nāgo	228
Neva migā na pasū nopigāvo	237
Neva sā Maddī bhākuṭi	364

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Na]

Nevāsaṃ kesā dissanti	359
Nevāha'mattāna'	
manutthunāmi	135
Nevāha'meta'micchāmi	85
Nevāha'metaṃ abhisaddahāmi	135
Neve'sa dhammo na pune'ta	
kiccaṃ	295
Nesa dhammo mahārāja	83, 179,
	214, 317
Nesādaputto bhaddante	175
No ce attappayogena	92
No ce tayā maṇi	
keyyo	242
No ce taṃ bhattā maññeyya	316

[Pa]

Pakkāmi so ruṇṇamukho	336
Paṅkaṃ rājā anuppatto	58
Paṅko ca tassa bhusadassa-	
neyyo	35
Paṅgurā bahulā selā	344
Paṅcakāmaguṇasātagocarā	129
Paccagamittha Nesādo	88
Paccati niraye ghore	225
Paccante vāpi kupite	245
Paṅcathūpaṃ dissati'daṃ	
vimānaṃ	195
Paṅca paṅca nakhā bhakkhā	139
Paṅcamampi	
bhadramadhanassa	54
Paṅcāla paccuggata sūrasena	285
Paṅcālo sabbasenāya	204
Paṅjalikā tassa yācanti	374

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Paññañca kho asussūsam	4
Paññavā buddhisampanno	293
Paññāya ca alābhena	152
Paññāyihinti etā	25
Paññāva sutam vinicchini	4
Paññā have hadayaṃ	
paṇḍitānaṃ	308
Paññā hi seṭṭhā kusalā	
vadanti	10
Paṭākā vammīno sūrā	215
Paṭiggahitaṃ yaṃ dinnam	342
Paṭiggahitaṃ yaṃ	
dinnam	78, 331-2
Paṭiyatto rājamaggo	377
Paṭirājūhi te kaññā	157-8
Paṭivāmagataṃ sallam	175
Paṭisammodito rājā	259
Paṭhameneva vitatham	311
Paṇḍito ca viyatto ca	297
Paṇḍite sutasampanne	257
Paṇḍu kisiyā'si dubbalā	275
Paṇḍukambala-	
sañchannaṃ	314, 331
Patvāna ṭhānaṃ atulānubhāva	302
Patitā'ssu mayam bho	74
Pate'va patataṃ seṭṭha	90
Padmaṃ yathā hatthagataṃ	226
Padumaṃ jālino dehi	360
Pabbatyā'ham Gandhamādane	182
Pabbate giriduggesu	228
Pabhāvatiñca ādāya	73

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Pabhāvatī vaṇṇapalobhito	
tava	66
Pabhāsati midam	
byamham	196-9
Pamatto mantanātīto	209
Passa candam sūriyañca	284
Passantu no mahāsaṃghā	85
Passa toraṇamaggesu	282
Passa nagaram supākāram	282
Pasannameva seveyya	47
Passa pabbatapādesu	283
Passa bherī mudiṅgā ca	282
Passa malle samajjasmim	283
Pasannamukhavaṇṇo'si	216
Passasantaṃ muhuṃ uṇham	272
Passāmi posam alasaṃ	
mahagghasaṃ	165
Passāmi vo'ham dahariṃ	157
Passāmi vo'ham daharam	157
Pasāraya sannatañca	171
Passe'ttha devakaññāyo	284
Passe'ttha paṇṇasālāyo	282
Passe'ttha pokkharāṇiyo	284
Paradāram na gaccheyyam	365
Paradinnakena paraniṭṭhitena	172
Paripakko te gabbho	26
Paripakko me gabbho	26
Pariyāgataṃ tam kusalam	267
Parivattajātā ca bhavati	
kuṅkumī	122
Parūḷhakacchanakhalomā	311

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]		[Pa]	
Parūḷhakacchā tagarā	186	Pārevatā bhavēyyā ca	339
Parosataṃ khattiyā te		Pārevatā ravihaṃsā	347
gahitā	143	Pāsāṇasāraṃ khaṇasi	67
Parosataṃ khattiyā me		Pāsāṇo nūna te hadaye	67
gahitā	143	Pāsādavāsā pathavīgavassā	139
Parosataṃ jānapadā	78	Piṅgalo ca vinato ca	352
Parosahassapāsāde	284	Piṅgiyānī sabbalokissarassa	124
Parosahassampi samantavede	239	Pitaraṃ me janettiṃ ca	78
Pallaṅkesu sayitvāna	328	Pitā ca mātā ca upatṭhitā me	140
Pallaṅkaṃ paḥiṇī khippaṃ	15	Pitā mamaṃ mūlaphalesana	
Palāsādā gavajā ca	109	gato	33
“Pavāsāṃ tassa vaṇṇeti	122	Pitupi nando Suppiyo	80
Pahāra varakhettaññū	52	Pitu māku ca’haṃ catto	151
Pahūtabhakkho bhavati	150	Pitussa vacanaṃ sutvā	72
Pākahaṃsā ca Sumukha	92	Piyassa me piyo dūto	338
Pāṭalī samuddakappāsī	346	Piyā me mānusaṃ kāmā	55
Pāṭhīnavañṇā nettiṃsā	215	Piyo piyena saṅgama	362
Pāṇaṃ cajanti santo nāpi		Piyaṃ me mānusaṃ maṃsaṃ	144
dhamaṃ	145	Pīṭhaṅca sabbasovaṇṇaṃ	96
Pāṇissarā mudiṅgā ca	103	Pīṇitā tena lābhena	73
Pāṇissaraṃ kumbhathūṇaṃ		Pītālāṅkāra	
nisīthe	147	pītavaśanā	215, 323
Pātova pātārāsamhi	13	Putto me sukka jāyetha	365
Pātheyyaṃ me karohi tvaṃ	336	Puttaṃ te’yye na jānāma	227
Pādasāññaṃ amanemiyo	274	Puttaṃ labhetha varadaṃ	312
Pāde gahetvā kissa ime		Puttaṃ vā bhātaraṃ vā saṃ	292
pune’ke	194	Puthulomamacchākīṇṇaṃ	333
Pāde deva pasārehi	204	Punapi ce dakkhasi	
Pānāgāre ca soṇḍe ca	282	brahmacāriṃ	38
Pāpakāṃ vata te ñātī	334	Punapi bhante dakkhemu	262
Pāpaṃ sahāya’ māgama	266	Pupphābhīhārassa vanassa	
Pārike Kāsirājā’yam	179	majjhe	222

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pubbe rasadadī gottī	80
Pubbeva khosi me vutto	245
Pubbeva no daharakāle	245
Pubbeva'ssa kataṃ puññaṃ	265
Purato Videhe passa	283
Pucchassu maṃ rāja tave'sa attho	269
Pucchāmi taṃ Nārada etamatthaṃ	269
Puñña vidhamse amaro na camhi	41
Puṇṇapattaṃ maṃ lābhehi	151
“Puṇṇampi ce'maṃ pathaviṃ dhanena	125
Puttā ca dārā anujīvino ca	23
Puttāpi tuyhaṃ bahavo	25
Puttā piyā manussānaṃ	369
Putte ca me udikkhesi	294
Putte pasuṇca dhaññaṇca	362
Puttesu Maddi dayesi	316
Puttehi ca me etehi	25
Puttehi deva yajitabbaṃ	242
Putto ca mātaraṃ hantvā	63
Purato senako yāti	213
Puratthimena dhāvanti	61
Purāyaṃ amhe acceti	12
Purindado bhūtapatī yasassī	9
Purimaṃ sarāma'haṃ jātīm	151
Purimaṃ disaṃ kā tvaṃ pabhāsi devate	105
Purimaṃ sarati bho jātīm	154
Purisassa vadhaṃ na roceyyaṃ	365

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pure puratthā kā kassa bhariyā	239
Puraṃ uddhāpasampannaṃ	282
Pūjako labhate pūjaṃ	150
Pūtimaccharaṃ kusaggena	265
Pettikaṃ vā iṇaṃ hoti	228
Pesakā ca vighāsādā	346
Pesetha kuñjare dantī	214
[Pha]	
Phalā ca mūlā ca pahūtamettha	33
Phalāna'miva pakkānaṃ	159
Phaliṃ ambaṃ hataṃ disvā	172
Phārusakaṃ cittalataṃ	284
Phītaṃ janapadaṃ gantvā	31
Phussatī varavaṇṇābhe	312
[Ba]	
Bakassa ca Bāvarikassa rañño	123
Balaṅkapādo andhanakho	351
Balaṃ pañcavidhaṃ loke	3
Bahukā tava dinnābharaṇā	254
Bahujano pasannosi	220, 311
Bahuṃ cidaṃ mūlaphalaṃ	357
Bahudukkhā posiya candaṃ	252
Bahudhañña jānapadā	151
Bahuvassagaṇe tattha	266
Bahū kīṭa paṭaṅgā ca	325
Bahūhi vata cariyāhi	326
Bahūni vassapūgāni	77, 342
Bahūni vassasahassāni	61

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ba]		[Bha]	
Bahūni samaṇabhadrāni	54	Bhayaṃ nu te anvāgataṃ	
Bahūpakāro no bhavaṃ	203	mahantaṃ	22
Bahū hatthī ca asse ca	171	Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta	
Baḷisaṃ hi so nigilati	100	disvā	190-3
Bārāṇasiyaṃ gahapati	200	Bharyā mameṭā tasitā	
Bārāṇasiyaṃ phitāyaṃ	261	aḷāra	20
Bārāṇasī pabyadhitā	222	Bharyāya maṃ tvaṃ akari	
Bālehi dānaṃ paññattaṃ	260	samaṅgiṃ	309
Bālo tuvaṃ eḷamūgo'si rāja	210	Bharyāsu poso	
Bālhaṃ kho tvaṃ vimano'si	181	sadisīsu pekkhavā	107
Bālhaṃ kho tvaṃ paditto'si	180	Bhavanti tassa vattāro	177
Bālhaṃ kho tvaṃ pakuddho'si	180	Bhavanti mittāni atho	
Bālhaṃ kho tvaṃ pasutto'si	180	na honti	38
Bālhaṃ kho tvaṃ pamatto'si	180	Bhavantaṃ kacci nu mahā	88
Byagghinasā lohapiṭṭhā	347	Bhavantaṃ vadāmi bhotiṇca	79
Brahmacariyassa ce bhaṅgo	223	Bhassanti makarandehi	340
Brahmāti mātāpitāro	82	Bhāsantu mudukā vācā	204
Brahā vāḷamigākīṇṇaṃ	179	Bhāsaya jotaye dhammaṃ	148
Brāhmaṇo ca adhiyāna	127	Bhinnāni kaṭṭhāni huto ca	
Bindussaro nāti-		aggi	34
visaṭṭhavākyo	36	Bhīrū kimpurisā rāja	175
Bilasataṃ maṃ katvāna	254	Bhuttā ca sā dvādasa hanti	
Bijakassa vaco sutvā	262	pāpake	104
Bijakopi hi sutvāna	263	Bhuvā satapale kaṃse	328
Bujjhassu kho rājakali	255	Bhūtāni me bhūtapatī	
		namassato	41
[Bha]		Bhūtāni hetāni caranti tāta	39
Bhaje bhajantaṃ purisaṃ	48	Bhūmindharo Varuṇo nāma	
Bhayā hi seṭṭhassa vaco		nāgo	310
khametha	8		

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Bha]

Bhetvāna nāsaṃ atikassa	
rajjuṃ	22
Bhesmā aggisamā jālā	169
Bhogabalaṅca dīghāvu	3
Bhogavatī nāma mandire	278
Bhogī hi te santi	
idhūpapannā	304, 307
Bhotova raṭṭhe vijite	75

[Ma]

Maccunā'bbhāhato loko	157
Maññe sahasanettassa	223
Maṇayo saṅkhamuttaṅca	98
Maṇayo saṅkhamuttā ca	170
Maṇiṃ paggayha maṅgalyaṃ	224
Maṇī mamaṃ vijjati lohitaṅko	24
Maṇīmayā soṇṇamayā ulārā	19
Mataṃ vareyya parisuddhasīlo	135
Mandālakā celakeṭu	347
Maddiṅca puttakā disvā	373
Maddiṃ hatthe gahetvāna	364
Maddī ca puttake disvā	374
Maddī ca sirasā pāde	372-3
Madhu ca madhulaṭṭhi ca	346
Madhūniva palātāni	319
Manasā agamā indaṃ	15
Manasā ce paduṭṭhena	61

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Manasāpi na pattabbo	223
Manusso udāhu yakkho	252
Mano dantaṃ pathaṃ neti	274
Mano manussassa yathāpi	
gacche	209
Manoharo nāma maṇī	
mamā'yaṃ	281
Mamaṃ ohāya gacchantam	170
Mamaṃ disvāna āyantaṃ	226
Mayhaṃ te dārakā deva	276
Mayameva bāla'mhase	
eḷamūgā	205
Mayhampi dhanam pahūtam	28
Mayhampi piyā puttā	253
Mayāpe'taṃ sutam samma	229
Mayūraṅcāgaṇa-	
sampaghuṭṭham	280
Mayūraṅcābhirudaṃ	222
Mayūraṅcābhirude	70, 312
Mayūragīvasaṅkāsa	343
Maraṇaṃ vā tayā saddhiṃ	83, 317
Mahatā cā'nubhāvena	171
Mahatthiyaṃ āgamaṇaṃ ahosi	11
Mahā gaṇāya bhattā me	91
Mahānubhāvassa maho-	
ragassa	298
Mahānubhāvo vassa-	
sahassajīvī	232
Mahāpathaṃ niccaṃ	
samavhayantu	311
Mahāyaṇṇaṃ yajitvāna	225
Mahārukkhassa phalino	51-2

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Mahārukkhūpamaṃ raṭṭhaṃ	51-2
Mahāsanam	
deva'manomavaṇṇam	232
Mahiddhiko devavaro-	
yasassī	242
Mahimsā soṇasiṅgālā	346
Mahorago attamano	
udaggo	305
Mahosadha atītena	410
Mā kāsiyāni dhāretvā	325
Mā ca kiñci vanibbake	322
Mā ca putte mā ca	
patim	251-2
Mā ca vegena kiccāni	3
Māṇava abhirūpo'si	133
Māṇavā vammīno sūrā	215
Mā tassa saddaheṣi	245
Mā tāta "issaromhī"ti	3
Mātā pitā ca bhātā ca	79
Mātā puttana saṅgacchi	74
Mātāpettibharo assa	292
Mātāpettibharam jantum	319
Mātā hi tava Irandhati	276
Mātuccha me rudantya	27
Mā te adhisare muñca	3
Mā tam putta saddaheṣi	243-4
Mā tvaṃ cande ruci	26
Mā tvaṃ cande rucci	
marañam	253
Mā tvaṃ bhāyi mahārāja	212-3
Mādisassa na tam channam	72

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Mādisiyo pavarā ceva	13
Mā no ajja vikantimsu	93
Mā no deva avadhi	245-6
Mā no deva avadhi	244, 252
Mā nam daḍḍena satthena	314
Mā nam rūpena pāmesi	68
Mā paṇḍiccayaṃ vibhāvaya	149
Mā bālham paridevesi	176
Mā bālham paridevetha	179
Mā bhāyi patataṃ seṭṭha	91
Mā bhāyi patataṃ seṭṭha	93
Mā me kujjha mahāvīra	16
Mā me tvaṃ akarā kammaṃ	335
Māyā cesā marīci ca	93
Mā rodhayi nāga āyā'ha'	
masmi	308
Mālaṅca gandhaṅca	
vilepanaṅca	304
Mālaṅca gandhaṅca	
vilepanaṅca	307
Mālākāre ca rajake	282
Mālāgiri Himavā yo ca gijjho	238
Mālāgiri Himavā yo ca	
gijjho	233
Mālāva ganthitā ṭhanti	341
Mā vaca maṃ tvaṃ	
"pati me"ti	173-4
Mā vo ruccittha gamanam	331
Mā samme'vaṃ avacuttha	367
Māssu tiṇṇo amaññittha	170
Māssu pubbe ratikīlītāni	30

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Mā heva tvaṃ yakkha ahosi mūḷho	298
Mā heva' dhammesu manañ paṇḍahi	295
Mā heva no rājaputtī	356
Mā heva no rājaputto	360
Migānaṃ viggahā cettha	281
Migānaṃ vighāsa' manvesaṃ	176, 179
Migā namatthu rājāno	357
Migī' va bhantā saradhāpacārinā	106
Migo upaṭṭhito āsi	175
Migaṃ disvāna sāyanhaṃ	318
Mithilāyaṃ gahapati	198-9
Misse devā taṃ yācanti	12
Mukhañca tassa bhusadassaneyyaṃ	34
Muttāmaṇikanakavibhūsitāni	253
Mutto ca so Porisādassa hatthā	136
Mutto tuvaṃ Porisādassa hatthā	135, 140
Muttopi na icchi uḍḍetuṃ	93
Mudīṅgā paṇavā saṅkhā	371
Musā tāsāṃ yathā saccaṃ	126
Musāvādaṃ purakkhatvā	95
Muhutto viya so dibyo	267
Mūḷho hi mūḷha' māgamma	264
Mettacittañca bhāvētha	30
Moghañcassa hutaṃ hoti	99
Moghaṃ te gajjitaṃ rāja	216
Maṃ paṭhamāṃ ghātehi	253

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Mamsarasabhojanā nhāpaka- sunhāpitā	248, 255
Mamsā pūvā saṅkuliyo	370

[Ya]

Yato nidhiṃ parihariṃ	175
Yato sarāmi attānaṃ	175
Yato' haṃ supina' maddakkhiṃ	226
Yatthassu bherī nadati	70
Yathā kadalino sārāṃ	212
Yathā ca myā' yaṃ Sumukho	89
“Yathā coro yathādiddho	119
Yathā agantvā saṅgāmaṃ	335
Yathā ayaṃ Nimirājā	186
Yathā ahū Dhataratṭho	273
Yathā āraññaṃ nāgaṃ	58, 317
Yathā udaya' mādicco	79, 200
Yathā nadī ca pantho ca	125
Yathāpakārāni hi iṭṭhakāni	238
Yathā payo ca saṅkho ca	365
Yathāpi āsabhaṃ dhammaṃ	216
Yathāpi ibbhā dhanadhaññaḥetu	240
Yathāpi khīraṃ vipariṇāmadhammaṃ	234
Yathā pitā vā atha vāpi mātā	146
Yathāpi te Dhataratṭhā	134
Yathāpi tante vitate	157
Yathāpi niyako bhātā	213
Yathāpi palasataṃ cammaṃ	217

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ya]

Yathāpi maccho baḷisaṃ	205, 209
Yathā petaṃ susānasmiṃ	220
Yathāpi mātū ca pitū agāre	24
Yathā mayaṃ adūsakā	372
Yathā yācitakaṃ yānaṃ	203
Yathā rukkho tathā rājā	150
Yathā vārivaho pūro	158, 349
Yathā Vessantaro rājā	323
Yathā sarade ākāse	202
Yathā sāmuddikaṃ nāvaṃ	58
Yathā sikhī nadīvāto	119
Yathā simbalino sāraṃ	212
Yathā honti gāmanigamā	251
Yathā'haṃ rasaka'māgamma	147
Yathāhaṃ tuva'māgamma	147
Yatheva khalatī bhūmyā	294
Yatheva Varuṇo nāgo	308
Yatheva Varuṇaṃ nāgaṃ	308
Yadā umhayamānā maṃ	67
Yadā kareṇusaṅghassa	318
Yadā ca paṭibujjhitvā	80
Yadā ca daharo daharā	334
Yadā ca so pakirati tā jaṭāyo	35
Yadā tā passanti samekkha-	
mānā	124
Yadā dakkhisi hemante	319
Yadā dakkhisi naccante	318

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ya]

Yadā dakkhisi mātaṅgaṃ	318
Yadāddasaṃ taṃ tiṭṭhantiṃ	40
Yadā na passanti samekkha-	
mānā	124
Yadā parābhavo hoti	84
Yadā morīhi parikiṇṇaṃ	318
Yadā maṃ bhakuṭiṃ katvā	67
Yadāssa sīlaṃ paññaṇca	290
Yadā sihassa byagghassa	318
Yadā suttāpi supine	80
Yadā sossasi nigghosaṃ	318
Yadā hemantike māse	319
Yadi kira yajitvā puttehi	246
Yadi keci manujā enti	330
Yadi tattha sahasāni	180
Yadi te sutā bīraṇī	
jīvaloke	196
Yadi te suto Puṇṇako	
nāma yakkho	298
Yadi passanti pavane	330
Yadi vassasataṃ devo	51
Yadi sakuṇi maṃsa'micchasi	249
Ya'deva jaññā purisaṃ	
janinda	110
Yadeva tyā'haṃ vacanaṃ	152
Ya'desa lokādhipatī	
yassassī	230
Ya'majja Bījako dāso	265
Yamāhu devesu "Sujampatī"ti	6
Yamāhu natthi vīriyanti	51
Yasmā ca etaṃ vacanaṃ	
abhūtaṃ	235

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ya]

Yasmā ca vassatī devo	51
Yasmā ca vīriyaṃ atthi	51
Yasmā ca saṅgahā etc	81
Yasmā hi dhammaṃ puriso	
vijaññā	145
Yame taṃ kumāre adā	365
Yassa assasahassāni	71
Yassa te hadayenattho	305
Yassa tvaṃ bhatako rañño	92
Yassa dhenusahassāni	71
Yassa na'ssa ghare dāso	367
Yassa nāgasahassāni	71
Yassa pubbe anīkāni	320
Yassa pubbe dhajaggāni	320
Yassa ratyā vivasāne	157
Yassa rathasahassāni	71
Yassa rukkhassa chāyāya	50, 149
Yassa lohitaḥ tālā	94
Yassānubhāvena subhoga	
gaṅgā	232
Yassā mudutalā hatthā	321
Yassā mudutalā pādā	321
Yassā'ha'micchāmi sudham	
mahāmuni	105
Ya'ssu pubbe assavaradhura-	
gate	294
Ya'ssu pubbe rathavaradhura-	
gate	249
Ya'ssu pubbe hatthivaradhura-	
gate	248

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ya]

Yassu maṃ paṭimanteti	177
Yassu sāyanhasamayam	359
Yasse'karattampi ghare	
vaseyya	300
Yasseva ghare bhuñjeyya	
bhogaṃ	208
Yā icche puriso hotum	268
Yā kāci nāriyo idha	
jīvaloke	197
Yā ca bhariyā dhanakkītā	64
Yā ca nillokanasīlā	121
Yātānuyāyī ca bhavāhi	
māṇava	300
Yā tvaṃ sivāya sutvāna	326
Yā daliddī daliddassa	327
Yādisaṃ kurute mittam	265
Yā devatā idhāgatā	255
Yā dhītā Dhataratthassa	229
Yānañca vatidaṃ laddham	55
Yānā nāvā ca me hotha	351
Yāni tāni ca pupphāni	346
Yāpi hi tā sakuṇiyo	245
Yā puṇṇamāse migamanda-	
locanā	40
Yā'mā rato atikkantā	72
Yā me sā sattamī jāti	266
Yāvatā kasigorakkhā	14
Yāva dadantu hatthīnaṃ	219
Yāva ruce jīvamānā	264
Yā'ssu itthisahassānaṃ	321

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ya]		[Ya]	
Yā'ssu indasagottassa	321	Ye khattiyāse idha	
Yā'ssu sivāya sutvāna	321	bhūmipālā	143
Yuvā ca daharo cā'si	157-8	Ye khattiyāse idha	
Yuvā care brahmacariyaṃ	157	bhūmipālā	343
Yūpussane pasubandhe		Ye ca kāme pahantvāna	55
ca bālā	237	Ye ca dhammassa kusalā	79
Ye idha'tthi amanussā	255	Ye ca santi samītāro	78
Ye keci kūpā idha jīvaloke	239	Ye jīvalokasmi asādhu-	
Ye keci baddhā mama		kammino	191, 194
atthi raṭṭhe	311	Ye jīvalokasmi supāpa-	
Ye keci maccā idha jīvaloke	197	dhammino	188, 190
Ye keci'me atthi rasā		Ye jīvalokasmi supāpa-	
pathabyā	140	diṭṭhino	195
Ye keci'me kāraṇikā-		Ye dubbale balavantā jīvaloke	187
virosakā	192	Yena kenaci vaṇṇena	374
Ye keci'me maccharino-		Ye te dasavarā dinnā	312
kadariyā	100, 188	Ye na tvaṃ vimale paṇḍu	305
Ye keci'me mānujā jīvaloke	268	Yena saccena khaṇḍahālo	255
Ye keci'me suggati-		Yena saccena'yaṃ	
māsamānā	100	sāmo	181-2
Ye keci vittā mama		Yepi tattha tadā āsum	258
paccayena	311	Yepi te siviseṭṭhassa	373
Ye keci sandhānagatā-		Ye brahmaṇā ye ca samaṇā	323
manussā	193	Ye mātaraṃ vā pitaraṃ vā	
Ye khattadhamme kusalā		jīvaloke	192
bhavanti	139	Ye migena migam hanti	64
		Ye maṃ pure paccuṭṭhenti	358
		Ye vuddhā abbatikkantā	95
		Ye vuddhā ye ca daharā	365

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ya]

Ye vuḍḍhe paribhāsanti	61
Ye vuḍḍhā ye ca daharā	323
Ye sīlavantaṃ samaṇaṃ brāhmaṇaṃ vā	189
Ye suddhadhaññaṃ palāsenā missaṃ	190
Yesaṃ pubbe khandhesu	254
Ye hi keci mahārāja	324
Ye hi'ssu pubbe nīyimsu	249
Yo attadukkhena parassa dukkhaṃ	43
Yo icche puriso hotuṃ	268
Yo "issaromhī"ti karoti pāpaṃ	42
Yo khaṇḍaso pabbajitaṃ achedayi	9
Yogappayogasaṅkhātāṃ	4
Yo cajetha mahārāja	219
Yo ca tassāsi pallaṅko	16
Yo ca taṃ tāta rakkheyya	2
Yo ca dhammavibhaṅgaññū	4
Yo ca dhammaṃ niraṃkatvā	54
Yo ca pabbajitaṃ hanti	62
Yo ca rājā adhammaṭṭho	52, 62
Yo ca rājā janapadaṃ	52
Yo 'cassa sukato maggo	291
Yo cāpi sira'mādāya	260
Yo cāriyarudaṃ bhāse	96
Yo cī'dha saṅkhāya piyāni hitvā	144

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ya]

Yojayantu rathe asse	72, 154
Yo te kato saṅkaro brāhmaṇena	136
Yo tvaṃ evaṃ gate oghe	160
Yo tvaṃ deva manusso'si	221
Yo tvaṃ maccherabhūtesu	362
Yo deti sayanaṃ vatthaṃ	294
Yo na'ttano maraṇaṃ bujjhati tuvaṃ	142
Yo nu khvāyaṃ tibbo saddo	207
Yo neva nindaṃ na panappasaṃsaṃ	44
Yo no baddhena jānāsi	352
Yo pāpakaṃ kamma kamaṃ manusso	41
Yopi catutthe bhattakāle na bhuñje	172
Yopi me dāsīdāsa'ssa	353
Yo pubbe hatthinā yāti	320
Yo brāhmaṇasahassāni	71
Yo brāhmaṇe bhojayi dīgharattaṃ	231
Yo bhajantaṃ na bhajati	48
Yo mātaraṃ pitaraṃ vā	183
Yo migena migam hanti	95
Yo mi'ssaro tattha ahosi rājā	305
Yo mi'ssaro tattha ahosi rājā	308

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ya]

Yo me kato saṅgaro	
brāhmaṇena	136
Yo me saṁse mahānāgaṁ	224
Yo maṁsahetu migavaṁ	
careyya	139
Yo yācataṁ gatī āsi	337
Yo yācataṁ patiṭṭhāsi	366
Yo' yaṁ kāme kāmayaṁ	207
Yo lobhā pitaraṁ hanti	62
Yo ve icchati kāmena	79
Yo ve kataññū katavedi	
dhīro	10
Yo ve “piyaṁ me”ti	
piyānurakkhī	144
Yo saññate pabbajite	
aheṭṭhayi	8
Yo sabbalokaccarito	
Mahāmuni	103
Yo sāgarantaṁ sāgaro	
vijitvā	232
Yo'haṁ evaṁ pajānāmi	158
Yo'haṁ pubbe niyyāmi	227
Yaṁ etā upasevanti	128
Yaṁ kareyya kupito diso-	
disaṁ	130
Yaṁ kiñci'tthi kataṁ puññaṁ	182
Yaṁ kiñci'tthi kataṁ puññaṁ	375
Yaṁ kiñci dukkhaṅca	
sukhaṅca etto	44
Yaṁ kiñci ratanaṁ atthi	98, 220
Yaṁ kiccaṁ parame mitte	89

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ya]

Yaṁ khalu dhamma'mādhīnaṁ	88
Yaṁ gambhīraṁ sadāvaṭṭaṁ	222
Yaṁca mātudhanaṁ hoti	81
Yaṁceva sā āharati	369
Yaṁ taṁ Kaṇhājinā'voca	367
Yaṁ tvaṁ tāta tapokammaṁ	5
Yaṁ na kañcanadepiñcha	83
Yaṁ naraṁ upalapenti nāriyo	129
Yannu tuvaṁ agamā	
maccalokaṁ	302
Yaṁ nu pāsena mahatā	84
Yaṁ nūnā'haṁ jāyeyyaṁ	247
Yaṁnūnimaṁ dadeyyaṁ	
pabhaṅkaraṁ	27
Yaṁ paṇḍitotye'ke vadanti	
loke	277
Yaṁ pubbe parivāriṁsu	226
Yaṁ pūraṁ Dhataṛaṭṭhassa	231
Yaṁ māṇavotyā'bhivadi	
janinda	310
Yaṁ me kiñci idha atthi	369
Yaṁ maṁ papātasmiṁ	
papātumicchasi	298
Yaṁ yaṁ janapadaṁ yāti	150
Yaṁ yaṁ hi rāja bhajati	265
Yaṁvadā-takkarā rañño	204
Yaṁ vuddhehi upaṇṇātaṁ	93
Yaṁ ve disvā	
kaṇḍarīkinnarānaṁ	123
Yaṁ ve narassa ahitāya	
assa	301
Yaṁ hi kiñci manussesu	46

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ra]

Rakkhati taṃ mahārāja	209
Rakkhitvā kaṣiṇaṃ rattim	214
Rajjuyā bajjha miyyāma	211
Raṭṭhavaṭi kimpurisi	207
Ratanaṃ deva yācāma	313
Rahado ayaṃ muttakarīsapūro	192
Rahado ayaṃ	
lohitapubbapūro	192
Rathaṃ niyyādayitvāna	152
Rammāni vanacetyāni	222
Rasāni aññataraṃ etaṃ	133
Rājaputtī ca no mātā	357, 367
Rājaputtī ca vo mātā	367
Rājāyatano kapitthā ca	199
Rājā me so dijāmitta	84, 91
Rājābhirājā manojo	77
Rājā santhavakāmo te	204
Rājāsi luddakammo	242
Rājā'ha'masmi kāsīnaṃ	174, 178
Rājā ca pathaviṃ sabbam	127
Rājā sabbavidehānaṃ	184
Rājā vo kho pabbajito	30
Rājā kumāramādāya	329
Rājā ahosiṃ Magadhāna-	
missaro	21
Raṇṇo camhi atthakāmo	247
Raṇṇo mūgo ca pakkho ca	149
Raṇṇo hitaṃ devihitaṃ	319
Rucāya vacanaṃ sutvā	263

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ra]

Rukkhaggamānā bahuke'ttha	
pupphitā	108
Rukkho hi mayhaṃ padvāre	
sujāto	310
Rukkhaṃ nissāya vijjhittho	230
Rūpe sadde rase gandhe	247
Rodante dārake disvā	330

[La]

Laddheyyaṃ labhate macco	260
Laddhadvāro labhe dvāraṃ	292
Laṅghikā muṭṭhikā cettha	283
Lākhārasarattasucchavī	279
Lājā olopiyā pupphā	370
Lābhā vata videhānaṃ	219
Luñcanti gīvaṃ atha	
veṭṭhayitvā	190
Ludda dve ime sakuṇā	94
Luddhānaṃ lahucittānaṃ	124
Lokacittamathanā hi nāriyo	128
Lokyaṃ sajantaṃ udakaṃ	238
Lohavijjā alaṅkāra	204
Lohitakkhasahassāhi	224

[Va]

Vacchadantamukhā setā	214
Vajjantu bhonto ammañca	355
Vatthāni vatthakāmānaṃ	322
Vanditvā so pitaraṃ	
mātarañca	138

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vanditvā sirasā pāde	294
Vanditvā rodamāno so	315
Vane phalaṅca mūlaṅca	75
Vayhāhi pariyāyitvā	328, 330
Varaṁ ce me ado Sakka	312, 365
Varaṅce me ado Sakka	16
Vācā katā giddhikatā gahītā	239
Vāṇijja raṭṭhādhipa	
gacchamāno	17
Vāṇijjanaṁ yathā nāvā	264
Vātaṅca jālena naro parāmase	128
Vātova gandha'mādeti	92
Vādantu bherī sannaddhā	154
Vāyame theva puriso	160
Vārijasseva me sato	354
Vālikāyapi okiṇṇā	358
Vāḷabījanimuḥhisaṁ	155
Vikāsitā cāpasatāni pañca	231
Vicitraphullaṁ hi vanaṁ	
sutaṁ mayā	38
Vicittavatthābharaṇā	267
Vijayassa vaco sutvā	258
Vijayo ca bhunāmo ca	262
Vijayampi mayhaṁ mahesiṁ	242
Vittā jānapadā āsurā	377
Vittī hi maṁ vindati sūta-	
disvā	195-6
Viditā te mahārāja	195, 201
Vidhamāṁ deva te raṭṭhaṁ	313
Vidhura vasamānāssa	287

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Viddhosmi puthusallena	175
Vinīto sippavādanto	292
Vibhedikā nāḷikerā	340
Vimado tihi vassehi	15
Vimānaṁ upapannosi	223
Virūḷhamūlasantānaṁ	150
Vilaggā mudukā suddhā	13
Vilomamācarati akicca-	
kārīnī	122
Vivādappatto dutiyo	173-4
Vividhāni pupphajātāni	161, 353
Vividhāni phalajātāni	353, 361
Visaṁ pajānaṁ puriso adeyya	141
Visaṁ khāditvā miyyāma	211
Vihitā santi'me pāsā	86
Vītasaddhaṁ na seveyya	47
Vītivattāsu rattīsu	216
Vīthimatī pattimatī	204
Vīsatiñceva vassāni	152, 154
Vīsati tattha sovaṇṇā	284
Vuṭṭhidhāraṁ pavattento	374
Vuttiṅca parihāraṅca	219
Veṇī tvamasi caṇḍālī	71
Vedā na tāṇāya bhavanti	
dassa	233
Vedehassa vaco sutvā	258-9
Vedha'massatthapattaṁva	351
Vedhāmi rukkho viya chijja-	
māno	273

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Va]

Velā yathā sāgaravega- vārinī	112
Vellālino vītamālā	215
Vessantaraṃ taṃ pucchāmi	1
Vehāyasā me bahukā	200
Vehāyasaṃ tiṭṭhasi antalikkhe	6
Veluriyavaṇṇasannibhaṃ	344

[Sa]

Sakkaccaṃ te upaṭṭhāsi	196
Sakattā taramānova	315
Sakkatvā sakkato hoti	150
Sakassa dāsassa yadā suṇomi	137
Sakkā na gantuṃ iti mayha hoti	294
Sakkā ubhinnāṃ vacanāṃ titikkhituṃ	7
Sakideva Sutasoma	136
Sakideva mahārāja	141
Sakkopi paṭinandittha	203
Sakkopi hi bhūtapati	2
Sakko ce me varaṃ dajjā	41
Sakko hamasmi Devindo	365
Sakaṃ nivesanaṃ pattaṃ	222
Sakuṇī mānusiṇīva	376
Sakuṇī hataputtāva	227, 321
Sakumāro sakhātya'smi	90
Saṅkhūpamaṃ seta'matulyadassanaṃ	103
Sa khippameva upagamma assamaṃ	111
Saṅkhipiṃsu pathaṃ yakkhā	330

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sakkhisi tvaṃ Kuṇḍalini	2
Saṅgahetā ca mittānaṃ	288
Saggāna maggamācikkha	242
Saṅgāmasīse sarasatti saṃyute	112
Saggūpagaṃ puñṇakammaṃ janinda	44
Saccavākyasamattaṅgo	274
Saccaṅca dhammo ca damo ca cāgo	269
Saccaṅcassa hutaṃ hoti	99
Saccaṃ kira mahārāja	132
Saccaṃ kirevamāhaṃsu	354
Saccaṃ nu devā vidahū kurunaṃ	286
Sace ayaṃ nīyati bhojanatthā	7
Sace ca ajja dhāresi	70
Sace attappayogena	92
Sace anuddiṭṭhaṃ tayā mahāmuni	120
Sace etena yānena	274
Sace esā pavattettha	332
Sace ca yūpe maṇisaṅkhamuttaṃ	237
Sace tvaṃ icchase datṭhuṃ	350
Sace tvaṃ na karissasi	314
Sace tvaṃ dhanakāmosi	225
Sace tvaṃ ni'cchase vatthuṃ	223
Sace tvaṃ saddhasi rāja	134
Sace gacchasi pañcālāṃ	205, 209
Sace me hatthe pāde ca	216
Sace me dāsaṃ dāsiṃvā	335
Sace māsāni hariṃsu	70
Sace passasi mokkhaṃ vā	210

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sace maṃ vitanitvāna	217
Sace maṃsaṃ'va pātabyaṃ	217
Sace vo rājā kururaṭṭhavāsī	290
Sace so sattarattena	297
Sace labhetha khaṇaṃ vā raho vā	123
Sace pi vāto giri'mā- vaheyya	135
Sace tuvaṃ bhatturatthe- payutto	132
Sace tvaṃ daṭṭhukāmā'si	154
Sace hi so issaro- sabbaloke	236
Sace hi putto uragū'bhasa	230
Sace hi so sujjhati yo hanāti	236
Sace hi aggi antarato vaseyya	234
Sace ca rājā pathaviṃ vijitvā	240
Sace hi so sujjhati yo hanāti	246
Sace pi saṃsārapathena- bhujjhati	264
Sace pubbekatahetu	49
Sace hi vīriyaṃ nā'ssa	51
Sace tuvaṃ dakkhasi brahmacāri	38
Sace tuvaṃ mayhasatiṃ janinda	43
Sace hi vacanaṃ saccaṃ	67
Sace hi katte anusāsītā te	296

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sañjīvo kālasutto ca	60
Sajotibhūtā pathavaṃ kamanti	188
Saṭhā ca luddā ca paluddhabālā	237
Saṭṭhi gāmasahassāni	56
Saṭṭhi rathasahassāni	57
Saṭṭhi assasahassāni	57
Saṭṭhi nāgasahassāni	56
Saṭṭhi dhenusahassāni	57
Satta assasate datvā	323
Satta itthisate datvā	323
Satta dāsīate datvā	324
Satta dhenusate datvā	323
Satta no māse vasabhaṃ	349
Satta no māsoabhaṃ	363
Satta rathasate datvā	323
Satta hatthisate datvā	323
Satta mampi bhadramadhanassa	54
Satta mī ca gati deva	267
Satta jacco mahārāja	267
Satta bile karitvāna	69
Santappayitvā Nesādaṃ	88
Sa tādiso paccati loha- kumbhiyaṃ	62
Sa tādiso bhūmipati	52
Satti'me sassatā kāyā	260
Sattiyo teladhātāyo	215
Satti vehāyasā yakkhā	211
Santi vehāyasā assā	210
Santi vehāyasā nāgā	210
Santi vehāyasā pakkhī	210

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Santi māṇava puttā me	219
Sattī hi lohakūṭehi	64
Santi ke maraṇaṃ tuyhaṃ	312
Sattī ussūtomarabhiṇḍi- vālā	271
Santo ca me apacitā	97
Santo ca uddhaṃ gacchanti	65
Sataṃ hatthī sataṃ assā	276
Santaṃ hi sāmo vajati	178
Satthā ca me hosi sakhā ca me'si	145
Satthā ca te homi sakhā ca tya'mhi	145
Sadāpi bhadramadhanassa	54
Sandiṭṭhikaṃ kammaphalaṃ	160
Saddhāya suviniṭṭhāya	201
Saddhāya dānaṃ dadato	350
Saddhālobhasusaṅkhāre	274
Sandhāvamānampi rathesu yuttaṃ	272
Saddhā'ha devī manujehi pūjitā	107
Sannaddho maṇivammaṇa	214
Sa puṇṇako kurūnaṃ kattu- setṭhaṃ	309
Sa puṇṇako attamano udaggo	309
Sappi telaṃ dadhi khīraṃ	370
Sabbañca maccā sadhanaṃ sabhogaṃ	233

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sabbarattiṃ cintayitvā	98
Sabbameva hinūne'taṃ	261
Sabbadukkkhasamatikkamaṃ sivaṃ	131
Sabbamhi taṃ araṇṇamhi	376
Sabbaratanassa yaṇṇo upakkhaṭo	248
Sabbasmiṃ upakkhaṭasmiṃ	255
Sabbaseto pure āsi	47
Sabalo ca sāmo ca duve suvānā	271
Sabbābhibhūtā'hu'dhajīvi- katthā	235
Sabbā sīmantiniyo gacchatha	247
Sabbā nadī, vaṅkagatī	123
Sabbi'tthiyo sikhiriva sabba- bhakkhā	128
Sabbepi mayhaṃ puttā cattā	244
Sabbe vajanti sugatiṃ	245
Sabbepi mayhaṃ puttā cattā	243
Sabbesu vipparamuttasu	256
Sabbe pavitṭhā nirayaṃ	256
Sabbeva santā karoṭha mati	258
Sabbe vaṇṇā adhammaṭṭhā	186
Sabbe vanā gandhamayā	182
Sabbeva te vasaṃ gataṃ	73
Sabbo hi saṃsayaṃ patto	93
Sabbo jano pabyādhito	172
Sabbaṃ paṭiyādetha	243
Sabbaṃ karissāma tavānu- sāsaniṃ	11

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sabbarā te paṭijānāmi	72
Sabbarā upaṭṭhapetha	243
Sabbhireva samāsetha	136, 141
Sabbhihe'taṃ upaṇṇātaṃ	71
Samaṅgikatvā pamadāhi yakkhaṃ	289
Samajjā cettha vattanti	283
Samaṇo brāhmaṇo nūna	360
Samaṇo brāhmaṇo cāpi	293
Samaṇaṃ brāhmaṇaṃ vāpi	258
Sammataḷaṅca vīṇaṅca	283
Samatulyāni bhūtāni	260
Sammato brāhmaṇibbhaṇaṃ	261
Sammaddateva gandhena	345
Samantodakasampannaṃ	283
Sa Mātālī devavarena pesito	103
Samākulaṃ puraṃ āsi	313
Samāgatā jānapadā	154, 220, 297, 311, 377
Samāgatānaṃ nātinaṃ	347
Samānasukhadukkhamaḥ	360
Samāsanā hotha mayāva sabbe	290
Samā samantaparito	222
Samuddajā hi me mātā	222
Samuddo māgho bharato ca	185
Samuddhato mesi tuvaṃ- papātā	299
Sammuyhāmi pamuyhāmi	183
Sayaṃ jānapadaṃ atthaṃ	3

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sayaṃ vimānaṃ naradeva disvā	17
Sayaṃ hāyaṃ vayaṃ jaṇṇā	3
Saraṅca jūhati poso	99
Sa rājā paridevesi	177-8
Sarita sāgaraṃ yanti	127
Sare yathā vārijaninda vuṭṭhaṃ	147
Sa lakkhīdhitisampanno	2
Sallape nīsitakhaggapāṇinā	128
Salomahaṭṭho manujindo	185
Salomahaṭṭhaṃ nātvaṇa	185
Savītarāgo pavineyya dosaṃ	11
Sasetacchattaṃ sa-upā- dheyyaṃ	314, 331
Sahassagghaṃ hi maṃ tātā	368
Sahassiyā imā gāthā	137
Sahassayuttaṃ hayavāhiṃ	201-2
Sā kosiyeṇā'numatā- jutimātā	108, 110
Sākaṃ bhisam madhuṃ maṃsaṃ	331
Sā ca taṃ vanamogayha	13
Sā ca sakhi majjhagatā	263
Sā tattha paridevitvā	362
Sātaputta mayāvūḷhā	266
Sā taṃ paṭiggayha ubhohi pāṇibhi	110
Sā tvaṃ mayā ajjasakamhi assame	108
Sadevatā antarahitā	182
Sādevatā antarahitā	177

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sā dohaḷinī suvimhitā	279
Sādhū khosi anuppatto	203
Sādhū dhammaruci rājā	45
Sādhūti vatvāna pahūta- kāmo	288
Sā nūna kapaṇā ammā	176, 352
Sā nūna cakkavākīva	227, 322
Sā maddī nāgamāruhi	376
Sāmā ca soṇā sabalā ca giṇṇhā	62, 188
Sāmikaṃ anubandhissam	327
Sāmo'ha'masmi bhaddam vo	183
Sāyaṃ pāto kūṭakārī	64
Sāya'meke na dissanti	159
Sālaṃ iva pathe jātāṃ	337
Sālāva sampamathitā	227, 322
Sārayanti hi kammāni	177
Sālākarerī bahuke'ttha jambuyo	109
Sālissaro Sāriputto	12
Sāvattthiyaṃ gahapati	200
Sā senā mahatī āsi	371
Sā suttacā nīladumābhi- lambitā	110
Sāhaṃ ajja cirassampi	80
Svāgatañcevidaṃ bhavataṃ	88
Svāgataṃ te mahārāja	156, 331

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Svāgataṃ te mahābrahme	349, 364
Svāgataṃ te'va Vedeha	208
Saṅghaṭṭayantā siṅgāni	326
Svāyaṃ dittova nadati	47
Svāyaṃ dhammo ca te ciṇṇo	83
Svāyaṃ vaṇo khajjati kaṇḍuvāyati	32
Svāhaṃ sake abhissasiṃ	325
Sikhimpi devesu vadanti he'ke	234
Siṅgālā rattibhāgena	216
Sineruṃ Himavantañca	284
Sippena vijjācaraṇena buddhiyā	105
Siyā visaṃ siluttassa	229
Sirā'ha devīmanujebhi pūjitā	105
Sirī tāta alakkhī ca	1
Sirīsā setapārisā	344
Siro te vajjhayitvāna	338
Silesūpamā sikhiriva sabba- bhakkhā	125
Sīlavantesu dajjāsi	316
Sīlavā vattasampanno	287
Sīlavā ca alolo ca	293
Sīsāṃ nhāte sucivatthe	368
Sīsāṃ nhātā sucivatthā	376
Sīsāṃ nhāto udakeso	315
Sīsāṃ nhāto sucivattho	374
Sīhābilāva nikkhantā	366

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]		[Sa]	
Sīho ca naṃ viheṭṭheyya	356	Sudassano karavīko	201
Sīho yathā lohita-		Sudukkaraṃ Porisādo akāsi	138
maṃsabhojano	119	Sudukkaraṃ anariyehi	86
Sīho byaggho ca dīpi ca	359	Sudhammaṃ Tāvatisaṅga	284
Sukasālikasaṅghuṭṭhaṃ	230	“Sudhammā” iti yaṃ āhu	203
Sukacchavī vedhaverā	327	Sunakkhatto Licchaviputto	275
Sukkapakkhe yathā cando	147	Sunāmassa vaco sutvā	257
Sukhakāmā rahosilā	161	Supaciṇṇo ayaṃ selo	224
Sukhāvaho dukkhanudo	218	Supinaṃ tāta addakkhim	226
Sukhaṃ vā yadi vā dukkhaṃ	262	Subhāsitaṃ te	
Suciṃ sugandhaṃ tidasehi		anumodiyāna	8-10
sakkataṃ	101	Sumukha anupacinantā	83
Sujātā bhujalaṭṭhīva	218	Sumukho ca acintetvā	98
Sujātā migachāpāva	218	Surattapādā kalyāṇī	218
Sujāto nāma nāmena	133	Surabhī sampavāyanti	344
Suññaṃ mātā rathaṃ disvā	153	Surabhī taṃ vanaṃ vāti	341
Suṇantu bhonto vacanaṃ	79	Surabhī ca rukkhā tagarā	346
Suṇāsi sīvali		Suvaṇṇacīravasane	66
kathā	173-4	Suvaṇṇatharusampannā	215
Suṇohi me mahārāja	228	Suvaṇṇapīlakā kiṇṇaṃ	241
Sutameva pure āsi	264	Suvaṇṇacande’ttha bahū	
Suta’metaṃ arahataṃ	229	nipātītā	111
Sutā ca paṇḍitā tya’mhā	95	Suvaṇṇavikatā cittā	242
Sutvā dhammaṃ vijānanti	141	Suve pannaraso dibbo	263
Sutvāna vākyāṃ patino anujjā	289	Suvo’va suviṃ kāmeyya	220
Sutvāna gāthā paramattha-		Susaṅgahitantaṃ	2
samhitā	12	Susandhi sabbattha	
Suttaṃ ca suttavajjaṃ ca	376	vimaṭṭhimaṃ vaṇaṃ	36
		Susukhaṃ vata samvāso	214, 220

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Susukhaṃ vata jīvāma	170
Sūnā ca tava no pādā	356
Sūriyo kassapo bhikkhu	113
Seyyo visaṃ me khāyitaṃ	319
Sevamāno sevamānaṃ	265
Setacchattaṃ setaratho	258
Setapaṇṇī sattapaṇṇā	344
Sevetha vuddhe nipuṇe	
bahussute	10
So appamatto akkuddho	2
So aggamā	
nagara'mindapattaṃ	280
So assarājā Vidhuraṃ	
vahanto	296
So ahaṃ vāyamiṣṣāmi	160
So idha garahito parattha ca	130
So upeti nirayaṃ patāpanaṃ	130
So kuddho pharusāṃ vācaṃ	98
So kho'haṃ taṃ sirim hitvā	171
So ca tena katokāso	185
So ca taṃ nirayaṃ patto	63
So ca pannarasim rattim	257
So ca putte amacce ca	290
So ca bhakkhaparikkhīṇo	55
So ca vassasahassāni	62
So ca vegena'bhikkamma	84
So ca vegena nikkhamma	14
So ce attho ca dhammo ca	48
So codito brāhmaṇiyā	336
Soṇadinno gahapati	196

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Soṇā dhaṅkā siṅgālā ca	70
So tattha gantvā	
pabbatantarasmim	297
So tattha gantvā taramāno	315
So tadā pariciṇṇo me	225
So tattha gantvā avaca	336
So tattha gantvāna vicinta-	
yanto	297
So te sahāyaṃ muñcāmi	85
So tena pariciṇṇo tvaṃ	230
So taṃ vijitvā saṅgāmaṃ	73
So taṃ pavissa na cirassa-	
nāgo	18
So taṃ yogaṃ payuñjassu	93
So tvaṃ sabbesu suhodayo	2
So nūnāhaṃ vadhissāmi	43
So nūna kapaṇā amma	352
So nūna kapaṇo	
tāto	176, 352-3
So nūna khattiyo eko	356
So patīto pamuttana	87
So puṭṭho naradevena	185
So Puṇṇako vepula'mā-	
bhirūhi	280
So Puṇṇako kāmarāgena	
giddho	278
So Puṇṇako bhūtapatiṃ	
yasassiṃ	279
So Puṇṇako kurūnaṃ	
kattu seṭṭha	299
Sobbhamiva paṭicchannā	119

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Sa]

So muhuttaṃva yāyitvā	258
So'yaṃ evaṃ gato pakkhī	87
So lambamāno narake	
papāte	297
So luddo haṃsakājena	93
So vanam meghasaṅkāsaṃ	333
Sovā'haṃ nippatissāmi	133
So saṅkhaṇḍo taramāna-	
rūpo	19
So have phala'māharitvā	178
So hi'tthiya vā purisassa	
vā pana	104
Sohaṃ kissa nu bhāyissāmi	296
Sohaṃ gantvā manussesu	203
Sohaṃ tathā karissāmi	16
Sohaṃ dhammaṃ apekkhāno	83
Sohaṃ samāgama	
janinda tehi	17
Sohaṃ tena gamissāmi	316
Soḷasitthisahassāni	57
Saṅkiccā'yaṃ anuppatto	59
Saṃvaccharaṃ vā ūnaṃ vā	80
Saṃvaccharaṃ	
dibbarasānubhuvā	20
Saṃvaccharo me vasato	
tavantike	23
Saṃvāsena hi mittāni	31
Saṃsārasuddhīti pure niviṭṭhā	264

[Ha]

Hatthagataṃ pattagataṃ	225
Hatthānīkaṃ rathānīkaṃ	282

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Ha]

Hatthārohe anīkaṭṭhe	282
Hatthārohā anīkaṭṭhā	73,
	154, 322
Hatthā pamutto urago	228
Hatthānīkaṃ rathānīkaṃ	156, 158
Hatthārohā anīkaṭṭhā	151
Hatthārohe anīkaṭṭhe	292
Hatthigate assagate	245
Hatthi assaratha patti	77
Hatthikkhandhato oruyha	372
Hatthikkhandhañca āruyha	73
Hatthikkhandhato oruyha	313
Hatthibandhaṃ assabandhaṃ	127
Hatthi-assarathe patti	31
Hatthi gavassā	
maṇikuṇḍalā ca	286
Hatthi asse ca yojentu	75
Hatthi asse rathe patti	219
Hatthi assā rathā patti	209
Hatthi assarathe datvā	324
Hande'hi dāni tidivaṃ	
apakkama	112
Handa ca ṭhānaṃ	
atulānubhāvaṃ	301
Handa ca padumapattānaṃ	253
Handa ca vilepanaṃ te	253
Handa kho taṃ anujānāmi	207
Handa dāni apāyāmi	225
Handa dāni gamissāma	227
Hadayaṃ cakkhumpa'haṃ	
dajjaṃ	316
Handa khvāhaṃ gamissāmi	207
Handa ca maṃ upagūha	253
Handa ca mudukāni vatthāni	253

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ha]		[Ha]	
Handa'yya maṃ haṇassu	253	Hassaṃ anijjhānakhamāṃ	
Handa tuvaṃ yakkha		atacchaṃ	235
mamampi nehi	301	Haṃso nikhīṇapattova	320
Handa kho maṃ anujānāhi	207	Hitvāna dhaññaṇca dhanaṇca	
Handa ca maṃ upaguyha	252	ñātake	106
Haneyyumaṃ chindeyyumaṃ chedā-		Hitvā satapalaṃ kaṃsaṃ	169
peyyumpi	126	Himaccaye himavati	241
Hatthī assā rathā pattī	219	Himavā yathā gandhadharo	369
Hariyamāno Dhataratṭho	92	Hirī Uppalavaṇṇā'si	113
Hareṇukā veḷukā		Hirā'ha devīmanujehi	
keṇutindukā	109	pūjitā	108
Haliddā lohitā setā	347	Hiraññaṃ vā suvaṇṇaṃ vā	316
Haliddakā gandhasilā	346	Hīnena brahmacariyena	185